

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 9 Νοεμβρίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 898

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Τρέχει για να προλάβει η Βουλή

Το χρονικό περιθώριο για να εφαρμοστεί από την αρχή του 2026 η φορολογική μεταρρύθμιση πιέζει πολύ. Θα πρέπει να μετρηθούν τα συν και τα πλυν. Κλίμα συναίνεσης από πλευράς κυβέρνησης για τυχόν αλλαγές. **Σελ. 5**

■ Γράφουν στην «Κ» οι οικονομολόγοι Τάσος Γιασεμίδης, Ιωάννης Τηρκίδης

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

Μισός αιώνας και βάλε για 45 χλμ.

Ο δρόμος Λευκωσίας - Τροόδους, μήκους 45 χλμ., σχεδιάστηκε πριν από το 1974, αλλά ακόμα βρίσκεται υπό κατασκευή. Πρόκειται για ένα έργο που επείγει εδώ και 60 χρόνια! **Σελ. 10**

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

«Απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ»

Η «Κ» προδημοσιεύει αποσπάσματα από το βιβλίο «Απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ για το Κυπριακό». Στο πρώτο μέρος του βιβλίου εντάχθηκε μια σειρά απόρρητων δελτίων πληροφοριών της ΚΥΠ που αφορούν το μοιραίο καλοκαίρι του 1974. **Σελ. 21**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΜΕΝΑ ΤΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Ή ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ.

ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Κλειδί συνεννόησης τα ενεργειακά

- Οι αμερικανικοί ενεργειακοί σχεδιασμοί διαμορφώνουν νέο γεωπολιτικό σκηνικό
 - Η Κύπρος με ρόλο-κλειδί στο «κάδρο» των κυοφορούμενων εξελίξεων
- Ποιες προοπτικές δημιουργεί η «ανάσταση» του EastMed από ΗΠΑ και Ισραήλ

Στα νερά της Ανατολικής Μεσογείου όπου εκδηλώνεται ζωηρό αμερικανικό ενδιαφέρον για τα ενεργειακά, δημιουργούνται δυναμικές καθοριστικών εξελίξεων σ' ένα πλαίσιο επίλυσης διακρατικών και διασυννοριακών διαφορών με στό-

χο την συμφωνία για LNG και υδρογονάνθρακες και οι γεωπολιτικές προεκτάσεις τους **Σελ. 16-17**

χο την ενεργειακή απεξάρτηση. Στην εξίσωση και το Κυπριακό. Τα σενάρια μιας ενδεχόμενης παρέμβασης Τραμπ, οι επιδιώξεις της Άγκυρας και τα ερωτηματικά για το εύρος των δυνατοτήτων της Ε.Ε. **Σελ. 5**

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΜΑΪΚ ΠΟΜΠΕΟ
Η Δύση ο βασικός άξονας ασφάλειας της Κύπρου. **Σελ. 7**

ΚΑΓΙΑ ΚΑΛΑΣ
Το SAFE έχει αυστηρούς όρους για τους τρίτους. **Σελ. 18**

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ
Εγώ δεν είμαι νενέκος, είμαι πατριώτης. **Σελ. 9**

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ 2026

Η γεωγραφία των εκλογών

Τα κόμματα διαβάζουν τον εκλογικό χάρτη και μετρούν τα κουκιά τους, θέλοντας να μαρκάρουν τις έδρες τους αλλά και να δώσουν τις μάχες στις επαρχίες που, βάσει των πρώτων δημοσκοπήσεων, τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο ευνοϊκά γι' αυτά. Οι επαρχίες, και τα δυνατά τους χαρτιά. **Σελ. 8**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Συνιστάται ψυχραιμία

Διανύουμε καιρούς πονηρούς, τα πάντα είναι ύποπτα μέχρι αποδείξεως του εναντίον. Μεγάλο μέρος της κοινωνίας των πολιτών ζει στο απόγειο της καχυποψίας, το καθετί τίθεται στο μικροσκόπιο σκοπιμοτήτων και συναλλαγών, αναζητούνται κρυφές ατζέντες, απαγγέλλονται κατηγορητήρια, συχνά με την ευκολία που διυλίζεται ο κώνωπας και καταπίνεται η κάμπλος. Ιδιαίτερα ανησυχητική η νοοτροπία κυβερνώντων, αλλά και αντιπολιτευόμενων κόμματος που, ελαφρά τη καρδία, κατασκευάζουν περιρρέουσα ατμόσφαιρα, παντού βλέπουν εχθρούς και πολέμιους, κάθε κριτική εκλαμβάνεται ως υπόσκαψη και απειλή... Χαλεποί καιροί, με τη σοβαρότητα να αναδεικνύεται σε πολυτέλεια.

ΖΟΡΑΝ ΜΑΜΝΤΑΝΙ

Η ώρα της αλήθειας για τον νέο σταρ των Δημοκρατικών

Η εκλογική νίκη του Ζοράν Μαντάνι προκαλεί ήδη την αντίδραση του Τραμπ, αλλά και του Δημοκρατικού Κόμματος, η παλαιά φρουρά του οποίου δυσκολεύεται να συμφιλιωθεί με τις απόψεις του 34χρονου «δημοκράτη σοσιαλιστή». **Σελ. 20**

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος.

Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η Alpha Bank στοχεύει την Universal Life

Η Alpha Bank βρίσκεται σε συζητήσεις για εξαγορά της Universal Life, με πιθανό τίμημα τα 100-150 εκατ. ευρώ. Η συμφωνία

θα ενισχύσει τα μη επιτοκιακά έσοδα της τράπεζας και τη θέση της στον κυπριακό ασφαλιστικό κλάδο. **Οικονομική, σελ. 3**

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Ο Κίκος Λανίτης στην «Κ»

Με αφορμή την έκθεση του Κίκου Λανίτη στην γκαλερί Γκλόρια, συναντήσαμε τον ζωγράφο και μιλήσαμε για την τέχνη, τα πρόσωπα που συνεχώς αλλάζουν και για τα πορτρέτα σε μετάβαση, όπως είναι και ο τίτλος της έκθεσης. **Τέχνες, σελ. 1**

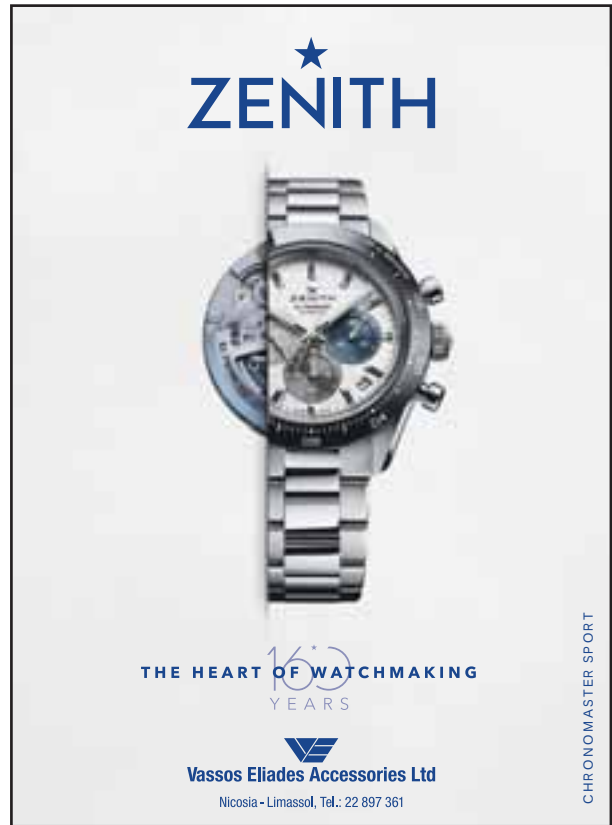

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ο «Τρελαντώνης» ανεβαίνει στη σκηνή

Ο Παναγιώτης Λάρκου, σκηνοθέτης της παράστασης «Ο Τρελαντώνης», που ανεβαίνει στη σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας, μιλάει στην «Κ» για την παράσταση. **Τέχνες, σελ. 4**

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 160 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Πιο χαμηλά, πιο χαμηλά, πιο χαμηλά

Τα έλεγε η Άντζι Σαμίου, επί παλαιού ΠΑΣΟΚ, αλλά εμείς τάχα μου κρατάγαμε επίπεδο. Όσοπου φτάσαμε εδώ που φτάσαμε, αγαπημένο μου ημερολόγιο: στον πάτο της κατηφόρας. Οπότε ας κυλιστεί το επίπεδο στα πατώματα, για να ξεδώσουμε, αν μη τι άλλο. «...πιο χαμηλά, πιο χαμηλά, πιο χαμηλά...». Αχ βρε Άντζι, όλα τα έχεις πει πια;

Κατ’ αρχάς, προτού περάσουμε στα δυοσίωνα δικά μας, ας ρίξουμε μια ματιά στο κλεινόν άστυ καθώς ο εχθρός του κακού είναι το χειρότερο. Εν προκειμένω η νέα πρέσβειρα των ΗΠΑ Κίμπερλι Γκίλφρόιλ, η οποία μπορεί να μην έχει καμία σχέση με το διπλωματικό σώμα, πλην όμως στο παρελθόν είχε στενότετη σχέση με τον υιό Τραμπ, γεγονός που της εξασφάλισε και τον διορισμό. Αφίχθηκε λοιπόν η πληθωρική Κίμπερλι στην Αθήνα και τα ΜΜΕ την αντιμετώπισαν ως Καρντάσιαν... Ένας αλαλαγμός!

Δεν ήθελε πολύ για να πιάσει το υπονοούμενο η ταμπεραμεντόζα Κίμπερλι, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Απόδειξη η υπερκλιδάτη γιορτή που διοργάνωσε στο μαγαζί όπου εμφανίζεται ο Κωνσταντίνος Αργυρός. Εκεί, λοιπόν, έκανε εντυπωσιακή είσοδο φορώντας την Άρτα με τα Γιάννενα. Μια κυρία στα μουζούκια! Τον στιλιστικό Αρμαγεδδών σχολίασε φυσικά η Ανδρούλα Βασιλείου, η οποία εσχάτως δεν αφήνει τίποτε να πέσει κάτω: «Δε γνώριζα ότι στη σημερινή εποχή οι γυναίκες πηγαίνουν στα μουζούκια με λαμέ και γούνες... Για να ξέρω δηλαδή τι θα φορέσω την επόμενη φορά». Καταγράφηκε.

Μου αρέσει που σχολιάζαμε τη δική μας πρέσβειρα των ΗΠΑ για την εξωστρέφειά της, όταν έτρεχε στα γήπεδα για να παρακολουθήσει ματς παρέα με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη. Η συμπαθέστατη Τζούλι μπροστά στην Κίμπερλι είναι καταχητικό, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Αργότερα, ας σημειωθεί ότι έρχεται και

Μετά από το γλυπτό-πατάτα ήταν θέμα χρόνου να μας προκύψει και γλυπτό-χαλούμι. Η τιμημένη κυπριακή επαρχία σε θέματα αισθητικής αποδεικνύεται αμείλικτη.

στη μαρτυρική βραχονησίδα νέος πρέσβης από το περιβάλλον Τραμπ: Ο Τζόν Μπρέσλοου, μεγαλοεπιχειρηματίας, εκ των χορηγών του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος και του Αμερικανού προέδρου.

Κι αφού φτάσαμε αισίως στα δικά μας, δεν μπορώ να προσπεράσω τη viral είδηση της βδομάδας, αγαπημένο μου ημερολόγιο: το γλυπτό-χαλούμι που εξέθεσε ανεκφυλιστά ο κοινοτάρχης Πισσουρίου σε δημόσια θέα. Θα αποφύγω να απαντήσω στο ακανθώδες ερώτημα αν η εικαστική (;) δημιουργία είναι καλύτερη ή χειρότερη από την πατάτα της Ξυλοφάγου. Με κίνδυνο πάντως να

θεωρηθεί ότι μεροληπτώ υπέρ του Πισσουρίου θα σημειώσω ότι το χαλούμι του Σουηδού γλύπτη (;) διαθέτει μαχαιροπίρουνα, δύο ντομάτες και τρεις ελιές. Τουτέστιν, δεν θα ήταν υπερβολή εάν το χαρακτηρίζαμε υπερθέαμα. Σε κάθε περίπτωση, ως γυναίκα και ως άνθρωπος, καταλήγω πως η τιμημένη κυπριακή επαρχία σε θέματα αισθητικής αποδεικνύεται αμείλικτη.

Ο Θεός να μας φιλάει από τις εμπνεύσεις και τα σουξέ. Στην ιδέα και μόνο ότι θα ακολουθήσει το γλυπτό-σεφταλιά τρομάζω. Καθότι, αν η πατάτα έχει αναπόφευκτα φαλλικές αναφορές, τα όρια μεταξύ σεφταλιάς

και κουράδας (sorry κιάλας) είναι δυσδιάκριτα. Λυπάμαι αν ρίχνω το επίπεδο αγαπημένο μου ημερολόγιο, αλλά έχει καρφωθεί στο μυαλό μου η φωνή της Άντζι: «...πιο χαμηλά, πιο χαμηλά, πιο χαμηλά...».

Πόσο πιο χαμηλά; Αν μιλάμε για τον πολυσυζητημένο ανασχηματισμό, όσο δεν πάει άλλο. Κι ας μην ολοφύρονται οι απολογητές της κυβέρνησης ότι οι δημοσιογράφοι φτιάχνουν σενάρια από μόνοι τους, γιατί όλα ξεκινούν από τους ίδιους τους υπουργούς. Εδώ φτάσαμε στο σουρεαλιστικό σημείο ένας υπουργός (Παπαναστασίου) να δηλώνει: «Αν κρίνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

ότι προσφέρω κάτι στον τόπο ή στο θέμα της Ενέργειας, είμαι στη διάθεσή του να παραμείνω». Ενώ ένας άλλος, επίδοξος υπουργός (Μουσιούττας): «Δεν μου έχει γίνει πρόταση, αλλά εάν μου γίνει σίγουρα θα το σκεφτώ». Μιλάμε πάντα... για τον ανύπαρκτο ανασχηματισμό. Όλο λάθος!

Έχω εξουσιοδοτηθεί από το καρέ να στείλω πικρό μήνυμα στον Πρόεδρο: Κάτω τα χέρια από τη Μαρία! Η αγαπημένη μας υπουργός Γεωργιάς δίνει την ψυχαγωγική νότα στους ζοφερούς καιρούς που ζούμε, απόδειξη η επισήμανσή της ότι το πρόβλημα της λειψυδρίας δεν είναι καινούργιο

αλλά κρατά... από την Αγία Ελένη! Ομοίως και το πρόβλημα των αδέσποτων γατών τολμώ να συμπληρώσω, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Κι ας θεωρηθεί αυτό, εκτός από μήνυμα στον Πρόεδρο, και ένα νεύμα στην Ιστορία.

Παραμένοντας στο ψυχαγωγικό πρόγραμμα της πολιτικής επικαιρότητας, σημειώνω τρεις φιλότιμες προσπάθειες να σκάσουμε ένα χαμόγελο: την αγαπημένη μας Αννίτα να ξυρίζει τον Ανδρέα Κωνσταντίνου, την κυρία Άντρη Αναστασιάδη να χορεύει ανέμελα το «You’re simply the best» και τον πρόεδρο της ΕΔΕΚ να δηλώνει εξίσου ανέμελα: «Στόχος να έχουμε περισσότερους από πέντε βουλευτές». Στην υγεία μας, βρε παιδιά!

Στα σοβαρά της πολιτικής επικαιρότητας, ο ιστορικός του μέλλοντος θα βρεθεί αντιμετώπος με τη βαρυσήμαντη δήλωση του Φειδία: «Η πολιτική θέση είναι ξεπερασμένο πράγμα. Ξυπνάτε!». Η εξαγγελία της υποψηφιότητας ενός νεαρού με την Άμεση Δημοκρατία, ο οποίος φόραγε μάσκα, δικαιώνει τους προφητικούς στίχους της μέγιστης Άντζι: «...πιο χαμηλά, πιο χαμηλά, πιο χαμηλά...». Έξτρα μπόνους, η δήλωση εν δυνάμει υποψήφιας (με ποιον άραγε): «Είμαι άτομο των ιδεών, εφευρετική και πολυμήχανη». Είναι φανερό πως εν όψει 2026 το παιχνίδι πλέον παίζεται αλλιώς.

Ήταν δίκαιο και έγινε πράξη, αγαπημένο μου ημερολόγιο! Ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας του Τάσσου -Παρέλαβε Κόμμα θα Παραδώσει Ό,τι Μπορείσε Να Διασώσει Από Το Αναπόφευκτο Ναυάγιο- ανασκόνησε την αριστίνδην υποψηφιότητα της κυρίας Αρετής Δημοσθένους, θρησκευόλογου, κανονόλογου, ιλαμολόγου, κοινωνιολόγου, επιδημιολόγου, ενίοτε και γιουρβιτζιονόλογου. Δεν μεταδίδω άλλο.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

9-11-1935

Δωδεκάνησσα: Συμπληρώνονται είκοσι και τρία έτη από της ημέρας κατά την οποίαν ο ελληνικός στόλος απέδωσε την ελευθερίαν εις τας νήσους του Αιγαίου. Ητο ο καιρός κατά τον οποίον η Ελλάς εβάδιζε προς την εκπλήρωσιν των εθνικών ονείρων της και έβλεπε με χαράν τα τέκνα της ομονοούντα και ευτυχούντα. Η λησμονημένη -κακώς λησμονημένη- αυτή επέτειος πρόκειται να εορτασθή εφέτος.

Παράταση: Αγγέλλεται εξ Αγκύρας ότι υπεγράφη πρωτόκολλον χθες το εσπέρας δι’ ου παρατείνεται επί μίαν δεκαετίαν εισέτι η ισχύς της συνθήκης φιλίας και ουδετερότητας μεταξύ Τουρκίας και Σοβιετικής Ενώσεως, η συνολογοηθείσα τον Δεκέμβριον του 1925. Επίσης παρατείνεται και η ισχύς της ναυτικής συμφωνίας του 1931.

Λαχειοπώλες: Η Ενωση Λαχειοπωλών καθιστά γνωστόν προς τους απανταχού της Ελλάδος λαχειοπώλες ότι προκειμένου εντός ολίγου να αρχίση η εφαρμογή του Ταμείου Προνοίας Λαχειοπωλών, να απευθύνουν τα τακτοποιήσουν με την Ενωσην τας υποχρεώσεις των. Πάντα ταύτα προς γνώσιν και αποφυγήν μελλοντικών παραπόνων.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

NATO το χαλλούμι και το κυπριακό τρένο

Ο νεαρός Νίκος έβαλε στόχο να μας κάνει το επόμενο NATO. Βρίσκει την ιδέα εξαιρετική. Και να το στελεχώσουμε με τις εθελόντριες της Εθνικής Φρουράς. Και τις δύο.

«Δεν έχει σημασία αν αδικήθηκε εγώ, αλλά να μην αδικηθεί η Κύπρος! Ψαγμένη σάκα από τον Αβέρωφ (σε πόντακστ με χολιγουντιανό drone πλάνο) που θύμισε Τζον Κένεντι στα καλύτερά του. Μην ρωτάτε τι μπορεί να κάνει η Αργάκα για εσάς, αλλά τι μπορείτε εσείς να κάνετε για την Αργάκα.

Δεν περνά βδομάδα που να μη μας συμβεί κάτι συγκλονιστικό, κάτι που να μας υπενθυμίζει πως ναι, είμαστε ο ομφαλός της Γης. Μετά λοιπόν που σοκάραμε τον πλανήτη πριν από μερικά χρόνια, με το περιβόητο μνημείο της Πατάτας στην Ξυλοφάγου, αυτή τη φορά υπερβήκαμε εαυτών αλλά και κάθε προσδοκία με το μνημείο Χαλλουμιού στο Πισσούρι. Κι ας είπαν κάποιοι κακεντρεχείς πως σαν μνημείο είναι πιο πατάτα και από αυτό της πατάτας. Σημασία έχει πως σε μερικές ώρες έγινε βίραλ. Με αυτά και με αυτά, που λέει κι ο Τσουρούλλης, παραλίγο να ξεχάσουμε πως κάποτε ξεχάσαμε να εγγράψουμε το χαλλούμι σαν κυπριακό προϊόν. Τουλάχιστον, στο μνημείο Χαλλουμιού ας έγραφαν Δεν Ξεκνώ.

Η κυβέρνηση αναζητεί επενδυτή ιδιώτη για να φτιάξει τρένο. Και βέβαια όταν λέμε ιδιώτη μπορεί να το εννοούμε και με την έννοια που του έδωσαν οι Άγγλοι,

Αν δεν μαςβάλουν στο NATO θα κάνουμε δικό μας.

όταν πήραν την ελληνικότατη αυτή λέξη και την έκαναν ιδίωτ! Διότι καλά μου παιδιά, ποιος σφίρων ιδιώτης επενδυτής θα πλησιάσει βλέποντας πόσο τέλεια (NOT) πήγαν προηγούμενα μεγαλειόβολα έργα, από τη μαρίνα της Λάρνακας μέχρι το τερματικό του Βασιλικού; Ψάχνουμε λοιπόν ιδιώτη μα όχι...ιδιώτικ.

Πολλές και πανταχόθεν οι αντιδράσεις για τον Φορέα, με υπονοούμενα πως μερικές δωρεές γίνονται με την προσδοκία ανταλλαγμάτων από το Προεδρικό. Κάπως έτσι φαίνεται βγήκε και η φράση «φοβού τους Δανασούς και δωρεές φέροντας». Το ΑΚΕΛ πάντως διαμαρτύρεται σφόδρα διότι λέει μεγάλοι χορηγοί του

Φορέα πιθανόν να είναι εταιρείες που θα ευεργετηθούν από πολιτικές αποφάσεις, κατηγορώντας εμμέσως πλην σαφώς το προεδρικό ζεύγος ότι θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί αυτά τα κονδύλια με τρόπο ευνοιοκρατικό και έχοντας κατά νου τις εκλογές του 2028.

Δεν ξέρω πόσο κοντά στην πραγματικότητα βρίσκονται οι φόβοι του πρώην κόκκινου και νυν ροζ και ανακαινισμένου κόμματος, αλλά σε αυτό το σημείο χρειάζεται εκ μέρους τους λίγη προσοχή. Θα πω μόνο ένα όνομα: Μιλτιάδης Νεοφύτου. Δεν χρειάζεται να προσθέσω κάτι άλλο σύντροφοι. Και μέχρι να απολογηθείτε για τα ανομήματά της δικής σας δι-

ακυβέρνησης, θα είναι σαν να πετροβολάτε άλλους ενώ εσείς ζείτε σε γυάλινο σπίτι. Όπως θα έλεγαν και στη Σοβιετική Ένωση: Πανιμίτι;

Η στάση των συνδικαλιστικών οργανώσεων Παιδείας στο θέμα της λογικότατης πρότασης της Υπουργού για αξιολόγησή τους, δείχνει ξεκάθαρα και τον βασικό λόγο που η Παιδεία μας παραπαίει. Έχει αφαιρεθεί έρμαιο στα χέρια συνδικαλιστών. Μήπως έφτασε η στιγμή να σπάσουμε αυγά για να κάνουμε ομελέτα ή θα συνεχίσουμε γεμάτοι με αυτοαποκαλούμενους άριστους και θα προσθέτουμε συνεχώς another brick on the wall?

Σε πόντακστ ο Λούκας -τέως Ερμής Αραδίππου- Φανιέρως παρόλο που δεν γνώριζε πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε υπάρξει υπουργός Εξωτερικών, τότε πως κάνει κινήσεις, ταξιδεύει πολύ (!) και... πάει παντού, καταλήγοντας έτσι στο συμπέρασμα πως στην εξωτερική πολιτική είναι... άπιστος. Το σκεπτικό μου ακούγεται μια χαρά. Εξάλλου, ποιος είμαι εγώ να διαφωνήσω;

Ενας φίλος πρώην συναγερμικός και νυν συγχυσμένος δεξιός μου εξηγούσε προχθές πως η Αννίτα περιέβαλε τον εαυτό της με «συμβούλους» και αυλικούς, για να τη βοηθήσουν να αποκαθιλώσει τον Χριστοδουλίδη το 2028, αγνοώντας πως κάποιοι εξ αυτών με τρεις δουλειές και δύο γεύματα γίνονται πιο χριστοδουλικοί κι από τη Φιλίππα. Ας διαβάσει την Οδύσσεια με έμφραση στο κεφάλαιο με τον Δούρειο Ίππο.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβιττού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΔΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

H
U
B
L
O
T

OWN IT

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει σήμερα η Ε.Ε. στο Κυπριακό, με βάση τα νέα δεδομένα που έχει διαμορφώσει η άτακτη παρέμβαση Τραμπ σε διεθνείς διενέξεις και η επιβολή μιας σκληρής επιδιαιτητικής προσέγγισης, στην οποία οι εδαφικές αναπροσαρμογές είναι αποτέλεσμα πλαισίων λύσης, δύο σελιδιών, take it or leave it; Και πόσο υποστηρικτική υπέρ των δικαιών συμφερόντων της Κύπρου, μπορεί να είναι η Ε.Ε., η οποία κρέμεται κυριολεκτικά από την Τουρκία, στοχεύοντας να διασφαλίσει μέσω της Άγκυρας, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας; Προκειμένου, όπως λέγεται, να είναι σε θέση να ανακαιτίσει μια ρωσική επίθεση σε ευρωπαϊκό έδαφος, την οποία οι υπηρεσίες ασφαλείας της Γερμανίας θεωρούν «πιθανή», με χρονικό ορίζοντα το 2030;

Τα δεδομένα, όπως διαμορφώνονται, δείχνουν να μην εξυπηρετούν τη Λευκωσία και τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, που εδώ και τρία σχεδόν χρόνια επενδύει αποκλειστικά και μόνο στην «ενεργότερη εμπλοκή» της Ε.Ε. στο Κυπριακό, θεωρώντας προφανώς ότι θα αποτελούσε «πολιτική πανάκεια». Με βάση λοιπόν τα υφιστάμενα δεδομένα, η Ε.Ε., όχι μόνο έχει απολέσει την επιρροή και τον ρόλο της στη διεθνή σκηνή, αλλά πλέον αμφισβητείται και η αξιοπιστία της. Ενώ, αντίθετα, η Τουρκία, έχει αναβαθμιστεί τόσο στα μάτια του Τραμπ, που χαρακτηρίζει τον Ερντογάν «φίλο», τον οποίο «θαυμάζει». Όσο, και στα μάτια της ίδιας της Ε.Ε., η οποία θεωρεί την Τουρκία ως τον μεγάλο της σύμμαχο για θέματα άμυνας και ασφαλείας, στον οποίο μπορεί να επενδύσει οικονομικό και πολιτικό κεφάλαιο, ασχέτως εάν κατέχει τμήμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο αποτελεί ευρωπαϊκό έδαφος.

Αν, μάλιστα, σήμερα κάποιος ρωτήσει στις Βρυξέλλες σε ποιο βαθμό μπορεί να παρέμβει η Ε.Ε. στο Κυπριακό, η απάντηση που θα λάβει είναι πολύ πιο νεφελώδης σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια. Τι άλλαξε στο μεσοδιάστημα; Αφενός, η εμφανής υποκατάσταση του ΟΗΕ από τον Τραμπ που πιστεύει ότι μπορεί να λύσει κάθε περιφερειακό πρόβλημα, εξαφανίζοντας τον διεθνή Οργανισμό, τόσο στο Ουκρανικό, όσο και στη Γάζα, ζητήματα στα οποία δεν επεφύλαξε μάλιστα κανέναν ουσιαστικό ρόλο στην Ε.Ε. Και αφετέρου, η τάση που επικρατεί στην Ε.Ε. και δη στις ευρωπαϊκές χώρες που είναι και μέλη του ΝΑΤΟ, για κάλυψη από την Τουρκία του κενού που αφήνει πίσω της η αποστασιοποίηση των Ηνωμένων Πολιτειών από την ευρωπαϊκή ομπρέλα άμυνας και ασφαλείας, για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Με πρώτη τη Γερμανία, που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο την ατζέντα, αλλά και τις αποφάσεις της Ε.Ε.

«Όλα αυτά είναι μπροστά μας και γίνονται αντιληπτά», έλεγε με ύφος παραδοχής στην «Κ» άριστα ενημερωμένη κοινοτική πηγή, σημειώνοντας παράλληλα ότι 3,12 δισ. ευρώ και καθαρά κέρδη 145,9 εκατ. ευρώ. Διαθέτουν πολύ λιγότερα καταστήματα σε σχέση με την Ελλάδα (μόλις 400), 1.300 συνεργάτες και πάνω από 575 locker stations. Παράλληλα, έχουν τη δική τους τράπεζα, την bank99, πλήρως ψηφιακή, με 1,6 εκατ. πελάτες. Και το κυριότερο; Δεν έχασαν τον κοινωνικό τους ρόλο» (Νίκος Φιλιππίδης, «Καθημερινή», 5.11.2025).

Στην Ελλάδα έγινε χαμός με το κλείσιμο 204 καταστημάτων των ΕΛΤΑ, μια ενέργεια για την οποία ουδείς κυβερνητικός δηλώνει ότι γνώριζε. Το πρώτο που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι ότι πληθαίνουν τα αναπάντεχα «γεγονότα» που φοβόταν ο Βρετανός πρωθυπουργός Χάρολντ Μακμί-

Χαμηλό βαρομετρικό στην «εμπλοκή» Ε.Ε. στο Κυπριακό

Ο «πλοηγός» της νέας διαδικασίας και ο αναβαθμισμένος ρόλος της Άγκυρας προκαλούν κενά αέρος

Η Τουρκία, έχει αναβαθμιστεί τόσο στα μάτια του Τραμπ, που χαρακτηρίζει τον Ερντογάν «φίλο», τον οποίο «θαυμάζει». Όσο, και στα μάτια της ίδιας της Ε.Ε., η οποία θεωρεί την Τουρκία ως τον μεγάλο της σύμμαχο για θέματα άμυνας και ασφαλείας.

«ειδικά σε σχέση με το Κυπριακό, θα πρέπει πρώτα να ξεκαθαριστεί εάν θα δρομολογηθεί μια νέα διαδικασία, ποιος θα βρίσκεται σε θέση πλοηγού, δηλαδή ποιος θα έχει το γενικό πρόσταγμα και τότε ίσως να είμαστε σε θέση να διευκρινίσουμε τις δυνατότητες και τον βαθμό εμπλοκής της Ε.Ε.». Κι αυτό, όπως εξήγησε, γιατί «διαφορετική θα είναι η δυνατότητα της Ε.Ε. να διαδραματίσει ρόλο σε μια διαδικασία υπό τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, με τον οποίο υπάρχει και σήμερα επικοινωνία για το Κυπριακό. Και εντελώς διαφορετική, εάν η διαδικασία αναληφθεί για παράδειγμα από τον Ντόναλντ Τραμπ», που όπως κατέστη σαφές στο Ουκρανικό και στη Γάζα, κάνει ό,τι θέλει χωρίς να ρωτάει κανένα και έχει εκπαραθυρώσει την Ε.Ε., όπως βεβαίως έχει πράξει και στην περίπτωση του ίδιου του ΟΗΕ.

Δύο σενάρια για Κύπρο

Σύμφωνα με την ίδια κοινοτική πηγή «τα σενάρια στο Κυπριακό είναι εκ των πραγμάτων δύο, σε περίπτωση εκδήλωσης μιας νέας προσπάθειας για διευθέτηση του προβλήματος: «Είτε θα δούμε μια νέα διαδικασία υπό τον ΟΗΕ,

Αν σήμερα κάποιος ρωτήσει στις Βρυξέλλες σε ποιο βαθμό μπορεί να παρέμβει η Ε.Ε. στο Κυπριακό, η απάντηση που θα λάβει είναι πολύ πιο νεφελώδης σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια.

με σαφές χρονοδιάγραμμα, στο πλαίσιο της οποίας η Ε.Ε. θα διαδραματίσει θεωρώ σημαντικό ρόλο, λαμβανομένης βεβαίως υπόψη και της αναθέρμανσης των ευρωτουρκικών σχέσεων, με επίκεντρο την άμυνα και την ασφαλεία. Είτε, θα βρεθούμε ενώπιον μιας νέας διαδικασίας-έκπληξη με την υπογραφή Τραμπ, ο οποίος θα υποκαταστήσει ό,τι γνωρίζαμε μέχρι σήμερα, τραβώντας τις δικές του γραμμές, όπως έπραξε στο Ουκρανικό και στη Γάζα», σημείωσε χαρακτηριστικά η ίδια πηγή. Ειδικότερα:

• Το «βατό σενάριο», λοιπόν,

εστιάζεται σε μια επανάλυση της διαδικασίας του 2017, υπό τον ΟΗΕ, οπότε η Ε.Ε. εκτιμάται ότι θα είναι και πάλι παρούσα όπως και πριν από οκτώ χρόνια και θα κληθεί να καταθέσει την άποψή της γύρω από ένα ενδεχόμενο σχέδιο συνολικής διευθέτησης. Πάντως, και στην περίπτωση αυτή, η παρέμβαση της Ε.Ε. εκτιμάται ότι δεν θα προσλάβει χαρακτήρα «ενεργότερης εμπλοκής», υπό την έννοια της «διαμόρφωσης» των παραμέτρων μιας επιδιωκόμενης λύσης, όπως εξακολουθεί να προσδοκά, εδώ και τρία χρόνια, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, ζητώντας μάλιστα από τους εταίρους να διαθέσουν την «ευρωπαϊκή εργαλειοθήκη» για να συμβάλουν στην επίλυση του Κυπριακού. Κάτι που δεν υλοποιήθηκε. Άλλωστε, η Ε.Ε. εξαρτάται ολόενα και περισσότερο από την Τουρκία, κάτι που διαφάνηκε από τα πολιτικά μαγειρέματα Βρυξελλών-Βερολίνου για εμπλοκή των τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών στη νέα αρχιτεκτονική άμυνας και ασφαλείας. Ενώ η Ε.Ε. εξακολουθεί και τώρα όπως και πριν από οκτώ χρόνια, να μην ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τα «ποιοτικά χαρακτηριστικά» της

λύσης, θέτοντας μια μόνο ουσιαστική προϋπόθεση, σύμφωνα με την οποία το κυπριακό κράτος θα πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώνει τις ευρωπαϊκές του υποχρεώσεις. Κάτι που έχει τη σημασία του, καθώς παραπέμπει προφανώς σε μια κρατική υπόσταση, ώστε να υπάρχει δηλαδή μια διεθνής εκπροσώπηση και το κράτος να δύναται να λειτουργεί εντός της Ε.Ε. Όμως, την ίδια ώρα αφήνει ανοικτό ένα ευρύ πεδίο για τη μορφή της λύσης και τα «ποιοτικά» χαρακτηριστικά. Και συνεπώς, υπό αυτή την έννοια και με βάση τη λογική «τετραγωνισμού του κύκλου» για την οποία η Κομισιόν μας έχει προιδέσει εδώ και πολλά χρόνια, δεν αναμένεται να προβληθούν ενστάσεις σε μια συνομοσπονδιακή λύση. Πόσο μάλλον εάν αυτή μπορεί να ερμηνευθεί και ως χαλαρή ομοσπονδία.

• Το «σενάριο-έκπληξη» συνίσταται στα αχατογράφητα νερά, στα οποία θα οδηγήσει ενδεχόμενη ανάληψη μιας πρωτοβουλίας από τον Ντόναλντ Τραμπ στο Κυπριακό. Κάτι που δεν αποκλείεται να επιδιώκει ο Ταγίπ Ερντογάν, που ως γνωστόν επιθυμεί λύση, εκτός του πλαισίου του ΟΗΕ, «out of the box». Σε μια τέτοια περίπτωση, ο ρόλος της Ε.Ε. δεν θα είναι καν «υποστηρικτικός», όπως αναμένεται να είναι στην περίπτωση του «βατού σεναρίου», αλλά θα είναι εκ των πραγμάτων ανύπαρκτος. Όπως ακριβώς συνέβη στην περίπτωση της Ουκρανίας, όπου ο κ. Τραμπ επέβαλε στους Ουκρανούς μέσω μιας ανάρτησης 5 γραμμών (Social Truth) να αποδεχθούν και συνεπώς να νομιμοποιήσουν την προαράτηση ουκρανικών εδαφών από τη Ρωσία, «ζωγραφίζοντας» και επιβάλλοντας τον δικό του χάρτη. Και όπως συνέβη στην περίπτωση της Γάζας, που πρότεινε μια εύθραυστη εκκενρία και ένα σχέδιο διευθέτησης, από το οποίο απουσιάζει οποιαδήποτε πρόνοια που θα διασφαλίζει τη φυσική επιβίωση των Παλαιστινίων, καθώς πουθενά δεν προβλέπεται η αναγνώριση του παλαιστινιακού κράτους. Το πλέον αξιοσημείωτο, είναι ότι και στις δύο περιπτώσεις, Ουκρανικό και Γάζα, η Ε.Ε. προσαρμόστηκε στις «πρωτοβουλίες» Τραμπ τις οποίες υποστήριξε δημοσίως. Αν και πίσω από κλειστές πόρτες, σημαίνοντες κοινοτικοί επίσημοι αναγνωρίζουν ότι «οι επιβλητικοί σχεδιασμοί Τραμπ δεν υπηρετούν τη διεθνή νομιμότητα», εντούτοις η Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη της, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας, δεν είχαν κανένα δισταγμό να υποστηρίξουν τις εν λόγω αμφιλεγόμενες—όσο κομψά και να το θέσουμε—πρωτοβουλίες του πλανητάρχη. Άρα, η «πατέντα προσαρμογής» της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα σχέδια λύσης του Ντόναλντ Τραμπ, εν είδει ανοχής, έχει ήδη δοκιμαστεί και θεωρείται εν πολλοίς δεδομένη. Εάν, λοιπόν, υπάρξει ανάλογη πρωτοβουλία από τον Αμερικανό πρόεδρο στο Κυπριακό, υπάρχει κανείς που θεωρεί ότι η Ε.Ε. θα κινηθεί εκτός της εν λόγω «πατέντας προσαρμογής» που έχει ήδη υιοθετήσει στο Ουκρανικό και στη Γάζα;

Κάλας: Ετερονεκότερον

Η ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε., Κάγια Κάλας, μια από τις πλέον ειλικρινείς πολιτικούς στην Ε.Ε., ήταν στην Κύπρο την περασμένη Τετάρτη και απαντώντας σε ερώτηση μετά από συνάντηση με τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμνη, έδωσε το στίγμα της νέας υπό οικονομική οπτική Ε.Ε.-Τουρκίας. Η κα Κάλας κλήθηκε να τοποθετηθεί πώς η Ε.Ε., υπό το φως της έκθεσης προόδου της Κομισιόν που διαπιστώνει «οπισθοχώρηση» της Τουρκίας στα ανθρώπινα δικαιώματα και στο κράτος δικαίου, εκλαμβάνει την εν λόγω χώρα ως έμπιστο εταίρο, επιτρέποντας τη συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφαλείας. Η επικεφαλής της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε., απάντησε ότι τα κράτη-μέλη επιθυμούν να ενισχύσουν τις αμυντικές τους δυνατότητες και στο πλαίσιο αυτό, παρέπεμψε στο πρόγραμμα SAFE, το οποίο χαρακτήρισε ως ένα «ανοικτό εργαλείο» που επιτρέπει σε τρίτες χώρες ή και στις οντότητές τους να συμμετέχουν. Και αφού εξήγησε ότι το εν λόγω πρόγραμμα είναι εκ της κατασκευής του «ανοικτό», ανέφερε ότι υπάρχουν «ανησυχίες» για την Τουρκία, οι οποίες «λαμβάνονται υπόψη». Με άλλα λόγια, η συμμετοχή τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών συνεχίζεται απρόσκοπτα, αλλά όσοι ανησυχούν, περιλαμβανομένης προφανώς της Κύπρου (και της Ελλάδας), μπορούν να συνεχίσουν παράλληλα να διατυπώνουν τις ανησυχίες τους. Χωρίς αυτό να αναστρέψει τον «ανοικτό» χαρακτήρα του προγράμματος SAFE. Ούτε βεβαίως τη συμμετοχή των αμυντικών βιομηχανιών της Τουρκίας στη νέα αρχιτεκτονική άμυνας της Ε.Ε.

ΑΡΘΡΟ

Πολιτική σε ρευστούς καιρούς

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

Η αγορά, δηλαδή όλοι εμείς —ή, ακριβέστερα, η συντριπτική πλειονότητα ημών—, αλλάξαμε διά των προτιμήσεών μας όλες τις παραμέτρους του ταχυδρομικού έργου. Δεν σαλιώνουμε γραμματόσημα, πατάμε το κουμπί «Enter» δεν σπινόμαστε στις ουρές για να παραλάβουμε κάποιο δέμα, το περιμένουμε στην πόρτα μας. Γνωστά όλα αυτά...

Αυτή η αλλαγή δεν έγινε εν μια νυκτί. Ήταν εμφανής πολλά χρόνια και γι' αυτό «των φρονιμων τα παιδιά», όπως είναι τα αυστριακά ταχυδρομεία, «απεδείξαν ότι ένα δημόσιο δίκτυο μπορεί να γίνει κερδοφόρο και κοινωνικά χρήσιμο. Το 2024 είχαν έσοδα

3,12 δισ. ευρώ και καθαρά κέρδη 145,9 εκατ. ευρώ. Διαθέτουν πολύ λιγότερα καταστήματα σε σχέση με την Ελλάδα (μόλις 400), 1.300 συνεργάτες και πάνω από 575 locker stations. Παράλληλα, έχουν τη δική τους τράπεζα, την bank99, πλήρως ψηφιακή, με 1,6 εκατ. πελάτες. Και το κυριότερο; Δεν έχασαν τον κοινωνικό τους ρόλο» (Νίκος Φιλιππίδης, «Καθημερινή», 5.11.2025).

Στην Ελλάδα έγινε χαμός με το κλείσιμο 204 καταστημάτων των ΕΛΤΑ, μια ενέργεια για την οποία ουδείς κυβερνητικός δηλώνει ότι γνώριζε. Το πρώτο που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι ότι πληθαίνουν τα αναπάντεχα «γεγονότα» που φοβόταν ο Βρετανός πρωθυπουργός Χάρολντ Μακμί-

λαν. Όπως έγινε και με το περυσινό συλλαλητήριο των Τεμπών, το πολιτικό σύστημα —εν συνόλω και όχι μόνο η κυβέρνηση— έμεινε με το στόμα ανοικτό από την αντίδραση. Προφανώς υπάρχει ένα υπόγειο ρεύμα άμορφης δυσαρέσκειας—πρωτίστως στην περιφέρεια— που ξεκύνεται από κάθε ρωγμή που μπορεί να βρει.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι χειρισμοί για το κλείσιμο των ταχυδρομείων ήταν οι καλύτεροι δυνατοί. Έλειψε η ενημέρωση, όπως ορθώς λέει η κυβέρνηση, και κυρίως έλειψε η συνεννόηση με τους εκπροσώπους των τοπικών κοινωνιών για το πώς μπορούσε να γίνει μια τέτοια μετάβαση με το μικρότερο κοινωνικό και συνακολούθως πολιτικό κόστος.

Δεν αναφερόμαστε μόνο στα στατιστικά, που κατόπιν φασαρίας αναφέρει η κυβέρνηση: π.χ. «το 92% των συντάξεων και το 90% των αποστολών πραγματοποιούνται πλέον απευθείας στα σπίτια των πολιτών» (Πάυλος Μαρινάκης, 3.11.2025). Απαιτείται και το ξερίζωμα βαθιών πεποιθήσεων. Ειδικώς οι ηλικιωμένοι πιστεύουν —επειδή το έχουν ζήσει— ότι με το κράτος δεν γίνεται δουλειά αν δεν εμφανιστεί κάποιος αυτοπροσώπως στη δημόσια υπηρεσία. Συνήθως δεν γίνεται κι αν πάει, αλλά ένας συνταξιούχος στο γκισέ έχει την ψευδαίσθηση κάποιας μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας. Η δε λειτουργία των ΕΛΤΑ—ακόμη και μέχρι σήμερα—ενισχύει αυτή την πεποίθηση.

Υπάρχει όμως και κάτι περισσότερο, που αφορά τον μιζιμποντισμό που δέρνει την κυβέρνηση. Σε όλη τη χώρα υπάρχουν 1.100 κέντρα εξυπηρέτησης πολιτών, έναντι 700 καταστημάτων ΕΛΤΑ. Αν η κυβέρνηση δεν τα ήξερε όλα και συζητούσε με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, κάποια γκισέ των ΕΛΤΑ—έστω για τους ψυχολογικούς όρους των ηλικιωμένων σε απομακρυσμένα χωριά—θα μπορούσαν να λειτουργήσουν εντός των ΚΕΠ. Ξένα ταχυδρομεία έχουν βάλει «μίνι ταχυδρομεία» ακόμη και μέσα σε σούπερ μάρκετ. Αλλά και στην Ελλάδα, οι—πολλές πλέον—ιδιωτικές ταχυδρομικές εταιρείες έχουν εγκαταστήσει lockers σε κάθε γωνιά που μπορούν να

βρουν ώστε να εξυπηρετηθούν και οι πλέον ιδιότροποι πελάτες. Η ζωή, η εξέλιξη της τεχνολογίας, οι νέες κοινωνικές απαιτήσεις τα αλλάζουν όλα, ακόμη και τα ταχυδρομεία. Η δουλειά των πολιτικών δεν είναι να προσπαθούν να σταματήσουν την εξέλιξη—έτσι κι αλλιώς δεν μπορούν. Ούτε να σπκνώνουν τους ώμους ψηλά: «τι να κάνουμε; αυτά έχει η ζωή και χρειάζονται “δύσκολες αποφάσεις”». Η δουλειά τους, σε ένα τόσο ρευστό περιβάλλον, είναι να κάνουν κάθε μετάβαση όσο πιο «γλυκιά» γίνεται και όχι να λειτουργούν με το «αποφασίζουμε και τάχα μεταρρυθμίζουμε». Έτσι οι αλλαγές είναι κοινωνικώς αποδεκτές και τελικώς προχωρούν.

Ο Τραμπ στα νερά της Ανατολικής Μεσογείου

Το σχήμα «3+1», η γεωπολιτική εικόνα της περιοχής, το Κυπριακό και ποιος ο ρόλος της Τουρκίας στη νέα εξίσωση

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η **αίσθηση** των Αμερικανών που ξανάρχονται στην Ανατολική Μεσόγειο με φόντο το ενεργειακό αποτύπωμά τους, την απεξάρτηση των κρατών της περιοχής από το ρωσικό φυσικό αέριο και τη διάσταση της επίλυσης των επιμέρους διακρατικών και διασυνοριακών διαφορών κυριαρχεί μεταξύ εμπειρων κύκλων αναλυτών της περιοχής. Δεν είναι μόνο η αίσθηση που αποκομίστηκε, σε Λευκωσία και Αθήνα, από τις εργασίες της Διάσκεψης, την περασμένη εβδομάδα, για τη Διατλαντική Ενεργειακή Συνεργασία, κατ' ουσία μια επανενεργοποίηση του σχήματος «3+1» μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ και ΗΠΑ, αλλά και μια σειρά γεωπολιτικών εξελίξεων που δείχνουν να επιταχύνονται στην περιοχή με φόντο το τέλος του πολέμου στη Γάζα, όπως και ένα μεγάλο «πάγωμα» του πολέμου στην Ουκρανία που θα εντάξει τις σχέσεις Δύσης-Ρωσίας στο αμέσως επόμενο, σημαντικό για τις δεκαετίες, κεφάλαιο. Μέσα σε όλο αυτό το ρευστό σκηνικό ολοκληρώσης των «γεωπολιτικών κύκλων» τόσο η Κυπριακή Δημοκρατία όσο και το Κυπριακό εντάσσονται με όρους που θα καθορίσουν τις δυναμικές για τα επόμενα χρόνια, αλλά και θα επιφέρουν καθοριστικές εξελίξεις στο εθνικό θέμα.

Η «ποζισιόν» της Λευκωσίας

Η Κύπρος συμμετείχε στις εργασίες της «3+1» έχοντας, χωρίς την έλευση φυσικού αερίου ακόμη βέβαια, πιο ώριμη θέση ως προς το ενεργειακό της πρόγραμμα σε σχέση με την Ελλάδα. Η Ουάσινγκτον μπορεί να προωθεί τη θέση «αντικατάστασης κάθε κυβικού μέτρου» ρωσικού φυσικού αερίου με επίκεντρο την Ελλάδα, ωστόσο οι αμερικανικοί κολοσσοί της Εχχον και της Chevron υπάρχουν ήδη δραστηριοποιημένοι στην κυπριακή ΑΟΖ εδώ και χρόνια, με παραδοτέα τα επόμενα χρόνια με φόντο το 2030-2031. Επιπλέον, η ένταξη στη μεγάλη γεωπολιτική εξίσωση του Διαδρόμου Ινδίας-Μέσης Ανατολής-Ευρώπης αποτελείσε ευκαιρία για τη Λευκωσία με ενεργητική στάση που καθο-

Έμπειροι παρατηρητές των εξελίξεων εκτιμούν πως το Κυπριακό οδεύει προς κορύφωση το δεύτερο εξάμηνο του 2026 με τις δυναμικές ως προς την ενεργειακή προέκταση να μπορούν να μετατραπούν, ισοδύναμα, σε μέτρο πίεσης προς την κατεύθυνση της λύσης αλλά και παράγοντα αποτροπής των εξελίξεων.

ρίστηκε τόσο από την επίσκεψη σε επίπεδο ΥΠΕΞ στην Ινδία όσο και με μελλοντική επίσκεψη, σε διμερές επίπεδο, του προέδρου Χριστοδουλίδη. Η Κύπρος επέλυσε πρόσφατα το υπό εκκρεμότητα ζήτημα της κύρωσης της συμφωνίας καθορισμού θαλασσίων ζωνών με τον Λίβανο έχοντας, ουσιαστικά πλην Τουρκίας και Ελλάδας, καθορίσει θαλάσσια σύνορα με τα κράτη της περιοχής και στην τρέχουσα συγκυρία το βασικό και υπαρξιακές προέκτασης ανοικτό θέμα παραμένει το πώς και ποια κινητικότητα θα υπάρξει στο Κυπριακό, με φόντο την παρουσία της Τουρκίας στην περιοχή.

Δύο διαστάσεις

Το πώς εξελίσσεται η δυναμική επιστροφή των ΗΠΑ υπό τον Τραμπ στην περιοχή δείχνει να έχει δύο διαστάσεις:

- **Την επόμενη** ημέρα στο Συριακό και στη Μέση Ανατολή, διάσταση που συνδέεται με την οριστική απομείωση της επιρροής του Ιράν και της Ρωσίας στην περιοχή ΜΕΝΑ.
- **Την επίλυση** των θεμάτων κα-

θορισμού θαλασσίων ζωνών στην περιοχή, πράγμα που πλέον έχει αποκτήσει ξεκάθαρο διπλωματικό αποτύπωμα με την πρωτοβουλία του Μασάντ Μπούλος που προσπαθεί να οργανώσει μια τετραμερή διάσκεψη με τη συμμετοχή της Τουρκίας, της Ελλάδας,

Τόσο η Κυπριακή Δημοκρατία όσο και το Κυπριακό εντάσσονται με όρους που θα καθορίσουν τις δυναμικές για τα επόμενα χρόνια, αλλά και θα επιφέρουν καθοριστικές εξελίξεις στο εθνικό θέμα.

της Αιγύπτου και της Λιβύης. Ο Μπούλος, συμπέθερος του προέδρου Τραμπ, δείχνει πως θέλει να ακυρώσει στην πράξη το τουρκολιβυκό «μνημόνιο» του 2019, να επιλύσει τις ελληνοτουρκικές διαφορές και σε κάποιο βαθμό να

οριοθετήσει, εκ νέου, μια λειτουργική σχέση μεταξύ Τουρκίας και Αιγύπτου. Θέση που επί της αρχής υποστηρίζει, δημόσια, η Αθήνα.

Και στις δύο μεγάλες διαστάσεις, η Κύπρος εντάσσεται ως υποκείμενο, όχι το βασικό, με τις υπαρξιακές της αξιώσεις να εδράζονται στη μη ύπαρξη μιας συμφωνίας καθορισμού θαλασσίων ζωνών Συρίας-Τουρκίας που θα δημιουργούσε δυναμικές τουρκολιβυκού «μνημονίου», αλλά και στο πώς μια ομαλοποίηση στις σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας ανοίγει τον δρόμο για θετικές εξελίξεις στο Κυπριακό. Βέβαια σε όλη αυτή την εξίσωση υπάρχει και η Τουρκία, με την ένταξη της Κύπρου στη ρητορική ως «στρατηγικής και γεωπολιτικής βάσης του Ισραήλ» να αντιπαραβάλλει τις πάγιες προσεγγίσεις της περί «γεωπολιτικής περικύκλωσης από τα κράτη της περιοχής και τους Αμερικανούς». Σε αυτό το πλαίσιο η επαναπροσέγγιση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, βασικό εταίρο της Κύπρου (και της Ελλάδας) δεν πρέπει να θεωρείται τυχαία ως αντίβαρο στην ευρωα-

λαντική εξίσωση όπου οι ΗΠΑ, πέραν του Ισραήλ, προωθούν την ενεργειακή αυτονομία της Ανατολικής Μεσογείου με «πύλη την Ελλάδα» αλλά και τη Λιβύη ως μοχλό πίεσης για την Άγκυρα. Σε αυτό το πλαίσιο το Ισραήλ ενεργοποιεί εκ νέου την ιδέα του αγωγού EastMed που την περίοδο 2018-2023 προωθήθηκε αρκετά από τη Λευκωσία και την Αθήνα, χωρίς ωστόσο κάτι τέτοιο να σταθεί ποτέ, ρεαλιστικά, υλοποιήσιμο τόσο ως έργο υποδομής στην περιοχή ή ως ενεργειακή διαδρομή.

Τι να αναμένουμε

Μέσα σε αυτό το ρευστό γεωπολιτικό σκηνικό της περιοχής, το Κυπριακό καθορίζει τις εξελίξεις για τη Λευκωσία αλλά και καθορίζεται ως προς την τροπή που θα ακολουθήσει, στην κατεύθυνση της επίλυσής του ή του οριστικού αδιεξόδου, που θα επανακαθοριστεί το μέλλον του όπως το γνωρίζαμε τις τελευταίες δεκαετίες. Έμπειροι παρατηρητές των εξελίξεων εκτιμούν πως το Κυπριακό οδεύει προς κορύφωση το δεύτερο εξάμηνο του 2026 με τις δυναμικές ως προς την ενεργειακή προέκταση να μπορούν να μετατραπούν, ισοδύναμα, σε μέτρο πίεσης προς την κατεύθυνση της λύσης αλλά και παράγοντα αποτροπής των εξελίξεων. Ο χρονικός ορίζοντας του 2030-2031 πάντως ως προς την παραγωγή φυσικού αερίου, κυπριακής προέλευσης, δείχνει και ρεαλιστικά προς την κατεύθυνση οριστικοποίησης αποτελεσμάτων, ως προς το Κυπριακό, επί του εδάφους. Μιας και η περιοχή παραμένει ρευστή και το Κυπριακό άλλοτο, το μεγάλο ερώτημα που εδώ διαμορφώνεται οριστικά είναι αν η Κύπρος θα ενταχθεί στους σχεδιασμούς της περιοχής ως προς τα αποθέματά της ή αν αυτά θα αποτελέσουν απλώς εργαλείο εξελίξεων για το Κυπριακό ή μια δευτερεύουσα σκηνή γεωπολιτικών εξελίξεων. Φυσικά και μια επιστροφή στη διετία 2018-2020 όταν το φυσικό αέριο στην περιοχή μας στάθηκε αφορμή για κινήσεις αμφισβήτησης εκ μέρους της Τουρκίας με ενέργειες παραβίασης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Λευκωσίας δεν πρέπει, τέλος, να αποκλειστεί.

ΑΡΘΡΟ

Η Ζωή ως επένδυση

Του **δρος ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ**

Η **σύγχρονη** εποχή χαρακτηρίζεται από τη ριζική διείσδυση της οικονομικής λογικής σε κάθε πεδίο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η χρηματοπιστωτική (η διαδικασία μέσω της οποίας οι αρχές και οι μηχανισμοί των χρηματοπιστωτικών αγορών επεκτείνονται πέραν του οικονομικού πεδίου) έχει καταστεί η κυρίαρχη μορφή ορθολογικότητας της ύστερης νεωτερικότητας. Δεν πρόκειται πλέον για μια τεχνική διαδικασία ή για εξέλιξη των κεφαλαιαγορών, αλλά για έναν νέο τρόπο κατανόησης του κόσμου, όπου το πραγματικό καθίσταται νοητό μόνον όταν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί.

Η οικονομική λογική έχει μετατραπεί σε καθολικό πλαίσιο νοηματοδότησης της εμπειρίας. Κάθε πτυχή της ζωής (η εργασία, η εκπαίδευση, η πολιτική, ακόμη και οι διαπροσωπικές σχέσεις) υπάγεται σε διαδικασίες αξιολόγησης, υπολογισμού και σύγκρισης. Η αξία παύει να είναι

κατηγορία ηθική ή πολιτισμική και καθίσταται οικονομική συνάρτηση. Ο άνθρωπος ενθαρρύνεται να αντιμετωπίζει τον εαυτό του ως επένδυση προς διαχείριση, να προγραμματίζει το μέλλον του με όρους απόδοσης και ρίσκου, και να εσωτερικεύει τη λογική της αγοράς ως προσωπικό ήθος. Η υποκειμενικότητα αναδομείται σύμφωνα με τις αρχές του χρηματοπιστωτικού ορθολογισμού: ο πολίτης μετασχηματίζεται σε «επιχειρηματία του εαυτού», υπεύθυνο για τη συνεχή κεφαλαιοποίηση της ύπαρξής του.

Πίσω από αυτή τη μεταβολή αναδύεται μια βαθύτερη φιλοσοφική υπόθεση: η ταύτιση του πραγματικού με το μετρήσιμο. Η εποχή της χρηματιστικοποίησης εγκαινιάζει μια νέα μεταφυσική, όπου η ποσοτικοποίηση λειτουργεί ως προϋπόθεση ύπαρξης. Το μη υπολογίσιμο θεωρείται περιττό ή ανύπαρκτο. Έτσι, η ποιοτική διάσταση του ανθρώπινου βίου (π.χ. η δημιουργία, η φροντίδα, η αβεβαιότητα, η ηθική στάση) υπο-

βαθμίζεται ή μεταφράζεται σε αριθμητικά μεγέθη. Η εργαλειολογική λογική απορροφά τη σφαίρα του νοήματος, υποκαθιστώντας την ελευθερία με την αποδοτικότητα και την ευθύνη με τη στρατηγική.

Η μεταβολή αυτή επηρεάζει αποφασιστικά και τη σχέση του ανθρώπου με τον χρόνο. Η χρηματιστικοποιημένη οικονομία δεν περιορίζεται στο να αποτιμά το παρόν, αλλά προεξοφλεί το μέλλον. Η αξία δεν εδράζεται πλέον στην πράξη ή στην εμπειρία, αλλά στην προσδοκία της μελλοντικής απόδοσης. Το παρόν αποκτά σημασία μόνο ως προετοιμασία ενός επερχόμενου κέρδους. Ο χρόνος μετατρέπεται σε κεφάλαιο, και το μέλλον εμπορευματοποιείται ως αντικείμενο συναλλαγής. Έτσι, ο άνθρωπος ζει σε ένα καθεστώς διαρκούς αναμονής, εγκλωβισμένος στη λογική της πρόβλεψης και της θεωρείται περιττό ή ανύπαρκτο. Έτσι, η ποιοτική διάσταση του ανθρώπινου βίου (π.χ. η δημιουργία, η φροντίδα, η αβεβαιότητα, η ηθική στάση) υπο-

χειρεί επίσης να εξαλείψει την αβεβαιότητα, να την υποτάξει σε λογιστικά μοντέλα και μετρήσιμα δεδομένα. Ωστόσο, η αβεβαιότητα δεν είναι απλώς τεχνική δυσκολία. Είναι οντολογική διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης. Όπως έδειξαν ο Μ. Χάιντεγκερ και ο Φ. Νάιτ, η ανοικτότητα του μέλλοντος συνιστά θεμέλιο της ελευθερίας: ο άνθρωπος υπάρχει μέσα στη δυνατότητα του μη προβλέψιμου. Η προσπάθεια πλήρους εξάλειψής του ισοδυναμεί με την κατάρρευση της ίδιας της ελευθερίας. Η μαθηματικοποίηση του απρόβλεπτου δεν το εξαφανίζει, απλώς το αναπαράγει με νέες μορφές αστάθειας και φόβου. Έτσι, η κοινωνία της ασφάλειας καταλήγει να παράγει περισσότερο άγχος και μεγαλύτερη ανασφάλεια.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ηθική χάνει το αυτόνομο κύρος της. Όταν κάθε πράξη αξιολογείται με βάση την απόδοση, η έννοια της αξιοπρέπειας αντικαθίσταται από την αποδοτικότητα. Η κλασική καντιανή αρχή, σύμ-

φωνα με την οποία ο άνθρωπος είναι σκοπός καθ' εαυτόν, υπονομεύεται από τη νεοφιλελεύθερη ηθική της επίδοσης. Ο υπολογισμός υποκαθιστά την κρίση, και η ευθύνη διαχέεται μέσα σε απρόσωπους μηχανισμούς απόφασης. Οι πράξεις παύουν να συνδέονται με το πρόσωπο που τις εκτελεί, και η ευθύνη χάνεται μέσα στη θεσμική ανωνυμία. Πρόκειται για τη βαθύτερη κρίση του σύγχρονου ανθρωπισμού: την απώλεια της ικανότητας του ανθρώπου να νομοθετεί για το νόημα των πράξεών του.

Η χρηματιστικοποίηση, υπό αυτή την οπτική, συνιστά όχι απλώς οικονομικό φαινόμενο αλλά νέο ανθρωπολογικό παράδειγμα. Κατασκευάζει έναν «χρηματοπιστωτικό άνθρωπο» που βιώνει τον εαυτό του ως κεφάλαιο υπό διαρκή αξιολόγηση. Η ατομική ελευθερία ταυτίζεται με την ικανότητα αυτοπειθαρχίας και αυτοβελτίωσης, ενώ η κοινωνική ευθύνη αντικαθίσταται από την ατομική στρατηγική. Η εργαλειολογική λογική απορροφά το ηθικό, μετατρέποντας

τη ζωή σε αντικείμενο διαχείρισης. Ο homo economicus δεν είναι πλέον ο οικονομικός δρων του 19ου αιώνα, αλλά ο οντολογικός τύπος του 21ου. Το υποκείμενο που σκέπτεται, αισθάνεται και πράττει με όρους απόδοσης.

Παρά ταύτα, η πλήρης επικράτηση αυτής της λογικής δεν είναι αναπόφευκτη. Η ανθρώπινη εμπειρία διατηρεί στοιχεία που αντιστέκονται στην ποσοτικοποίηση, όπως τη φαντασία, τη φιλία, τη φροντίδα, την ανιδιοτέλεια. Αυτά τα μη υπολογίσιμα πεδία συγκροτούν τον τελευταίο χώρο ελευθερίας απέναντι στη λογική της αγοράς. Η αποδοχή της αβεβαιότητας ως συστατικού της ύπαρξης δεν συνιστά παραίτηση, αλλά πράξη αντίστασης. Υπενθυμίζει ότι ο άνθρωπος δεν ορίζεται από την προβλεψιμότητά του, αλλά από τη δυνατότητα να πράττει χωρίς βεβαιότητα.

Ο δρ Ευάγγελος Κωνσταντέλος είναι ειδικός επιστήμονας Ηθικής και Δεοντολογίας στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Μικτές αναγνώσεις για φορολογική μεταρρύθμιση

Στην τελική ευθεία μπήκε η συζήτηση, ενώ διαφαίνεται πως οι βουλευτές έχουν βλέψεις για αρκετές αλλαγές πάνω στα νομοσχέδια

Η μεσαία τάξη

Κατά την παρουσίαση της φορολογικής μεταρρύθμισης στα τέλη Φεβρουαρίου, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε πει πως στο επίκεντρο της πολιτικής προσέγγισης της κυβέρνησης βρίσκεται, μέσα στο πλαίσιο του κοινωνικού φιλελευθερισμού, η μεσαία τάξη.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την Παρασκευή ξεκίνησε ο μαραθώνιος της συζήτησης για τη φορολογική μεταρρύθμιση, ένας μαραθώνιος ωστόσο που δεν θα είναι 42 χιλιόμετρων, αλλά μόνο μερικών εβδομάδων. Η κυβέρνηση ικανοποίησε κατά περίπου 90% όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, υιοθετώντας τις καλές προτάσεις τους στα έξι νομοσχέδια της φορολογικής μεταρρύθμισης, ωστόσο ο χρόνος που έχει δοθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για εξέτασή τους και ακολούθως για την έγκρισή τους, είναι λιγοστός. Το χρονικό περιθώριο για να εφαρμοστεί από την αρχή του χρόνου πιέζει πολύ, δεδομένου πως, μέχρι το πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρίου θα πρέπει η Βουλή να ψηφίσει τον Προϋπολογισμό του κράτους για το 2026, να μετρήσει τα συν και τα πλην της φορολογικής μεταρρύθμισης και να δώσει αναπόφευκτα τη δική της πινελιά.

Κατά την παρουσίαση της φορολογικής μεταρρύθμισης στα τέλη Φεβρουαρίου του 2025, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης είχε πει πως ο φορολογικός μετασχηματισμός που θα παρουσιαζόταν ήταν προϋπόθεση διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και ότι είναι μια πρωτοβουλία της κυβέρνησης που απαντά στις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων. Είχε τονίσει πως η φορολογική πολιτική δεν είναι μια ουδέτερη τεχνική διαδικασία και ότι στόχος είναι η ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων που δημιουργούν

Την Παρασκευή άνοιξε η συζήτηση στη Βουλή των Αντιπροσώπων για τη φορολογική μεταρρύθμιση, ενώ η επόμενη συνεδρία αποφασίστηκε για τις 17 Νοεμβρίου.

καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και πάνω απ' όλα η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών.

Μήνες πέρασαν και αποδείχθηκε από τα εμπλεκόμενα μέρη πως δεν είχαν εισακουστεί και ότι τελικά δεν ήταν στο 100% προϋπόθεση διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Εάν ήταν, δεν θα φτάναμε εδώ που είμαστε σήμερα, με τη Βουλή των Αντιπροσώπων αναγκαστικά να πρέπει να «τρέξει» για να την περάσει και να εφαρμοστεί από αρχές του 2026. Το κλίμα «βάρυνε» και μέσα στο καλοκαίρι ήταν τα σύννεφα πολλά. Από τα τέλη Αυγούστου μέχρι και τον Σεπτέμβριο οι συναντήσεις ήταν πολλές και το νερό ήταν πολύ στο κρασί που έβαλε η κυβέρνηση για να ικανοποιηθούν τα έξι νομοσχέδια και να έχουν επιτυχή κατάληξη.

Ξεκίνησε αλλιώς

ατά την παρουσίαση της φορο-

λογικής μεταρρύθμισης στα τέλη Φεβρουαρίου, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε πει πως στο επίκεντρο της πολιτικής προσέγγισης της κυβέρνησης βρίσκεται, μέσα στο πλαίσιο του κοινωνικού φιλελευθερισμού, η μεσαία τάξη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ακούσαμε να προτείνει την αύξηση του αφορολόγητου εισοδήματος για τα φυσικά πρόσωπα και μια σειρά από σημαντικές φορολογικές εκπτώσεις που λάμβαναν –κατά την κυβέρνηση– υποψηφίους τις ανάγκες των νοικοκυριών και τη σύνθεση της οικογένειας. Την ίδια στιγμή, είχε πει πως, μέσω της μεταρρύθμισης, θα στριζόντι οι νέοι, ενώ, ταυτόχρονα, θα δίνονται κίνητρα φορολογικής ελάφρυνσης και για τους δύο γονείς, στην περίπτωση που οικογενειακά, ενθαρρύνοντας περαιτέρω την εργοδότηση των γυναικών και απαντώντας σε δομικές, διαχρονικές στρεβλώσεις, όπως το δημογραφικό και το σεξουαλικό.

Οι προσθήκες ωστόσο που μπήκαν και οι αλλαγές που έχουν γίνει από το καλοκαίρι μέχρι σήμερα, μπορεί να μην έχουν «ξηλωθεί» πρόνοιες που αφορούν τα φυσικά πρόσωπα, αλλά η «αίσθηση» που υπάρχει είναι ότι φορολογική μεταρρύθμιση έχει λάβει περισσότερο ροπή ικανοποίησης νομικών προσώπων. Το ότι είναι εξάλλου κάτι στην «ορθή κατεύθυνση», φράση που ακούστηκε πολλάκις από τότε που παρουσιάστηκαν τα μέτρα, δεν σημαίνει ότι δεν έχει αδυναμίες, ότι έχει πλήρως ξεκάθαρη στόχευση και ικανοποιεί πλήρως. Ναι μεν για παράδειγμα κατά κανόνα η μείωση των φορολογικών βαρών οδηγεί σε αύξηση των φορολογικών εσόδων μέσα από την αυξημένη οικονομική δραστηριότητα, αλλά θα πρέπει να υπάρχει μία δυνατότητα προσαρμοστικότητας στα οικονομικά δεδομένα της κάθε εποχής, της κάθε κρίσης, της κάθε εξωτερικής δυσκολίας που

επιπρεάζει αρκετά «μικρά καράβια» όπως η Κύπρος.

Άλλη μία μεγάλη κριτική που «ακούγεται», είναι πως η φορολογική μεταρρύθμιση θα έπρεπε κανονικά να βοηθά το κράτος στη συγκράτηση των πάγιων και ανελαστικών δαπανών, όπως το κρατικό μισθολόγιο που ολοένα και περισσότερο «φουσκώνει» και στο άμεσο μέλλον θα βρει μπροστά η Κύπρος αυτό το τεράστιο πρόβλημα. Τέτοια ασφαλιστική δικλίδα θα ήταν πράγματι χρήσιμη.

Ανοιχτοί σε αλλαγές

Την Παρασκευή άνοιξε η συζήτηση στη Βουλή των Αντιπροσώπων για τη φορολογική μεταρρύθμιση, ενώ επόμενη συνεδρία αποφασίστηκε για τις 17 Νοεμβρίου. Το μήνυμα που εστάλη ήταν ότι ακόμα μπορούν να γίνουν αλλαγές στα νομοσχέδια, και ότι υπάρχει κλίμα συναίνεσης από πλευράς κυβέρνησης. Σχετικά με τα παραπάνω ο υπουργός Οικονομικών Μάκκας Κεραυνός, στο πλαίσιο παρουσιάσε των πτυχών της μεταρρύθμισης, είπε ότι παραμένει ανοικτός για παράδειγμα στο ενδεχόμενο να αυξηθεί η οροφή του οικογενειακού εισοδήματος στο οποίο υπολογίζονται οι φορολογικές εκπτώσεις φυσικών προσώπων στις 90 χιλιάδες ευρώ, από τις 80 χιλιάδες ευρώ που προβλέπεται. Είναι σχεδόν σαφές πως οι βουλευτές θα προσπαθήσουν να φέρουν προτάσεις που να έχουν σχέση περισσότερο με τα φυσικά πρόσωπα, αφού για τις εταιρείες μπορεί να αντιλαμβάνονται και οι ίδιοι ότι έχουν γίνει ήδη αρκετά βήματα.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η φορολογία δεν αντικαθιστά την κοινωνική πολιτική

Του ΤΑΣΟΥ ΓΙΑΣΕΜΙΔΗ*

Είναι σημαντικό να τεθούν οι παράμετροι που πρέπει να διέπουν ένα φορολογικό σύστημα, εφόσον δεν αποτελεί αποκλειστικά ένα μέσο εισπράξης εσόδων, αλλά λειτουργεί ως βασικό εργαλείο για την τόνωση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και ως μηχανισμός μέσω του οποίου τα θετικά αποτελέσματα της δημοσιονομικής πολιτικής «μεταφέρονται» στους πολίτες. Παράλληλα, χρησιμεύει στην προώθηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων, στη στήριξη των ευάλωτων ομάδων και στην υλοποίηση της πράσινης μετάβασης.

Πρέπει από την άλλη να είναι ξεκάθαρο ότι η φορολογία δεν μπορεί να αντικαταστήσει την κοινωνική πολιτική του κράτους (ενδεχομένως να τη σπνρίζει). Επομένως, η πολιτεία σε μια εντελώς ξεχωριστή εργασία, θα πρέπει να επανεξετάσει την επιδοματική της πολιτική και με ποιον τρόπο θα βοηθηθούν όσοι είναι κάτω από το αφορολόγητο ποσό.

Η Κύπρος, ως οικονομία με έντονο εξωγενή χαρακτήρα και με έμφαση στις υπηρεσίες, χρειάζεται ένα ανταγωνιστικό φορολογικό σύστημα που να ενθαρρύνει τις επενδύσεις. Παράλληλα, όμως, απαιτείται η προσαρμογή του στις τρέχουσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες: η τεχνολογική πρόοδος, η κλιματική αλλαγή και οι νέες μορφές εργασίας δημιουργούν μια πραγματικότητα πολύ διαφορετική από αυτήν που επικρατούσε πριν από δύο δεκαετίες, όταν τέθηκαν τα βασικά θεμέλια του σημερινού φορολογικού πλαισίου.

Ένα δίκαιο φορολογικό σύ-

στημα πρέπει να εξασφαλίζει ότι ο κάθε φορολογούμενος καταβάλλει όσα πραγματικά του αναλογούν, χωρίς να αφιόνονται περιθώρια φοροδιαφυγής.

Στα θετικά της προτεινόμενης μεταρρύθμισης καταγράφονται οι αλλαγές στις κλίμακες φορολόγησης, η ενίσχυση των εκπτώσεων ανάλογα με τη σύνθεση της οικογένειας και η αναπροσαρμογή του φορολογικού βάρους μεταξύ επιχειρήσεων κυπριακών και ξένων συμφερόντων.

Οι επιχειρήσεις με Κύπριος φορολογικούς κατοίκους αυτή τη στιγμή καταβάλλουν 12,5% εταιρικό φόρο και 17% στο 70% των λογιστικών κερδών ως έκτακτη

Αν η μεταρρύθμιση προχωρήσει τότε ο κε-φαλαιουχικός φόρος θα «παγώνει» και θα καταβάλλεται μόνο όταν ο ιδιοκτήτης της γης προχωρήσει σε πώληση των ακινήτων που παίρνει ως αντιπαροχή.

εισφορά για την άμυνα, δηλαδή ένα σύνολο 23%, ενώ οι εταιρείες με ξένους μετόχους (που μπορούν να έχουν ακριβώς την ίδια δραστηριότητα στη χώρα μας) καταβάλλουν μόνο 12,5% και μπορούν να δίνουν μερίσματα και να είναι εξαιρούμενες από φορολογίες.

Με τις προτεινόμενες αλλαγές καταργείται η λογιζόμενη διανομή μερίσματος και ο εταιρικός φόρος αυξάνεται στο 15% για όλες τις επιχειρήσεις. Αν ο με-

τοχος προχωρήσει στην εισπράξη μερισμάτων για τους μεν Κύπριους μετόχους η εισφορά από 17% μειώνεται στο 5% ενώ για τους ξένους μετόχους εξαιρείται.

Μια άλλη πρόνοια που δεν έτυχε ιδιαίτερης συζήτησης και κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση είναι ο φορολογικός χειρισμός των αντιπαροχών. Αυτή τη στιγμή, εάν κάποιος δώσει τη γη που κατέχει για αντιπαροχή θα πρέπει να πληρώσει φόρο κεφαλαιουχικών κερδών 20% στο κέρδος από το κόστος απόκτησης της γης μέχρι την αξία των ακινήτων που παίρνει ως αντιπαροχή. Αν η μεταρρύθμιση προχωρήσει τότε ο κεφαλαιουχικός φόρος θα «παγώνει» και θα καταβάλλεται μόνο όταν ο ιδιοκτήτης της γης προχωρήσει σε πώληση των ακινήτων (σπίτια ή διαμερίσματα) που παίρνει ως αντιπαροχή. Με αυτό τον τρόπο ο ιδιοκτήτης της γης έχει ένα επιπλέον κίνητρο αντί να πωλήσει τη γη του να διατηρήσει κάποια ακίνητα.

Στα αρνητικά καταγράφονται το αυξημένο διοικητικό κόστος που αναμένεται να υπάρξει (π.χ. πιστοποιητικά γέννησης, αποδείξεις από τις τράπεζες που να επιβεβαιώνουν την πληρωμή των τόκων σε εξυπηρετούμενα δάνεια) και το γεγονός ότι ενδεχομένως να υπάρξει αρνητικό αντίκτυπο για τα δημόσια οικονομικά εφόσον φαίνεται ότι οι εκτιμήσεις που έγιναν δεν έλαβαν υπόψη το ενδεχόμενο η πορεία της οικονομίας να μην είναι η ίδια όπως τα προηγούμενα χρόνια και τα εταιρικά, για παράδειγμα, κέρδη να μειωθούν.

* Οικονομολόγος και δικαστικός σύμβουλος της KPMG Κύπρου.

Του ΙΩΑΝΝΗ ΤΙΡΚΙΔΗ*

Το φορολογικό σύστημα της Κύπρου, το οποίο σχεδιάστηκε πριν από σχεδόν ένα τέταρτο του αιώνα, το 2002, αντιμετωπίζει προβλήματα γήρανσης. Αν και αρχικά είχε σχεδιαστεί για να είναι ανταγωνιστικό σε διεθνές επίπεδο, το υφιστάμενο σύστημα εμπερικλείει αντιπαραγωγικές διακρίσεις εις βάρος των εγχώριων εταιρειών, ευνοεί την αυξανόμενη αλλοδαπή ιδιοκτησία τομέων υψηλής απόδοσης και, συνεπεία συσσωρευμένου πληθωρισμού, επιβαρύνει υπέρμετρα τις χαμηλότερες εισοδηματικές ομάδες. Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση συμβάλλει σημαντικά στην επίλυση προβλημάτων στον εταιρικό τομέα, αλλά κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση όσον αφορά τη φορολογία φυσικών προσώπων.

Εξαιρουμένων των μη κατοίκων, η φορολογία φυσικών προσώπων, είναι μία από τις πιο οπισθοδρομικές ή λιγότερο προοδευτικές στην Ε.Ε. Παρουσιάζει υψηλό βαθμό δημοσιονομικής επιβάρυνσης, αναγκάζοντας τον υψηλό σωρευτικό πληθωρισμό χωρίς την αναπροσαρμογή των φορολογικών κλιμάκων. Η προτεινόμενη φορολογική μεταρρύθμιση επιτείνει την οπισθοδρομικότητα και ανισότητα που έχουν αναπτυχθεί στο σύστημα.

Στον εταιρικό τομέα, η φορολογική μεταρρύθμιση μειώνει μειονεκτήματα για τις εγχώριες εταιρείες, διατηρώντας παράλληλα τα χαρακτηριστικά που κάνουν την Κύπρο ανταγωνιστική σε διεθνές επίπεδο. Καταργεί τον φόρο παρκατηθέντων κερδών, μειώνει την ειδική εισφορά για την άμυνα από 17% σε 5%, ενισχύει τα κίνητρα για την έρευνα και την

ανάπτυξη και παρατείνει τη μεταφορά ζημιών από πέντε σε επτά ή δέκα έτη. Ο θεσμοθετημένος συντελεστής εταιρικού φόρου αυξάνεται από 12,5% σε 15% για όλες τις εταιρείες, ευθυγραμμίζοντας τη χώρα με το παγκόσμιο πλαίσιο ελάχιστου φόρου του ΟΟΣΑ. Αν και η σκοπιμότητα αυτής της αύξησης για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αμφισβητείται, η ευθυγράμμιση επικυρώνεται. Ταυτόχρονα, διατηρούνται βασικά κίνητρα –όπως το πλαίσιο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και νοσητής έκπτωσης τόκων έναντι έκδοσης κεφαλαίου– που ωφελούν σε μεγάλο βαθμό τις ξένες εταιρείες, μειώνοντας τον αποτελεσματικό φορολογικό συντελεστή τους σε μόλις 2,5% ή 3% σε πολλές περιπτώσεις. Ωστόσο, στον τομέα φορολογίας φυσικών προσώπων, η μεταρρύθμιση αφήνει κατάφωρα πίσω τις ομάδες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, ενδεχομένως τα δύο τρίτα του πληθυσμού. Το όριο του αφορολόγητου εισοδήματος αυξάνεται μόνο ελάχιστα, από €19.500 σε €20.500 ευρώ. Αν και μεγάλο φαινomenικά, είναι ελλιπές έναντι της αρχής της διαβίωσης. Το κρίσιμο ερώτημα αφορά το όριο εισοδήματος, απαραίτητο για τη βασική διαβίωση.

Η φορολόγηση εισοδήματος κάτω από το επίπεδο διαβίωσης είναι κοινωνικά άδικη και αντιπαραγωγική, καθώς ωθεί άτομα και οικογένειες σε μεγαλύτερη φτώχεια. Από αυτή την οπτική, η αύξηση του αφορολόγητου εισοδήματος σε €24.000 ευρώ, για παράδειγμα, θα ήταν απολύτως δικαιολογημένη. Το αντίστοιχο διαθέσιμο εισόδημα μετά τις αποκοπές για κοινωνικές ασφαλίσεις, εισφορές στο σύστημα υγείας και μετά τους έμμεσους φόρους όπως ο ΦΠΑ, θα

ήταν χαμηλότερο, κατά 25% περίπου από το ονομαστικό. Επιπλέον, όταν συνυπολογιστεί ο υψηλός συσσωρευμένος πληθωρισμός, 50%, το αφορολόγητο εισόδημα των €24.000 ευρώ ισοδυναμεί με πραγματικό διαθέσιμο €12.000 σε τιμές του 2002, ή €10.000 για αφορολόγητο €20.500, προτεινόμενο. Παρόμοια επιδείνωση ισχύει και για τις φορολογικές κλίμακες μεσαίου εισοδήματος των συντελεστών 20% και 25%. Οι ομάδες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος βρίσκονται σε χειρότερη θέση σε πραγματικούς όρους σε σύγκριση με το 2002. Οι επιδοτήσεις για παιδιά και στεγαστικά δάνεια προσφέρουν μόνο μικρή και ασύμμετρη ανακούφιση. Επειδή οι φορολογικές εκπτώσεις ισχύουν μόνο για φορολογητέο εισόδημα, αποκλείουν τα εισοδήματα κάτω του αφορολόγητου ορίου, εισάγοντας μια διαρθρωτική αδικία για τα φτωχότερα τμήματα.

Συνοψίζοντας, το προτεινόμενο φορολογικό σύστημα μειώνει μερικά μειονεκτήματα για τις εγχώριες εταιρείες, διατηρώντας τα βασικά χαρακτηριστικά που μειώνουν τον αποτελεσματικό φορολογικό συντελεστή για αλλοδαπές εταιρείες. Για φυσικά πρόσωπα, το προτεινόμενο φορολογικό σύστημα θα είναι πιο οπισθοδρομικό από αυτό που θα αντικαταστήσει, κυρίως επειδή δεν αντιμετωπίζει επαρκώς τη δημοσιονομική επιβάρυνση για τα χαμηλότερα εισοδήματα και επειδή οι προτεινόμενες φορολογικές εκπτώσεις είναι θεμελιωδώς μεροληπτικές.

* Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών. Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές.

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Σε συνέντευξη του στην «Κ» ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών και εκτελεστικός πρόεδρος της Impact, Μάικ Πομπέο, ο οποίος βρέθηκε στην Κύπρο στο πλαίσιο των εργασιών του ετήσιου συνεδρίου Economist που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία, μίλησε για την ενότητα της Δύσης, τη γεωπολιτική ισορροπία στην Ουκρανία, την Κίνα, τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, καθώς και το ζήτημα της Κύπρου.

Ο κ. Πομπέο λέει πως η Αμερική έχει σαφές συμφέρον για τη σταθερότητα και ευημερία της Ανατολικής Μεσογείου και πρέπει να συνεχίσει να παίζει εποικοδομητικό ρόλο διαμεσολαβητή, όταν προκύπτουν εντάσεις.

–Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι βασικές διαφοροποιήσεις στην εξωτερική και εμπορική πολιτική των ΗΠΑ υπό τη νέα κυβέρνηση, συγκριτικά με τη στρατηγική που ακολουθήσατε εσείς ως υπουργός Εξωτερικών;

–Ο πρόεδρος Τραμπ επιχειρεί να επαναφέρει την αποτρεπτική ικανότητα των ΗΠΑ, σε συνέχεια της προσπάθειας που ξεκινήσαμε και εμείς για την ανασυγκρότηση της αμερικανικής ισχύος και παγκόσμιας ηγεσίας, μετά από μια περίοδο πολιτικών που θεωρήσαμε ανεπαρκείς. Υπάρχει μια σημαντική εξέλιξη ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη κυβέρνηση Τραμπ όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, και οι τρομερές αλλαγές που εξελίσσονται σήμερα στη Μέση Ανατολή αποτελούν συνέχεια της πορείας που θέσαμε κατά την πρώτη θητεία του Προέδρου. Στο πεδίο του εμπορίου, ο πρόεδρος ακολουθεί σαφώς πιο επιθετική στάση σε σχέση με την πρώτη του θητεία, ιδίως όσον αφορά τη χρήση δασμών, αν και ανέκαθεν υπήρξε ξεκάθαρος ως προς τη φιλοσοφία του για την επιβολή τους.

–Εκτιμάτε ότι θα συνεχιστεί η στρατηγική στάση των ΗΠΑ έναντι της Ευρώπης ή γίνόμαστε μάρτυρες ενός θεμελιώδους αναπροσανατολισμού;

–Οι ΗΠΑ και η Ευρώπη συνεχίζουν να έχουν κοινά βασικά συμφέροντα και προκλήσεις, και οι πολιτικές του προέδρου Τραμπ το αντικατοπτρίζουν. Η προσέγγιση «σκληρής αγάπης» που έχει υιοθετήσει ο πρόεδρος Τραμπ απέναντι στην Ευρώπη έχει ενισχύσει τη διατλαντική σχέση και τη δυνα-

τότητα μας να αντιμετωπίζουμε από κοινού τις προκλήσεις. Η επιμονή του ώστε οι σύμμαχοι του NATO να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους για αμυντικές δαπάνες

οδήγησε σε σημαντικές αυξήσεις ήδη από την πρώτη του θητεία, ενώ η συνέχιση αυτής της πολιτικής έχει ανεβάσει τον στόχο δαπανών στο 5% του ΑΕΠ.

–Πώς αξιολογείτε τις εμπορικές πολιτικές των ΗΠΑ ως προς την προώθηση του δικαίου ανταγωνισμού και την προστασία των αμερικανικών συμφερόντων στην

Η ικανότητα της Ρωσίας να ασκεί επιρροή εντός της Κύπρου και να διαβρώνει το νομικό και χρηματοοικονομικό της σύστημα είναι καλά τεκμηριωμένη και αποτελεί έναν από τους λόγους για τους οποίους η Κίνα επιδιώκει να ενισχύσει την επιρροή της στο νησί.

Η Δύση αποτελεί τον θεμέλιο λίθο για την ασφάλεια της Κύπρου

Η ιστορία έχει δείξει τι συμβαίνει, όταν η Αμερική υποχωρεί και η Ευρώπη πορεύεται μόνη της

Το εμπάργκο των όπλων

«Όταν ήμουν υπουργός Εξωτερικών καταφέραμε να άρουμε το εμπάργκο των όπλων, να ενισχύσουμε τη συνεργασία σε θέματα ασφάλειας και ενέργειας και να αναλάβουμε δράση όταν οι ενέργειες της Τουρκίας προκαλούσαν εντάσεις».

Ο πρόεδρος Τραμπ

Η προσέγγιση «σκληρής αγάπης» που έχει υιοθετήσει ο πρόεδρος Τραμπ απέναντι στην Ευρώπη έχει ενισχύσει τη διατλαντική σχέση και τη δυνατότητά μας να αντιμετωπίζουμε από κοινού τις προκλήσεις.

Η Κίνα επιδιώκει τη χειραγώγηση για προώθηση συμφερόντων της

–Καθώς οι ΗΠΑ και η Ευρώπη επαναπροσδιορίζουν τη σχέση τους, μπορούν ακόμη να εγγυηθούν ειρήνη και σταθερότητα στην περιοχή μας ή θα πρέπει η Κύπρος να αναζητήσει νέους συμμάχους;

–Η ασφάλεια, η ευημερία και η κυριαρχία της Κύπρου εξυπηρετούνται καλύτερα μέσω της διατήρησης ισχυρών εταιρικών σχέσεων στην Ευρώπη και πέραν του Ατλαντικού. Ναι, η Αμερική ζητάει από την Ευρώπη να αναλάβει μεγαλύτερο μέρος του βάρους. Αυτό δεν είναι εγκατάλειψη, είναι η προσδοκία ότι οι σύμμαχοί μας θα είναι αυθεντικοί εταίροι και όχι εξαρτώμενοι. Όταν τα ευρωπαϊκά κράτη αυξάνουν τις αμυντικές τους δαπάνες και αναλαμβάνουν την ευθύνη για την περιφερειακή τους ασφάλεια, η συμμαχία ενδυναμώνεται, δεν αποδυναμώνεται. Μια Ευρώπη ικανή να υπερασπιστεί τον εαυτό της είναι μια Ευρώπη που καθιστά την Αμερική πιο πρόθυμη να παραμείνει ενεργά εμπλεκόμενη, όχι λιγότερο. Οι αυταρχικές δυνάμεις που παρουσιάζονται ως εναλλακτικοί εταίροι της Δύσης, δηλαδή η Κίνα και η Ρωσία, ακολουθούν σταθερά ένα μοτίβο, επιδιώκουν να χειραγωγήσουν και να υποτάξουν τους «εταίρους» τους προκειμένου να προωθήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Η ικανότητα της Ρωσίας να ασκεί επιρροή εντός της Κύπρου και να διαβρώνει το νομικό και χρηματοοικονομικό της σύστημα είναι καλά τεκμηριωμένη και αποτελεί έναν από τους λόγους για τους οποίους η Κίνα επιδιώκει

να ενισχύσει την επιρροή της στο νησί. Η Πρωτοβουλία «Μία Ζώνη, Ένας Δρόμος» της Κίνας δεν αποτελεί ιδότιμη συνεργασία, είναι μια παγίδα χρέους σχεδιασμένη να αποσπά στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία και να λειτουργεί ως πόλος διαφθοράς.

Καμία χώρα δεν είναι τέλεια, αλλά στη Δύση οι συνεργασίες βασίζονται σε κοινές αξίες, στο κράτος δικαίου και στην επιδίωξη κοινών συμφερόντων. Έτσι, ενώ τα άμεσα οικονομικά οφέλη που προσφέρουν τέτοιες αυταρχικές δυνάμεις μπορεί να φαίνονται ελκυστικά, κάθε χώρα που θέλει να διασφαλίσει μακροπρόθεσμα τη σταθερότητα, την κυριαρχία της, την υπεροχή του δικαίου και την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές, οφείλει να συμπορευτεί με τη Δύση.

–Όταν η Ευρώπη μιλάει για «στρατηγική αυτονομία», πρόκειται για μια προσπάθεια ενίσχυσης της διατλαντικής συνεργασίας ή για αμφισβήτηση της ηγεμονίας των ΗΠΑ στον παγκόσμιο στίβο;

–Αν η «στρατηγική αυτονομία» σημαίνει ότι η Ευρώπη αναλαμβάνει μεγαλύτερη ευθύνη για την άμυνά της, ενισχύει τις στρατιωτικές της δυνατότητες και τηρεί τις δεσμεύσεις της στο NATO, τότε αυτό είναι εξαιρετικό. Αυτό ζητούμε εδώ και δεκαετίες. Αν όμως η στρατηγική αυτονομία σημαίνει ότι η Ευρώπη μπορεί πραγματικά να υπερασπιστεί τα ανατολικά της σύνορα χωρίς την παρουσία αμερικανικών στρατευμάτων, τότε

πρόκειται για επιμερισμό βαρών που θα πρέπει να καλωσορίσουμε.

Ωστόσο, πολύ συχνά η «στρατηγική αυτονομία» χρησιμοποιείται ως κώδικας για απομάκρυνση από την Αμερική και ταυτόχρονη προσέγγιση προς την Κίνα. Όταν ο Μακρόν μιλά για μια Ευρώπη με ίσες αποστάσεις μεταξύ Ουάσινγκτον και Πεκίνου, αυτό δεν είναι αυτονομία, είναι παράδοση σε μια αυταρχική δύναμη που επιδιώκει να υποκαταστήσει το δημο-

Ως πόλος διαφθοράς λειτουργεί η πρωτοβουλία «Μία Ζώνη, Ένας Δρόμος».

κρατικό πρότυπο της Δύσης με το δικό της απολυταρχικό μοντέλο. Επομένως, τελικά, το ερώτημα είναι σε τι είδους κόσμο θέλουμε να ζήσουμε, έναν κόσμο όπου οι δημοκρατίες είναι ελεύθερες να επιδιώκουν το συμφέρον των λαών τους, ή έναν κόσμο όπου θα υποτασσόμαστε στα συμφέροντα αυταρχικών υπερδυνάμεων; Στο τέλος, η επιλογή δεν είναι ανάμεσα στην αμερικανική ηγεσία και την ευρωπαϊκή αυτονομία, είναι ανάμεσα στη δυτική ενότητα και την αυταρχική κυριαρχία. Η ιστορία έχει δείξει τι συμβαίνει όταν η Αμερική υποχωρεί και η Ευρώπη πορεύεται μόνη της και τα αποτελέσματα δεν είναι καθόλου ευχάριστα.

–Πιστεύετε ότι οι ΗΠΑ θα πρέπει να έχουν ενεργό ρόλο στην αποκλιμάκωση των εντάσεων μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου, Τουρκίας και άλλων χωρών της περιοχής;

–Η Αμερική έχει σαφές συμφέρον για τη σταθερότητα και ευημερία της Ανατολικής Μεσογείου και πρέπει να συνεχίσει να παίζει εποικοδομητικό ρόλο διαμεσολαβητή, όταν προκύπτουν εντάσεις. Η περιοχή αποτελεί το νοτιοανατολικό άκρο του NATO και κρίσιμο ενεργειακό κόμβο, όπου ανταγωνίστριες δυνάμεις επιχειρούν να επεκτείνουν την επιρροή τους.

Ως υπουργός Εξωτερικών, αισθάνομαι υπερασπίσει για το έργο που επιτελέσαμε ώστε να καλλιεργήσουμε και να εμβαθύνουμε τις σχέσεις μας στην ευρύτερη περιοχή. Στην περίπτωση της Κύπρου, αυτό περιλάμβανε την άρση του εμπάργκο όπλων, την ενίσχυση της συνεργασίας σε θέματα ασφάλειας και ενέργειας, τη σταθερή υποστήριξη του δικαίου της Κυπριακής Δημοκρατίας να αξιοποιεί τους φυσικούς της πόρους, καθώς και την ανάληψη δράσης όταν οι ενέργειες της Τουρκίας προκαλούσαν εντάσεις με την Ελλάδα και την Κύπρο. Σε ό,τι αφορά την Τουρκία, οφείλουμε να διατηρούμε καθαρή και νηφάλια μεριά. Παρότι αποτελεί μέλος του NATO, ορισμένες από τις πολιτικές και πρακτικές της δεν ευθυγραμμίζονται με τις δεσμεύσεις και τις αρχές της Συμμαχίας. Οι ΗΠΑ πρέπει να εργαστούν συστηματικά για την επαναπροσέγ-

γηση της Τουρκίας με τα συμφέροντα της Δύσης και τον σεβασμό του διεθνούς δικαίου. Σε τελική ανάλυση, η διατήρηση εχθρικών ή ανταγωνιστικών σχέσεων το μόνο που επιτυγχάνει είναι να εξυπηρετεί τους στόχους των αυταρχικών αντιπάλων μας. Η περιφερειακή συνεργασία δεν είναι απλώς επιθυμητή, είναι αναγκαία, τόσο για την ενεργειακή ασφάλεια όσο και για τη διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο.

–Τι μαθήματα έχει αντλήσει η Δύση από τις πρόσφατες διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού και τις ενεργειακές κρίσεις όσον αφορά την οικονομική και στρατηγική ανθεκτικότητα;

–Για δεκαετίες, οι δυτικές χώρες επέτρεψαν να εξαρτώνται επικίνδυνα από αντιπάλους τους, την Κίνα για κρίσιμες εφοδιαστικές αλυσίδες και τη Ρωσία για ενέργεια. Οι απαξιωμένες «πράσινες» πολιτικές των τελευταίων δύο δεκαετιών δεν πέτυχαν τίποτε άλλο πέρα από την εκτίναξη του κόστους ενέργειας, την υπονόμευση της οικονομικής ανάπτυξης και την ενίσχυση των αυταρχικών μας αντιπάλων. Κατά την πρώτη θητεία του προέδρου Τραμπ, η Αμερική κατέκτησε την ενεργειακή της ανεξαρτησία, ένα επίτευγμα που μας παρείχε τεράστια οικονομική και γεωπολιτική ευχέρεια. Αντιθέτως, υπό τη διακυβέρνηση Μπάιντεν, η εκμετάλλευση των ανεκμετάλλευστων κοιτασμάτων ορυκτών καυσίμων παραμερίστη-

παγκόσμια αγορά;

–Το ελεύθερο εμπόριο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για το πώς οι ΗΠΑ εξελίχθηκαν στην οικονομική υπερδύναμη που είναι σήμερα. Η αμερικανική βιομηχανία, οι εργαζόμενοι και οι αγρότες εξαρτώνται από ζωντανές παγκόσμιες αγορές, και επωφελούμαστε από τη βαθιά διασύνδεση της παγκόσμιας οικονομίας. Για να προωθήσουμε τον δίκαιο ανταγωνισμό και να προστατεύσουμε τα αμερικανικά συμφέροντα, χρειάζονται πολιτικές που να ζητούν από την Κίνα να λογοδοτήσει για τις αθέμιτες εμπορικές της πρακτικές και να επιδιώκουν αμοιβαία επωφέλεις εμπορικές συμφωνίες.

Η στοχευμένη χρήση δασμών μπορεί να εξυπηρετήσει τα αμερικανικά συμφέροντα, αλλά η άρση εμποδίων στο εμπόριο παραμένει ο βασικός δρόμος για την επιτυχία. Ο πρόεδρος Τραμπ είναι ο κατεξοχήν διαπραγματευτής και επιδιώκει πάντα την καλύτερη συμφωνία για την Αμερική. Ελπίζω λοιπόν να φτάσουμε σε ένα σημείο όπου οι διαπραγματεύσεις του θα οδηγήσουν σε πολιτικές που θα καταργούν τα εμπορικά εμπόδια παγκοσμίως.

Το NATO

–Βρίσκονται σήμερα το NATO και η διατλαντική εταιρική σχέση μεταξύ Ε.Ε. και ΗΠΑ σε φάση ενίσχυσης ή αυξανόμενου κατακερματισμού;

–Οι σχέσεις αυτές παραμένουν ισχυρές λόγω των διαρκών δεσμών και των κοινών μας συμφερόντων. Η εισβολή του Πούτιν στην Ουκρανία πέτυχε αυτό που δεκαετίες αμερικανικών εκκλήσεων δεν μπόρεσαν να κάνουν, ξύπνησε την Ευρώπη απέναντι στην απειλή. Σήμερα, το NATO είναι πιο ενωμένο από οποιαδήποτε άλλη εποχή μετά τον Ψυχρό Πόλεμο.

Η Γερμανία αντιλαμβάνεται πλέον το λάθος της εξάρτησης από τη ρωσική ενέργεια, ενώ η Πολωνία αναδεικνύεται σε σοβαρή στρατιωτική δύναμη, θετικές εξελίξεις που οι ΗΠΑ επιδιώκαν εδώ και χρόνια. Ο πρόεδρος Τραμπ έδειξε διάθεση να κάνει δύσκολες συζητήσεις με τους συμμάχους μας για το θέμα των αμυντικών δαπανών, κάτι που ενίσχυσε τις σχέσεις μας, γιατί έβαλε και τις δύο πλευρές σε καλύτερη θέση για να αντιμετωπίσουν κοινές προκλήσεις και να εκμεταλλευτούν νέες ευκαιρίες για περισσότερη ασφάλεια και ευημερία.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Στην **τελική** ευθεία για τη συμπλήρωση των ψηφοδελτίων βρίσκονται τα κόμματα, με τα περισσότερα να ανακοινώνουν σχεδόν καθημερινά ονόματα μέχρι να μπουν οι τελικές πινελιές και ξεκινήσει επίσημα πλέον ο προεκλογικός αγώνας. Στα χέρια της Επιτροπής Εσωτερικών της Βουλής βρίσκεται και το νομοσχέδιο που προβλέπει τη μετακίνηση μιας βουλευτικής έδρας από τη Λευκωσία στην Πάφο (από τέσσερις γίνονται πέντε) λαμβάνοντας υπόψη το πώς διαμορφώθηκε ο εκλογικός κατάλογος μέχρι τις 2 Οκτωβρίου, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εμφάνιση του ψηφοδελτίου, μιας και λόγω των πολλών υποψηφίων εξετάζονται δύο σενάρια: είτε να αυξηθεί το ύψος του είτε να αποκτήσει δύο όψεις.

Πάντως, αν και υπάρχει προσπάθεια, έστω και την υστάτη, από τα κόμματα να εντάξουν στα ψηφοδέλτια τους προσωπικότητες ευρείας αποδοχής, δεν φαί-

Τα κόμματα μετρούν τα κουκιά τους θέλοντας να μαρκάρουν τις έδρες τους, αλλά και να δώσουν τις μάχες στις επαρχίες όπου βάσει των πρώτων δημοσκοπήσεων η αποτέλεσμα δεν είναι τόσο ευνοϊκά γι' αυτά.

νεται να υπάρχουν και πολλά περιθώρια για εκπλήξεις πέραν της απόφασης της Ειρήνης Χαραλαμπίδου –έχει δεχτεί πρόταση από ΔΗΚΟ και ΑΛΜΑ– αλλά και των προσώπων που θα πλαισιώσουν το ψηφοδέλτιο του κόμματος Άμεση Δημοκρατία του ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου. Τα κόμματα μετρούν τα κουκιά τους, θέλοντας να μαρκάρουν τις έδρες τους αλλά και να δώσουν τις μάχες στις επαρχίες όπου, βάσει των πρώτων δημοσκοπήσεων, τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο ευνοϊκά γι' αυτά.

Η επαρχία Αμμοχώστου

Μεγάλο στοίχημα για τον ΔΗΣΥ η επαρχία Αμμοχώστου με τα ποσοστά του 31,51 % που έλαβε το 2021 να μοιάζουν πλέον άπιαστα, καθώς το ΕΛΑΜ καθημερινά εδραιώνει όλο και περισσότερο την παρουσία του στην περιοχή.

Τον κώδωνα του κινδύνου χτύπησε από νωρίς ο εκ των αντιπροέδρων του κόμματος Γιάννης Καραούσος, όπως και κομματικά στελέχη της τοπικής αυτοδιοίκησης, ωστόσο δεν φαίνεται να έγιναν οι ενέργειες που θα εξασφάλιζαν στο κόμμα μια άνετη επικράτηση στην επαρχία. Μάλιστα, εκκράζονται φόβοι από στελέχη της ηγεσίας πως ο ΔΗΣΥ στην Αμμόχωστο θα χάσει την

Βουλευτικές: Η γεωγραφία της αναμέτρησης

Σε ποιες επαρχίες διαθέτουν τα δυνατά τους χαρτιά τα κόμματα και πού εντοπίζονται οι αδυναμίες

Αυτό που όλοι επισημαίνουν είναι πως η επαρχία Λευκωσίας είναι αυτή που διαμορφώνει αποτέλεσμα και γι' αυτό δίδεται έμφαση σε σχέση με τα ποσοστά που θα λάβει κάθε κόμμα, που συνήθως είναι πολύ κοντά σε αυτά που λαμβάνει στο σύνολο.

πρωτιά λέγοντας χαρακτηριστικά ότι υπήρξαν περιπτώσεις που σε τοπικές συγκεντρώσεις δεν καταφεραν να προσελκύσουν πέραν εκατό ατόμων.

Σημειώνεται πάντως πως το αμέσως επόμενο διάστημα πιθανώς να αναληφθούν δράσεις, όπως η πιο έντονη παρουσία της ηγεσίας στην περιοχή με στόχο να κερδίσουν μέρος του χαμένου εδάφους. Άλλωστε, πέρα από τον κ. Καραούσο, βουλευτής της συγκεκριμένης επαρχίας είναι ο εκπρόσωπος Τύπου του κόμματος Ονούφριος Κουλλά, που μπορεί να μην επαναδιεκδικεί, ωστόσο γνωρίζει καλά τους μηχανισμούς και τα δεδομένα στην περιοχή.

Πάντως, την ώρα που στον ΔΗΣΥ εκφράζονται ανησυχίες για την επαρχία Αμμοχώστου, το ΕΛΑΜ τονίζει την υπεροχή του κόμματος στην περιοχή, επισημαίνοντας ότι είναι η επαρχία που δεν αποκλείεται να λάβει και τα ψηλότερα ποσοστά.

Η συγκεκριμένη επαρχία προκαλεί προβληματισμό και στην ΕΔΕΚ που μετά τις βουλευτικές εκλογές του 2006 πήρε την κατιούσα, με τα ποσοστά της όλο και να μειώνονται. Τα κομματικά στελέχη το γνωρίζουν αυτό καλά, ωστόσο δεν φαίνεται να τους βγαίνουν επιλογές που θα μπορούσαν να διαφοροποιήσουν

την εικόνα.

Δυνατό στον προσφυγικό κόσμο της επαρχίας Αμμοχώστου είναι τα ΑΚΕΛ, ωστόσο ούτε σε αυτή την εκλογική αναμέτρηση πιθανώς να καταφέρει ευνοϊκά ποσοστά στα Κοκκινοχώρια, με αποτέλεσμα να δει περαιτέρω πτώση των ποσοστών του επί του συνόλου στη συγκεκριμένη επαρχία.

Διαμορφώνει αποτέλεσμα

Αυτό που όλοι επισημαίνουν είναι πως η επαρχία Λευκωσίας είναι αυτή που διαμορφώνει αποτέλεσμα και γι' αυτό δίδεται έμφαση σε σχέση με τα ποσοστά που θα λάβει κάθε κόμμα, που συνήθως είναι πολύ κοντά σε αυτά που λαμβάνει στο σύνολο. ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ και ΔΗΠΑ κατεβαίνουν στη μάχη της πρωτεύουσας χωρίς ιδιαίτερες διαφοροποιήσεις στα ψηφοδέλτια τους –μιας και οι πλειστοί βουλευτές τους επαναδιεκδικούν– με αποτέλεσμα να μην υπάρχει και μεγάλο περιθώριο διαφοροποιήσεων των ποσοστών τους.

Στον ΔΗΣΥ με εκτός τους Αβέρωφ Νεοφύτου, Νίκο Τορνάρη και Χάρη Γεωργιάδη, από τους πέντε, δημιουργείται ένα νέο περιβάλλον και τίθεται ερώτημα για το πώς θα κινήσει το κόμμα στην επαρχία και κυρίως εντός

της αστικής τάξης, με τη μεγάλη ανησυχία να εστιάζεται στο γεγονός αν θα καταφέρει να προσεγγίσει τα ποσοστά του 2021 που ξεπέρασε το 25%.

Ερωτηματικό παραμένει για την ΕΔΕΚ η επαρχία Λευκωσίας μιας και τα δεδομένα του 2021 δεν υπάρχουν πλέον (δεν θα είναι υποψήφιος ούτε ο Κωστής Ευσταθίου), μετρώντας δυνάμεις και εναπομέναντες υποστηρικτές. Για το ΕΛΑΜ η επαρχία Λευκωσίας είναι πρόκληση αφού, όπως σημειώνεται, ίσως και να παροσιάζει τις μεγαλύτερες δυσκολίες σε σχέση κυρίως με την προσέγγιση των ψηφοφόρων μιας και δεν υπάρχει η ίδια ευελιξία όπως στις μικρότερες επαρχίες.

Η επαρχία Λεμεσού

Βέβαια, μπορεί η πρωτεύουσα να διαμορφώνει αποτέλεσμα, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, ωστόσο μεγάλο είναι το ενδιαφέρον και στην επαρχία Λεμεσού με δυνατά ονόματα να μένουν εκτός ψηφοδελτίων. Εκτός ο τέως πρόεδρος της ΕΔΕΚ Μαρίνος Σιζόπουλος, με το κόμμα να αναφέρει πως έχει σχηματιστεί ένα «δυνατό ψηφοδέλτιο» αν και κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει ποιο αντίκτυπο θα έχει η φυγή του τέως, αλλά και τα όσα του καταλογίζουν σε σχέση με την υπόθεση

Taxan. Εκτός ψηφοδελτίου πιθανώς και ο πρόεδρος της ΔΗΠΑ Μάριος Καραγιάν, ο οποίος θα λάβει την τελική του απόφαση αφού κρίνει ποιο είναι το καλύτερο για την παράταξη σε σχέση με τα ποσοστά που μπορεί να λάβει στη συγκεκριμένη επαρχία.

Για το ΔΗΚΟ εκτός ο νυν βουλευτής Παύλος Μυλωνάς, ωστόσο, εκτιμάται πως το κόμμα αναμένεται να τερματίσει με καλά ποσοστά μιας και δύο πρωτοκλασάτα στελέχη, ο νυν βουλευτής Πανίκος Λεωνίδου και ο εκ των αντιπροέδρων Νεόφυτος Χαραλαμπίδης, θα ριχτούν στην προεκλογική μάχη.

Με νχηρές αποuisίες και το ψηφοδέλτιο του ΑΚΕΛ αφού μένουν εκτός Κώστας Κώστα και Ανδρέας Καυκαλιάς, με το κόμμα αυτή την ώρα να βρίσκεται μπροστά στην πρόκληση για τη συμπλήρωση του ψηφοδελτίου που θα καταφέρει να διαφοροποιήσει τα δεδομένα και να σταμπήσει την πτωτική του πορεία στην επαρχία.

Ένα από τα δυνατά του χαρτιά, τον αναπληρωτή πρόεδρο του κόμματος Ευθύμιο Δίπλαρο, δεν θα έχει στο ψηφοδέλτιό του στη Λεμεσό ο ΔΗΣΥ. Μπορεί βέβαια τα επιτελεία στην επαρχία να έπασσαν βουλεύει και οι οργανωμένες εξορμήσεις να βρίσκο-

νται σε εξέλιξη, ωστόσο εκφράζονται ανησυχίες σε σχέση με τα ποσοστά που θα καταφέρει να λάβει ο ΔΗΣΥ στη Λεμεσό, αν συνυπολογιστεί και το γεγονός πως το ΕΛΑΜ φαίνεται να ανεβάσει τα ποσοστά του στη συγκεκριμένη επαρχία.

Γόττρο του Κέντρου

Η επαρχία της Πάφου κρίνεται σημαντική, κυρίως για το γόττρο αλλά και την επιπλέον έδρα των κομμάτων του λεγόμενου ενδιάμεσου χώρου. Η ΕΔΕΚ θεωρεί ότι την ευνοεί το γεγονός της πέμπτης έδρας, ενώ η ΔΗΠΑ θεωρεί την Πάφο ένα από τα δυνατά της χαρτιά, όπως και το ΔΗΚΟ με την πρωτιά να είναι στις επιδιώξεις του. Αδύναμος κρίκος η συγκεκριμένη επαρχία για το ΑΚΕΛ που στις τελευταίες δύο εκλογικές αναμετρήσεις για βουλευτικές εκλογές κατετάγη τρίτο κόμμα.

Καλά ποσοστά αναμένει από την Πάφο και ο ΔΗΣΥ, μιας και στο παιχνίδι είναι ο νυν βουλευτής Χαράλαμπος Πάζαρος αλλά και η Νικολέττα Κωνσταντίνου, που αναμένεται να δημιουργήσουν ένα πολιτικό κλίμα που πιθανώς να οδηγήσει στην κάλπη μεγάλη μερίδα ψηφοφόρων.

Πονοκέφαλος η Λάρνακα

Η επαρχία της Λάρνακας δίνει διαχρονική πρωτιά στο ΑΚΕΛ και αυτό θέλουν να το συνεχίσουν, επενδύοντας στην εμπλοκή και των ανθρώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης, μιας και υπάρχει δυνατή εκπροσώπηση του κόμματος σε όλη την επαρχία.

Πονοκέφαλος η Λάρνακα για την ΕΔΕΚ, αφού η απουσία Ανδρέα Αποστόλου δεν μπορεί να καλυφθεί, σε αντίθεση με το ΔΗΚΟ που αναμένει αύξηση των ποσοστών του σε μία επαρχία που ιστορικά δεν έχει να καταγράψει υψηλά ποσοστά. Προβληματισμό προκαλεί η συγκεκριμένη επαρχία και για τη ΔΗΠΑ, μιας και δεν μπορεί να καλυφθεί εύκολα το ποσοστό που έφερε ο πρώην βουλευτής Γιώργος Προκοπίου, ο οποίος και ήταν στο ψηφοδέλτιο του κόμματος το 2021. Πρόβλημα στη συγκεκριμένη επαρχία αντιμετωπίζει και ο ΔΗΣΥ, παρά το γεγονός ότι από εκεί κατάγεται η πρόεδρος του, η οποία βρίσκεται σε αναζήτηση υποψηφίων που θα μπορούν να καλύψουν γεωγραφικά περιοχές εκτός κέντρου.

Η Κερύνεια

Στην επαρχία Κερύνειας τα πράγματα φαίνεται να είναι πιο απλά αφού και οι έδρες φαίνεται να μοιράζονται στα μεγαλύτερα κόμματα. Το ΑΚΕΛ θέλει να κρατήσει την πρωτιά που έλαβε στις βουλευτικές του 2021 –έστω με μικρή διαφορά– ενώ ο ΔΗΣΥ ριχνεται στη μάχη με τη νυν βουλευτρία Ρίτα Θεοδωρού Σούπερμαν, τον πρόεδρο της ΝΕΔΗΣΥ Δήμο Γεωργιάδη και τον κοινοβουλευτικό συνεργάτη του αντιπροσώπου των Μαρωνιτών στη Βουλή Βασίλη Κουμέττο.

ΑΡΘΡΟ

Όταν η υπευθυνότητα συναντά την ανευθυνότητα

Του **ΠΑΝΟΥ ΠΑΡΡΑ**

Με **αφορμή** τη συζήτηση για τη φορολογική μεταρρύθμιση και το άρθρο του Προέδρου της Δημοκρατίας που δημοσιεύτηκε την περασμένη Κυριακή στην «Καθημερινή», καταγράφω πιο κάτω ορισμένες αντιφάσεις και κενά στην κυβερνητική πολιτική επί του θέματος. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, κάνοντας λόγο για «φορολογικό μετασχηματισμό», προέβαλε το επιχείρημα ότι πλέον θα έχουμε ένα δικαιότερο φορολογικό σύστημα, το οποίο ενισχύει την πραγματική οικονομία. «Ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων, που ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα της οικονομίας και της κοινωνίας, ενώ δι-ορθώνει χρόνιες στρεβλώσεις».

As τα δούμε όμως αναλυτικά. Μία ουσιαστική φορολογική μεταρρύθμιση δεν μπορεί να είναι δημοσιονομικά ουδέτερη. Μια μεταρρύθμιση βάζει ή βγάζει λε-

φτά από την οικονομία. Τα δημόσια ταμεία εν μέσω πληθωρισμού έδωσαν πλεονασματικούς προϋπολογισμούς, οι οποίοι αφαιρούν από την οικονομία. Μήπως είναι καιρός να σχεδιάσουμε συνετές πολιτικές αναδιανομής εισοδημάτων προς τα κάτω, καθώς ο πληθωρισμός τα έχει αναδιανείμει «βίαια» προς τα υψηλά εισοδηματικά στρώματα;

Από το 2003 που εφαρμόστηκε η προηγούμενη μεταρρύθμιση μέχρι και το 2023, οι τιμές αυξήθηκαν περίπου κατά 47%. Με την προτεινόμενη μεταρρύθμιση, η τρέαση αυτή μείωση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, υποκαθίσταται σε πολύ μικρό βαθμό και με κριτήρια οικογενειακής σύνθεσης που προκαλούν επιπλέον γραφειοκρατία. Η αύξηση κατά 1.000 ευρώ στο αφορολόγητο δίνει ελάχιστο όφελος, καθώς κάποτε με τα 19.500 ζούσε κανείς αξιοπρεπώς. Με το ίδιο εισόδημα 20 χρόνια μετά, εί-

ναι στο όριο της φτώχειας. Επίσης είναι απορίας άξιο, πώς ο κ. Χριστοδουλίδης δηλώνει ότι στηρίζει τη μεσαία τάξη, όταν για παράδειγμα κάποιος με φορολογητέο εισόδημα 40 χιλ. ετησίως θα πληρώνει λιγότερο φόρο κατά 40 ευρώ τον μήνα.

Πέραν τούτου, ο κ. Χριστοδουλίδης μάλλον αγνοεί πως ένας στους δύο πολίτες δεν φορολογείται, έχει εισόδημα κάτω των 1.780 ευρώ μεικτά (1.550 ευρώ καθαρά), πληρώνει ενοίκιο ή δόση δανείου ίσα με το 50% του εισοδήματός του, ενώ η ακριβεία του αφαιρεί ποιότητα ζωής. Αυτός ο κόσμος δεν θα δει κάποιο όφελος από τη μεταρρύθμιση, παραμένει έρμαιο στα επιδόματα, ενώ ούτε όφελος θα δει από κοινωνικές δομές καθώς το κράτος αρνείται –με τους φόρους μας– να επενδύσει στην κοινωνική πρόνοια (π.χ. δομές φροντίδας ηλικιωμένων). Την ώρα που η ανισότητα διογκώνεται, η μείωση των άμεσων φόρων

σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της κυβέρνησης, θα καλυφτεί από έμμεση φορολογία (π.χ. ΦΠΑ). Δηλαδή προσθέτουν εισόδημα στους υπηλόμεθους, το οποίο αφαιρούν από τους χαμηλόμισθους. Αυτό συμβαίνει γιατί η άμεση φορολογία αυξάνεται προοδευτικά όσο αυξάνεται το εισόδημα, ενώ ο ΦΠΑ επιβάλλεται ίσα προς όλους. Ήδη η έμμεση (14% του ΑΕΠ) υπερτερεί κατά πολύ έναντι της άμεσης (11% του ΑΕΠ).

Να διευκρινίσουμε όμως πως η αύξηση της συνεισφοράς των άμεσων φόρων στα δημόσια ταμεία δεν θα επιτευχθεί με τη διατήρηση των σημερινών κλιμάκων, αλλά με τη βελτίωση της προοδευτικότητάς και την πάταξη της φοροδιαφυγής. Για κάθε €100, παράγονται ακόμα €27 τα οποία δεν φορολογούνται, αλλά κατά κανόνα καταλήγουν στις τσέπες όσων δεν τα έχουν άμεση ανάγκη για κατανάλωση.

Το Volt εδώ και μήνες κατέ-

θεσε μία ολοκληρωμένη και τολμηρή πρόταση για τη φορολογική μεταρρύθμιση. Θεωρούμε ότι ο σχεδιασμός της κυβέρνησης αποτελεί ένα πρώτο θετικό βήμα, κυρίως για τις επιχειρήσεις, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί μεταρρύθμιση όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα. Αναφέρω εδώ επιγραμματικά μερικές από τις προτάσεις μας:

• **Αφορολόγητο** στις 24.000 για όλους, αύξηση όλων των υπολοίπων κλιμάκων κατά 33%, τακτική αναπροσαρμογή τους στη βάση του πληθωρισμού για ελάφρυνση της μεσαίας τάξης.

• **Υποχρεωτικό** απλοποιημένο πόθεν έσχες σε ελεύθερους επαγγελματίες και σε φυσικά πρόσωπα που έχουν στην ιδιοκτησία τους ακίνητα – Σύνδεση με Κτηματολόγιο.

• **Μειωμένες** συντελεστές ΦΠΑ για σχολικά είδη και αρνητική φορολογία για όσους δεν αμείβονται με τον κατώτατο (με προϋποθέ-

σεις). Μειωμένο ποσοστό του Γε-ΣΥ για χαμηλόμισθους (κλιμακωτή συνεισφορά) για ανακούφιση όσων δεν φορολογούνται.

• **Η μεγάλη** στρέβλωση στα ακίνητα, που δεν τόλμισε να αγγίξει η κυβερνητική πρόταση, μόνο με την επιβολή Τέλους Αδρανών Ακινήτων μεγάλης αξίας σε αστικές ζώνες θα διορθωθεί – συνδυαστικά με επιπλέον κίνητρα και με σχέδια κοινωνικής στέγασης σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα.

Η «δημοσιονομική υπευθυνότητα» δεν είναι εμπόδιο για την κοινωνική πολιτική, ανέφερε κλείνοντας το άρθρο του ο ΠτΔ. Όταν όμως καλούνται να την πληρώσουν όσοι έχουν πραγματική ανάγκη από κοινωνική πολιτική, τότε κάπου η «υπευθυνότητα» συναντά δυστυχώς την ανευθυνότητα, κ. Πρόεδρε.

Ο Πάνος Παρράς είναι συμπρόεδρος του Volt.

Συνέντευξη ΣΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

Με αφορμή την κυκλοφορία του βιβλίου του Μιχάλη Παπαπέτρου «Η πολιτική μου διαδρομή: από τους μύθους στην πραγματικότητα» συζητήσαμε για τα ζητήματα που τον καθόρισαν στην πορεία του. Πάνω από όλα, επισημαίνει, ήταν και παραμένει το Κυπριακό και καταθέτει τις σκέψεις του για το μέλλον. Εξηγεί πώς βρέθηκε από την Αριστερά στην πρώτη γραμμή της δεξιάς κυβέρνησης του Γλαύκου Κληρίδη και αφηγείται ιστορίες μετά τη διάσπαση του ΑΚΕΛ και την ίδρυση του ΑΔΗΣΟΚ. Δηλώνει ότι παραμένει στον ευρύτερο χώρο της Αριστεράς και απαντά στον χαρακτηρισμό του νενέκου.

–Πρόσφατα εκδώσατε το βιβλίο σας με τίτλο «Η πολιτική μου διαδρομή: από τους μύθους στην πραγματικότητα». Πώς είναι η εμπειρία να διαπιστώνει κάποιος ότι πιστεύει σε μύθους;

–Πρόκειται για δύο μύθους πάνω στους οποίους κινείται η ανάλυση στο βιβλίο μου. Ο ένας είναι ο ιδεολογικός και ο άλλος είναι πολιτικός και συνδέεται με το Κυπριακό. Στην Αριστερά πιστεύαμε σε έναν διαφορετικό κόσμο, όμως στην πορεία, με τη βοήθεια του Ανδρέα Ζιαρτίδη, του ανθρώπου που σφράγισε την πολιτική μου ζωή, διαπίστωσα τις στρεβλώσεις που υπήρχαν στον υπαρκτό σοσιαλισμό, τα δημοκρατικά ελλείμματα και ότι διαπράχθηκαν εγκλήματα. Το όραμα για μια πιο δίκαιη κοινωνία, στην πορεία ξέπρισε και δημιουργήσε τεράστια προβλήματα που υπέσκαφαν τη λειτουργία του κράτους και το βιολογικό επίπεδο του λαού. Σχετικά με το Κυπριακό θα έλεγα ότι διαχρονικά θέταμε μαξιμαλιστικούς στόχους. Όταν κατέρρεε το αποικιακό σύστημα και οι χώρες αποκτούσαν ανεξαρτησία, εμείς θέταμε στόχο την προσάρτησή μας στην Ελλάδα. Στη συνέχεια, μετά την Ανεξαρτησία του 1960 κυρίως εμείς, αλλά και οι Τ/κ εθνικιστές, υποσκάπαμε τις συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου. Άλλο όμως να το κάνει μια μειονότητα και άλλο ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που ηγείτο του 82% του λαού. Μετά την τουρκική εισβολή έγιναν κατά καιρούς βήματα ορθολογιστικά προς την κατεύθυνση της λύσης, αλλά άνθρωποι που πίστευαν στον συμβιβασμό, την κρίσιμη ώρα δέιλιασαν. Και αναφέρομαι στον Δημήτρη Χριστόφια και τον Νίκο Αναστα-

Μιχάλης Παπαπέτρου

Εγώ δεν είμαι νενέκος, είμαι πατριώτης

Δεν είναι προδότης όποιος αγωνίζεται έμπρακτα για να ανατρέψει τη διχοτόμηση

«Πολιτική» συνέντευξη. Εγώ και οι συναγωνιστές μου εφαρμόσαμε στην πράξη την αρχή ότι πάνω από όλα είναι το Κυπριακό. Δεν έγινα δεξιός σε μια νύχτα». Ετσι εξηγεί ο κ. Παπαπέτρου το ιδεολογικό άλμα από την Αριστερά στην πρώτη γραμμή μιας δεξιάς κυβέρνησης.

“

Ξαφνικά, μετά τη διάσπαση του ΑΚΕΛ, στους συλλόγους του κόμματος έλεγαν ότι μεγαλύτερος κλέφτης δικηγόρος από τον Παπαπέτρου δεν υπάρχει. Ξάπλωνα τη νύχτα και δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Ύστερα βέβαια συνήθισα!

σιάδη. Δεν μιλώ για τον Σπύρο Κυπριανού ή τον Τάσσο Παπαδόπουλο που είχαν άλλη φιλοσοφία. –Από την Αριστερά βρεθήκατε στην πρώτη γραμμή μιας δεξιάς κυβέρνησης. Πώς δικαιολογείται το ιδεολογικό αυτό άλμα; –Με δύο λέξεις. Πολιτική συνέπεια. Δεν έγινα δεξιός σε μια νύχτα. Εγώ και οι συναγωνιστές μου εφαρμόσαμε στην πράξη την αρχή ότι πάνω από όλα είναι το Κυπριακό. –Αρα το Κυπριακό οδήγησε τότε (1989-1990) στη διάσπαση του ΑΚΕΛ; –Ασφαλέστατα έπαιξε σημαντικό ρόλο. Ο σπόρος της ιδεολογικής αντιπαράθεσης στο ΑΚΕΛ προϋπήρχε και πάει τόσο πίσω όσο η σοβιετική εισβολή στην Τσεχοσλοβακία το 1968. Όμως δεν ήταν λόγος που να οδηγήσει

σε διάσπαση από μόνος του. Η σταγόνα που οδήγησε στην τελική αντιπαράθεση ήταν το Κυπριακό. Η ανανεωτική ομάδα στο ΑΚΕΛ θεωρούσε ότι θα έπρεπε να υπάρξει συνεργασία με τον ΔΗΣΥ του Κληρίδη που ήταν πιο κοντά στις δικές μας θέσεις στο Κυπριακό, ενώ η συντηρητική ομάδα θεωρούσε ότι έπρεπε να συνεχίσουμε τη συνεργασία με τους λεγόμενους «φυσικούς» μας συμμάχους, δηλαδή το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ, που στο Κυπριακό είχαν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις. –Και κάπως έτσι βρεθήκατε στη συνέχεια στο πλευρό του Κληρίδη; –Στις προεδρικές του 1998, ο υποψήφιος μας Γιώργος Βασιλείου δεν πέρασε στον δεύτερο γύρο. Ο Γλαύκος Κληρίδης μάς είχε διαβεβαιώσει ότι θα εγκα-

ταλείψει την «πυραυλοποίηση» του Κυπριακού και κρίναμε ότι παρέχει περισσότερα εχέγγυα να προχωρήσει προς τη λύση. Και η επιλογή αυτή αποδείχθηκε επωφέλης για τον τόπο καθώς με αποφασιστικότητα προχώρησε στις συνομιλίες που οδήγησαν στο σχέδιο ΑΝΑΝ. –Πώς βιώσατε τη σύγκρουση τότε με φίλους και συντρόφους; –Οι εμφύλιοι πόλεμοι είναι οι πιο σκληροί. Βιώσαμε περιπτώσεις οικογενειών που αδελφία έπαψαν να μιλούν μεταξύ τους. Είχαμε άγρια σκηνικά. Ο Ζιαρτίδης, μια μεγάλη φυσιογνωμία της Αριστεράς, ξύπνησε μια μέρα και βρήκε σφαγμένη γάτα στη βεράντα του σπιτιού του. Χάθηκαν φίλιες χρόνων. Προσωπικά, είχα και επαγγελματικό κόστος καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των

πελατών του δικηγορικού μου γραφείου προέρχονταν από την Αριστερά. Ξαφνικά, στους συλλόγους του ΑΚΕΛ έλεγαν ότι μεγαλύτερος κλέφτης δικηγόρος από τον Παπαπέτρου δεν υπάρχει. Τότε ξάπλωνα τη νύχτα και δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Ύστερα βέβαια συνήθισα!

–Γιατί δεν άντεξε το ΑΔΗΣΟΚ; –Όπως εύστοχα είπε ο Ευάγγελος Αβέρωφ «όποιος φεύγει από το μαντρί, τον τρώει ο λύκος». Δεν είχαμε οικονομικούς πόρους για να σταθούμε στα πόδια μας και εμφανιστήκαμε σε μια περίοδο που η ανεξάρτητη του απλού ψηφοφόρου από τα παραδοσιακά κόμματα ήταν ακόμη στα σπάργαλα. Θεωρηθήκαμε προδότες, αποστάτες και πληρώσαμε το τίμημα. Εξάλλου το πείραμα της περεστρόικα απέτυχε. Κάναμε και σοβαρότατα λάθη ως ΑΔΗΣΟΚ, καθώς για να αποσείσουμε το ιδεολογικό στίγμα του αποστάτη, υπήρξαμε κι εμείς δογματικοί. Για παράδειγμα, διατυπώθηκε η θέση από ανώτατα στελέχη μας ότι για να έχουμε σοσιαλισμό πρέπει πάνω από το 50% των στοιχείων της οικονομίας να είναι κρατικοποιημένα. Θέση που ούτε το «δογματικό» ΑΚΕΛ δεν διατύπωσε.

–Αρα σας στοίχισε η πολεμική που δεχθήκατε κυρίως από το ΑΚΕΛ;

–Όχι μόνο από το ΑΚΕΛ. Από το σύστημα. Θα σας πω ένα περιστατικό. Μόλις οργανώσαμε το ΑΔΗΣΟΚ, πήγαμε στη Λάρνακα στο ξενοδοχείο Sunhall να κάνουμε μια ομιλία. Ο Ζιαρτίδης, ο Δίγκλς κι εγώ. Μπούκαρε μέσα μια ομάδα διαφωνούντων, με επικεφαλής δύο μέλη τότε της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ, τον Λάωρο Χριστοδουλίδη και την Ελένη Κωστή της ΠΙΟΓΟ και με τη βία τα ξήλωσαν όλα. Μας μετέφερε η Αστυνομία στη Λευκωσία με τα περιπολικά για να σωθούμε. Γράψαμε το θέμα στη Βουλή. Κανένας, μα κανένας, δεν κούνησε το δάχτυλό του για να μας υπερασπιστεί. Πάω στον Κληρίδη και του λέω, μα τι κάνετε; Γιατί καλύψατε το ΑΚΕΛ. Ξέρετε τι μου απάντησε; Έχουμε και εμείς μέσα στο κόμμα μας ανθρώπους που θέλουν να φύγουν και να κάνουν κόμμα... –Σήμερα παραμένετε αριστερός ή δηλώνετε κάτι άλλο; –Ανήκω στην ευρύτερη Αριστερά και εξακολουθώ να ονειρεύομαι την κοινωνική δικαιοσύνη και έναν κόσμο ειρηνικό, με αρχές και αξίες.

Η πρόταση Ακιντζί για τη σημαία στον Πενταδάκτυλο

“

Η Τουρκία θα είναι εγγυήτρια δύναμη στην Κύπρο εσαεί. Στο θέμα των εγγυήσεων υπάρχει ένα τρικ πίσω από το οποίο κρύβονται πολλοί.

–Είστε μια προσωπικότητα που σας καθορίζει η στάση σας στο Κυπριακό. Κάποιες φορές δίνετε την εντύπωση ότι επιρρίπτετε την κύρια ευθύνη για μη λύση του Κυπριακού στην ε/κ πλευρά και αφήνετε στην άκρη τις ευθύνες της τ/κ και της τουρκικής πλευράς.

–Αυτό δεν είναι αληθές. Είναι γεγονός ότι καταλογίζω σοβαρότατες ευθύνες στην ε/κ πλευρά για τη μη λύση του Κυπριακού, όμως την ίδια στιγμή καταλογίζω ευθύνες και στην άλλη πλευρά. Επιρρίπτω ευθύνες στον Χριστόφια που φοβήθηκε το πολιτικό κόστος και δεν κλείδωσε τις συγκλίσεις με τον Ταλάτ, οχυρωμένος πίσω από το ανόητο σύνθημα ότι τίποτε δεν είναι συμφωνημένο, αν δεν συμφωνηθούν όλα και που επέδειξε πολιτική δειλία στο δημοψήφισμα του 2004. Επιρρίπτω, επίσης, ευθύνη στον Αναστασιάδη που φοβήθηκε το πολιτικό κόστος και δεν προχώρησε στο Κραν Μοντανά. –Σας αποδιώδουν ότι υιοθετείτε την τουρκική προπαγάνδα ότι φταίει ο Αναστασιάδης για το ναυάγιο, ενώ η δική μας πλευρά υποστηρίζει ότι η Τουρκία δεν αποδεχόταν κατάργηση των εγγυήσεων και αποχώρηση των στρατευμάτων.

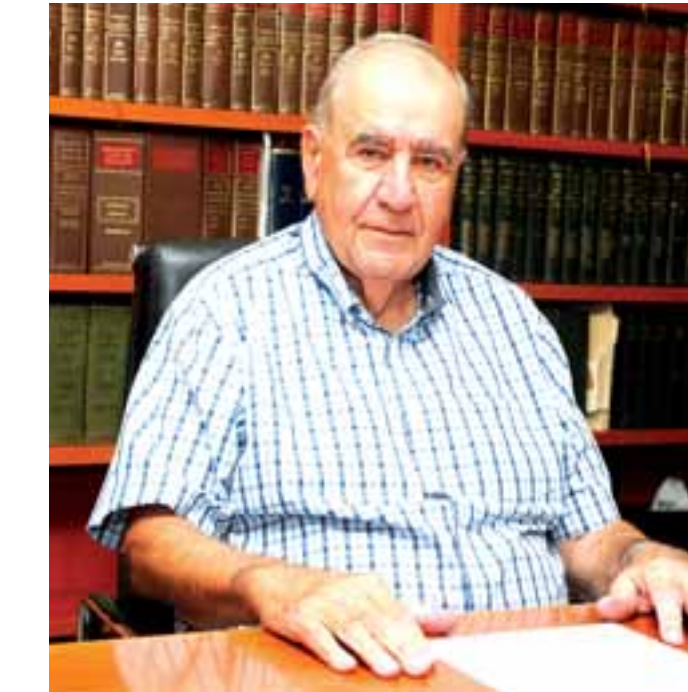
–Όταν η Τουρκία δεν θα έχει δικαίωμα επέμβασης, αφού οι υφιστάμενες εγγυήσεις θα αντικατασταθούν από νέες, όπου η Τουρκία δεν θα έχει δικαίωμα επέμβασης, αλλά μόνο συμβουλευτικό ρόλο και όταν ο τουρκικός στρατός θα έχει φύγει, έστω κι αν έμεναν οι 650 της συνθήκης Συμμαχίας για

κάποιο χρονικό διάστημα, όπως προέκυψε στο Κραν Μοντανά, μπορούσαμε ή όχι να φτάσουμε σε λύση του Κυπριακού;

–Πιστεύετε ακόμη στη λύση του Κυπριακού;

–Θεωρώ ότι ο Ερχιουρμαν, με τα καλά του και τα κακά του, αποτλεί την τελευταία ελπίδα, αν θέλουμε να έχουμε άλλη λύση του Κυπριακού εκτός από τα δύο κράτη ή την προσάρτηση των κατεχομένων στην Τουρκία. Όμως δεν διακρίνω να γίνεται αυτή η διαπίστωση και από αυτούς που χειρίζονται τα πράγματα.

–Γιατί το λέτε αυτό; Τι έπρεπε να κάνει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης; –Αν ήμουν Χριστοδουλίδης, τη νύχτα του αποτελέσματος, που οι Τ/κ πήγαν κόντρα στην εκπεφρασμένη βούληση της Τουρκίας για λύση δύο κρατών, μαζί με τα συγκαρτητήριά μου προς τον Ερχιουρμαν, θα ανακοίνωνα εκ νέου την αποδοχή της πολιτικής

«Ο Χριστόφιας επέδειξε πολιτική δειλία στο δημοψήφισμα και ο Αναστασιάδης φοβήθηκε το πολιτικό κόστος στο Κραν Μοντανά».

ισότητας –την οποία αποδέχθηκαν και ο Χριστόφιας και ο Κληρίδης και ο Τάσος και ο Αναστασιάδης– και θα ανακοίνωνα και μονομερής, ουσιαστικά ΜΟΕ, για βελτίωση του κλίματος. –Δεν ακούσαμε τον Ερχιουρμαν να λέει να καταργηθούν οι εγγυήσεις ή να αποχωρήσουν τα στρατεύματα ή να επιστραφεί η Αμμόχωστος στους νόμιμους κατοίκους της. Άρα γιατί ο Χριστοδουλίδης να κάνει κάτι τέτοιο αφού αυτά τα ζητήματα θα τεθούν στις διαπραγματεύσεις αν και εφόσον επαναρχίσουν;

–Οι Τ/κ μάς είπαν με την ψήφο τους στις εκλογές: κυριαρχική ισότητα γιοκ, δύο κράτη γιοκ. Άρα μια τέτοια κίνηση από τον Χριστοδουλίδη θα άλλαζε σε μεγάλο βαθμό την ατμόσφαιρα και την ψυχολογία των Τουρκοκυπρίων. –Το κλίμα θα βελτιωνόταν, αν για παράδειγμα ο Ακιντζί τότε ή ο Ερχιουρμαν σήμερα έλεγε ότι θα αφαιρέσει τις σημαίες από τον Πενταδάκτυλο. –Ο Ακιντζί, επί των ημερών του, ήγειρε το θέμα της σημαίας στον Πενταδάκτυλο. Τότε, θυμά-

μαι, παρά τις πολλές δυσκολίες που βρήκε ο Ακιντζί στη δική του κοινότητα και στην Τουρκία, στο τέλος κατάφερε και ήρθε στην πλευρά μας με μια εισήγηση: να αφαιρέσουν τη σημαία από τον Πενταδάκτυλο και εμείς να απομακρύνουμε τις φωτογραφίες των εγκλημάτων Τουρκοκυπρίων από το Λήδρα Πάλας. Το απορρίψαμε. –Έγινε όντως κάτι τέτοιο; –Βεβαίως, είχε πει ότι είναι έτοιμος να αφαιρέσει τη σημαία στο πλαίσιο μιας συναπόφασης να φύγουν και οι φωτογραφίες. –Γιατί απέρριψε την πρόταση η δική μας πλευρά; –Δεν θυμάμαι το σκεπτικό. –Πώς κρίνετε τα πρώτα δείγματα γραφής Ερχιουρμαν; Ένας Κύπριος που λέει ότι η Τουρκία θα είναι για πάντα εγγυήτρια δύναμη. –Ναι, η Τουρκία θα είναι εγγυήτρια δύναμη στην Κύπρο εσαεί. Στο θέμα των εγγυήσεων υπάρχει ένα τρικ πίσω από το οποίο κρύβονται πολλοί. Ο γ.γ. στο Κραν Μοντανά δεν πρότεινε κατάργηση, αλλά αντικατάστασή τους με ένα νέο σύστημα στο οποίο οι σημερινοί εγγυητές δεν θα έχουν επεμβατικά δικαιώματα αλλά μόνο συμβουλευτικό ρόλο. –Αρα γιατί να υπάρχουν εγγυήτριες δυνάμεις; Τι εξυπηρετεί τέτοια ρύθμιση; –Είναι το face saving για την Τουρκία, για να σωθούν τα προσχήματα. Για να μη θεωρηθεί ότι η μια πλευρά έριξε στο καναβάτσο την άλλη. Έχουν κι εκείνοι κοινή γνώμη να «πουλήσουν» κάποια πράγματα. –Αναβλήθηκε πάντως η κάθοδος Ολγκίν, η άτυπη πενταμερής με-

ταφέρεται χρονικά και η εντύπωση που δίδεται είναι ότι ο Ερχιουρμαν αναμένει οδηγίες από την Άγκυρα για να προχωρήσει. –Εγώ λέω ότι πάει στον Ερντογάν για να συζητήσουν. Δεν έχω καμία αμφιβολία ότι ο ρόλος της Τουρκίας είναι καθοριστικός, όμως έχει σημασία και η θέση Ερχιουρμαν υπέρ της ΔΔΟ. –Ένα από τα προβληματικά σημεία στη συζήτηση για το Κυπριακό είναι οι χαρακτηρισμοί. Εσάς σας αποκαλούν νενέκο. Πώς απαντάτε σε αυτό; –Νενέκος είναι ο προδότης. Εγώ δεν είμαι νενέκος, είμαι πατριώτης. Αγωνίζομαι για την επανένωση του τόπου μας μέσα από μια λύση ομοσπονδιακή με παρουσία στην Ε.Ε. που μας θωρακίζει από κινδύνους και κακά του παρελθόντος. Δεν είναι νενέκος εκείνος που αγωνίζεται έμπρακτα για να ανατρέψει τη διχοτόμηση. Δεν είναι νενέκος εκείνος που λέει ότι πρέπει να κερδίσουμε ξανά την εμπιστοσύνη των Τ/κ. Παράλληλα, τι μήνυμα στέλνουμε στους Τ/κ που έρχονται να πιάσουν την ταυτότητα της Δημοκρατίας και τους λέμε ότι ο εθνικός σας ύμνος είναι αυτός της Ελλάδας; Αν κάποιος υπηρετεί το στάτους κβο, δεν είναι η πολιτική που εκφράζω εγώ, αλλά εκείνοι που μέσα από μια στείρα μαξιμαλιστική αντιπαράθεση με την Τουρκία και τον τουρκικό εθνικισμό συντηρούν το στάτους κβο, αφήνουν τον χρόνο να περνά, να εμπεδώνονται τα τετελεσμένα και να δημιουργούνται νέα, με αποτέλεσμα να προκύπτουν κίνδυνοι για το μέλλον.

ΦΑΚΕΛΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΝΑΒΑΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ,

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΝ,

ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΥΣ

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Ο πολυθρύλτος αυτοκινητόδρομος Λευκωσίας - Τροόδους, το μήκος του οποίου, αθροιστικά ίσα που ξεπερνά τα 45 χιλιόμετρα (όταν κάποια στιγμή θα ολοκληρωθούν και οι τέσσερις φάσεις του), βρισκόταν στα συρτάρια του Τμήματος Δημοσίων Έργων για σχεδόν μισό αιώνα. Σχεδιάστηκε και κρίθηκε κατεπείγουσας προτεραιότητας πριν από την τουρκική εισβολή του 1974, αφού χαρακτηρίστηκε έργο πνοής και η κατασκευή του είχε ξεκινήσει το 1973. Τότε που οι κάτοικοι της υπαίθρου αποτελούσαν το 60%. Ακολούθησε η τουρκική εισβολή, τα σχέδια πάγωσαν για μεγάλο διάστημα και στη συνέχεια είχαμε μια ατέρμονη αλληλουχία μελετών, εξαγγελιών, χρονοδιαγραμμάτων που δεν τηρήθηκαν, μικρών προόδων και νέων αναβολών. Για να φτάσουμε αισίως στο 2025, με τις πρώτες δύο από τις τέσσερις φάσεις του έργου να έχουν ολοκληρωθεί, η τέταρτη να βρίσκεται στα σκαριά και η τρίτη... σε «καραντίνα», αντιμέτωπη με νέες περιπέτειες. Στο μεταξύ, το ποσοστό των κατοίκων της υπαίθρου κατέβηκε, σύμφωνα με την απογραφή του 2021, στο 33,3%!

Από εξαγγελία

σε εξαγγελία

Η ιστορία του δρόμου είναι διδακτική: εξαγγελίες αθροούν, πραγματικές κατασκευαστικές πρόοδοι ολιγότερο. Από το αρχικό –προ της εισβολής– σχέδιο, μέχρι τις μελέτες των πρώτων δεκαετιών μετά το 1974, το έργο γνώρισε πλήθος πολιτικών υπερφιλόδοξων χρονοδιαγραμμάτων, με τις εξαγγελίες να διαδέχονται η μία την άλλη. Μελέτες, προγραμματισμοί, υποσχέσεις για έναρξη εργασιών «πριν από το τέλος της επόμενης τετραετίας» και επανειλημμένες μετατοπίσεις ημερομηνιών. Ενδεικτικά και μόνο, παρατίθεται «κατάλογος» εξαγγελιών για το τμήμα Αστρομερίτης - Ευρύχου, την ολοκλήρωση του οποίου ακόμα περιμένουμε και η οποία τοποθετείται στις αρχές του επόμενου χρόνου. Το 1999, ο Αβέρωφ Νεοφύτου ως υπουργός Συγκοινωνιών δήλωνε ότι «στόχος είναι η συμπλήρωση του όλου έργου το 2004». Το 2006, ο Χάρης Θράσου, επίσης εκ της θέσεως του υπουργού Συγκοινωνιών, δήλωνε πως θα ήταν έτοιμος το 2011! «Οι προσφορές για την κατασκευή θα μπορούν να ζητηθούν περί το τέλος του 2009 και η διάρκεια κατασκευής του προγραμματίζεται να είναι δύο χρόνια περίπου», έλεγε. Το 2009, επί υπουργίας Νίκου Νικολαΐδη, είχε υπογραφεί «συμβόλαιο για τη μελέτη των κατασκευαστικών σχεδίων του αυτοκινητόδρομου τεσσάρων λωρίδων Αστρομερίτην - Ευρύχου, συνολικού μήκους 11 χιλιομέτρων (...). Η δαπάνη για την κατασκευή του αυτοκινητόδρομου θα ανέλθει στα 60 εκατομμύρια ευρώ». Όπως εξηγούσε ο υπουργός, «θα βγούμε σε προσφορές πριν το τέλος του 2012, ώστε το

έργο να ολοκληρωθεί πριν εκπνεύσει το 2014». Το 2010, η Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλή διαβεβαίωνε τους κατοίκους της περιοχής Σολέας, ότι «το νερό έχει μπει στο αυλάκι για κατασκευή της τρίτης φάσης του έργου, από τον Αστρομερίτη μέχρι τον Ατσά». Το 2017, ο υπουργός Συγκοινωνιών, Μάριος Δημητριάδης, επέδειξε αυτοσυγκράτηση στις υποσχέσεις. Θα προσπαθούσε, έλεγε, να συμπεριληφθεί το έργο στους προϋπολογισμούς του 2019. Το 2019, παρουσιάστηκε στην Επιτροπή Μεταφορών της Βουλής νέο βελτιωμένο χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση του δρόμου Λευκωσίας - Τροόδους, με την υπουργό Βασιλική Αναστασιάδου να αναφέρει πως... οι κατασκευαστικές εργασίες του δρόμου Αστρομερίτην - Ευρύχου θα ξεκινήσουν τον Δεκέμβριο του 2020, με στόχο το έργο να ολοκληρωθεί το 2023. Ο αυτοκινητόδρομος Λευκωσίας - Τροόδους θα γίνει, διαβεβαίωσε η υπουργός Μεταφορών, με μικρή όμως καθυστέρηση. Το 2021 θα αρχίσουν

Πενήντα χρόνια εξαγγελιών, δύο φάσεις ολοκληρωμένες, μία στο τέλος της και μία στο... πουθενά. Ένα έργο-σίριαλ, σε τέσσερις πράξεις και δεκάδες αναβολές.

ΔΡΟΜΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ - ΤΡΟΟΔΟΥΣ

«Επείγει» εδώ

και... 60 χρόνια!

Ένα όραμα 50 ετών που έγινε ρουτίνα εξαγγελιών και παραμένει μισοτελειωμένο

Οι 4 φάσεις του έργου

Λευκωσίας – Κοκκινότριμιθιάς (Α΄)
έχει ολοκληρωθεί
Κοκκινότριμιθιάς – Δένειας (Β΄)
έχει ολοκληρωθεί
Δένειας – Αστρομερίτην (Γ΄)
εκκρεμεί
Αστρομερίτην – Ευρύχου (Δ΄)
βρίσκεται υπό κατασκευή

τα έργα για το τμήμα Αστρομερίτην - Ευρύχου και το 2023 για το τμήμα Δένειας - Αστρομερίτην, με το συνολικό κόστος του δρόμου να είναι 160 εκατομμύρια ευρώ. Το 2021, η χρονιά που έγινε το θαύμα! Το έργο πήρε το «πράσινο φως» στις 17 Μαρτίου με το Υπουργικό Συμβούλιο να εγκρίνει την πρόταση που υπέβαλε το υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων για την υλοποίηση του αυτοκινητόδρομου ως έργου σημαντικού δημοσίου συμφέροντος. Οι κατασκευαστι-

κές εργασίες ξεκίνησαν ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 2022. Το κόστος του, €89 εκατομμύρια.

Τρεις γάμοι

και μια... κηδεία (;)

Τον αυτοκινητόδρομο Λευκωσίας - Τροόδους, που θα τερματίζει λίγο πριν την Ευρύχου, συνθέτουν τέσσερις φάσεις. Το τμήμα Λευκωσίας - Κοκκινότριμιθιάς (Φάση Α΄) και Κοκκινότριμιθιάς - Δένειας (Φάση Β΄), έχει ολοκληρωθεί. Η Φάση Δ΄ που αφορά στο τμήμα Αστρομερίτην - Ευρύχου, μήκους περίπου 11 χλμ., βρίσκεται σε τροχιά υλοποίησης. Σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα θα έπρεπε να ήταν έτοιμος τον περασμένο Οκτώβριο, ωστόσο η ολοκλήρωσή του θα γίνει τους πρώτους μήνες του 2026. Η περιπετειώδης Φάση Γ΄, μήκους 18 χιλιομέτρων και κόστους €109 εκατομμυρίων, πλέον ΦΠΑ, αφορά στο τμήμα Δένεια - Αστρομερίτης. Η προκήρυξη προσφορών για τη συγκεκριμένη Φάση, τοποθετείται χρονικά στο πρώτο εξάμηνο του 2026 και η

εκτιμώμενη διάρκεια κατασκευής στους 42 μήνες. Για την ώρα, βέβαια! Καθότι η αλλαγή πριν από περίπου μια δεκαετία της αρχικής όδευσης, προκαλεί τις αντιδράσεις των τοπικών κοινοτήτων που ζητούν επιστροφή στην παλιά χάραξη. Με τους αρμόδιους να διαμνύουν ότι οποιαδήποτε αλλαγή τη δεδομένη στιγμή, κινδυνεύει να σπρώξει το χρονοδιάγραμμα πίσω για μια δεκαετία ακόμη!

Ο δρόμος θα διέρχεται νότια των κοινοτήτων Ακακίου, Περιστερώνας και Αστρομερίτην, διασυνδέοντας τον αυτοκινητόδρομο Λευκωσίας - Κοκκινότριμιθιάς, με τον υπό κατασκευή άξονα Αστρομερίτην - Ευρύχου. Τα αρχικά σχέδια προέβλεπαν την όδυσή του βόρεια των κοινοτήτων, να διέρχεται δηλαδή μέσα από τη νεκρή ζώνη, κάτι όμως που άλλαξε πριν από μια δεκαετία περίπου. Ο λόγος, σύμφωνα με σχετικά πρόσφατες δηλώσεις του υπουργού Αλέξη Βαφειάδη, «η υλοποίηση εκείνου του σχεδιασμού (όδευση βόρεια των κοινοτήτων) δεν είναι εφικτή εξαιτίας της άρνησης των Ηνωμένων Εθνών να παρέχουν την αναγκαία προστασία για τη διεξαγωγή των απαιτούμενων μελετών».

Το 2010, το αρμόδιο υπουργείο και τα εμπλεκόμενα τμήματα, ξεκίνησαν να εξετάζουν εναλλακτικές επιλογές όδευσης και προωθήθηκε η εκπόνηση των αναγκαίων προκαταρκτικών μελετών όπως προμελέτη, τεχνοοικονομική και περιβαλλοντική μελέτη και αποφασίστηκε νέα όδευση, νότια των κοινοτήτων. Η έναρξη των εργασιών υπολογιζόταν το 2013...

Η απόφαση για αλλαγή, έχει προκαλέσει μεγάλο αναβρασμό και αναστάτωση στις τρεις κοινότητες. Έχουν άποψη για την τελική όδευση και την εκφράζουν, τον τελευταίο καιρό πιο έντονα. Και στο μέτωπο αυτό συγκρούονται τεχνικά, περιβαλλοντικά αλλά και εθνικά επιχειρήματα. Οι κάτοικοι των τριών κοινοτήτων ανησυχούν για απομόνωση και εγκλωβισμό τους μεταξύ Νεκρής Ζώνης και αυτοκινητόδρομου, σε κάποιες περιοχές θα εκμηδενιστούν οι προοπτικές ανάπτυξης, θα υπάρξουν επιπτώσεις σε επιχειρήσεις και κτηνοτροφικές μονάδες και θα επηρεαστεί το αγροτικό περιβάλλον.

Ο υπουργός Μεταφορών έχει επαναλάβει πολλές φορές πως η «επιθυμία της κυβέρνησης είναι να υπάρχει ομοφωνία». Παρόλα αυτά, τόσο ο ίδιος όσο και άλλοι αρμόδιοι φορείς τονίζουν ότι οποιαδήποτε αλλαγή η επανασχεδιασμός, θα αυξήσει το κόστος και θα καθυστερήσει το έργο για μια ακόμα δεκαετία. Διαφαίνεται επίσης ότι το ζήτημα αρχίζει να πολιτικοποιείται, κάτι που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την κατάσταση. Και, όπως αντιλαμβάνεστε, χωρίς τον αυτοκινητόδρομο Δένειας - Αστρομερίτην, το όλο έργο μένει ημιτελές! Και τα ορεινά θα εξακολουθήσουν να είναι καταδικασμένα σε εγκατάλειψη.

Σημασία έχει πως, είτε με τον αρχικό σχεδιασμό, είτε με την εναλλακτική επιλογή, βόρειας όδευσης ή νότιας όδευσης, το σίγουρο (;) είναι ότι η Λευκωσία θα συνδεθεί πλήρως με τη Σολιά, μέσω του νέου αυτοκινητόδρομου, κάπου στα μέσα της δεκαετίας του 2030. Δηλαδή 60 χρόνια μετά τον αρχικό σχεδιασμό.

60 χρόνια

μετά

Καλώς εκότιων των πραγμάτων, η Λευκωσία θα συνδεθεί πλήρως με τη Σολιά, μέσω του νέου αυτοκινητόδρομου, κάπου στα μέσα της δεκαετίας του 2030! Δηλαδή 60 χρόνια μετά τον αρχικό σχεδιασμό.

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

✓ πονοκέφαλο ✓ ημικρανία ✓ πονόδοντο ✓ πυρετό ✓ μυαλγίες ✓ αρθραλγίες ✓ πόνους περιόδου

ΠΤC MEDOCHEMIE 1-10 Κωνσταντινουπόλεως, 3011 Λεμεσός, Κύπρος, Τηλ.: +357 25 867600, e-mail: office@medochemie.com www.medochemie.com

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

ΠΤC MEDOCHEMIE

algofen®

Γρήγορη ανακούφιση από τον πόνο

ΠΤC MEDOCHEMIE

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Την επιστροφή των ενεργειακών θεμάτων της Ανατολικής Μεσογείου σε πρώτο πλάνο σηματοδότησε η Διακυβερνητική Διατλαντική Συνεργασία για την Ενέργεια που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα. Η κάθοδος υψηλόβαθμων Αμερικανών στην ελληνική πρωτεύουσα μπορεί να εκληφθεί και ως η επιστροφή των ΗΠΑ στα ενεργειακά της περιοχής, δίνοντας μια νέα ώθηση ιδιαίτερα μετά τα στραβοπατήματα που προκλήθηκαν με την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Κρήτης. Όσα συζητήθηκαν στην Αθήνα σαφώς δεν περιορίζονται στον ελληνικό χώρο. Η αναβίωση του σχήματος 3+1 (Κύπρος-Ελλάδα-Ισραήλ με παρουσία των ΗΠΑ) απλώνει εκ νέου τη γεωπολιτική βεντάλια, καθιστώντας τα ενεργειακά της Ανατολικής Μεσογείου ως κυρίαρχη προτεραιότητα της αμερικανικής πολιτικής στην περιοχή. Ένα θέμα που είχε εξασθενήσει την περίοδο προεδρίας του Τζο Μπάιντεν σε μια προσπάθεια αποτροπής εντάσεων. Στη νέα προσπάθεια που γίνεται ώστε τα ενεργειακά να καταστούν ο βασικός πυλώνας συνεργασίας κρατών της περιοχής, πρωταγωνιστικό ρόλο φαίνεται να διαδραματίζει το Ισραήλ με τις ευλογίες των ΗΠΑ, οι οποίες όπως διαφάνηκε στην ελληνική πρωτεύουσα αναγνωρίζουν και στηρίζουν τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το σχήμα 3+1 στον ενεργειακό εφοδιασμό της Ευρώπης και των απεξάρτησή της από τους ρωσικούς ενεργειακούς πόρους.

Ο EastMed

Πέρα από τα εξαιρετικά αποτελέσματα της Διακυβερνητικής που αφορούν την Ελλάδα, η εκ νέου σύγκληση του σχήματος 3+1 μπορεί να αποτελέσει τον προπομπό σοβαρών εξελίξεων στα ενεργειακά της περιοχής το επόμενο διάστημα. Από τα εντυπωσιακά της συνάντησης των

υπουργών Ενέργειας Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ και ΗΠΑ η αναφορά και στήριξη «σε ευρύτερα έργα περιφερειακής διασυνδεσιμότητας, που βρίσκονται σε εξέλιξη ή θα υλοποιηθούν στο μέλλον, στο πλαίσιο του Διαδρόμου Ινδίας-Μέσης Ανατολής-Ευρώπης, της ανάπτυξης της ενέργειας και της συνεργασίας για την προστασία των ενεργειακών υποδομών», με ιδιαίτερη αναφορά στη συνεργασία σε υποδομές σύνδεσης μεταξύ Ευρώπης και Ισραήλ. Ωστόσο, αυτό που έχει τεράστιο ενδιαφέρον και αποκαλύφθηκε από την

ισραηλινή πλευρά είναι πως η ιδέα του αγωγού Φ.Α. EastMed που είχε εγκαταλειφθεί, επανήλθε στην ατζέντα του σχήματος 3+1 ως ένα κορυφαίο έργο που μπορεί να αντιμετωπίσει την ενεργειακή εξάρτηση της Ευρώπης από τον ρωσικό εφοδιασμό. Ο αγωγός Φ.Α. EastMed την προηγούμενη δεκαετία αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα πολιτικής και συνεργασίας Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ μέσω του σχήματος της τριμερούς συνεργασίας των χωρών, η οποία κατά την πρώτη θητεία του Ντόναλντ Τραμπ με-

τεξελίχθηκε σε 3+1 με τη συμμετοχή των ΗΠΑ. Μετά την αρχική ευφορία που προκάλεσε η εξαγγελία του έργου το 2013, ο EastMed ατόνησε για να επανέλθει ως κορυφαία πολιτική επιλογή μετά την επιδείνωση των σχέσεων του Ισραήλ με την Άγκυρα. Το 2019 στην πρώτη σύνοδο του σχήματος 3+1 που πραγματοποιήθηκε στην παρουσία του Μάικ Πομπέο (ΥΠΕΞ των ΗΠΑ) στο Ισραήλ, οι τρεις χώρες υπέγραψαν τη συμφωνία για τον EastMed. Τον Ιανουάριο του 2020 σε πανηγυρικό κλίμα υπεγράφη στην

Αθήνα η διακρατική συμφωνία με τη συμμετοχή και της Ιταλίας. Έκτοτε το έργο είχε φθίνουσα πορεία, σε σημείο που να δείχνει ότι αποτελεί παρελθόν. Παρά ταύτα, στο παρασκήνιο το έργο φαίνεται τώρα πως δεν έχει εγκαταλειφθεί. Όπως παραδέχθηκε δημόσια ο υπουργός Ενέργειας και Υποδομών του Ισραήλ Ελι Κοέν, ο EastMed επανέρχεται στο προσκήνιο, με τους Αμερικανούς να είναι πρόθυμοι να αναλάβουν σημαντικό ρόλο. Κατά τον ίδιο, για την κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ η ενέργεια θεωρείται ζή-

τημα εθνικής ασφάλειας, γεγονός που αυξάνει την πιθανότητα να προχωρήσει το έργο. Επί του προκειμένου το όλο θέμα πιστεύεται πως θα είναι στη νέα σύνοδο του σχήματος 3+1 που θα πραγματοποιηθεί στην Ουάσιγκτον, το δεύτερο τρίμηνο του 2026.

Ο ρόλος της Κύπρου

Οι συζητήσεις για επαναφορά του EastMed ως μίας από τις ενεργειακές υποδομές της Ανατολικής Μεσογείου, εκ των πραγμάτων θέτουν την Κύπρο στον πυρήνα του έργου γεωπολιτικά αλλά και ενεργειακά. Οι διαπιστωμένες δυσκολίες, οικονομικές και τεχνικές, ανάπτυξης του έργου προκαλούν ήδη συζητήσεις για μερική διαφοροποίησή του που, εάν υλοποιηθεί, θα καταστήσει την Κύπρο ενεργειακό κέντρο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αντί του αρχικού σχεδιασμού για έναν αγωγό Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας, πληροφορίες αναφέρουν πως στο τραπέζι βρίσκεται η ανάπτυξη ενός αγωγού από τα κοιτάσματα της περιοχής (ισραηλινά και κυπριακά) που θα κατευθύνονται στην Κύπρο και από εκεί με πλοία LNG θα μεταφέρονται στις υποδομές της Ελλάδας ή σε άλλες αγορές της Ευρώπης. Το σενάριο η Κύπρος να καταστεί ενδιάμεσος κρίκος της ενεργειακής εφοδιαστικής αλυσίδας της Ευρώπης στην ουσία κρατά ζωντανές τις φιλοδοξίες της Λευκωσίας για κατασκευή ενός θερματικού υγροποίησης (LNG) Φ.Α. επί κυπριακού εδάφους. Επί του προκειμένου πρέπει να υπενθυμίσουμε την πρόταση που έχει καταθέσει η ελλαδική εταιρεία Energean, στην οποία έχουν παραχωρηθεί τεμάχια για παραγωγή Φ.Α. εντός της ισραηλινής ΑΟΖ. Η εταιρεία είχε προτείνει τη κατασκευή ενός αγωγού Φ.Α. από τεμάχια της ισραηλινής ΑΟΖ, ο οποίος θα μετέφερε Φ.Α. στο Βασιλικό για τις ανάγκες της εσωτερικής αγοράς. Πρόταση η οποία δεν προχώρησε.

Σύμφωνα με τον Ισραηλινό υπουργό Ενέργειας Έλι Κοέν (τελευταίος αριστερά) η προοπτική να προχωρήσει η υλοποίηση του EastMed ήταν ένα από τα θέματα που συζητήθηκαν στη σύνοδο του σχήματος 3+1 των υπουργών Ενέργειας Κύπρου-Ελλάδας-Ισραήλ και ΗΠΑ.

EastMed

Ο Λάζαρος των ενεργειακών έργων της Αν. Μεσογείου

ΗΠΑ και Ισραήλ βγάζουν από τη ναφθαλίνη τον αγωγό Φ.Α. ως το αντίπαλο δέος στο ρωσικό και τον απεγκλωβισμό της Ευρώπης

THE CONCEPT

D

Στέφανου Κουμανούδη 1Ε
Πάροδος Στασικρατους)
Λευκωσία
+357 22483848

Οι σκιές του Φορέα

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ο περιορισμός της συζήτησης στο κατά πόσο η Ελεγκτική Υπηρεσία (Ε.Υ.) «ξεπέρασε» τις αρμοδιότητές της στην έκθεσή της για τον Ανεξάρτητο Φορέα Κοινωνικής Στήριξης είναι μια βολική και εύκολη λύση. Και η αντίδραση του Φορέα προς τα ευρήματα αυτής, ότι «θίγει ζητήματα που αφήνουν σκιές σε κρατικούς αξιωματούχους και θεσμούς του κράτους χωρίς την παράθεση οποιωνδήποτε στοιχείων», εκλαμβάνεται στο μυαλό του σκεπτόμενου πολίτη ως αποπροσανατολισμός από την ουσία. Και ποια είναι η ουσία; Πρώτον, ότι αμφότεροι, Φορέας και Ε.Υ., είναι υπόλογοι στους πολίτες και δεύτερο ότι ακόμα κι αν δεχτούμε –για χάρη συζήτησης– πως η έκθεση ήταν αυστηρότερη απ’ όσο επιτρέπει το θεσμικό της πλαίσιο, αυτό δεν αναιρεί το γεγονός πως τα παραδείγματα που εντοπίζει προκαλούν αμφιβολία στο αν όντως αφήνεται χώρος διαπλοκής μεταξύ εκτελεστικής εξουσίας και δωρητών. Και αυτό, σε μια κοινωνία που έχει μπουκτίσει να βλέπει τις ίδιες υποψίες να επιστρέφουν, δεν είναι δευτερεύον ζήτημα ούτε και πρέπει να τυγχάνει «βολικής» υποβάθμισης προκειμένου να παίξει ο Φορέας τον ρόλο του θύματος, ισχυριζόμενος ότι γίνεται «προσπάθεια μετατροπής ενός τεχνοκρατικού ελέγχου συμμόρφωσης σε εργαλείο πολιτικής εκμετάλλευσης».

Στο κάτω-κάτω η έκθεση της Ε.Υ. ξεκαθαρίζει πως «δεν εντοπίστηκε παρατυπία ή αθέμιτη συναλλαγή», άρα τι ακριβώς υπονοεί ο Φορέας, όταν αναφέρεται σε πολιτική εκμετάλλευση; Ότι υπάρχει σκοπιμότητα πίσω από την έκθεση της Ε.Υ. να δημιουργηθούν σκιές για να πληγεί η αξιοπιστία του; Ή ότι η έκθεση αφήνει χώρο στην αντιπολίτευση να πράξει κάτι τέτοιο; Και γιατί είναι μεμπτό ο γενικός ελεγκτής να υποδεικνύει ότι «απαιτείται περισσότερη διαφάνεια στη λειτουργία του Φορέα ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος τα οφέλη αυτής της λειτουργίας του να επισκιάζονται από δημόσια αμφισβήτηση»;

Γιατί είναι μεμπτό να αναδεικνύει η Ε.Υ. μια θεσμική αδυναμία, η οποία χρήζει αντιμετώπισης ώστε ο εν λόγω Φορέας που λειτουργεί στο όνομα της κοινωνικής ευαισθησίας να παραμένει απολύτως αδιάβλητος, όταν σε αυτό κάνουν εισφορές –και μάλιστα πολύ μεγάλες– εταιρείες οι οποίες ταυτόχρονα συναλλάσσονται με το κράτος ή προσδοκούν να το κάνουν;

Κατά την κρίση του Φορέα μια τέτοια σχέση δωρητών-κράτους δεν αποτελεί σημείο θεσμικού κινδύνου και δη με το βεβαρημένο παρελθόν αυτού του κράτους; Και γιατί είναι τόσο δύσκολο για τον Φορέα να εμποδώσει πως πέραν από την κοινωνική αλληλεγγύη την οποία υπηρετεί, όπως αναφέρει στην ανακοίνωσή του, και την οποία δεν αμφισβητούμε, οφείλει ταυτόχρονα να εξηγήσει στους πολίτες γιατί θεωρεί πως δεν είναι εύλογο να δημιουργούνται σκιές, όταν εταιρείες που δωρίζουν μεγάλα ποσά, την ίδια ώρα διαβουλεύονται με το κράτος για συμβόλαια εκατομμυρίων;

Δεν θα ήταν μήπως πιο συνεπές προς τις υποσχέσεις αυτής της διακυβέρνησης ο Φορέας να επιδιώκει τη θωράκισή του απέναντι σε τέτοιες, όντως «ιδιόζυστες σχέσεις», ώστε να διασφαλίζεται η ακεραιότητά του παρά να σπεύδει να ζητάει γνωματεύσεις από τη Νομική Υπηρεσία στο κατά πόσο η Ε.Υ. παρεκτράπηκε; Είναι με αυτές τις κινήσεις που θεωρεί ο Φορέας ότι κερδίζει την εμπιστοσύνη του κόσμου, η οποία είναι ήδη τραυματισμένη πολλάκις; Και σε τελική ανάλυση αυτός που προσπαθεί να κατευθύνει την κοινή γνώμη να πάρει θέση στο ποιος έχει δίκαιο ή άδικο, υποβαθμίζοντας έτσι την ουσία στα επίπεδα μιας αντιπαράθεσης και αποδυναμώνοντας –σκόπιμα ή μη δεν έχει σημασία– το θεσμικό κενό που εντοπίζει η έκθεση, δεν είναι ο γενικός ελεγκτής αλλά ο ίδιος ο Φορέας. Η Ε.Υ. φρόντισε να κάνει και μια εισήγηση, η οποία δεν απαιτεί καν αλλαγή νόμου ώστε να ενισχυθεί η διαφάνεια «χωρίς να θίγεται το φιλανθρωπικό έργο του Φορέα». Και ο Φορέας αντί να φανεί δεκτικός και ανοικτός προς αυτού του είδους τις εισηγήσεις που στοχεύουν στη μεγαλύτερη διασφάλιση της θεσμικής του ακεραιότητας, ζητάει γνωματεύσεις, υποδεικνύει «πολιτική εκμετάλλευση» και κάνει λόγο για «εντυπώσεις». Και το χειρότερο; Θεωρεί πως με αυτή τη στάση πείθει την κοινή γνώμη πως όντως δεν υπάρχουν σκιές.

elenixenou11@gmail.com

Είναι γεγονός ότι από τον Ανεξάρτητο Φορέα Κοινωνικής Στήριξης, έχουν βοηθηθεί πολλοί νέοι που δεν είχαν τους πόρους να σπουδάσουν! Ωστόσο, έχουν δει πολλά τα μάτια μας...

Ουδέν μεμπτό στο πελατειακό μας κράτος

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Η ιστορία είναι γνωστή. Το 2010, περίοδο που ο Νίκος Σιακόλας προωθούσε το πρότζεκτ «Cyprus Limni Resort» και χρειαζόταν, προκειμένου να ξεπεραστούν κάποια εμπόδια, τη συμβολή του τότε Προέδρου της Δημοκρατίας, μετέτλησε δύο δελεαστικών «ανταλλαγμάτων». Το πρώτο, χάιδευε το υπερτροφικό «εγώ» του Δημήτρη Χριστόφια. Ο επιχειρηματίας τον είχε απώσσει με την ιδέα του Πάρκου Αρχηγών Κρατών, στο αεροδρόμιο Λάρνακας, η δημιουργία του οποίου αποσκοπούσε δόθεν στο να τιμηθούν ιστορικές επισκέψεις ηγετών στην Κύπρο. Στην πραγματικότητα γινόταν για να κολακεύσει την υστεροφημία του Προέδρου, επί της εποχής του οποίου πραγματοποιήθηκαν. Έτσι προέκυψαν οι τρεις VIP κολόνες –οι υψηλοί κίονες!– απέναντι από την είσοδο αναχωρήσεων. Προς τιμήν του Πάπα Βενέδικτου, του Ντμίτρι Μεντβέντεφ και της Άνγκελα Μέρκελ. «Επισκέψεων πετυχημένων, από τις οποίες η Κύπρος βγήκε πιο ισχυρή στον διεθνή χώρο», όπως είχε τονίσει ο Χριστόφιας, στα εγκαίνια του πάρκου, τον Ιούνιο του 2011. Και οι οποίες «είναι το επιστέγασμα δικών μας διπλωματικών πρωτοβουλιών και ενεργειών, τις οποίες αρχίσαμε

μόλις αναλάβαμε την Προεδρία της Δημοκρατίας».

«Κάναμε αρκετό σκόντο, συνειδητά», είχε πει ο Δημήτρης Χριστόφιας, το Σάββατο 9 Φεβρουαρίου του 2013, καταθέτοντας τον θεμέλιο λίθο του έργου του ομίλου Σιακόλα. «Εγώ δεν ήρθα εδώ για να με “λιβανίσετε”. Έμαθα να είμαι “υπό κατατρογυμό”. Αλλά και ένα “ευχαριστώ” μέσα-μέσα δεν βλάπτει καθόλου», είχε πριν εξηγήσει ότι «έχουμε κάνει αρκετό σκόντο, πρέπει να πω, συνειδητά, όχι διότι ήταν ο Νίκος Σιακόλας, αλλά διότι τέτοια οράματα δεν μπορείς να τα καθυστερείς με διάφορους τρόπους».

Το δεύτερο «αντάλλαγμα» του Σιακόλα προκειμένου να προχωρήσει το πρότζεκτ ή μια χειρονομία αν προτιμάτε, ευγνωμοσύνης για το «σκόντο», ήταν μια γενναία εισφορά 330 χιλιάδων ευρώ στο Ειδικό Ταμείο Αλληλεγγύης που διατηρούσε το Προεδρικό. Η ύπαρξη του οποίου γνωστοποιήθηκε όταν η διακυβέρνηση έφτανε στο τέλος της και, προεκλογικά, το ποσό που είχε συγκεντρωθεί, 540 χιλιάδες, μοιράστηκε (κατά το δοκούν) σε αναξιοπαθούντες, μεταξύ 18 Δεκεμβρίου 2012 και 15 Φεβρουαρίου 2013.

Αν και χαρακτηριστικότατο το παράδειγμα, κρίνω σκόπιμο να θυμίσω δύο ακόμα ενδεικτικές περιπτώσεις. Το ενδιαφέρον του Μαλαισιανού Jho Low για την Ιε-

ρατική Σχολή, που εκφράστηκε με προσφορά 300 χιλιάδων ευρώ, αφού πρώτα ο Αρχιεπίσκοπος διαμεσολάβησε προς τον υπουργό Εσωτερικών και την κυβέρνηση Αναστασιάδη και έλαβε διαβατήριο της Δημοκρατίας. Και, δεύτερον, την καρδιακή φιλία που αναπτύχθηκε μεταξύ Νίκου Αναστασιάδη και Σαουδάραβα, αφοτου, αρχές του 2015, παραχώρησε σ’ αυτόν και σε 41 ακόμα συγγενείς του, διαβατήρια. Προσωπικά, λέει, γνωρίστηκαν τον Ιούνιο του 2015. Και τον Αύγουστο του 2015, μετέβη οικογενειακά με τζετ του Σαουδάραβα στις Σεϋχέλλες για διακοπές – έξοδα, λέει, που κάλυψε ο οικογενειακός κορβανάς του Προέδρου. Έξι μέρες μετά από τις διακοπές στις Σεϋχέλλες, δόθηκε διαβατήριο και στη δεύτερη σύζυγο του Σαουδάραβα. Τον Απρίλη του 2016, ο ευχαριστημένος Σαουδάραβας εισέφερε 500.000 ευρώ στον Φορέα Στήριξης, που στο μεταξύ είχε ιδρύσει η Πρώτη Κυρία. Και για να μη μείνει πάνω του το καλό που είδε από τον Αναστασιάδη, το 2018 μετέφερε ξανά την προεδρική οικογένεια στις Σεϋχέλλες, τζάμπα αυτή τη φορά. Που δεν ήταν δωρεά, κατά τον πρόεδρο, αλλά μια «φιλική χειρονομία»!

Στο προκείμενο. Είναι γεγονός ότι από τον Ανεξάρτητο Φορέα Κοινωνικής Στήριξης, που σκοπό έχει την οικονομική στήριξη νέ-

ων που δεν έχουν τους απαραίτητους πόρους να σπουδάσουν, έχει βοηθηθεί πολύς κόσμος! Τι λέει ο ελεγκτής; «Δεν παρέχει επαρκείς δικλίδες για τη θεσμική ακεραιότητα, λόγω της στενής σύνδεσης μεταξύ του Φορέα, των δωρητών και της εκτελεστικής εξουσίας». Και σημειώνει ότι «εντόπισε περιπτώσεις εταιρειών οι οποίες, ενώ διεκδικούσαν από το κράτος συμβόλαια για έργα, την ίδια στιγμή κατέθεταν εισφορές στον Φορέα του οποίου προΐσταται η σύζυγος του Προέδρου». Για να διαφανεί τυχόν «συναλλαγή», προϋπόθεση είναι η γνωστοποίηση των κορηγών. Το πλαίσιο, όμως, καλύπτει την ανωνυμία. Και οι κορηγοί, ενώ δίνουν τα χρήματά τους για να βοηθηθούν άποροι νέοι, θέλουν να είναι ανώνυμοι, αποστρέφονται τον τιμητικό σε άλλες εποχές τίτλο του «ευεργέτη». Έτσι, παρόλο που είδαν πολλά τα μάτια μας, παρότι ζούμε στο πάλοι ποτέ χρυσοπράσινο φύλλο που πλέον απ’ όπου κι αν το πιάσεις λερώνεσαι και παρόλο που ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν έχει την έξωθεν καλή μαρτυρία, ένεκα του βολέματος συγγενών, φίλων, κουμπάρων, γνωστών και «παιδιών» που βοήθησαν προεκλογικά, δεν έχουμε παρά να δεχτούμε ότι όλοι προχωρούν με τον σταυρό στο χέρι.

photiouth@kathimerini.com.cy

Προστιθέμενη αξία

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Στην πρόσφατη ετήσια έκθεση για την Τουρκία, η Κομισιόν γείωσε το ενδεχόμενο επανενεργοποίησης της ενταξιακής πορείας της υποψήφιας χώρας, καθιστώντας σαφές ότι η οπισθοδρόμηση στα ανθρώπινα δικαιώματα συνεχίζεται και ότι οι σοβαρές ανησυχίες της Ε.Ε. σχετικά με την επιδείνωση των δημοκρατικών προτύπων, του κράτους δικαίου, της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενισχύθηκαν. Αναφέρεται σε συλλήψεις και κατηγορίες εναντίον εκλεγμένων αξιωματούχων, στελεχών της αντιπολίτευσης και δημοσιογράφων, προκαλώντας όπως επισημαίνει, «αυξανόμενα ερωτήματα σχετικά με τη δέσμευση της Τουρκίας στις δημοκρατικές της παραδόσεις και εντεινόντας τις ανησυχίες για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης».

Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι όλα αυτά ήταν αναμενόμενα. Και εν πολλοίς

ήταν. Ωστόσο, η έκθεση έχει «προστιθέμενη αξία», καθώς θεωρείται μια έμμεση απάντηση στο αίτημα για επανενεργοποίηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, που όπως πληροφορείται η «Κ», υπέβαλε ο Ταγίπ Ερντογάν προς τον καγκελάριο της Γερμανίας Φρίντριχ Μερτς, κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Άγκυρα, ενώ ανάλογες απαιτήσεις έθεσε και προς την πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Με την «αρχιτεκτονική» της λοιπόν, η έκθεση της Κομισιόν παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη-μέλη, που θα αξιολογήσουν τις υποψήφιες χώρες τον προσεχή Δεκέμβριο, να διατηρήσουν την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στο ψυγείο. Εκεί ακριβώς που βρίσκεται από το 2018, όταν κρίθηκε ότι η διαδικασία διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε. «έχει περιέλθει σε αδιέξοδο».

Με άλλα λόγια, η έκθεση της Κομισιόν τείνει να λειτουργήσει, για τα κράτη-μέλη, ως το βασικό όχημα απόδειξης των πιέσεων που ασκεί ο Ταγίπ Ερντογάν,

για επανενεργοποίηση της ενταξιακής πορείας της χώρας του. Κι αυτός είναι ο πυρήνας της προστιθέμενης αξίας της έκθεσης της Κομισιόν.

Η έκθεση λοιπόν τείνει να βγάλει νοкаουτ το αίτημα της Τουρκίας για επανενεργοποίηση των ενταξιακών της διαπραγματεύσεων. Αντίθετα, όμως, στο Κυπριακό, η έκθεση κινείται σε ρηχά νερά. Αν και αναφέρεται σε όλες τις ανεκπλήρωτες κυπρογενείς υποχρεώσεις της Τουρκίας και δεν παραλείπει να αναφερθεί στο τουρκικό αίτημα για λύση «δύο κρατών», προβαίνοντας και σε υπόμνηση της θέσης της Ε.Ε., για λύση στο πλαίσιο των ψηφισμάτων του Σ.Α. ΟΗΕ, εντούτοις απουσιάζει το «διά ταύτα». Ενώ λοιπόν στην περίπτωση του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η «οπισθοδρόμηση» που διαπιστώνεται, έχει επιπτώσεις, καθώς συνδέεται με το ψαλίδισμα του αιτήματος Ερντογάν για την επανενεργοποίηση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, στην περίπτωση του Κυπριακού και της τουρκικής εμμο-

νής για λύση δύο κρατών, ποies είναι οι συνέπειες για την Τουρκία; Δυστυχώς, δεν υπάρχουν.

Κι αυτό είναι το αρνητικό στοιχείο της έκθεσης της Κομισιόν, κάτι πάντως που δεν εμπόδισε τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμνη να επιδοθεί σε επικοινωνιακά πανηγύρια και να εκδώσει ανάλογης σοβαρότητας ανακοίνωση. Παρά το γεγονός, ότι η αρχιτεκτονική και το περιεχόμενο της έκθεσης στερούν από τη Λευκωσία τη δυνατότητα να προχωρήσει ένα βήμα παρακάτω στην επικείμενη Σύνοδο του Δεκεμβρίου και να διεκδικήσει αυτό που δεν εξασφάλισε ποτέ: Την πρακτική, ουσιαστική διασύνδεση της πορείας των ευρωτουρκικών σχέσεων με την επίλυση του Κυπριακού. Βήμα προς βήμα. Ωστε, για παράδειγμα, η συμμετοχή τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών που έχουν δυστυχώς εξασφαλίσει «λευκό φύλλο εισόδου», στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας, περιλαμβανομένων του SAFE και του EDIP, να τελεί υπό την αίρεση ουσιαστικών βημάτων της Άγκυρας για

την επίλυση του Κυπριακού. Στη βάση του συμφωνημένου πλαισίου και όχι στη λογική των δύο κρατών.

Όμως, η Κομισιόν έχει διαφορετική προσέγγιση στην ενταξιακή πορεία της Τουρκίας και εντελώς διαφορετική στο Κυπριακό. Η οποία προφανώς υπαγορεύεται από άλλα ισχυρά κέντρα, όπως για παράδειγμα, το Βερολίνο. Κι έτσι, λοιπόν, στο ζήτημα της ενταξιακής διαδικασίας επιχειρεί να διαλύσει τις όποιες ελπίδες της Τουρκίας, ενώ στο Κυπριακό, επιλέγει να λειτουργεί πραγματολογικά (factually), καταγράφοντας απλώς γεγονότα χωρίς να τα συνδέει με το παρόν και το μέλλον των ευρωτουρκικών σχέσεων. Κατά συνέπεια, η έκθεση, με την προστιθέμενη αξία στο ζήτημα της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, αποτελεί την ίδια ώρα ένα κείμενο ανούσιο και πλαδαρό, σε σχέση με το Κυπριακό. Και χωρίς κανένα απολύτως διακύβευμα για την Άγκυρα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ζοράν Μαμντάνι, απάντηση ή παγίδα;

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Αν κάποιος θέλει να εξηγήσει τι συμβαίνει στις δυτικές κοινωνίες στις μέρες μας, δεν έχει παρά να ρίξει μια ματιά σε δύο στιγμιότυπα της εβδομάδας που μας πέρασε. Από τη μία, ένας 34χρονος μουσουλμάνος σοσιαλιστής πανηγύριζε τον θρίαμβό του στη μάχη για τη δημαρχία της Νέας Υόρκης. Και από την άλλη, ο Ελον Μασκ πανηγύριζε την απόφαση των μετόχων της Tesla να τον πληρώσουν ένα τρις, δολάρια. Το ένα στιγμιότυπο εξηγεί το άλλο. Ο Ζοράν Μαμντάνι είναι αποτέλεσμα ύβρεως του αμερικανικού συστήματος. Ο αμερικανικός καπιταλισμός πάντοτε φλέρταρε με την ύβρι, είτε αυτή ήταν το τρελό ρίσκο είτε η υπερβολική χλιδή και επιδειξη πλούτου. Οι απόστολοι του φρόντιζαν, όμως, πάντοτε να συντηρούν την ελίτ-δα των κατώτερων στρωμάτων της αμερικανικής κοινωνίας πως το αύριο θα είναι καλύτερο από το σήμερα.

Σήμερα, οι ανισότητες είναι ασύλληπτες. Το 1% στην κορυφή κατέχει το 30% του πλούτου και το 50% του πληθυσμού στη βάση της πυραμίδας το 2,5%. Το κόστος ζωής έχει συνθλίψει τη μεσαία τάξη, η οποία αφού απειλήθηκε από την παγκοσμιοποίηση τώρα νιώθει την ανάσα της τεχνητής νοημοσύνης. Η αμερικανική ελίτ έχασε παράλληλα κάθε επαφή με τον μέσο άνθρωπο. Εγκλωβισμένη σε μια γυάλα στο Μανχάταν και στο Λος Αντζέλες, δεν άκουγε καν τις αγωνίες της υπόλοιπης Αμερικής. Και σαν να μην έφτανε αυτό, τον αποξένωσε για τα καλά

με την πολιτική της ορθότητα και τις ακρότητές της. Όλα αυτά μαζί έφεραν τον Τραμπ στην εξουσία. Κατάφερε από τη μία να ταυτιστεί με τον μέσο Αμερικανό όσο κανείς άλλος πολιτικός και από την άλλη να πείσει ότι θα απογειώσει την Αμερική οικονομικά, απελευθερώνοντας τις δυνατότητές της και διορθώνοντας τις «αδικίες» της παγκοσμιοποίησης.

Ο Μαμντάνι, πιστεύουν κάποιοι, είναι ο ιδανικός αντι-Τραμπ: νέος, χαρισματικός, αιρετικός θα μπορούσε να είναι η απάντηση των Δημοκρατικών στο φαινόμενο Τραμπ. Μπορεί όμως πολύ εύκολα και να αποδειχθεί μια καταστροφική επιλογή, που θα αποθεώνεται από μια συσπειρωμένη βάση αλλά θα απωθεί τον μέσο Αμερικανό. Η μάχη με τη Γουόλ Στρίτ δεν θα είναι εύκολη, όπως δείχνει το παράδειγμα του Λονδίνου, που βιώνει έναν πρωτόγνωρο μαρασμό και τη μαζική έξοδο πλουσίων. Οι υποσχέσεις του είναι πολύ ακριβές· το μάζεμα των σκουπιδιών και η αστυνόμευση σε μια πόλη σαν τη Νέα Υόρκη εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση. Αν αποτύχει, και αυτό θα φανεί πολύ γρήγορα, θα είναι το τέλειο «σκιάχτρο» στα χέρια του Τραμπ ενόψει των εκλογών για το Κογκρέσο τον επόμενο Νοέμβριο. Θα πείσει τον Αμερικανό ψηφοφόρο ότι, αν δεν τον εμπιστευθεί, θα αναγκαστεί να κυβερνηθεί από ακραίους αριστερούς. Θα περάσει καιρός για να ισορροπήσει η αμερικανική κοινωνία και μέχρι τότε το εκκρεμές μπορεί να κινείται βίαια, είτε προς τα αριστερά είτε προς τα δεξιά.

Ο «γρίφος» Ερντογάν

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Με την αναμενόμενη επίσκεψη και άνευ σχολίων, φυσικά, αντιμετώπισε η Αθήνα την τοποθέτηση του Τούρκου προέδρου Ερντογάν, όταν λίγες ώρες μετά την έκθεση της Επιτροπής για τη στάση της Αγκυρας προς την Ελλάδα και την Κύπρο διαβεβαίωνε *urbi et orbi* ότι «σεβόμαστε τα κυριαρχικά δικαιώματα όλων των φιλικών χωρών, κυρίως των γειτόνων μας».

Προς την Ε.Ε. και την Επιτροπή ειδικότερα απευθυνόταν πρωτίστως ο ηγέτης της Τουρκίας. Και εμμέσως μόνον στην Ελλάδα και στην Κύπρο, καθώς ουδέποτε η Αγκυρα αναγνώρισε αρμοδιότητα ή ρόλο στην αναμμένη ούτως ειπείν Ευρώπη για την επίλυση των προβλημάτων στις σχέσεις της με αυτές τις δύο χώρες.

Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν ποτέ αποκομμένη από την Ευρώπη, με χώρες της οποίας συνήπτε συμμαχίες ήδη από τον 15ο αιώνα. Αρχίζοντας από τις διομολογήσεις που παραχώρησε ο σουλτάνος Βαγιαζήτ Β΄ στη Βενετία το 1482, διαδοχικοί σουλτάνοι, που έφεραν τον τίτλο του χαλίφη του Ισλάμ, συνήψαν συμμαχίες ad hoc με τη χριστιανικότατη Γαλλία το 1569, την Αγγλία το 1580, την Ολλανδία το 1612 για την αντιμετώπιση της απειλής των καθολικότετων Αψβούργων αυτοκρατόρων.

Στις μέρες μας το πρότυπο συνάψεως ad hoc συμμαχιών με την Ευρώπη επανέρχεται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αμύνης, με την πόληση των μαχητικών Eurofighter Typhoon στην Αγκυρα, με την Ελλάδα να απειλεί πως δεν θα επιτρέψει την ένταξη της Τουρκίας στον μηχανισμό SAFE.

Ούτως ή άλλως η Τουρκία μετέχει ως πλήρες μέλος του

NATO από το 1952 στο ευρωατλαντικό σύστημα ασφαλείας, διατηρώντας δικαίωμα διαφοροποιήσεως, όπως συμβαίνει εδώ και χρόνια στη διάρκεια του ρωσοουκρανικού πολέμου.

Το 1985, ο εγκληματολόγος συγγραφέας Φρανκ Βέμπερ σε ένα βιβλίο του στο οποίο ανέλυε την πολιτική της Αγκυρας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εισήγαγε τον χαρακτηρισμό του «επιτήδειου ουδετέρου» αναφερόμενος εις την Τουρκία.

«Πιασάρικ» η διατύπωση του Βέμπερ. Μόνον που μια πολυεθνική, πολυθρησκευτική και πολυπολιτιστική αυτοκρατορία όπως η Οθωμανική, με εσωτερικές συγκρούσεις, περιτριγυρισμένη από εχθρικές δυνάμεις, είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένη να ακολουθεί πολιτική «ισορροπιών», εναλλακτικών επιλογών, διατηρήσεως μιας αυτονομίας κινήσεων.

Αυτή ήταν η πολιτική που ακολούθησε ο σουλτάνος Αμπντούλ Χαμίτ έως την εκθρόνισή του από το εκσυγχρονιστικό Κομιτάτο των Νεοτούρκων, τον Απρίλιο του 1909. Την απόφαση καθαιρέσεώς του εψήφισε η «Εθνική Συνέλευση» με εξαίρεση έναν βουλευτή ελληνικής καταγωγής, το όνομα του οποίου δεν μνημονεύει στα απομνημονεύματά της η κόρη του Αϊσέ Οσμάνογλου. Ακολούθησε η σύμπλευση των Νεοτούρκων με τη Γερμανία του Κάιζερ και η διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Δεν υποδύεται τον ρόλο του Χαμίτ ο κ. Ερντογάν. Εξάλλου και ο λόρδος Πάλμερστον, ο οποίος εμφορείτο επίσης από «αυτοκρατορική αντίληψη», είχε υποστηρίξει ότι η Βρετανία δεν έχει μόνιμους συμμάχους, αλλά μόνιμα συμφέροντα. Είναι ένας γρίφος για τη Δύση ο κ. Ερντογάν και η Τουρκία, που η Ελλάς είναι αδύνατον να επιλύσει. Κάποια πράγματα δεν αλλάζουν, δυστυχώς, ποτέ.

Αν και δεν είμαι, ούτε υπήρξα ποτέ, εκπαιδευτικός, προσπαθώ να μπω στη θέση του καθηγητή που μπαίνει σε μια τάξη εφήβων, η οποία είναι «κατ' αρχήν» αδιάφορη για την παρουσία της εκεί μέσα. Επιεικώς το λέω το «αδιάφορη» – μάλλον περί ευφημισμού πρόκειται. Αντιμετωπίζει, ως επί το πλείστον, την τάξη ως καταναγκασμό. Έχει αναγκασθεί να αφήσει το κινητό του, δεν του επιτρέπεται να μιλάει με τον διπλανό του και υποχρεώνεται να ακούει για τρία ολόκληρα τέταρτα της ώρας πράγματα που αισθάνεται ότι δεν τον αφορούν. Στην καλύτερη περίπτωση θα αναγκασθεί να αποστηθίσει όσα περισσότερα αντέχει το μυαλό του που συνήθως είναι αλλού, για να μπορεί να τα επαναλάβει όταν έρθει η ώρα να εξετασθεί. Υπάρχουν και οι εξαιρέσεις βέβαια, όμως παραμένουν εξαιρέσεις. Έχω την εντύπωση, αν όχι τη βεβαιότητα, πως ο ίδιος ο εκπαιδευτικός έχει συμβιβασθεί με τη συνθήκη της αδιαφορίας. Σ' αυτήν να προσθέσουμε και τα δικά του προσωπικά προβλήματα, το νοίκιο, την αμοιβή του που δεν του φτάνει για να βγάλει τον μήνα και την έλλειψη σεβασμού ακόμη και από τους γονείς των αδιάφορων μαθητών του. Έχει κι αυτός το μυαλό του αλλού. Οπότε αποστηθίζει και ο ίδιος τη διδακτέα ύλη

που βρίσκεται αποθηκευμένη σε κακογραμμένα βιβλία για να υπηρετήσει τη συνθήκη. Υπάρχουν και οι εξαιρέσεις βέβαια. Όμως παραμένουν εξαιρέσεις.

Θυμάμαι την τελευταία φορά που είχα συναντήσει έναν αγαπημένο μου φιλόλογο από τον γυμνάσιο, τον Κρίτωνα Πανηγύρη. Του είπα ότι δεν έχει περάσει μέρα στη ζωή μου χωρίς να σκεφτώ αυτό που κάποτε μου είχε πει: «Τάκη, κάποτε είπαν στον Βίκτωρα Ουγκώ, δάσκαλε να ευλογείς την πένα σου. Κι αυτούς τους είχε απαντήσει τη γομολάστιχά μου ευλογώ που διορθώνει τα λάθη μου». Ο άνθρωπος συγκινήθηκε και μου εξομολογήθηκε ότι αυτό που του λείπει περισσότερο από τη δουλειά του –είχε φτάσει πια στο τέλος της σταδιοδρομίας του– είναι η επαφή με τους μαθητές του. «Ξέρεις πόσες φορές προσπάθησα να τους ανοιχτώ κι αντιμετώπισα ένα τείχος; Κουράστηκα πια να προσπαθώ».

Είναι η μεγάλη ασθένεια της Μέσης Εκπαίδευσης. Η διάρρηξη της σχέσης ανάμεσα στον διδάσκοντα και τον διδασκόμενο, αυτή που κάνει την τάξη «τάξη». Από εκεί ξεκινά η έλλειψη πειθαρχίας, η αγένεια, και με μερικά ακόμη ψυχολογικά βήματα μπορούμε να φτάσουμε ως την έξαρση

της εφηβικής βίας. Οφείλουμε να συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι η προοδευτική ομίχλη ισχύει και στις ενδοοικογενειακές σχέσεις. Μεγαλώνουμε παιδιά αδιάφορα όχι μόνον για τη γνώση αλλά και για την πειθαρχία που τους υποβάλλει το ενδιαφέρον για τη γνώση.

Γράφοντάς τα όλ' αυτά σκέφτομαι πόσες φορές έχω επιχειρηματολογήσει απ' αυτήν εδώ τη στήλη για τη σημασία που έχει η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τη διανοητική διαμόρφωση του ατόμου, τον πυρήνα της κοινωνικής του συμπεριφοράς. Και πόση σημασία έχουν για τη διανοητική διαμόρφωση οι δραστηριότητες που ο εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης έχει παραμερίσει ως ξεπερασμένες. Οι παλαιότεροι έλεγαν ότι πας στο σχολείο για να μάθεις γράμματα, να μάθεις γραφή και ανάγνωση. Ακόμη και η καλλιγραφία είχε κάποτε σημασία στο δημοτικό. Σήμερα δεν ξέρω αν καν διδάσκεται. Κι αν θέλουμε να ξεκινήσουμε από κάπου για να θεραπεύσουμε τον Μεγάλο Ασθενή, τη Μέση Εκπαίδευση, από εκεί πρέπει να ξεκινήσουμε. Λέω τώρα.

Επιμένω, σε πείσμα των καιρών και της περιρρέουσας ατμόσφαιρας, ότι οποιαδήποτε προοδευτική μεταρρύθμιση στη Μέση

Εκπαίδευση πρέπει να ξεκινήσει από την ανάγνωση της λογοτεχνίας και την τόνωση των κλασικών σπουδών. Αν πάσουμε στην κατανόηση κειμένου αυτό το οφείλουμε στην έλλειψη αυτών των δύο εργαλείων. Από την άλλη σκέφτομαι με ποιον τρόπο μπορείς να σπάσεις το φράγμα της αδιαφορίας του μαθητή ώστε να τον κάνεις να ενδιαφερθεί για τον «Επιτάφιο» του Περικλή. Να του πεις ότι ο Θουκυδίδης ενώ μιλάει για πράγματα και πρόσωπα ενός άλλου κόσμου, μας μεταφέρει σκέψεις που αφορούν και τον δικό μας; Να του πεις ότι ο ιστορικός μπορεί να σε βοηθήσει να καταλάβεις τι συμβαίνει σήμερα στην Ουκρανία και ότι το δικαίο του ισχυρού είναι στοιχείο της ανθρωπίνης φύσης την οποία ο πολιτισμός προσπαθεί να δαμάσει; Δεν φτάνει να του το πεις. Πρέπει να τον πείσεις κιόλας για να κινήσεις το ενδιαφέρον του. Και για να τον πείσεις πρέπει να έχεις πεισθεί κι εσύ ο ίδιος που όμως είσαι κι εσύ παιδί ενός δασκάλου που δεν κατάρφερε να σε πείσει. Δούλειψαν πολλές γενιές για να φτάσουμε στη σημερινή αδιαφορη γενιά.

Παρ' όλα αυτά οφείλουμε να μην καταθέσουμε τα όπλα. Πριν αποφασίσουμε ότι η ασθένεια είναι ανίατη πρέπει να την διαγνώσουμε. Και δυστυχώς το μυαλό μας είναι αλλού.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Εύσημα για την ελληνική Δικαιοσύνη

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Προσφάτως μας έρχεται –ως είδος συναγερμού– η πληροφορία ότι την ελληνική Δικαιοσύνη δεν την εμπιστεύεται πλέον ο κόσμος. Η κ. Κωνσταντοπούλου μάς διαλαλεί ότι δεν της έχει εμπιστοσύνη. Την ίδια πληροφορία μάς μετέδωσαν προσφάτως και πρώην πρωθυπουργοί, συνταγματολόγοι και πανεπιστημιακοί – απανωτά τα σάλπισματα των σημαντικών αυτών προσωπικοτήτων, που όλοι τους ανησυχούν καθώς, λέει, βλέπουν ότι εμείς, ο κομματικός, έχουμε χάσει την εμπιστοσύνη μας στη Δικαιοσύνη. Ανησυχιατική εικόνα όπως την αποδίδουν οι δημοσκοπήσεις: μόνον το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων έχει εμπιστοσύνη στην ελληνική Δικαιοσύνη. Οι υπόλοιποι τη θεωρούν α) αργή και β) εν πολλοίς εξαρτημένη από πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις.

Δεν θα αμφισβητήσω τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων. Θέλω όμως να υπογραμμίσω ότι ενώ δημιουργούν μια δυσάρεστη εντύπωση, στην ουσία δεν μας λένε τίποτα, γιατί δεν μας δίνουν μαζί κάποιο μέτρο σύγκρισης: θεωρούσε άλλοτε ο Έλληνας τη Δικαιοσύνη πιο γρήγορη; Πότε; Τη θεωρούσε κάποτε λιγότερο εξαρτημένη; Πότε; Και το σημερινό 25% είναι λίγο ως ποσοστό αξιοπιστίας;

Δεν ξέρω αν υπάρχουν ανάλογες μετρήσεις από άλλες εποχές. Γνωστό είναι πάντως ότι τον 19ο αιώνα κάθε προσπάθεια να ιδρυθεί

τράπεζα αποτύγχανε γιατί όποιος είχε λίγα χρήματα δεν τα κατέθετε σε πιστωτικό ίδρυμα, αλλά τα δάνειζε τοκογλυφικά, με 30% και 40%. Αυτό το έκαναν ακόμη και οπμαντικά πολιτικά πρόσωπα, χωρίς ντροπή ούτε όμως και φόβο, γιατί όλες οι εξουσίες ήταν στα χέρια των πολιτικών κυρίως και του βασιλιά. Γι' αυτό ο Εδουάρδος Λω, ο ευφυαθέστατος και δίκαιος Άγγλος εκπρόσωπος των δανειστών στην τότε πτωχευμένη Ελλάδα του Τρικούπη, μας συνιστούσε: «Θέλετε πίστην; (δηλαδή κανονικές τράπεζες). Αποκτήσατε Δικαιοσύνην».

«Δικαιοσύνην» αποκτήσαμε επί Νικολάου Δημητράκοπούλου, όταν ο Βενιζέλος τού ανέθεσε το αντίστοιχο υπουργείο στα 1911-12. Έγινε τότε ένα έργο θαυμαστό. Αλλά μόλις πέντε χρόνια αργότερα ο ίδιος ο Βενιζέλος το εξευτέλισε, απολύοντας και φυλακίζοντας όλους τους δικαστικούς που, πιστοί στον όρκο τους, δεν προσχώρησαν στο κίνημά του.

As μη μιλήσουμε για ανεξάρτητη Δικαιοσύνη στα τρία χρόνια που ακολούθησαν, 1917-1920. Ή για την αντιστροφή που ακολούθησε· για την παρωδία της Δίκης «των Εξ»· για το πόσος υπόληψης έχαιρε η Δικαιοσύνη στις δεκαετίες που ακολούθησαν, με τα απανωτά κινήματα και αντικινήματα, φυλακίσεις, εξορίες, αποτάξεις, μεταπολιτεύσεις, τριπλή Κατοχή, απανωτές απόπειρες του Κομμουνιστικού

Κόμματος να καταλάβει βίαια την εξουσία, δικτατορία των συνταγματαρχών, αναταράξεις της Μεταπολίτευσης, ακρότητες στα χρόνια της παντοκρατορίας του ΠΑΣΟΚ, όταν ο ενθουσιασμός -φανατισμός για τον Ανδρέα ήταν στο αποκορύφωμά του και, τέλος, τα χρόνια όταν ο Τοίπρας, αποκάλυπτα καταπάσθηκε να χρησιμοποιήσει τη Δικαιοσύνη για να εξοντώσει τους πολιτικούς του αντιπάλους.

Δεν απαξιώνω ούτε τους πολιτικούς μας ούτε –πολύ πολύ περισσότερο– τον ελληνικό λαό. Η εφαρμογή της αγγλόφερτης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας είχε τα υπέρ και τα κατά της, το θέμα είναι πολύπλοκο και εγώ δεν είμαι αρμόδια να το εξετάσω. Να μη βαυκαλιζόμαστε όμως με την ιδέα ότι, τάχα μου, υιοθετήθηκαν οι αρχές της και υπηρέτηθηκαν πιστά από τους πολιτικούς μας. Κάθε άλλο. Ο σεβασμός στους θεσμούς θέλει αφοσίωση –απαρέγκλιτη και διαχρονική– από το σύνολο του πολιτικού κόσμου, και αυτό δεν ευτυχίσουμε ως λαός να το έχουμε.

Επομένως, η κοινή λογική και λίγη γνώση Ιστορίας, μας οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα όπως και η πρόσφατη δημοσκόπηση: η Δικαιοσύνη έχει γίνει συχνά υποχείριο των πολιτικών ή οικονομικά ισχυρών. Είναι δε και αργά, όπως όλη η κρατική μηχανή. Σχεδόν ο καθένας μας έχει ζήσει –ή ακούσει– για μια εξωφρενική ιστορία καθυστέρησε-

ων, που συχνά έχουν και στόχο την παραγραφή.

Κομματάκι άστοχη, λοιπόν, μου φαίνεται η ανησυχία των διαφόρων πολιτικών για τη Δικαιοσύνη, όταν στην ίδια δημοσκόπηση (Public Issue) τα ποσοστά αποδοχής είναι για τη μεν Βουλή 17%, για τα δε πολιτικά κόμματα 8%.

Μεγάλο όμως ενδιαφέρον έχει το μόνο που δεν επισημάνθηκε: ότι, δηλαδή, ένας στους τέσσερις Έλληνες εμπιστεύεται την ελληνική Δικαιοσύνη. Αμα το καλοσκεφτείς, το ποσοστό είναι απροσδόκητα υψηλό, διότι όλοι όσοι έχουν κάποτε χάσει μια δίκη θα περίμενε κανείς να απαντήσουν αρνητικά, αλλά και οι περισσότεροι απ' όσους έχουν κερδίσει κάποτε μια δίκη, πάλι αρνητικά θα περίμενε κανείς να απαντήσουν, γιατί σπανίως η απόφαση του δικαστηρίου τους ικανοποιεί απολύτως. Το αυτό συμβαίνει και με όλους εμάς που παρακολουθούμε μια διάσημη δίκη.

Εντούτοις, ένας στους τέσσερις από εμάς δηλώνει ότι εμπιστεύεται τη Δικαιοσύνη μας. Αυτό είναι, νομίζω, ένα εύρημα που αποτελεί λαμπρό εύσημο για το δικαστικό μας Σώμα, το οποίο έχει, φευ!, τις διαφορές «κυρίες Θάνου» του, αλλά προφανώς έχει και έναν μεγάλο αριθμό λειτουργών που, άτεγκτοι, μάχονται για να παραμείνουν «δίκαιοι κι ίσοι σ' όλες των τες πράξεις».

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Η προοδευτική Νέα Υόρκη

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Γράφτηκεν πολλά για τη θριαμβευτική νίκη του 34χρονου Ζοράν Μαμντάνι στη Νέα Υόρκη και όχι άδικα. Η ιστορική εξέλιξη, διάβασα σ’ ένα εύστοχο, εκτιμώ, σχόλιο, σηματοδοτεί την αρχή μιας νέας περιόδου στην πολιτική ζωή, όπου το νόημα επανέρχεται μέσα από τη σύγκρουση και όχι τη διαχείριση. Νομίζω αξίζει να επεξεργαστούμε μια στάλα το προβοκατόρικο αυτό σχόλιο. Καταρχάς, το ότι η Νέα Υόρκη δεν είναι οι ΗΠΑ συνολικά, όπως κατ’ επανάληψη υπογραμμίστηκε από λογής ειδήμονες στις άπειρες αναλύσεις που έγιναν με αφορμή τη νίκη Μαμντάνι, σίγουρα δεν είναι υπό αμφισβήτηση ως γεγονός. Παρότι η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της χώρας, η Νέα Υόρκη παρουσιάζει αναντίλεκτα σημαντικές πολιτικοκοινωνικές διαφορές με τις περισσότερες άλλες αμερικανικές πολιτείες.

Κατ’ επέκταση, η επικράτηση σε νεοϋορκέζικο έδαφος, σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, μιας ιδεολογίας και μιας πολιτικής πρότασης εκ διαμέτρου αντίθετης από την τραμπικού χαρακτήρα ακροδεξιά δεν σημαίνει απαραίτητα πως θα επηρεάσει τις εξελίξεις ευρύτερα στις ΗΠΑ ή ακόμη και σε ευρωπαϊκό έδαφος, όπως ευλόγως έχει υπαινιχθεί και λεχθεί. Από την άλλη, δεν αποκλείεται κάτι τέτοιο τελικά να συμβεί, ούτε και πρέπει να προσπερνάται και να μειώνεται ως ήσσονος σημασίας γεγονός η επικράτηση του συγκεκριμένου υποψηφίου, με το συγκεκριμένο υπόβαθρο, στη συγκεκριμένη μητρόπολη.

Κόντρα στη κυδαιότητα, στον πρόστυχο και προσβλητικό λόγο και στα παραπλανητικά παραμύθια, που χωρίς αιδώ εκστομίζει διαρκώς ο νυν πρόεδρος των ΗΠΑ και οι απανταχού μιμητές της φρασεολογίας του, οι οποίοι μιμητές ειρήσθω εν παρόδω έχουν σαν καρκινικά κύτταρα πολλαπλασιαστεί παντού στον δυτικό κόσμο, της Κύπρου συμπεριλαμβανομένης, ίσως πράγματι ο πράος, μετρημένος και μετριοπαθής αντίλογος να μην μπορεί πλέον να λειτουργήσει ικανοποιητικά ως ανάχωμα και αντιστάθμισμα. Ίσως πράγματι να χρειάζεται να εκλαικευτούν και να ενταθούν σε ένταση και δυναμισμό τα αντεπικειρήματα, έστω κι αν μιλάμε για εξωφρενικές, ως επί το πλείστον, περιπτώσεις όπου απλώς πρέπει να αποδεικνύει κανείς ότι δεν είναι ελέφαντας.

Από τα λιγότερο σημαντικά και αστεία, πλην όμως πιστευτά ανάμεσα σε σημαντική μερίδα του αποκαυωμένου πληθυσμού ψέματα που διέδωσε η antiwoke υστερία Τραμπ, ότι θα μας αναγκάζουν με το ζόρι να αλλάζουμε φύλο, θα μας κάνουν με το ζόρι όλους λοάτκι ή με το ζόρι θα μας προωθήσουν τα εμβόλια του εωσφόρου κ.ο.κ., μέχρι τα ουσώδη ζητήματα για τα οποία η τραμπική κοτσανολογία παραπλάνησε τα λούμπεν στρώματα της κοινωνίας, όπως για παράδειγμα ότι θα διαχειριζόταν την οικονομία προς όφελος της πλειοψηφίας ή ότι θα κατάφερνε να τερματίσει με ουσιαστικό τρόπο πολέμους, η εκλογή του Μαμντάνι έχει μια κάποια σημασία. Σημασία ως περιπτώσιολογική μελέτη έχει επιπλέον το γεγονός ότι ο μιλένιαλ, κοσμοπολίτης και μεταναστευτικής βιογραφίας Μαμντάνι χρησιμοποίησε θετικά ατζέντα κατά τη διάρκεια της καμπάνιας του. Ανέναντι στη λαϊκιστική γάγγραινα, που με τη βοήθεια της αλγοριθμικής παράνοιας παραπληροφορεί με απύθμενη θρασύτητα, ο νέος δήμαρχος της Νέας Υόρκης δεν περιορίστηκε στην τήρηση μιας αμυντικής, συμβατικής και αποστειρωμένης στάσης μη τυχόν και δεν γίνει αρεστός. Αντιθέτως, διεξήγαγε μια δυναμική grassroots καμπάνια θετικής ατζέντας, όπου προέταξε τα πραγματικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με την ανάγκη για δραστικές λύσεις απέναντι στην ακρίβεια, στη στέγαση, στην υγεία, στη хаοτική ανισότητα και στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

Περιττό να ειπωθεί ότι αυτά είναι τα πλέον σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού και στην υπόλοιπη Αμερική καθώς και στην Ευρώπη, όσο κι αν μέσω της ακροδεξιάς παραφορσύντας πολλοί πείστηκαν ότι πηγή των δεινών μας είναι οι φτωχοί μετανάστες και η υποτιθέμενη woke ατζέντα. Παρά τις μεμονωμένες και αιτιολογημένες ακτιβιστικές υπερβολές, καμία σκοτεινή και καταχθόνια woke ατζέντα δεν υπήρξε και ούτε ποτέ θα υπάρξει. Εκείνο που υπάρχει και κάποια στιγμή πρέπει επιτέλους να αποδομηθεί ως ένα τεράστιο ψέμα είναι η anti woke υστερία.

Ως εξελικτικό υποτίθεται είδος οι άνθρωποι πρέπει να προοδεύουμε, όχι να κάνουμε ένα βήμα μπροστά και πέντε πίσω. Κατά πόσο στις μέρες μας αυτό είναι ένα ευκολόγιο ή μπορεί να εξελιχθεί σε ρεαλιστική προοπτική, θα το δείξει ο μέλλοντας χρόνος. Οι εξελίξεις πάντως δεν τροχοδρομούνται αυτοματοποιημένες και μόνες τους.

demetriadesp@sppmedia.com

Παιδιά περπατούν ανάμεσα στα ερείπια κατεστραμμένων κτιρίων στην Τζαμαλίγια της βόρειας Λωρίδας της Γάζας.

Το άλογο μπροστά!

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Τουρκίας, ρυθμίσεις ανάμεσα σε Συρία-Ισραήλ, αγωγοί ενέργειας, δίκτυα μεταφοράς Α. Μεσόγειος-Ευρώπη. Το ένα πιο πολυλόκο από το άλλο, η σταθερά είναι μόνο μία: όσες ηγεσίες μπουν στο νέο παιχνίδι έχουν μόνο να κερδίσουν. Οι αλλαγές δεν αφορούν μόνο τους άλλους. Μια χώρα, όπως λ.χ. η Κύπρος, δεν μπορεί να κάθεται απ’ έξω και να σχηματίζει επί χάρτου... οργανισμούς, συνέδρια και περιοδείες. Αν μιλά για όλα τα άλλα και αποφεύγει το δικό της, υπάρχει προφανές ζήτημα αξιοπιστίας.

Ο Ν. Χριστοδουλίδης δήλωσε (3/11) ότι η Κύπρος θέλει να δημιουργήσει περιφερειακό οργανισμό για την προώθηση της ασφάλειας στη Μέση Ανατολή, αν θέλετε ΟΑΣΕ ή ΝΑΤΟ, που θα μπορούσε να αποτελέσει πλάτφόρμα για την εδραίωση της σταθερότητας σε μία από τις πιο ασταθείς περιοχές του κόσμου». Μια χώρα που είναι η ίδια ο ορισμός της αστάθειας (κατοχή, πράσινη γραμμή, σημεία διέλευσης) δεν μπορεί να παριστάνει τον εξαγώνεα... σταθερότητας. Το μήνυμα δίπλα μας: Ότι τίποτε δεν είναι στατικό, ότι η διεθνής σκηνή κινείται σε διαρκεις αβεβαιότητες. Ένας Πρόεδρος που έχει ισχυρή αντίληψη του γενικότερου περιβάλλοντος και των κινδύνων, δεν κάνει την ευκαιρία: α) Να μιλά στην κοινή γνώμη τη γλώσσα της αλήθειας, τι

έχει μάθει η Κύπρος από τη Γάζα. β) Να θέτει μπροστά μας τη μεγάλη εικόνα, ότι χρειάζεται να καθοδηγούμε τις εξελίξεις. γ) Ότι οι κρίσεις μερικές φορές παράγουν και «δευτερες σκέψεις», που οδηγούν στην αναζήτηση λύσης. δ) Οι διεθνείς παίκτες φέρνουν ξεχασμένα θέματα στη νέα ατζέντα, επανασχεδιάζουν πολιτικές σε παγωμένες διενέξεις στη γειτονιά μας. ε) Το άλογο μπροστά ίσον ισχυρή ηγεσία, με γνώσεις, με αντοχές, με αποφασιστικότητα.

Ο Τ/κ ηγέτης Τ. Ερκιουρμαν πήγε «στο οδόφραγμα του Αγίου Δομετίου όπου συνομίλησε με κόσμο που περίμενε στα αυτοκίνητά του» (ΚΥΠΕ/Καθημερινή, 5/11).

Ύστερα είπε: 1. «Έχουν ξεκινήσει συζητήσεις με τα Η.Ε. για ειδικά μέτρα που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν για την ελαχιστοποίηση των προβλημάτων στις διελύσεις», 2. Συναντήθηκε «με αξιωματούχους των Η.Ε. και πρότεινε όπως εξεταστεί το ενδεχόμενο χρήσης του σημείου διέλευσης στο Λήδρα Πάλας για ασθενοφόρα», 3. Μίλησε «για την ανάγκη να ανοίξει ένα νέο σημείο διέλευσης οχημάτων στη Λευκωσία για τη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, και, πρότεινε «λειτουργία περισσότερων γραφείων ελέγχου στοιχείων και αύξηση του αριθμού του προσωπικού στην ε/κ πλευρά, καθώς οι χρόνοι επεξεργασίας κυμαίνονται μεταξύ 5 δευτερολέπτων και 3 λεπτών» (ΚΥΠΕ/Καθημερινή, 5/11).

Σε μια περίοδο απόλυτης στασιμότητας στα κεντρικά ζητήματα (μη συννομιλίες επί επιτάμσι χρόνια, μη συμφωνία ακόμα και στα ελάχιστα των ΜΟΕ), οι

κινήσεις «χαμηλής πολιτικής», συμβάλλουν στο να ξεκολλήσει κάτι από τον βάλτο. Σε πολλούς Ε/κ ηχούν παράξενα αυτά, αλλά η διαλεκτική ανάμεσα στα ζητήματα «υψηλής» και «χαμηλής» πολιτικής είναι εκεί, μια σιαμαία σχέση. Αν δεν μπορείς ένα οδόφραγμα, μπορείς το αντιμετώπισεις το εδαφικό; Αν δεν μπορείς ένα ηλιακό πάρκο, μπορείς να φτάσεις στο κεφάλαιο για τη διακυβέρνηση; Αν δεν μπορείς τρία οδοφράγματα που συμφωνήθηκαν ενώπιον του γ.γ. των Η.Ε., μπορείς να φτάσεις ξανά στο σημείο 1 του Πλαισίου Γκουτέρες (κατάργηση επεμβατικών δικαιωμάτων) και σημείο 2 («δραστική μείωση των στρατευμάτων από την πρώτη μέρα και χρονοδιάγραμμα για να φτάσουμε τα επίπεδα των στρατευμάτων του 1960»); Αν τα αφήνεις όλα βουνάριν μέχρι να φτάσεις σε «συνολική επίλυση», η διεθνής εμπειρία λέει ότι δεν θα φτάσεις ποτέ. Οι κινήσεις «χαμηλής» πολιτικής ανοίγουν δρόμους και για την «υψηλή» πολιτική, υποβοηθούν την αντιμετώπιση όσων θεωρούνται ακόμα πιο πολύπλοκα.

Ο Ν. Χριστοδουλίδης στις 26/1/24 εξήγγειλε «μονομερή μέτρα που άπτονται της καθημερινότητας των Τ/κ συμπατριωτών μας». Δύο από αυτά έχουν ως εξής: 1. «Ενίσχυση της στελέχωσης στα σημεία διέλευσης», και 2. «Διαπλάτυνση του σημείου διέλευσης στον Άγιο Δομέτιο». Πέρασαν σχεδόν δύο χρόνια και τα πράγματα έμειναν καθηλωμένα στις εξαγγελίες. Αν για μια διαπλάτυνση δρόμου 70-80 μέτρων χρειάζονται δύο χρόνια για να

μην κάνεις τίποτε, τότε μπορούμε να εξηγήσουμε και δεκάδες άλλες πολιτικές που φροντίζουν ως «κόρην οφθαλμού» την ακινησία.

Η μεγάλη εικόνα: στο Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης της Κ.Δ. στην Ε.Ε. (16 Απριλίου 2003) προνοείται η ένταξη ολόκληρης της επικράτειάς της στην Ε.Ε. Η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου θα επεκταθεί με την επίλυση του Κυπριακού. Στον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής υπογραμμίζεται ότι «το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου 10 ορίζει ότι η αναστολή του κεκτημένου δεν αποκλείει τη λήψη μέτρων για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στις περιοχές, τις ευρισκόμενες εκτός του αποτελεσματικού ελέγχου της κυβέρνησης». Η Ε.Ε. έχει αναπτύξει σημαντικές «ενδιάμεσες» δραστηριότητες: ΚΙΠ, στήριξη της ΔΕΑ, στήριξη της ΤΕ για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς κ.ά.

Όλα μαζί δείχνουν πόσες δυνατότητες είχε και έχει η Λευκωσία, ώστε να συγκροτήσει –σε συνεννόηση με τις Βρυξέλλες– μία ευρωπαϊκή «βόρεια» πολιτική, η οποία θα ενέτασσε την τ/κ κοινότητα σε «ενδιάμεσες» ευρωπαϊκές πολιτικές – οικονομία, τεχνολογία, πράσινη ενέργεια κ.λπ. Άλλωστε, αυτό ακριβώς συμφώνησαν τα μέλη στις 16 Απριλίου 2003. Μια συστηματική, «βόρεια» πολιτική ίσον το 51% της επίλυσης. Την αποφεύγουμε. Ποιον όμως νομίζουμε ότι κοροϊδεύουμε; Μάλλον όχι τους κουτόφραγκους...

www.larkoslarkou.org.cy

Ψάχνοντας τον από μηχανής Θεό

Του ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Θα ήταν εύκολο να αποδομήσει κάποιος τον Ζοράν Μαμντάνι, τον 34χρονο μουσουλμάνο, γεννημένο στην Ουγκάντα και μεγαλωμένο στο Κέιπ Τάουν της Νότιας Αφρικής, νέο δήμαρχο της Νέας Υόρκης. Όχι λόγω καταγωγής ή θρησκείας, αλλά κυρίως για την ιδεολογική του τοποθέτηση στην απανταχού αποτυχημένη κατεύθυνση του δημοκρατικού σοσιαλισμού.

Ο κ. Μαμντάνι ήταν σχεδόν άγνωστος στην πλειοψηφία των Νεοϋορκέζων πριν από ένα χρόνο. Οι θέσεις του για το πάγωμα των ενοικίων για ένα εκατομμύριο ενοικιαστές, δωρεάν παιδική φροντίδα για όλα τα παιδιά ηλικίας 6 εβδομάδων έως 5 ετών, δωρεάν δημόσιες συγκοινωνίες, δημοτικά κοινωνικά παντοπωλεία και νομική προστασία των μεταναστών, ακούγονται εξωπραγματικές ακόμη και για το πλαίσιο της κοινωνικής Ευρώπης, πόσο μάλλον για εκείνο της πολύ πιο καπιταλιστικής και καθοδηγούμενης από τις αγορές Αμερικής.

Δεν χρειάζεται κανείς να είναι οικο-

νομικός γκουρού για να προβλέψει πως η πρόθεσή του για σημαντική αύξηση φόρων σε μεγάλες επιχειρήσεις και υψηλά αμειβόμενους, ώστε να χρηματοδοτηθούν αυτές οι παροχές, απειλεί να προκαλέσει οικονομική τρικυμία στη Νέα Υόρκη. Ήδη μεγάλες εταιρείες αναζητούν καταφύγιο σε πολιτείες όπως το Τέξας ή η Αριζόνα, ενώ μικρότερες νεοφυείς επιχειρήσεις έχουν ήδη μετακινήσει εκεί ή αλλού. Πώς φτάσαμε όμως, στην παγκόσμια πρωτεύουσα των αγορών, εκεί όπου το θατσερικό δόγμα ότι «αυτό που λέγεται δημόσιο χρήμα δεν υπάρχει, υπάρχει μόνο το χρήμα των φορολογουμένων» δεν χρειάζεται καν επεξήγηση, να έχουμε δήμαρχο στα όρια του κομμουνισμού; Και πώς στην πόλη που υπέστη το μεγαλύτερο τρομοκρατικό πλήγμα του ισλαμικού φαναταμενταλισμού την 11η Σεπτεμβρίου του 2011, έχουμε μουσουλμάνο τοπικό ηγέτη που καταδικάζει μεν την τρομοκρατία, αλλά αποδέχεται καλέσματα όπως το «παγκοσμιοποιήστε την ιντιφάντα»;

Ο Μαμντάνι πέτυχε μεγαλειώδη νίκη με 50,4%, σε εκλογές με συμμετοχή-ρε-

κόρ εικοσαετίας. Το πιο εντυπωσιακό στοιχείο, όμως, είναι η κοινωνική σύνθεση της στήριξης: 75% στους κάτω των 30 ετών και 66% στις ηλικίες 30–44. Οι νέοι ψηφοφόροι αποτέλεσαν το 11% του σώματος, περίπου τριπλάσιο από το συνήδες 3–4%. Καταγράφηκε καθολική υπεροχή του στους Αφροαμερικανούς και τους Λατίνους, καθώς και σαφώς ισχυρότερη στήριξη από γυναίκες έναντι ανδρών. Η εύκολη άμυνα είναι η υπεροπτική απαξίωση: να απορρίψει κανείς το αποτέλεσμα ως αντίδραση στις στιγμές ή ως προϊόν επικοινωνιακού χαρίσματος – όπως πολλοί έκαναν στην Κύπρο με τον Φειδία. Όμως αυτή η διέξοδος έχει αποδειχθεί αδιέξοδη. Τα προβλήματα είναι βαθύτερα, η αψ’ υψηλού απαξίωση ότι –δήθεν– οι νεότεροι είναι ανόητοι, άπειροι, κακομαθημένοι και παρασύρονται εύκολα από τον λαϊκισμό εκτός από εκνευριστικά αλαζονική, όχι μόνο αγνοεί μεγάλες πραγματικότητες, αλλά ενισχύει το χάσμα.

Οι κοινωνίες είναι, διακριτά πλέον, μοιρασμένες στα δύο. Από τη μία είναι οι άνθρωποι άνω των 45 ετών, της μετα-

πολεμικής περιόδου προσιτής ευμερίας και μεγάλων ευκαιριών οικονομικής και κοινωνικής ανέλιξης. Από την άλλη, οι άνθρωποι κάτω των 45. Οι «μιλλένιαλς» που δεν συγχωρούν τους μεγαλύτερους για τις απανωτές οικονομικές κρίσεις και οι νεότεροι της γενιάς «Ζ», που αισθάνονται το μέλλον τους καταθλιπτικά αβέβαιο, ανεξάρτητα από την όποια προοπθεία καταβάλλουν.

Έτσι, ακόμη και σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης όπως σήμερα, οι νεότεροι αισθάνονται ότι τα οφέλη δεν διαχέονται ποτέ σε αυτούς. Ότι δεν μπορούν να κάνουν οικογένεια, δεν έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν στέγη, δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες σπουδών και καλής εργοδότησης, δεν έχουν πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές διευκολύνσεις για να στήσουν τη δική τους δουλειά. Αντιθέτως, τους έχει παγιωθεί η εντύπωση ότι καλούνται να εργαστούν για να επιβιώσουν, αντί για να ζήσουν. Ούτε στην ελεύθερη οικονομία νιώθουν μέτοχοι, ούτε στην αστική φιλελεύθερη δημοκρατία συμμετοχοί. Στην ανάγκες λοιπόν αυτών των γενεών, το παραδοσιακό πολιτικό

σύστημα όχι μόνο δεν έχει δώσει λύσεις, αλλά δείχνει να τις αγνοεί επιδεικτικά. Βολέυτηκε, μάλιστα, εδώ και δεκαετίες από την προηγούμενη τάση τους να απέχουν από τα κοινά. Και σήμερα, ήρθε η ώρα να πληρωθεί ο λογαριασμός αυτής της ανιστόρητης πολιτικής επιλογής.

Όσο λοιπόν νέες ηγεσίες δεν εφαρμόζουν άμεσες πολιτικές που να «νικούν στη ζωή» των ανθρώπων και τις άμεσες ανάγκες τους, όσο νέα οράματα δεν υπάρχουν, τόσο οι νεότεροι θα αμφισβητούν το σύστημα και θα ψάχνουν τον από μηχανής Θεό στο πρόσωπο του Μαμντάνι, του Φειδία, του Φάραντζ κ.ο.κ.

Είμαι πεπεισμένος ότι ο Ζοράν Μαμντάνι και οι πολιτικές του εν τέλει θα αποτύχουν, όπως απέτυχαν και όλες οι άλλες επικοινωνιακές φούσκες στον κόσμο την τελευταία εικοσαετία. Στο ερώτημα όμως ποιος ευθύνεται για την εκλογή του, είμαι εξίσου πεπεισμένος ότι δεν είναι αυτοί που τον ψήφισαν, αλλά αυτοί που τους οδήγησαν να τον ψηφίσουν.

michalis@michalis.com

Το «μυστικό» Φοινί

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Δεν γίνεται, κάποιο μεγάλο μυστικό θα κρύβει το μικρό χωριό Φοινί, το οποίο βρίσκεται στα βουνά του Τροόδους. Πρόσφατα, σε ημερίδα στη Λευκωσία, μεγάλη ομάδα διδακτικών φοιτητών, με την καθοδήγηση του καθηγητή Πέτρου Παπαπολυβίου, παρουσίασαν πτυχές από την ιστορία και τη ζωή του χωριού. Σίγουρα όλα τα χωριά της Κύπρου, ίσως και όλες οι πόλεις, θα ζήλευαν το γεγονός ότι ασχολούνται τόσο πολλοί επιστήμονες με ένα μικρό χωριό. Πίσω από τη μαγευτική ομορφιά του Φοινιού, ξεχωρίζει ένας άνθρωπος, ένας θρύλος για πολλούς, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Σωφρόνιος Γ΄ (1825-1900). Από τη φτώχεια του Φοινιού, στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Κύπρου και αν δεν υπήρχαν αντιδράσεις από τον σουλτάνο, θα ήταν και Οικουμενικός Πατριάρχης. Η ιστορία του μακαριστού Αρχιεπισκόπου ένα συνεχές θαύμα, το οποίο καθνλώνει ακόμη και σήμερα και κυρίως εντυπωσιάζει η φλόγα της ψυχής του και η δύναμη της πίστης του στον Θεό. Φέτος συμπληρώνονται 200 χρόνια από τη γέννηση του Αρχιεπισκόπου Σωφρονίου και 125 από την κοίμησή του. Στην ημερίδα μίλησε για τη ζωή και το έργο, του προκατόχου του, ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Γεώργιος, καθώς και αν δεν υπήρχαν επιστήμονες. Διοργανωτές της Ημερίδας, με θέμα «Φοινί: πορεία στο χρόνο», ήταν ο Σύνδεσμος Αποδήμων και Φίλων Φοινιού, το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου και η Ένωση Προφορικής Ιστορίας Κύπρου.

Ορισμένες στιγμές της πολυτάραχης ζωής του Αρχιεπισκόπου. Γεννήθηκε στο Φοινί το 1825. Φτωχόπαιδο, εντάχθηκε ως δόκιμος μοναχός, στην Ιερά Μονή Παναγίας Τροοδίτισσας, όπου έμαθε τα πρώτα του γράμματα και σε ηλικία μόλις 17 ετών χειροτονείται Διάκονος. Μεταβαίνει στην Αττάλεια και παρακολουθεί μαθήματα στο Ελληνικό Σχολείο της πόλης και ταυτόχρονα διακονεί στον εκεί χριστιανικό ναό. Ακολουθώντας τη Σμύρνη όπου παρακολουθεί μαθήματα στην Ευαγγελική Σχολή και ταυτόχρονα διδάσκει μικρά παιδιά. Διακονεί στον ιερό ναό του Αγίου Χαραλάμπους στο «Γραικικό Νοσοκομείο». Στη συνέχεια στην Αθήνα, όπου φοιτά στο Β΄ Γυμνάσιο, στη Ριζάρειο Ιερατική Σχολή, στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και παρακολουθεί μαθήματα στη Φιλολογική Σχολή.

Επιστρέφει στην Κύπρο το 1861 και διορίζεται Σχολάρχης της Ελληνικής Σχολής στη Λευκωσία. Το 1865 κηρύττει ο αρχιεπισκοπικός θρόνος και ο διάκονος εξελέγη παμψηφεί Αρχιεπίσκοπος Κύπρου. Πρώτο του μέλημα η ευημερία και η μόρφωση του λαού. Αναβαθμίζει την Ελληνική Σχολή Λευκωσίας, σε Παγκύ-

πριο Γυμνάσιο. Ως Εθνάρχης της Κύπρου, ένα είδος πολιτειακού ηγέτη, μεταβαίνει δύο φορές στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας από την Υψηλή Πύλη να μειώσει τις φορολογίες. Εντυπωσίασε τους Συνοδικούς στην Κωνσταντινούπολη και όταν εκήρυσσε ο Οικουμενικός Θρόνος προτάθηκε ως υποψήφιος Οικουμενικός Πατριάρχης, αλλά απορρίφθηκε από τον σουλτάνο. Επί ημερών του, το 1878 η Κύπρος περιήλθε στη διακυβέρνηση των Βρετανών. Το 1889 μετέβη στο Λονδίνο, για να μεταφέρει τον πόθο των Ελλήνων του νησιού για ένωση με την Ελλάδα. Συναντήθηκε με τη Βασίλισσα Βικτώρια και αρνείται να της φιλήσει το χέρι, όπως προέβλεπε το πρωτόκολλο, γεγονός το οποίο δεν πέρασε απαρατήρητο. Στην Οξφόρδη του απονεμήθηκε ο τίτλος του επίτιμου διδάκτορα της Θεολογίας.

«Τα αδύνατα παρά ανθρώποις, δυνατά παρά τω Θεώ...» γράφει ο Απόστολος Λουκάς στο ευαγγέλιό του και στη νήσο των Αγίων, το θαύμα πάντα λειτουργούσε, όχι μόνο σε επίπεδο εκκλησιαστικών ποιμένων, αλλά και σε επίπεδο πολιτικών ταγών. Σήμερα στην Κύπρο, οι περισσότεροι ιεράρχες προέρχονται από φτωχές οικογένειες, ενώ και πολλοί ηγέτες δεν προέρχονται από «τζάκι» (πλούσιες οικογένειες). Αν τολμήσει κάποιος να διαβάσει τα βιογραφικά τους, θα εντυπωσιαστεί από την πορεία τους, μέχρι την ανάληψη ανότατων εκκλησιαστικών διακονημάτων ή πολιτειακών αξιωματών. Το θαύμα εξακολουθεί να λειτουργεί στην Κύπρο και ο σωτηνός Θεός γελά όταν οι «άνθρωποι σχεδιάζουν» με αλλότρια κίνητρα, όχι μόνο χθες αλλά και σήμερα.

Το «μυστικό» Φοινί κρύβει και μοναδικές φυσικές και όχι μόνο ομορφιές. Ο εντυπωσιακός καταρράκτης της Χαρτάρας. Τα ξεχωριστά δημιουργήματα των αγγιοληστών. Τα μυρωδάτα λουκούμια. Και ένα σωρό άλλες ανθρώπινες ομορφιές, όπως αποτυπώνονται στα πρόσωπα των Φοινιωτών, είτε στο χωριό, είτε στην αποδημία. Η λαϊκή σοφία, λέει ότι: «ο άνθρωπος εν ο τόπος, τζ' ο τόπος γέρημος...». Δηλαδή οι άνθρωποι έχουν την αξία και όχι τα ντουβάρια, έστω και αν κουβαλούν την ιστορία, την τέχνη και τις δημιουργίες σπουδαίων ανθρώπων. Ένας άνθρωπος μπορεί να σώσει τον κόσμο, αλλά και ένας άνθρωπος μπορεί να καταστρέψει τον κόσμο και τα παραδείγματα στην ιστορία δεν έχουν τελειωμό. Έστω και αν οι ξεχωριστοί ή φαύλοι άνθρωποι, ακολουθούνται από χιλιάδες ή και εκατομμύρια ανθρώπους. Το «μυστικό» Φοινί αποκαλύπτει πολλά μυστικά, σε όσους θελήσουν να μιλήσουν με τους Φοινιώτες, αλλά και να αγιγίζουν την πολύχρονη πορεία του.

kaparispan@yahoo.gr

Η κότα κάνει το αβγό ή το αβγό την κότα;

Της ΝΑΤΑΣΣΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Την περασμένη βδομάδα, παρευρέθηκα σε ένα πολύ ενδιαφέρον συνέδριο στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, με θέμα «Η εφαρμογή του Περιβαλλοντικού Δικαίου στην Κύπρο: Προκλήσεις και Προοπτικές», στο οποίο έλαβαν μέρος νομικοί, ακαδημαϊκοί, δημόσιοι λειτουργοί, επαγγελματίες του περιβάλλοντος και εκπρόσωποι περιβαλλοντικών οργανώσεων. Ήθελα να μάθω περισσότερα για την εφαρμογή του δικαίου στην πράξη, ζήτημα επίκαιρο και φλέγον, σε πολλούς τομείς, αλλά και την όλη κατάσταση σε σχέση με το περιβάλλον στο νησί μας. Τελικά, αυτό που αποκόμισα, ήταν ακόμα μια τεράστια απογοήτευση για τη συμπεριφορά μας, ως λαός, προς το περιβάλλον και τη γη που μας φιλοξενεί.

Οι αρχικές εισηγήσεις εξέταζαν τον κατακερματισμό των αρμοδιοτήτων, την αδυναμία συντονισμού, το γεγονός ότι το περιβαλλοντικό έγκλημα δεν αποτελεί προτεραιότητα, τη δυσκολία στην απόδειξη αδικήματος, την υποστελέχωση προσωπικού, την μη εξειδίκευση και κατάρτιση, την ανάγκη για προστασία των whistle blowers –των πληροφοριοδοτών σε σχέση με περιβαλλοντικά θέματα– την έλλειψη πολιτικής και θεσμικής βούλησης για αντιμετώπιση της διαπλοκής και της διαφθοράς, τις περίπλοκες διαδικασίες σε σχέση με τη Δημόσια Διαβούλευση, την Πολυεδομία της Θάλασσας που βυθίζεται στο οικονομικό όφελος...

Και μετά, ακολούθησαν τα παραδείγματα. Τα καρτέλ των αμπελοπουλίων, με ετήσια έσοδα μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια και η αδυναμία προσαγωγής των υπεύθυνων στη δικαιοσύνη. Η κατάρρευση του πληθυσμού του κυπριακού γύπα εξαιτίας της ακατάσχετης χρήσης δηλητηριασμένων δολωμάτων –ενδέχεται

να κατέχουμε την πρωτιά πανευρωπαϊκά– παρόλο που τα συγκεκριμένα δηλητήρια είναι απαγορευμένα στην Ευρώπη και τα προμηθευόμαστε από τα κατεχόμενα. Ο αυξανόμενος πληθυσμός αδέσποτων σκύλων και γάτων, τον οποίο αδυνατούμε να περιορίσουμε.

Και μετά, οι εικόνες. Το λιγότερο, σκληρές. Νεκρά αγρινά, αλεπούδες, σκύλοι, με τεντωμένα άκρα, ένδειξη φρικτού και βασανιστικού θανάτου, κουκουβάγιες με κομμένα πόδια από ηλεκτροπληξία, πουλιά πιασμένα στα απαγορευμένα δίκτυα και πτηνά στοιχισμένα, λάβαρα από παράνομο κυνήγι. Δημόσιοι λειτουργοί και περιβαλλοντικές οργανώσεις αντιμετώπι, καθημερινά, με τέτοια ζητήματα, με απειλές ακόμα και για τη ζωή τους.

Διάβαξα πρόσφατα ότι ο πληθυσμός των αδέσποτων γάτων έχει φτάσει το ένα εκατομμύριο, ίσος με τον πληθυσμό της χώρας μας. Οι δηλητηριάσεις, οι κατοποιήσεις τα οδικά ατυχήματα με γάτους, αποτελούν καθημερινό φαινόμενο. Αν δεν αδιαφορούμε, τα αντιμετωπίζουμε ως κάτι φυσιολογικό, μια λυπηρή πραγματικότητα. Ε όχι, δεν είναι φυσιολογικό να βλέπουμε κατακρεουργημένα ζώα στους δρόμους και ασυνείδητους οδηγούς που ούτε καν σταματούν να τα βοηθήσουν. Το θέαμα είναι απάνθρωπο, βάρβαρο και τραυματικό και κανένας δεν θα πρέπει να υπόκειται σε αυτό το μαρτύριο. Στα ταξίδια μου στην Ευρώπη, δεν έχω έρθει ποτέ αντιμετώπιση με τέτοιες εικόνες.

Προχωρούμε, είπαν οι υπεύθυνοι, με τα περιβαλλοντικά θέματα. Εννοείται, αργά, με ρυθμούς κυπριακούς. Όχι από δική τους υπαιτιότητα, αλλά λόγω γραφειοκρατίας και κουλτούρας. Υπάρχει φως στο τούνελ; Κάποιοι από τους παραβάτες θα πληρώσουν υψηλά πρόστιμα, σε άλλους

θα επιβληθεί κάποια ποινή φυλάκισης –κι αυτό αποτελεί νίκη για τις υπηρεσίες. Μετά θα κάνουμε σκέψεις, μελέτες, θα διορίσουμε επιτροπές, θα ετοιμάσουν πορίσματα που δεν θα υιοθετηθούν ποτέ. Απέχουμε έτη φωτός από την ευσυνειδησία, τη λεπτότητα, την αντιμετώπιση του περιβάλλοντος ως σύνθετου συλλογικού αγαθού.

Δεν ξέρω αν το γνωρίζετε, αλλά πλέον, υπάρχει συνταγματική αναγνώριση του δικαιώματός μας, ως πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 7Α, σε ένα ασφαλές, καθαρό και βιώσιμο περιβάλλον, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης σε σχετικές πληροφορίες που τηρούνται από δημόσιες αρχές. Το δικαίωμα αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο με την καλή ποιότητα ζωής του ανθρώπου. Και υποχρέωση του κράτους. Ως πολίτης, λοιπόν, του κράτους, είμαι πλέον βέβαιη, ότι είμαστε άξιοι της μοίρας μας. Φταίει το κράτος για τη δική μας συμπεριφορά ή εμείς για τη συμπεριφορά του κράτους; Φαύλος κύκλος.

Σε χώρες της Λατινικής Αμερικής, τα φυσικά στοιχεία έχουν νομική υπόσταση. Δάση και ποταμοί έχουν δικαιώματα, έναντι στην αποδόμηση του περιβάλλοντος. Η Jane Goodall είχε κάνει σκοπό της ζωής της, τη δημιουργία ενός κόσμου, όπου θα ζούμε σε αρμονία με τη φύση. Ο καθενας ξεχωριστά και όλοι μαζί, μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά.

Η απάθεια είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος, είχε πει. Ας μην είμαστε απαθείς, λοιπόν. Παρά τις αντιξοότητες, τις αδικίες και τις νοοτροπίες. Εξάλλου, είμαστε εμείς, οι άνθρωποι, τα μόνο έλλογα όντα, που καταστρέφουμε ό,τι απλόχερα μας δόθηκε. Τη φύση και τα όντα της. Την τέχνη του Θεού.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΦ. imakris@kathimerini.gr

Πολιτική της διαλέκτου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

Το τελευταίο διάστημα υπάρχει ένας έντονος δημόσιος διάλογος περί της κυπριακής διαλέκτου ή γλώσσας. Έγκριτοι ακαδημαϊκοί και συγγραφείς έχουν καταθέσει τις απόψεις τους για το ζήτημα. Είναι η κυπριακή καθομιλουμένη διάλεκτος ή αυτόνομη γλώσσα; Πρέπει ή δεν πρέπει να υιοθετηθεί ως γλώσσα στην κυπριακή δημόσια μέση εκπαίδευση; Στα έγκυρα αυτά ερωτήματα, ο πολιτικός φιλόσοφος ή ο πολιτικός επιστήμονας δεν μπορεί να εκφέρει εμπεριστατωμένη άποψη. Δεν είναι ο τομέας ειδικεισής του.

Αντίθετα, δικός του τομέας είναι η ανάλυση των άρθρων περί γλώσσας με κριτικό πνεύμα από πολιτική σκοπιά. Παρατηρείται λοιπόν ότι τα άρθρα αυτά περί γλωσσικών ζητημάτων, στην πλειονότητά τους, δεν αφορούν την κυπριακή διάλεκτο ή γλώσσα, αλλά την κυπριακή πολιτική. Όσοι δηλαδή υποστηρίζουν ότι η κυπριακή είναι μια πλήρης και αυτόνομη γλώσσα, μετατρέπουν αυτή τη θέση σε επικείμενη υπέρ της διαφορετικότητας του κυπριακού έθνους σε σχέση με το ελληνικό. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα «ανθενωτικό» επικείμενη, αν χρησιμοποιήσουμε έναν όρο, ο οποίος πλέον δεν έχει καμία και-

ρια πολιτική σημασία. Αντίθετα, όσοι υποστηρίζουν ότι η κυπριακή καθομιλουμένη είναι διάλεκτος, άρα ατελής για τις ανάγκες της συγκρότησης λογικής και κριτικής σκέψης από τους μαθητές της μέσης εκπαίδευσης, εξαγουν από εκεί ένα «ενωτικό» επικείμενη. Αποδεικνύουν έτσι το «ομόγλωσσο», το οποίο, σε συνδυασμό με το «όμιαιμο» και το «ομόθρησκο», αποδεικνύει με τη σειρά του ότι οι Κύπριοι είναι το ίδιο έθνος με τους Έλληνες και επομένως θα έπρεπε να έχουν και κοινό κράτος, σύμφωνα με τη θεωρία περί εθνικότητας του Λόρδου Ακτον. Το πρόβλημα λοιπόν με τη συζήτηση των γλωσσολόγων και φιλόλογων δεν έγκειται τόσο στις γλωσσολογικές τους θέσεις όσο στις πολιτικές αντιλήψεις, τις οποίες προτείνουν ότι οι γλωσσολογικές θέσεις εκφράζουν. Είναι καθήκον του κριτικού στοχαστή να διαφοροποιήσει το γλωσσολογικό ερώτημα από το φιλοσοφικό και πολιτικό ερώτημα, το οποίο δεν είναι άλλο από το: «τι είναι ένα έθνος;».

Στο ερώτημα αυτό είχε απαντήσει ο Γάλλος συγγραφέας Ερνέστ Ρενάν, στη διάσημη ομιλία του στη Σορβόνη, το 1882, με τίτλο «τι είναι ένα έθνος;». Η ομιλία αυτή έλαβε χώρα σε μια παραγμένη για το γαλλικό έθνος εποχή, δώδεκα χρόνια μετά την προσάρτηση της

Αλσατίας και της Λωρραίνης στη Γερμανική Αυτοκρατορία, μετά την ήττα της Γαλλίας κατά τον γαλλοπρωσικό πόλεμο του 1870, την επακόλουθη ένωση των γερμανικών κρατιδίων και την ανακήρυξη της Δεύτερης Γερμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι Γερμανοί ισχυρίζονταν ότι επειδή οι κάτοικοι των περιοχών αυτών μιλούσαν μια γερμανική διάλεκτο, ήταν προτεστάντες, και όχι καθολικοί όπως οι Γάλλοι, και κατ'απόκρηστον γερμανικά φύλα, ανήκαν στο γερμανικό έθνος και ως εκ τούτου έπρεπε να ανήκουν και στο γερμανικό κράτος. Ο Ρενάν, αντίταχθηκε στον εθνογραφικό και φυλετικό ορισμό του έθνους. Δεν είναι ούτε η φυλή (race), ούτε η γλώσσα, ούτε η θρησκεία που καθορίζουν ένα έθνος. Ήταν ο πρώτος στοχαστής που αντιτάχθηκε στο νεοδαρβινικό και ρατσιστικό πνεύμα της εποχής του, το οποίο είχε υιοθετήσει η Γερμανία. Όρισε λοιπόν το έθνος με βάση τη θέληση ενός λαού να αποτελεί αυτόνομο έθνος ή μέρος ενός άλλου. Το έθνος, ήταν για τον Ρενάν, ένα «καθημερινό δημοψήφισμα» και η εθνικότητα ήταν καθαρά ένα πνευματικό χαρακτηριστικό, η θέληση του να αποτελέσει έθνος ή μέρος ενός έθνους. Ο Ρενάν αναγνώριζε φυσικά τη σημασία της γλώσσας, της εθνοτικής ταυτότη-

τας, της ιστορίας και της συλλογικής μνήμης, στην «απόφαση» που παίρνει ένας λαός όταν συγκροτείται ως έθνος. Παρόλα αυτά, φυλή, γλώσσα, ιστορία και μνήμη δεν είναι ανεξάρτητα, αντικειμενικά κριτήρια που αποφασίζουν για τη μοίρα ενός λαού ή ενός έθνους. Πολλές εθνότητες μπορούν να αποτελέσουν ένα έθνος, ενώ η ίδια εθνότητα μπορεί να διαιρεθεί σε πολλά έθνη. Γλώσσα, θρησκεία, ιστορία και εθνοτικά ή φυλετικά χαρακτηριστικά είναι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση ενός ενεργού υποκειμένου, ενός λαού, ο οποίος είναι ο μόνος αρμόδιος να αποφασίσει για τη μοίρα του.

Επομένως το έθνος δεν ορίζεται ούτε ιστορικά, ούτε εθνογραφικά, ούτε βέβαια φυλετικά, αλλά πολιτικά. Μέρος του έθνους αποτελούν οι πολίτες του, και με βάση την πολιτικότητα αυτή ορίζεται και ο χαρακτήρας του έθνους. Ο λαός της Αλσατίας και της Λωρραίνης ένιωσε κομμάτι του γαλλικού έθνους, όχι του γερμανικού. Πολλοί από τους κατοίκους των περιοχών αυτών μετανάστευσαν στη Γαλλία μετά την προσάρτηση του 1870 και περίμεναν την επανάκτηση των περιοχών αυτών από τη Γαλλία, το 1918, για να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Οι υπόλοιποι βίωσαν την προσάρτηση ως κατοχή, κάτι το

οποίο αποτέλεσε και αιτία του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Αν το κυπριακό έθνος είναι κομμάτι του ελληνικού ή ανεξάρτητο έθνος δεν είναι φιλολογικό ή γλωσσολογικό ερώτημα. Όπως και η χρήση της κοινής ελληνικής στη μέση εκπαίδευση δεν είναι πολιτικό ερώτημα. Το κυπριακό έθνος παραμένει κυπριακό, αν χρησιμοποιείται η κοινή στη μέση εκπαίδευση. Αντίστροφα, η χρήση της κοινής δεν σημαίνει ότι το κυπριακό έθνος είναι ένα και το αυτό με το ελληνικό. Ο κυπριακός λαός έχει ήδη αποφασίσει για τον χαρακτήρα του έθνους του και αποτελεί, με βάση αυτή την πολιτική του απόφαση, αυτόνομο έθνος-κράτος εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γλωσσικό ερώτημα, αν είναι η κυπριακή καθομιλουμένη γλώσσα ή διάλεκτος, πρέπει συνεπώς να παραμείνει αμείωτο φιλολογικό και γλωσσολογικό και να μη χρησιμοποιείται για εξαγωγή πολιτικών συμπερασμάτων. Ίσως τότε να εξαχθούν ορθότερα επιστημονικά συμπεράσματα και να ληφθούν ορθότερες αποφάσεις, χωρίς πάθος, για τον ρόλο και τη σημασία της κοινής ελληνικής στη δημόσια εκπαίδευση.

Ο Παναγιώτης Χρηστίας είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ο Κρις Ράιτ, υπ. Ενέργειας των ΗΠΑ, με τον Νταγκ Μπέργκαμ, υπ. Εσωτερικών και πρόεδρο του συμβουλίου ενεργειακής κυριαρχίας, στο συνέδριο για τη Διατλαντική Ενεργειακή Συνεργασία (P-TEC), την Παρασκευή στο Ζάππειο. Οι συμφωνίες που υπογράφηκαν επισφράγισαν τον ρόλο της Ελλάδας στα σχέδια της Ουάσιγκτον για τη μεταφορά LNG στην Ανατολική και την Κεντρική Ευρώπη.

Αμερικανικό κουαρτέτο

Τέσσερις διπλωμάτες με αναφορά στον Τραμπ προωθούν τα σχέδια για την Ανατολική Μεσόγειο

Ο ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Λίγες ημέρες πριν από την άφιξη της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ στην Αθήνα έγινε γνωστή μια εξέλιξη που πέρασε στα «ψιλά». Ο Ντόναλντ Τραμπ πρότεινε για νέο πρέσβη στη Λευκωσία τον επιχειρηματία από την Αριζόνα Τζον Μπρέσλοου, χρηματοδότη των Ρεπουμπλικανών, αλλά και του προέδρου των ΗΠΑ. Η θητεία της νυν πρέσβειρας των ΗΠΑ στην Κυπριακή Δημοκρατία, της Τζούλι Ντέιβις, λήγει τον Μάρτιο, ωστόσο ο κ. Μπρέσλοου μπορεί να φτάσει εκεί και νωρίτερα, ανάλογα βέβαια με τη διαδικασία στο Κογκρέσο. Τους δύο πρέσβεις σε Αθήνα και Λευκωσία «περιμένει» ήδη σχεδόν από την αρχή της θητείας του κ. Τραμπ στον Λευκό Οίκο ο Τομ Μπάρακ, επικεφαλής της αμερικανικής διπλωματικής αποστολής στην Αγκυρα αλλά και ειδικός απεσταλμένος του προέδρου για τη Συρία. Εάν στους τρεις πρέσβεις προστεθεί και ο Μασάντ Μπούλος, ανώτερος σύμβουλος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ για την Αφρική, με εντατική εμπλοκή στα ζητήματα που αφορούν τη Λιβύη, προκύπτει ένα κουαρτέτο προσώπων που λογοδοτούν απευθείας στον κ. Τραμπ και μεταφέρουν το μήνυμά του στην Ανατολική Μεσόγειο σε απόλυτο συντονισμό. Και αυτό το μήνυμα είναι σχετικά απλό και ευκρινές: η επίλυση διαφορών και η προώθηση συμβολαίων οικονομικής συνεργασίας, που είναι επωφέλη για όλους και, βεβαίως, τις ΗΠΑ.

Το προεδρικό κουαρτέτο είναι σαφές ότι έχει σε πολύ υψηλή προτεραιότητα την προώθηση της ενεργειακής πολιτικής των ΗΠΑ στην περιοχή, η οποία, ωστόσο, προκειμένου να είναι εφαρμόσιμη και ολοκληρωμένη θα πρέπει να υπερκεράσει διάφορους σκο-

πέλους. Δεν είναι τυχαία η προσπάθεια των ΗΠΑ, μέσω του κ. Μπούλος, να ενεργοποιήσουν παρασκηνιακά μια συζήτηση για την ανάγκη οι διαφορές των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου –με βασικές την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Λιβύη και την Αίγυπτο που διαθέτουν επικαλυπτόμενες Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες (ΑΟΖ)– να επιλυθούν μέσω ενός διαλόγου που θα διευκολυνθεί από την Ουάσιγκτον.

Στις διάφορες συναντήσεις που έγιναν τις προηγούμενες ημέρες στο πρωτόκολλο της συνόδου Διατλαντικής Ενεργειακής Συνεργασίας (P-TEC), κατέστη μεν σαφές ότι για τις ΗΠΑ ο Κάθετος Διάδρομος, η εξασφάλιση, δηλαδή, ενός ακόμη σταθερού διαύλου προώθησης αμερικανικού LNG προς την Ουκρανία αλλά –κυρίως– την Κεντρική Ευρώπη, αποτελεί την απόλυτη προτεραιότητα. Ο ρόλος του κ. Μπούλος είναι κομβικός διότι συνομιλεί και με τις δύο πλευρές της Λιβύης, έχει κάνει επαφές στην Τουρκία, συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη στη Νέα Υόρκη, τον πρόεδρο της Αιγύπτου Αμπνέλ Φατάχ αλ Σίσι στο Κάιρο, ως εκ τούτου μιλάει με όλες τις πλευρές και τηρεί αποστάσεις. Αν και εκκρεμεί η επιβεβαίωση του κ. Μπρέσλοου στη Λευκωσία, είναι απίθανο να κινηθεί διαφορετικά από την κ. Γκίλφοϊλ στην Αθήνα και τον κ. Μπάρακ στην Αγκυρα, οι οποίοι προωθούν ο καθένας αμιγώς τη διμερή διάσταση των σχέσεων της Ουάσιγκτον με την Ελλάδα και την Τουρκία.

Ινδία - Μ. Ανατολή - Ευρώπη

Από τις κοινές διακηρύξεις και δηλώσεις που έγιναν μετά τη σύνοδο P-TEC, ιδιαίτερα αυτή του σχήματος 3+1 για την ενέργεια, προκύπτει σαφώς ότι οι Αμερικανοί βλέπουν τη μεγάλη εικόνα και δεν εμπλέκονται σε επιμέρους ζητήματα, όπως φαίνεται από τη σαφή αναφορά στο σχέδιο του Διαδρόμου Ινδίας - Μέσης Ανα-

Οι άνθρωποι του προέδρου

Η Κίμπερλι Γκίλφοϊλ (πρέσβειρα στην Αθήνα), ο Μασάντ Μπούλος (ανώτερος σύμβουλος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ), ο Τομ Μπάρακ (πρεσβευτής στην Αγκυρα) και ο Τζον Μπρέσλοου (επόμενος πρεσβευτής στη Λευκωσία) είναι οι άνθρωποι που καλούνται να διαχειριστούν την κατάσταση σε μία από τις πιο «καυτές» ζώνες του πλανήτη, με διαρκείς εντάσεις, έριδες αιώνων και μερικά πολύ ενδιαφέροντα κοπάσματα υδρογονανθράκων στο υπέδαφος. Από αυτήν την οπτική φαντάζει λογικό το ότι ο Ντόναλντ Τραμπ επέλεξε γι' αυτή τη δουλειά ανθρώπους του στενού του κύκλου (ιδιαίτερα οι τρεις κύριοι προέρχονται από τον χώρο των επιχειρήσεων) και όχι διπλωμάτες καριέρας.

τολής - Ευρώπης, δίχως, βεβαίως, κάποια νύξη στην «παγωμένη» ηλεκτρική διασύνδεση (GSI). Η ενεργοποίηση του σχήματος 3+1 δείχνει, σε αυτή τη φάση, κατ' αρχάς την κατανόηση των ΗΠΑ ότι δεν μπορεί να υπάρξουν συγκλίσεις στην Ανατολική Μεσόγειο δίχως την Κύπρο (οι πρωτοβουλίες για το Κυπριακό δεν θα αργήσουν να ακολουθήσουν) και, βεβαίως, το Ισραήλ.

Ο χρόνος εκδήλωσης της αμερικανικής πρωτοβουλίας δεν είναι, βέβαια, ανεξάρτητος από τη συνολικότερη συγκυρία. Επιχειρώντας να εξηγήσει τη στρατηγική οπτική γωνία της Ουάσιγκτον, ο πρέσβης των ΗΠΑ στην Αγκυρα Τομ Μπάρακ αναφέρθηκε πριν από λίγες ημέρες σε «συγκλίσεις» από την Κασπία έως τη Μεσόγειο, κάτι που, βεβαίως, εντάσσει στο ενεργειακό παιχνίδι το Αζερμπαϊτζάν και τις χώρες της Κεντρικής Ασίας, που μειώνουν την εξάρτησή τους από τη Μόσχα, και προφανώς την Τουρκία και τη Συρία, όπου οι Αμερικανοί θέλουν να κρατήσουν την επιρροή τους.

Για το σκέλος της Κεντρικής Ασίας και του Καυκάσου οι Τούρκοι μπορεί να συμφωνούν με την Ουάσιγκτον, αλλά η Αγκυρα δεν βλέπει με καθόλου καλό μάτι όλα όσα γίνονται στα δυτικά της. Μόλις την Παρασκευή κατά την ομιλία του στη σύνοδο P-TEC, ο κ. Μητσοτάκης αναφέρθηκε στην ανάγκη να μην μπαίνει ρωσικό φυσικό αέριο στην Ευρώπη «από την πίσω πόρτα, δηλαδή την Τουρκία». Η Αθήνα αντιμετωπίζει την παρουσία των Αμερικανών στην Ελλάδα, από τα νότια της Κρήτης στην Ανατολική Μεσόγειο και τα δυτικά της χώρας στο Ιόνιο, μέχρι την Αλεξανδρούπολη και –ενδεχομένως– την Καβάλα, ως γεωπολιτικό χαρτί. Με την επισημοποίηση της συμφωνίας για τη μεταφορά αμερικανικού υδρογονανθράκων από την Ουάσιγκτον προς την Ουκρανία και την Κεντρική Ευρώπη (Ουγγαρία και Σλοβακία),

η Ελλάδα ουσιαστικά ενισχύει τον ρόλο της παρακαμπτηρίου οδού της Μαύρης Θάλασσας και στον ενεργειακό τομέα – και όχι μόνο στον στρατιωτικό (μέσω Αλεξανδρούπολης μετακινούνται δυνάμεις του ΝΑΤΟ 12 μήνες τον χρόνο).

Για τους Τούρκους, αυτή η σαφής αναβάθμιση της Ελλάδας εκεί που μετράει (δηλαδή στην Ουάσιγκτον) αποτελεί μήνυμα που έχει προκαλέσει αντιδράσεις (όπως η συζήτηση για επιτάχυνση των ερευνών των Τούρκων στη λιβυκή ΑΟΖ νοτίως της μέσης γραμμής, δηλαδή των αποδομένων στη Chevron οικοπέδων της ελληνικής ΑΟΖ), αλλά κυρίως περίσκεψη για τον τρόπο που έχει κινηθεί η Αγκυρα συνολικότερα.

Η μέχρι αυτή τη στιγμή εξέλιξη των πραγμάτων δικαιώνει, πάντως, προσωπικά τον κ. Μητσοτάκη, ο οποίος κράτησε αταλάντευτη στάση σε δύο βασικά ζητήματα: πρώτον, το Ουκρανικό. Παρά τις κατά καιρούς εισηγήσεις περί του αντιθέτου, ο κ. Μητσοτάκης δεν άλλαξε την τακτική υποστήριξης του Κιέβου πολιτικά, αλλά και με οπτικά συστήματα που δεν επιπρόσβααν τη μαχητική δυνατότητα των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Δεύτερον, την πολύ δύσκολη άσκηση ισορροπίας κατά τις συγκρούσεις στη Γάζα, όπου η Ελλάδα παρέμεινε μια από τις λίγες χώρες που διατήρησε άριστες σχέσεις με το Ισραήλ. Υπενθυμίζε-ται ότι λίγο μετά τις επαφές του στην Αθήνα με τους Αμερικανούς, ο κ. Μητσοτάκης μίλησε στο τηλεφώνημα με τον Ισραηλινό ομόλογό του Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Στον αντιποδα, η Αγκυρα, πέρα από την προσωπική σχέση που έχει καλλιεργήσει ο κ. Ερντογάν με τον κ. Τραμπ, παραμένει ένας εταίρος που δημιουργεί πολύ περισσότερα προβλήματα από αυτά που λύνει και, κυρίως, σε αυτή τη φάση φαίνεται να δυσκολεύεται να «αραιώσει» τις επαφές του με τον πρόεδρο της Ρωσίας Βλαντιμίρ Πούτιν.

Παγωμάρα στην Αγκυρα

Για τους Τούρκους, αυτή η σαφής αναβάθμιση της Ελλάδας εκεί που μετράει (δηλαδή στην Ουάσιγκτον) αποτελεί μήνυμα που έχει προκαλέσει αντιδράσεις, αλλά κυρίως περίσκεψη για τον τρόπο που έχει κινηθεί η Αγκυρα συνολικότερα.

Χαμόγελο στην Αθήνα

Με τη συμφωνία για μεταφορά αμερικανικού υδρογονανθράκων από τον Κάθετο Διάδρομο προς την Ουκρανία και την Κεντρική Ευρώπη, η Ελλάδα ενισχύει τον ρόλο της ως παρακαμπτηρία οδός της Μαύρης Θάλασσας.

Τουρκικός προβληματισμός και αντιπερισπασμός με Λιβύη

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Η επιλογή της Τουρκίας να στερηθεί στο ρωσικό φυσικό αέριο και να εξακολουθεί να το χρησιμοποιεί και να το εμπορεύεται, παρά τις κυρώσεις που έχουν επιβληθεί στη Ρωσία λόγω της εισβολής στην Ουκρανία, φαίνεται πως αρχίζει τώρα να εκτροχιάζει τον ενεργειακό σχεδιασμό και τον στόχο της να εξελιχθεί σε ενεργειακό κόμβο της Ευρώπης. Αυτό, τουλάχιστον, εκτιμούν

έμπειροι οικονομικοί αναλυτές της γείτονας.

Οι ίδιοι αναλυτές επισημαίνουν ότι η Αγκυρα διαπιστώνει πως οι Ηνωμένες Πολιτείες, από τη μια ζητούν μείωση των εισαγωγών αερίου και πετρελαίου από τη Μόσχα –πρόσφατα μάλιστα υπήρξε σχετικό αίτημα του Ντόναλντ Τραμπ προς τον πρόεδρο της Τουρκίας– και από την άλλη μετατρέπουν την Ελλάδα σε κόμβο εισαγωγής και διακίνησης LNG.

«Όπως η επιλογή των ρωσικών S-400 προκάλεσε τον αποκλεισμό της Τουρκίας από το πρόγραμμα

των F-35, έτσι και τώρα η επιλογή της Αγκυρας να εμπορεύεται φυσικό αέριο με τη Ρωσία προκαλεί σοβαρό πρόβλημα», αναφέρουν χαρακτηριστικά.

Η Μόσχα παρουσίασε για πρώτη φορά την ιδέα δημιουργίας ενός νέου ενεργειακού κόμβου στην περιοχή της Ανατολικής Θράκης τον Οκτώβριο του 2022, ανακοινώνοντας ότι το έργο αποσκοπούσε στην αναδιοργάνωση των αποστολών φυσικού αερίου προς την Ευρώπη μέσω της Μαύρης Θάλασσας. Η Αγκυρα στήριζε τα ρωσικά σχέδια.

Στην τουρκική πρωτεύουσα παρατήρησαν με προσοχή ότι ο πρέσβης των ΗΠΑ, Τομ Μπάρακ, αναφέρθηκε σε μελλοντική εμπορική συνεργασία Τουρκίας - Ισραήλ, επισημαίνοντας ότι «δεν θα πολεμήσουν μεταξύ τους. Κατά τη γνώμη μου, αυτό δεν θα συμβεί και η αρμονία θα αναδυθεί από την Κασπία Θάλασσα έως τη Μεσόγειο».

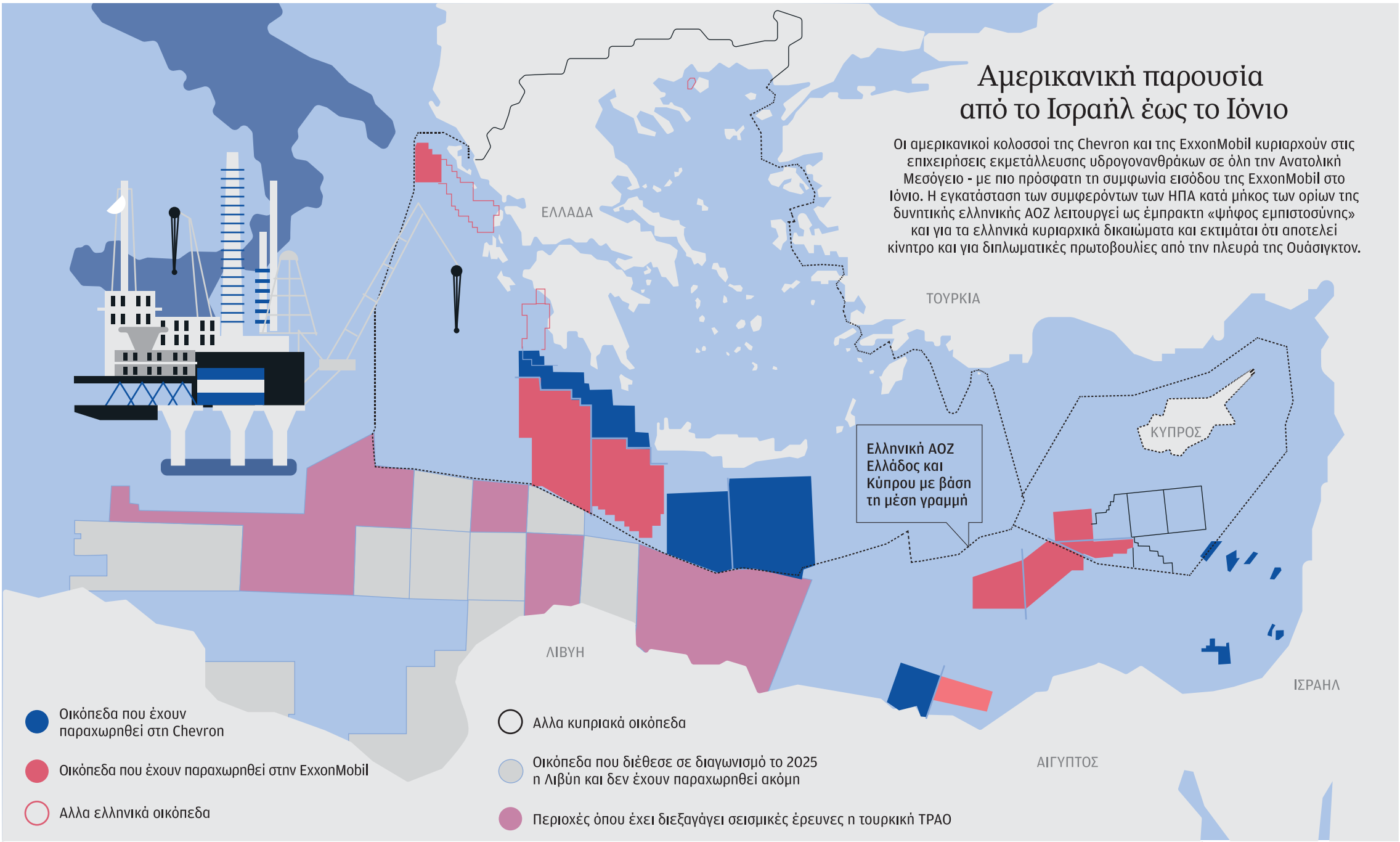
Την ημέρα της Διατλαντικής Συνόδου για την Ενέργεια στην Αθήνα, ο κ. Ερντογάν είχε τηλεφωνική συνομιλία με τον πρωθυπουργό της διεθνώς αναγνωρισμέ-

νης κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας της Λιβύης, Αμπνελχάμιν Ντμπίμα, κατά την οποία υπογράμμισε τη σημασία της συνεχιζόμενης συνεργασίας μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης, ιδίως στον ενεργειακό τομέα.

Τόνισε δε ότι οι κοινές προσπάθειες για την προστασία των δικαιομάτων και των συμφερόντων των δύο χωρών στην Ανατολική Μεσόγειο θα συνεχιστούν. Η συνομιλία των δύο ηγετών έγινε με φόντο το μνημόνιο συνεννόησης που υπεγράφη τον Ιούνιο του 2025 μεταξύ της εθνικής εταιρείας πετρελαίου της Λιβύης και της κρα-

τικής πετρελαϊκής εταιρείας της Τουρκίας (TPAO).

Μέχρι στιγμής η Τουρκία δεν έχει αποστείλει το ερευνητικό σκάφος «Ορούς Ρέις» στην περιοχή νοτίως της Κρήτης. Υπάρχουν εκτιμήσεις ότι το έργο ίσως έχει «παγώσει» έπειτα από συστάσεις Αμερικανών, ώστε να αποφευχθούν νέες εντάσεις. Πολιτικοί αναλυτές εκφράζουν, πάντως, την υποψία ότι η Αγκυρα ενδέχεται να επιχειρήσει να δραστηριοποιηθεί σε περιοχές που η Τρίπολη θεωρεί ότι ανήκουν στη λιβυκή υφαλοκρηπίδα.

Ο ΝΕΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Τις βάσεις για ένα ισχυρό γεωπολιτικό και οικονομικό αποτύπωμα της χώρας, με όχημα την ενέργεια, την αξιοποίηση της γεωγραφικής της θέσης και των ενεργειακών υποδομών της και με σύμμαχο τις ΗΠΑ, τον μεγαλύτερο «πωλητή» LNG διεθνώς, έθεσε η σύνοδος που πραγματοποιήθηκε το διήμερο Πέμπτης - Παρασκευής στην Αθήνα. Τα θετικά αποτελέσματα για την Ελλάδα που είχαν προδιαγραφεί και μόνο με την παρουσία τριών κορυφαίων υπουργών των ΗΠΑ και συνολικά 80 Αμερικανών αξιωματούχων (δεν συμβαίνει συχνά τρεις Αμερικανοί υπουργοί να επισκέπτονται ταυτόχρονα μια χώρα) επιβεβαιώθηκαν κατά τη διάρκεια των εργασιών της συνόδου.

Προοπτική παραγωγής

Η συμφωνία εισόδου της ExxonMobil σε ένα ακόμη οικόπεδο, πέραν των δύο που της έχουν παραχωρηθεί στην Κρήτη, στο Block 2 στο Ιόνιο, λίγο πριν από την οριστική παραχώρηση των περιοχών νοτίως και δυτικά του νησιού και νοτίως της Πελοποννήσου στη Chevron, σηματοδοτεί το αυξημένο αμερικανικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και φέρνει τη χώρα πιο κοντά στην προοπτική μετεξέλιξης της σε παραγωγό φυσικού αερίου, για πρώτη φορά στην ιστορία της.

Η συμφωνία της κοινής εταιρείας των ΔΕΠΑ - Aktor, Atlantic - See LNG Trade με την αμερικανική Venture Global, έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς LNG των ΗΠΑ, για την προμήθεια έως και 4 δισ. κυβικών μέτρων αερίου ετησίως, μέσω ενός μακροπρόθεσμου συμβολαίου εικοσαετούς διάρκειας, και τα μνημόνια συνεργασίας για την πώλησή του σε εταιρείες της Ουκρανίας και της Ρουμανίας, χτίζει ένα νέο εμπορικό και γεωστρατηγικό διάδρομο που μετατρέπει τη χώρα μας σε σημείο αναφοράς για ολόκληρη τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Οι δύο αυτές συμφωνίες είναι ένα μόνο μέρος της έμπρακτης αναγνώρισης από τις ΗΠΑ του ρόλου της Ελλάδας ως «φυσικής πύλης» του αμερικανικού LNG

στην Ευρώπη και στρατηγικού εταίρου στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Είχε προηγηθεί η επίσημη παρουσία της Chevron στον διαγωνισμό για τις νέες παραχωρήσεις στην Κρήτη και την Πελοπόννησο. Η Chevron όπως και η ExxonMobil το 2017, διεκδίκησε οικόπεδα που ακολουθούν τη μέση γραμμή με τη Λιβύη, σε μια κίνηση αναγνώρισης των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας και παράλληλα ντε φάκτο ακύρωσης του τουρκικού δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας», αγνοώντας τις πιέσεις που άσκησε η Αγκυρά μέσω των συμβάσεων της στη Λιβύη για αποχή από τον διαγωνισμό.

Για τις ΗΠΑ η Ελλάδα αποκτά ξεχωριστή θέση στον ενεργειακό ευρωπαϊκό χάρτη που χαράσσεται ξανά από την αρχή με το οριστικό «τέλος» του ρωσικού αερίου από 1/1/2028. Τη σημασία της χώρας ως πύλης και ενεργειακού διαδρόμου για τη μεταφορά του αμερικανικού LNG από τους τερματικούς σταθμούς της Αλεξανδρούπολης και της Ρεβυθούσας και της Ρεβυθούσας μέχρι την Ουκρανία στον βορρά και δυτικά μέχρι την Ουγγαρία και την Αυστρία, ανέδειξαν με τις ομιλίες τους οι υπουργοί των ΗΠΑ, Ενέργειας Κρις Ράιτ και Εσωτερικών Νταγκ Μπέργκαν, ο υφυπουργός Εξωτερικών Τζέικομπ Χέλμπεργκ και η νέα πρέσβειρα στην Αθήνα Κίμπερλι Γκίλφοϊλ.

Ο Κρις Ράιτ χαρακτήρισε την Ελλάδα το «ιδανικό σημείο εισόδου» για να φτάσει το αμερικανικό αέριο στην Ευρώπη, κάνοντας

ειδική αναφορά στις υποδομές της Αλεξανδρούπολης και της Ρεβυθούσας και στη γεωστρατηγική σημασία του Κάθετου Διαδρόμου. «Η Ελλάδα αποτελεί σήμερα “πύλη” για την εισροή αμερικανικού υδρογονανθράκων φυσικού αερίου στην Ευρώπη, ενώ στο παρελθόν ήταν η απόληξη του ενεργειακού δικτύου της Ρωσίας», είπε ο κ. Ράιτ.

Ο Διάδρομος

Μέσω αυτού του Διαδρόμου, βάσει των συμφωνιών που υπέγραψε η Atlantic - See LNG Trade, τουλάχιστον 0,5 δισ. κ.μ. LNG ετησίως έως και 4 δισ., από το 2030 θα ταξιδεύουν με πλοία από τις εγκαταστάσεις υγροποίησης της Venture Global στη Λουιζιάνα, στην Αλεξανδρούπολη και στη Ρεβυθούσα και από εκεί αφού αεριοποιηθούν, θα μπαίνουν στο ελληνικό σύστημα αγωγών για να συνεχίσουν το μακρύ ταξίδι τους στις αγορές της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Η θεωρητική αξία αυτού του συμβολαίου 20ετούς διάρκειας, από τα μεγαλύτερα σε διάρκεια και ποσότητα της αγοράς στην περιοχή, με τις σημερινές τιμές TTF (30 ευρώ/MW) υπολογίζεται σε 25 δισ. ευρώ. Η Atlantic - See LNG Trade που συνέστησαν οι όμιλοι της ΔΕΠΑ και της Aktor με αποκλειστικό σκοπό τις εισαγωγές LNG για την πώλησή τους στην Ευρώπη, υπέγραψε στο Ζάππειο τα πρώτα μνημόνια συνεργασίας για τη διάθεση αυτών των ποσοτήτων, με την κρατική εταιρεία της Ουκρανίας Naftogaz για 0,7

δισ. κ.μ. αερίου ετησίως και τις ρουμανικές εταιρείες Nova Power & Gas και Transgaz για ποσότητες έως και 1,4 δισ. κ.μ. αερίου. Η αύξηση των εξαγωγών αμερικανικού LNG προς την Ευρώπη ανοίγει νέες προοπτικές συνεργασίας με τις ΗΠΑ και για τους Έλληνες πλοιοκτήτες και στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η παρουσία τους στο Ζάππειο το διήμερο της συνόδου και οι επαφές με αμερικανικούς παράγοντες.

Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι ξεδίπλωσαν από την Αθήνα την ενεργειακή αρχιτεκτονική των ΗΠΑ, όπως επαναπροσδιορίστηκε από τον πρόεδρο Τραμπ, στέλλοντας πολλαπλά μηνύματα στην Ευρώπη και ασκώντας πίεση για την πλήρη και ταχύτερη υποκατάσταση του ρωσικού αερίου με αμερικανικό LNG, αλλά και την απαγκίστρωσή της από την πολιτική της ενεργειακής μετάβασης, με την άρση κανονιστικών ρυθμίσεων που επιβαρύνουν και εμποδίζουν επενδύσεις στο φυσικό αέριο.

Η Ευρώπη πρέπει να σταματήσει να προμηθεύεται ρωσικό αέριο, οι ΑΠΕ δεν προσφέρουν χαμηλές τιμές και ασφάλεια εφοδιασμού, η λύση είναι το LNG και οι ΗΠΑ μπορούν να το παράγουν και να το εξαγάγουν στους συμμάχους τους. Η Ευρώπη θα πρέπει να συνεργαστεί και να επενδύσει σε νέες ηλεκτροπαραγωγικές υποδομές για να έχει φθηνή, καθαρή και αξιόπιστη ενέργεια, είναι το μήνυμα που έστειλε η Ουάσινγκτον από την Αθήνα, φέρνοντας την Ελλάδα

ως παράδειγμα αυτής της ενεργειακής στρατηγικής. «Η αρχή γίνεται στην Ελλάδα, η Ελλάδα έχει ήδη κάνει μία δυναμική εκκίνηση», είπε ο Νταγκ Μπέργκαν. «Έχουμε την ευκαιρία να υποκαταστήσουμε κάθε κυβικό μέτρο αερίου από τη Ρωσία στη Δυτική Ευρώπη, με ασφάλεια εφοδιασμού και μειωμένο κόστος, προς αμοιβαίο όφελος. Κάθε κυβικό ρωσικού αερίου που δεν θα διοχετευθεί στην Ευρώπη θα μείνει στο έδαφος και δεν θα χρηματοδοτήσει την πολεμική μηχανή του Πούτιν», ανέφερε ο κ. Ράιτ.

Φθηνή, όχι πράσινη

Το δεύτερο σκέλος αυτής της ενεργειακής αρχιτεκτονικής αφορά την αύξηση της ζήτησης φυσικού αερίου στην Ευρώπη και με αυτή τη στόχευση συνδέεται η αποδόμηση της πράσινης πολιτικής της Ε.Ε. από τους Αμερικανούς αξιωματούχους. «Η βιομηχανία δεν μπορεί να ζήσει με ακριβή ενέργεια», επισήμανε ο κ. Ράιτ, φέρνοντας το παράδειγμα της Γερμανίας απ' όπου, όπως σημείωσε, παρά τις επενδύσεις εκατοντάδων δισ. ευρώ σε ΑΠΕ, οι βιομηχανίες μεταφέρονται προς την Ασία. «Επενδύθηκαν 4 έως 8 τρις. δολάρια σε αέρα, φωτοβολταϊκά και δίκτυα, και το αποτέλεσμα ήταν η παραγωγή μόλις του 2,6% της παγκόσμιας ενέργειας. Αυτό δεν δουλεύει. Χρειάζεται φθηνή και αξιόπιστη ενέργεια», τόνισε, την οποία μπορούν να προσφέρουν τα σημαντικά αποθέματα φυσικού αερίου των ΗΠΑ.

Το τρίτο μήνυμα που έστειλαν οι ΗΠΑ στην Ευρώπη είναι η απόσυρση κανονιστικών ρυθμίσεων που επιβαρύνουν τις επενδύσεις σε φυσικό αέριο. «Η ροή της ενέργειας δεν πρέπει να σταματάει με ρυθμίσεις και κανονισμούς και αν οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να δραστηριοποιηθούν λόγω υπερβολικού ρίσκου και κόστους, το αέριο θα πάει αλλού», είπαν οι Αμερικανοί υπουργοί, απειλή που λίγες ημέρες πριν εξέφρασαν η ExxonMobil και το Κατάρ διά στόματος υπουργού Ενέργειας. Το ζήτημα αφορά οδοντία της Ε.Ε. για τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τη βιωσιμότητα (DSDD) που θέτει συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς κανόνες για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ευρώπη έναντι προστίμων που φτάνουν έως και το 5% των παγκόσμιων εσόδων τους.

Το μήνυμα

Η Ευρώπη θα πρέπει να επενδύσει σε νέες ηλεκτροπαραγωγικές υποδομές για να έχει φθηνή, καθαρή και αξιόπιστη ενέργεια, είναι το μήνυμα που έστειλε η Ουάσινγκτον, φέρνοντας την Ελλάδα ως παράδειγμα αυτής της στρατηγικής.

Η Ρωσία

«Έχουμε την ευκαιρία να υποκαταστήσουμε κάθε κυβικό μέτρο αερίου από τη Ρωσία στη Δυτική Ευρώπη, με ασφάλεια εφοδιασμού και μειωμένο κόστος, προς αμοιβαίο όφελος», δήλωσε ο υπουργός Ενέργειας των ΗΠΑ Κρις Ράιτ.

Συνέντευξη στην

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

Εύλογες χαρακτηρίζει τις ανησυχίες Ελλάδας και Κύπρου έναντι της συμμετοχής της Τουρκίας στο αμυντικό πρόγραμμα SAFE η Εσθονή επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας Κάγια Κάλας, ωστόσο θεωρεί ότι το ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό «εργαλείο» είναι ούτως ή άλλως περιορισμένο από τους όρους που περιέχονται στον σχετικό κανονισμό ως προς τη χρήση του από τρίτους εταίρους. Λαμβάνει, όμως, σαφείς αποστάσεις ως προς την αμυντική συνεργασία κρατών-μελών της Ε.Ε. με την Τουρκία, υπογραμμίζοντας ότι η άμυνα αποτελεί εθνική αρμοδιότητα.

Με αφορμή την επίσκεψή της σε Αθήνα και Λευκωσία αυτή την εβδομάδα, η επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας μίλησε αποκλειστικά στην «Κ» για τη σημασία η Ευρωπαϊκή Ένωση να έχει όχι μόνο χρηματοδοτικό ρόλο, αλλά και ουσιαστικό λόγο στις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και εξήγησε τις «προκλήσεις» να καταστεί το «μπλοκ» γεωπολιτική δύναμη και τους λόγους που η Ευρώπη πρέπει να συνεχίσει την πολιτική κυρώσεων έναντι της Ρωσίας, θέματα που κυριάρχησαν κατά τις επαφές της στις δύο πρωτεύουσες.

— Έχετε θέσει στόχο να καταστήσετε την Ευρώπη γεωπολιτική δύναμη. Δεδομένων της τρέχουσας αναδιάρθρωσης της παγκόσμιας τάξης, της νέας αμερικανικής διοίκησης και των διαφόρων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ε.Ε., πώς σκοπεύετε να επιτύχετε αυτόν τον στόχο; Θα μπορέσει η Ένωση να καλύψει το «κενό» των ΗΠΑ;

— Έχετε δίκιο. Η παγκόσμια τάξη αλλάζει σίγουρα και εξαρτάται από εμάς προς ποια κατεύθυνση πηγαίνει. Η Ε.Ε. υποστηρίζει θεμελιωδώς την πολυμερή τάξη και το διεθνές δίκαιο, που βρίσκεται σήμερα υπό ευθεία αμφισβήτηση. Παρ' όλα αυτά, βλέπουμε ότι έχουμε πολλούς συμμάχους σε όλο τον κόσμο, που βλέπουν επίσης τα οφέλη του Διεθνούς Δικαίου. Επομένως, έχουμε πολλούς συμμάχους που πρέπει να χτίσουμε πάνω σε αυτό.

Το να καταστείς γεωπολιτική δύναμη μπορεί να προέλθει από δύο πράγματα, το ένα είναι η οικονομική δύναμη και το άλλο η στρατιωτική. Δεν είμαστε ακόμη στρατιωτική δύναμη, αν και ενισχύομαστε ολοένα και περισσότερο, καθώς όλα τα κράτη-μέλη μας επενδύουν πιο πολλά στην άμυνα. Είμαστε, όμως, σίγουρα μια οικονομική δύναμη και πρέπει την ισχύ αυτή να τη χρησιμοποιήσουμε με σύνεση. Αλλά θα καταστούμε γεωπολιτική δύναμη μόνο εάν ενεργούμε από κοινού. Τώρα, όταν πρόκειται για την κάλυψη του «κενού», του χρηματοδοτικού, δηλαδή, κενού που αφήνουν πίσω οι ΗΠΑ, τότε είναι σαφές ότι δεν μπορούμε να το καλύψουμε αυτό. Πρέπει, επίσης, να έχουμε μια συγκεκριμένη στρατηγική ως προς αυτό, καθώς είναι ξεκάθαρο ότι πρόκειται για χρήματα των φορολογουμένων μας και το κενό που αφήνει η Αμερική πίσω αποσύροντας προγράμματα ανθρωπιστικής βοήθειας είναι τεράστιο.

— Προσώρας η Ε.Ε. δείχνει απλώς να στηρίζει τις ειρηνευτικές προσπάθειες του Αμερικανού προέδρου στην Ουκρανία, που δεν έχουν ακόμη αποφέρει απτά αποτελέσματα. Διαθέτουν η Ένωση και οι ομοιόδεατες σύμμαχοι της συγκεκριμένες προτάσεις για το πώς θα μπορούσε να τελειώσει ο πόλεμος της Ρωσίας εναντίον της Ουκρανίας;

— Έχουμε σχέδιο εδώ και καιρό. Θέλω να πω ότι ενεργούμε σύμφωνα με αυτό, το οποίο έχει δύο πτυχές: η μία είναι ότι στηρίζουμε την Ουκρανία ώστε να υπερασπιστεί τον εαυτό της και η άλλη είναι ότι πιέζουμε τη Ρωσία μέσω οικονομικών κυρώσεων. Και αυτό είναι κάτι που βλέπουμε ότι αποτελεί τον μόνο τρόπο για να πέσουμε τη Ρωσία να έρθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Εφ' όσον αυτό δεν συμβαίνει, δεν υπάρχει κάτι άλλο να πούμε.

Η Κάγια Κάλας την Πέμπτη στο Μαξίμου. Η Εσθονή επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας αναγνωρίζει ότι η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία απέχει από το να μπορεί να στηρίξει μόνη της την Ουκρανία.

Κάγια Κάλας, ύπατη εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας

Το SAFE έχει αυστηρούς όρους για τους τρίτους

Οι ενστάσεις της Ελλάδας και της Κύπρου είναι εύλογες. Τα κράτη-μέλη αποφασίζουν μόνα τους για τις αμυντικές συμφωνίες που συνάπτουν με τη δική τους χρηματοδότηση

Ωστόσο, βλέπουμε ότι οι κυρώσεις λειτουργούν, ότι η οικονομία τους πλέον αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα. Και ο πόλεμος, ξέρετε, τελειώνει, όταν το ένα μέρος ξεμένει από κονδύλια για να τον χρηματοδοτήσει.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πρέπει να συνεχίσουμε την πολιτική των κυρώσεων, ώστε να στερήσουμε από τη Ρωσία όλα τα κεφάλαια ή τα μέσα που διαθέτει για να χρηματοδοτεί αυτόν τον πόλεμο. Είχαμε εξ αρχής αυτή τη στρατηγική και τώρα βλέπουμε, επίσης, ότι η Αμερική επιβάλλει κυρώσεις. Επομένως, νομίζω ότι είμαστε σε καλό δρόμο ως προς αυτήν την κοινή στρατηγική με τους ομοιόδεατες εταίρους μας.

— Αναφέρατε ότι η Ε.Ε. δεν είναι ακόμη στρατιωτική δύναμη, ωστόσο επιτάχυνε το τελευταίο διάστημα άνευ προηγουμένου αποφάσεις για τη χρηματοδότηση και την ενίσχυση των αμυντικών ικανοτήτων της. Δεδομένων των σημερινών, επείγουσών αναγκών της Ουκρανίας, όμως, μήπως τελικά καταλήξουμε να αγοράζουμε περισσότερα όπλα, να επιδοτούμε ουσιαστικά αμερικανικά αμυντικά προγράμματα αντί να παράγουμε δικά μας;

— Υπάρχουν δύο πτυχές ως

προς αυτό: η μία είναι να, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες επενδύουν περισσότερα στην άμυνά τους. Και φυσικά, θα θέλαμε να δούμε αυτές τις επενδύσεις να πηγαίνουν αποκλειστικά προς την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία.

Η δεύτερη πτυχή όμως είναι ότι η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία δεν είναι σε θέση να παρέχει (σ.σ. στην Ουκρανία) όλες τις δυνατότητες, που απαιτούνται σήμερα. Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη τα χρήματα, που φέρνουμε στο τραπέζι τώρα, στην πραγματικότητα υπάρχουν κονδύλια για τη δική μας αμυντική βιομηχανία, για την ενίσχυσή της, και ταυτόχρονα, βραχυπρόθεσμα, να προμηθευτούμε (σ.σ. όπλα) και εκτός της Ε.Ε.

Εκείνο που έχουμε προτείνει, επίσης, είναι να συνδυάσουμε τις προσπάθειες των κρατών-μελών να προμηθεύονται από κοινού, διότι ορισμένες αμυντικές προμήθειες είναι υπερβολικά δαπανηρές και μεγάλες για να τις εφομιστούν μόνο τους τα κράτη-μέλη. Ετσι, προσπαθούμε να βοηθήσουμε ως προς αυτό.

Φυσικά, ο απώτερος στόχος είναι να καταστήσουμε ισχυρότερη τη δική μας αμυντική βιομηχανία, ώστε να είμαστε σε θέση να παράγουμε εκείνα που χρειαζόμαστε. Αυτό όμως

δεν θα συμβεί βραχυπρόθεσμα.

— Τα νέα αμυντικά χρηματοδοτικά «εργαλεία» της Ε.Ε. έχουν πάντως προσελκύσει το ενδιαφέρον τρίτων χωρών, όπως η Τουρκία, που έχει καταθέσει σχετικό αίτημα στην Κομισιόν να μετάσχει στο πρόγραμμα SAFE. Δεδομένως της μη ευθυγράμμισης της Αγκυρας με την κοινή εξωτερική και πολιτική ασφαλείας της Ε.Ε., όπως υπογραμμίστηκε και φέτος στη σχετική έκθεση προόδου, ποια θα είναι η απάντηση της Κομισιόν ως προς αυτό το αίτημα;

— Όπως γνωρίζετε, στο πρόγραμμα SAFE υπάρχουν περιορισμοί για τους τρίτους εκτός Ε.Ε. παράγοντες, που μπορούν να μετέχουν. Η Ελλάδα και η Κύπρος το θέτουν, άλλωστε, πάντα όταν έχουμε σχετικές συζητήσεις, ότι δηλαδή έχουν ανησυχίες ως προς αυτό. Υπάρχουν, όμως, περιορισμοί, για παράδειγμα ότι μόνο το 35% μπορεί να αγοραστεί εκτός Ένωσης.

Νομίζω ότι το εργαλείο SAFE είναι αρκετά βραχυπρόθεσμο μέσον όσον αφορά τα δάνεια που λαμβάνουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Είναι περιορισμένο ως προς τους εταίρους βάσει των όρων που εμπεριέχει ο κανονισμός. Επομένως, η χρήση του ως

προς τρίτους είναι αρκετά περιορισμένη.

— Είπατε ότι η Ελλάδα και η Κύπρος εκφράζουν ανησυχίες κάθε φορά που τίθεται το ζήτημα. Είναι εύλογες αυτές οι ανησυχίες; Και δεδομένων των κοινών αξιών της εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε., πώς αξιολογείτε προσπάθειες συγκεκριμένων κρατών-μελών να επιδιώκουν αμυντική συνεργασία με την Τουρκία διμερώς, όπως για την πώληση Eurofighters;

— Η άμυνα αποτελεί εθνική αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Επομένως, τα κράτη-μέλη έχουν τη δυνατότητα στην πραγματικότητα να επιλέξουν τους εταίρους τους, τους τρόπους και από ποιους θα προμηθεύονται, όταν πρόκειται για τη δική τους εθνική χρηματοδότηση. Οπότε, εναπόκειται στα κράτη-μέλη το τι αποφασίζουν ως προς αυτό.

Και ναι, όλες οι ανησυχίες που εγείρουν τα κράτη-μέλη είναι εύλογες. Δεν προέρχονται, ξέρετε, από κάποιο «κενό», αλλά από τη δική τους προοπτική, την Ιστορία τους, από τα πάντα. Ετσι, φυσικά, όλες οι ανησυχίες που εκφράζουν λαμβάνονται πολύ σοβαρά υπόψη.

— Τόσο η Ελλάδα όσο και η Κύπρος, και ιδιαίτερα η δεύτερη, ενόψει της επικείμενης προεδρίας της Ε.Ε. θα επιδιώξουν να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Δεδομένων των πολυάριθμων σημερινών προκλήσεων, πόσο εφικτό είναι για την Ένωση να εξασφαλίσει ρόλο εκεί;

— Αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό, επειδή η Ανατολική Μεσόγειος είναι η γειτονιά μας και ό,τι συμβαίνει εκεί έχει άμεσες επιπτώσεις σε εμάς. Νομίζω ότι ήταν ένας Έλληνας φιλόσοφος που είπε ότι τα σημερινά προβλήματα του γείτονά μας είναι τα αυριανά δικά μας. Γι' αυτό αναζητούμε σίγουρα ένα ρόλο στην περιοχή, αλλά αυτός δεν μπορεί να αφορά μόνο τη χρηματοδότηση εκεί, επειδή οι προκλήσεις είναι πραγματικά τεράστιες.

Πρέπει να είμαστε αυτοί που βρίσκονται στο τραπέζι των συζητήσεων σχετικά με τη Συρία, τη μελλοντική διακυβέρνηση της Γάζας, για το τι συμβαίνει στο Ιράν. Νομίζω ότι είναι σαφές πως έχουμε ρόλο στη Μέση Ανατολή, πολύ μεγαλύτερο από το να είμαστε μόνον εκείνοι που πληρώνουν, για παράδειγμα, για την ανοικοδόμηση της Γάζας. Επομένως, η «προσέγγιση 360 μοιρών» για την ασφάλειά μας αναφέρεται ακριβώς στο ότι απειλές μπορούν να προέλθουν από παντού και γι' αυτό χρειαζόμαστε από κοινού μια τέτοια προσέγγιση.

— Εφ' όσον θεωρείτε ότι απειλές μπορούν να προέλθουν από παντού, θα ήταν εφικτή μια μεσογειακή πτέρυγα, κατά το πρότυπο της ανατολικής πτέρυγας, που αποτελεί αμυντικό έργο προτεραιότητας σήμερα για την Ε.Ε.;

— Όταν συζητήσαμε με τους υπουργούς Άμυνας σχετικά με τον «οδικό χάρτη» για την ευρωπαϊκή άμυνα, προσδιορίσαμε τέσσερα εμβληματικά αμυντικά έργα. Επρόκειτο για έργα που επισπομάνθηκαν από τα κράτη-μέλη και συμφωνήθηκαν ως προτεραιότητες. Δεν υπόκεινται, όμως, σε περιορισμούς και γι' αυτό, για παράδειγμα, το «τείχος εναντίον drones», που αρχικά είχε προβλεφθεί μόνον για την ανατολική πτέρυγα, αφορά τώρα όλη την Ευρώπη, καθώς βλέπουμε ότι τα drones αποτελούν πρόβλημα για κάθε περιοχή. Εννών ότι τα drones μπορούν να εκτοξευθούν από πλοία και εσχατάς παρενοχλούν εμπορικές πτήσεις και δημιουργούν προβλήματα σε ευρωπαϊκά αεροδρόμια.

Γι' αυτό επεκτάθηκε το «ευρωπαϊκό τείχος εναντίον των drones» για να καλύπτει όλα τα κράτη-μέλη. Και όπως ανέφερα, δεν περιοριζόμαστε στα ήδη συμφωνηθέντα εμβληματικά αμυντικά έργα. Όταν είχαμε τη σχετική συζήτηση, συμφωνήθηκε ότι όλα τα κράτη-μέλη μπορούν να προτείνουν επιπρόσθετα έργα, που θέλουν να δουν ως κοινά ευρωπαϊκά πρότζεκτ.

Ευρώπη και Αν. Μεσόγειος

Η Ανατολική Μεσόγειος είναι η γειτονιά μας και ό,τι συμβαίνει εκεί έχει άμεσες επιπτώσεις σε εμάς. Ήταν ένας Έλληνας φιλόσοφος που είπε ότι τα σημερινά προβλήματα του γείτονά μας είναι τα αυριανά δικά μας. Γι' αυτό αναζητούμε σίγουρα ένα ρόλο στην περιοχή.

Οικονομική ισχύς

Δεν είμαστε ακόμη στρατιωτική δύναμη, αν και ενισχύομαστε ολοένα και περισσότερο, καθώς όλα τα κράτη-μέλη μας επενδύουν πιο πολλά στην άμυνα. Είμαστε, όμως, σίγουρα μια οικονομική δύναμη και πρέπει την ισχύ αυτή να τη χρησιμοποιήσουμε με σύνεση.

Η Μοράν Στέλα Γιαννί κοιτάζει την πόλη της, την Μπερσεβά, από το μπαλκόνι του σπιτιού της. Όταν τέλειωσε η ομηρία της στη Γάζα, στα τέλη Νοεμβρίου 2023, ήταν ένας άλλος άνθρωπος, πληγωμένη στο σώμα, στην ψυχή και στο μυαλό. Οχι στην καρδιά. «Δεν λέω ότι θα τους συγχωρούσα, αλλά δεν θα επέλεγα να τους σκοτώσω», λέει η 40χρονη γυναίκα για τους απαγωγείς της.

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

«**Δεν έχω** μίσος – κράτησα μόνο την ανθρωπιά μου». Σε αυτή η φράση συνοψίζει την περιπέτειά της η Μοράν Στέλα Γιαννί, που έζησε επί 54 ημέρες όμηρος της Χαμάς στη Γάζα. Η Γιαννί αφηγήθηκε στην «Κ» την ιστορία της, από τη στιγμή της αρπαγής της μέχρι την απελευθέρωσή της.

Είχε βρεθεί στο φεστιβάλ μουσικής «Νόβα» ως πωλήτρια. «Τη νύχτα της 6ης Οκτωβρίου είχα ένα πολύ κακό προαισθημα. Όταν ξημέρωσε, στις 06.20, για ένα δευτερόλεπτο ένιωσα ότι όλα ήταν καλά. Στις 06.29 όμως είδα δύο ρουκέτες στον ουρανό. Οι μισοί από τους φίλους μου νόμιζαν ότι ήταν πυροτεχνήματα, αλλά εγώ έπαθα κρίση πανικού. Ύστερα από λίγο φώναξα “ρουκέτες!”. Από εκείνη τη στιγμή, μείναμε μέσα στις εγκαταστάσεις του φεστιβάλ μέχρι τις 8 το πρωί, επειδή έπρεπε να μαζέψουμε τα εμπορεύματά μας. Δεν είχαμε συνειδητοποιήσει ότι εκείνη τη στιγμή ήμασταν εντελώς περικυκλωμένοι από τους τρομοκράτες».

Με τρεμάμενη φωνή μάς περιγράφει την προσπάθεια να απομακρυνθούν από το φεστιβάλ, αλλά η κατάσταση ήταν χασοτική. «Δεν καταλάβαινα τι συνέβαινε. Ενας από τους φίλους μου μου είπε να τρέξω όσο πιο γρήγορα μπορούσα και στην αρχή προσπάθησα να οδηγήσουμε το αυτοκίνητό μας, αλλά όχι για πολύ, γιατί συνεχώς χτυπούσαμε ανθρώπους που έτρεχαν ουρλιάζοντας. Χρειάστηκε να κατέβουμε και να τρέξουμε με τα πόδια. Σε εκείνο το σημείο, άκουσα τον ήχο των πυροβόλων. Ακούσαμε φωνές στα αραβικά. Κρυφθήκαμε πέντε άτομα σε ένα δέντρο, ακουμπούμενοι ο ένας δίπλα στον άλλο, στη μέση ενός τεράστιου χωραφιού με πατάτες, εντελώς εκτεθειμένοι. Δεν είχαμε πραγματικά πού να κρυφτούμε.

»Όταν ακούσαμε τις κραυγές στα αραβικά, συμπληρώνει «οι μισοί έτρεξαν μπροστά, εγώ στράφηκα δεξιά και είδα μια ομάδα τρομοκρατών στην κορυφή που φώναζαν “Αλλάχ Ακμπαρ - Ο Θεός είναι μεγάλος”. Ήταν τόσο χαρούμενοι. Πανηγύριζαν, φώναζαν. Ενας τρομοκράτης κρατούσε μαχαίρι, πλύνε από πίσω μου και έπεσα στο χώμα. Τραυματίσα το πόδι μου. Ουρλιάξα και όταν σήκωσε ένα σιδερένιο σωλήνα να με χτυπήσει, του φώναξα “σε παρακαλώ, μη με σκοτώσεις, είμαι αράβισσα”. Δεν ξέρω γιατί προσηγορεύτηκε ότι ήμουν. Είμαι μισή Μαροκινή και μισή Αιγύπτια και ήξερα πέντε λέξεις στα αραβικά. Φορούσα ένα αραβικό κολιέ στον λαιμό μου με το όνομά μου, το οποίο είχα πάρει τυχαία ως δώρο ένα μήνα πριν».

Προς την αιχμαλωσία

«Με έπιασαν τρεις φορές», υπογραμμίζει και προσθέτει, «τις δύο πρώτες φορές προσποιήθηκα ότι ήμουν Αράβισσα και κατάφερα να απελευθερωθώ. Τη δεύτερη φορά που με άφησαν φώναξα πολύ δυνατά, χωρίς να ξέρω ότι αυτό ήταν το χειρότερο που μπορούσα να κάνω εκείνη τη στιγμή. Αυτό έκανε την τρίτη ομάδα να με ακούσει.

Μοράν Στέλα Γιαννί, πρώην όμηρος της Χαμάς

Επρεπε να μάθω να περπατάω από την αρχή

Την άρπαξαν και τη φυλάκισαν στη Γάζα. Εμεινε 54 ημέρες αιχμάλωτη, πολλές από αυτές χωρίς νερό, με δύο σπασμένα πόδια. Η απελευθέρωσή της δεν σήμανε και την επανένταξή της στη ζωή. Είχε ακόμη πολύ δρόμο να διανύσει

Και όταν κοιτάξα πίσω μου, είδα 13 τρομοκράτες της Χαμάς να τρέχουν προς το μέρος μου. Και δεν είχα πια το κολιέ. Αυτό που έζησα ήταν πολύ βίαια. Αρχισαν να με σέρνουν και απλώς περίμενα το πεπρωμένο μου. Με έβαλαν σε ένα όχημα. Ήμασταν 11 άτομα στο αυτοκίνητο, με χτύπησαν στη διαδρομή και με οδήγησαν στη Γάζα».

»Βλέποντας την είσοδο στη Γάζα, έκλεισα τα μάτια μου γιατί δεν μπορούσα να κοιτάζω. Δίπλα μου είχα έναν τρομοκράτη τον οποίο ονόμασα “Τζόκερ”. Με ανάγκασε να ανοίξω τα μάτια μου. Με άρπαξε από τα μαλλιά και είδα 100 πολίτες να φωνάζουν και να γιορτάζουν. Το αυτοκίνητο σταμάτησε στη μέση του πλήθους, η πόρτα άνοιξε και κάποιος προσπάθησε να με σύρει έξω. Ενιωθα σαν να έμπαινα σε μια αρένα και ήμουν ο ταύρος, σαν ένα μεγάλο “τρόπαιο”. Χιλιάδες άνθρωποι, νέοι και γέροι, ήταν στη μέση και φώναζαν “Ο Θεός είναι μεγάλος”, χαρούμενοι, χαμογελαστοί, να επευφημούν βίαια. Ήταν έτοιμοι να μας λινοσάρουν.

»Στη συνέχεια, κάποιος έκλεισε την πόρτα και φύγαμε από εκείνο το μέρος. Με έσυραν σε ένα νοσοκομείο, σε ένα δωμάτιο γεμάτο άνδρες, ένα μικρό δωμάτιο, με έσπρωξαν σε ένα σιδερένιο κρεβάτι, μου έβγαλαν τα παπούτσια και πραγματικά πίστευα ότι αυτό ήταν το τέλος. Ήρθε ένας γιατρός. Ήμουν τραυματισμένη. Μου χαμογέλασε και μου μίλησε με την πιο καθαρή εβραϊκή γλώσσα που μπορείς να ακούσεις και με ρώτησε: “Γιατί χαμογέλας;”. Ήταν σαν ταινία τρόμου. Μου έβαλαν γύψο και με πήγαν στο πρώτο σπίτι. Με εξέτασαν και με κήρυξαν στρατιώτη επειδή φορούσα στολή που έμοιαζε με στρατιωτική και είχα στρατιωτικές μπότες.

»Ξέρετε, με μετέφεραν 11 φορές και άλλαξα πέντε διαφορετικά σπίτια. Εσπασα και τα δύο μου πόδια και έπρεπε να αποσυνδέσω τον πόνο από το μυαλό μου».

«Τι σας έλεγαν οι φρουροί της Χαμάς;», τη ρωτάμε. «Δεν ήθελαν να μοιραστούν πληροφορίες και δεν είδα τα πράσινα μαντίλια της Χαμάς. Σε κάποιο σημείο έβαλαν

Η πρώτη συνάντησή της Μοράν Στέλα Γιαννί με την οικογένειά της, στο νοσοκομείο, μία μέρα μετά την απελευθέρωσή της από τη Χαμάς. Η περίοδος της αποκατάστασης ήταν μακριά και δύσκολη. «Τις πρώτες δύο εβδομάδες μου έμαθαν πώς να ανοίγω τη βρύση», θυμάται.

στο δωμάτιο μια νεαρή κοπέλα, 18 ετών όμηρο, και δεν μας επέτρεπαν να μιλήσουμε για μέρες. Τις πρώτες τέσσερις μέρες ήμουν υπό την επίβλεψη ναρκωτικών, μου έδιναν κεταμίνη. Οπότε δεν ήξερα πραγματικά αν ήταν μέρα ή νύχτα. Ήμουν σε πολύ υψηλό επίπεδο άγχους και αυτοί ήταν ευχαριστημένοι με αυτό. Κάθε φορά που μας έβλεπαν να πεταγόμαστε στον τοίχο όταν γινόταν μια έκρηξη, γελούσαν. Μας αντιμετώπιζαν σαν μαριονέτες, σαν “Μπάμμπι”, και τους διασκεδάζε».

«Σας επέβαλαν να ακολουθείτε μια καθημερινή ρουτίνα;». «Δεν υπήρχε ρουτίνα», απαντάει. «Δεν είχαμε οδοντόβουρτσα και οδοντόκρεμα για δύο εβδομάδες και μετά δεν είχαμε νερό για ένα μήνα. Ετσι, ακόμη και το βούρτσισμα των δοντιών το πρωί δεν ήταν επιλογή. Κάποιες φορές είχα τόσο

λίγο νερό, που έπρεπε να αποφασίσω ποιο μέρος του σώματός μου θα πλύνω σήμερα. Επλυνα τα πόδια μου δύο φορές σε 54 ημέρες, επειδή δεν ήθελα να σπαταλήσω νερό και δεν ξέραμε αν σήμερα θα είχαμε πρωινό ή όχι. Το πρωινό μπορεί να ήταν απλώς ένα σνακ ή μια ξεραή πίτα».

Με το όπλο στον κρόταφο

«Δεν ξέραμε τι θα συμβεί και αν ο φύλακας ήταν χαρούμενος ή θυμωμένος», συνεχίζει. «Αν ήταν χαρούμενος, ερχόταν στο δωμάτιο αρκετές φορές την ημέρα και με κοιτάζε και δεν ήξερα τι έχει στο μυαλό του. Μία φορά έπρεπε να παίξω μαζί του χαρτιά για 14 ώρες, αλλά θυμωσε και μου έβαλε ένα όπλο στο κεφάλι. Δεν ήταν ευτυχισμένος και μου είπε: “Δεν θα φας σήμερα”. Κλείδωσε την πόρτα και δεν μας άφησε να πάμε στο μπάνιο για 13 ώρες.

»Μία άλλη μέρα μου έδωσαν να φάω μια χαλασμένη κονσέρβα. Δύο ώρες αργότερα είχα σοβαρή τροφική δηλητηρίαση, χωρίς καμία πρόσβαση σε φάρμακα. Τις ίδιες ημέρες μας έδιναν μόλις 20 ml αλμυρό νερό. Μας το ανακοίνωσαν σαν “προϋπολογισμό”: “Αυτό είναι το νερό σας, μοιράστε το όπως μπορείτε”. Όταν αρρώστησα και τα άλλα δύο κορίτσια ήταν ήδη αφυδατωμένα, αποφάσισα να κάνω απεργία πείνας. Δεν έτρωγα τίποτα. Ύστερα από περίπου 19 ώρες που προσπαθούσαν να με αναγκάσουν να φάω, έφεραν τον υπεύθυνο της ομάδας. Του είπα ξεκάθαρα: “Κάνω απεργία γιατί δεν μας δίνετε νερό”. Τελικά μας έδωσαν ένα ελάχιστο νερό και αυτό ήταν το νερό μας για 24 ώρες».

Στην ερώτηση αν την απείλησαν με σεξουαλική κακοποίηση, απαντά κοφτά: «Δεν μιλάω για αυτό το ζήτημα». Κάνει μια μικρή παύση και συνεχίζει: «Με απείλησαν ότι θα με παντρεύουν και ότι δεν θα με αφήσουν ελεύθερη, ακόμη κι αν υπήρχε κατάπαυση του πυρός. Είπαν ότι θα μας περάσουν λαθραία στην Αίγυπτο και θα μας πουλήσουν. Επρεπε να αντιμετωπίσουμε τόσο πολλά πράγματα και δεν τους ένοιαζε. Ήταν ευτυχισμένοι».

Στη συνέχεια, η Μοράν θυμάται τις δύο πιο δύσκολες στιγμές. «Υπήρξαν δύο μέρες που θα τις θυμάμαι πάντα ως τις χειρότερες της αιχμαλωσίας μου. Η πρώτη ήταν κάπου στη μέση. Ξύπνησα με έντονους πόνους, τα πόδια μου είχαν μολυνθεί, πονούσαν, το σώμα μου είχε εξαντληθεί. Το πρόσωπό μου είχε αλλάξει, ήμουν απογοητευμένη και χωρίς πίστη. Εκείνη την ημέρα δεν μπορούσα να πιστέψω ότι θα ελευθερωθώ ποτέ. Σκέφτηκα ότι αυτό ήταν το τέλος, ότι θα πεθάνω χωρίς να με έχει αγκαλιάσει κανείς, χωρίς να ξαναζήσω τίποτα ανθρώπινο. Η δεύτερη τέτοια φορά ήταν την 52η μέρα. Εκείνη τη μέρα με είχαν μεταφέρει σε άλλο σπίτι και με είχαν κυριολεκτικά στριμώξει σε μια γωνία. Δεν μου επέτρεπαν να κάνω τίποτα, ούτε να μιλήσω με τους άλλους ομήρους ούτε να δω τα πρόσωπα των φυλάκων. Πίστευαν ότι ήμουν στρατιώτης. Μου έκοψαν τον γύψο και με άφησαν εκεί. Ήταν η στιγμή που ένιωσα ότι βρίσκομαι στο όριο, ότι είτε θα συμβεί ένα θαύμα είτε θα τα παρατήσω».

«Και μετά;». «Δύο μέρες αργότερα, συνέβη αυτό που δεν περίμενα. Ήρθαν στο δωμάτιο και είπαν ότι θα πάμε σπίτι. Δεν τους πίστεψα, με είχαν ξεγελάσει ήδη τέσσερις φορές. Τη μία φορά με είχαν βγάλει στη μέση του δρόμου με άλλες δύο κοπέλες και τελικά γύρισα πίσω μόνη μου στη Γάζα. Αλλά αυτή τη φορά, όταν άνοιξα τα μάτια μου και είδα τα τζιπ του Ερυθρού Σταυρού, κατάλαβα ότι ήταν αλήθεια. Είπα μέσα μου “ευχαριστώ, Θεέ μου”. Και ταυτόχρονα “ευχαριστώ τον εαυτό μου”, γιατί είχα αντέξει, είχα ξεπεράσει κάθε φόβο, κάθε φυσικό πόνο, κάθε ψυχολογική πίεση».

Σχεδόν δύο χρόνια από την απελευθέρωσή της, η Μοράν μιλάει για τη δύσκολη διαδικασία επανένταξης. «Επρεπε να μάθω ξανά τα βασικά, δηλαδή πώς να περπατάω, τι επιτρέπεται, τι όχι. Στην αρχή, δεν ήθελα καν να κάνω ντους γιατί φοβόμουν ότι θα ερχόταν κάποιος και θα έλεγε ότι κάνω λάθος. Ήταν η μυρωδιά του άγχους. Τις πρώτες δύο εβδομάδες, μου έμαθαν πώς να ανοίγω τη βρύση. Μου έμαθαν πώς να βουρτσίζω τα δόντια μου και πώς να πηγαίνω στο ντους. Είμαι μια 40χρονη γυναίκα».

«Σήμερα», εξηγεί «προσπαθώ να βοηθήσω τις οικογένειες των ομήρων να κλείσουν αυτό το κεφάλαιο και να εκπαιδεύσω τον απλό κόσμο. Μοιράζομαι μια κατάσταση που δεν έχει να κάνει με την πολιτική».

«Θα συγχωρούσατε τους απαγωγείς σας;», τη ρωτάμε. «Δεν λέω ότι θέλω να τους σώσω, ούτε ότι θα τους συγχωρούσα, αλλά δεν θα επέλεγα να τους σκοτώσω. Θα προτιμούσα να τους αφήσω να ζήσουν, κλεισμένους σε ένα μικρό δωμάτιο χωρίς παράθυρα, με ελάχιστο φαγητό και νερό, λίγο περισσότερο από όσο μας έδιναν εκείνοι. Είμαι βέβαιη πως κάποια στιγμή είτε θα λυγίσουν είτε κάτι μέσα τους θα αλλάξει. Κάθε άνθρωπος, όσο σκοτεινός κι αν είναι, χρειάζεται παιδεία για να καταλάβει τι σημαίνει ανθρωπιά».

Ευχαριστώ, Θεέ μου

Ήρθαν στο δωμάτιο και είπαν ότι θα πάμε σπίτι. Δεν τους πίστεψα, με είχαν ξεγελάσει ήδη τέσσερις φορές. Όταν είδα τα τζιπ του Ερυθρού Σταυρού, κατάλαβα ότι ήταν αλήθεια. Είπα μέσα μου “ευχαριστώ, Θεέ μου”. Και “ευχαριστώ τον εαυτό μου».

«Σπάνια στην Ιστορία έρχεται μια στιγμή που κάνουμε ένα βήμα από το παλιό στο νέο. Όταν τελειώνει μια εποχή και η ψυχή ενός έθνους βρίσκει έκφραση. Απόψε κάνουμε ένα βήμα από το παλιό στο νέο».

Επινίκια ομιλία, μιμούμενος τον πρώτο πρωθυπουργό της Ινδίας, Τζαβαχαρλάλ Νεχρού, το 1947, όταν η χώρα κατέκτησε την ελευθερία της.

SHIRAN HUANG/THE NEW YORK TIMES

«**Πάντα** μοιάζει απίθανο μέχρι να γίνει». Το σύνθημα στο γραφείο του Ζοράν Μαμντάνι στην Αστόρια, το 2023, όταν ακόμη τελούσε πολιτειακός βουλευτής Νέας Υόρκης, μαρτυρεί το πείσμα με το οποίο διεκδικεί τους στόχους του. Σε αυτή τη συναρπαστική διαδρομή μέχρι τη νίκη της Τρίτης, διακριτικά στο πλευρό του, αλλά μακριά από τα φώτα, ήταν η σύζυγός του, Ράμα Ντουάτζι (επάνω).

AMIR HAMZA/THE NEW YORK TIMES

«Δεν θα αλλάξω την πίστη, για την οποία είμαι περήφανος. Υπάρχει όμως κάτι που θα αλλάξω. Δεν θα τοποθετώ τον εαυτό μου στη σκιά. Θα είμαι στο φως».

Απαντώντας στον αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, Τζέι Ντι Βανς, που τον κατηγορήσε ότι κατά τη γνώμη του «το μόνο θύμα της 11ης Σεπτεμβρίου ήταν η θεία του, που αισθάνεται ανασφάλεια επειδή την κοιτούν στραβά».

Ξένος για τον Τραμπ και το κόμμα, αλλά όχι για την πόλη του

«Κομμουνιστής», «ισλαμιστής», «άπειρος». Μπορεί ο χαρισματικός Ζοράν Μαμντάνι να διαψεύσει τα στερεότυπα που επιχειρούν να του προσάψουν και να αποτελέσει «εξαγωγίμο» υπόδειγμα πέρα από τα όρια της προοδευτικής Νέας Υόρκης;

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Ένα ακτινοβόλο διαστημικό όχημα από άλλο πολιτικό γαλαξία προσγειώθηκε στη Τουόλ Στριτ το βράδυ της περασμένης Τρίτης. Γεννημένος στην Ουγκάντα από 19δούς γονείς, ο μόλις 34χρονος Ζοράν Μαμντάνι, δηλωμένος οπαδός του δημοκρατικού σοσιαλισμού, εξελέγη δήμαρχος στη μητρόπολη του διεθνούς χρηματιστηριακού κεφαλαίου. Η επινίκια ομιλία του απέναντι σε ένα ηλεκτρισμένο πλήθος ξεκίνησε με την απότιση φόρου τιμής στον Γιουτζίν Ντεμπε, ιδρυτή του επαναστατικού συνδικάτου «Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου» και πέντε φορές υποψηφίου προέδρου των ΗΠΑ με τη σημαία του Σοσιαλιστικού Κόμματος στο πρώτο τέταρτο του 20ού αιώνα.

Η δεύτερη φράση ήταν εξίσου ευχλωπτη. «Για όσο καιρό μπορούμε να θυμόμαστε, οι πλούσιοι και οι διαπλεκόμενοι έλεγαν στους εργαζομένους της Νέας Υόρκης ότι η εξουσία δεν είναι για τα δικά τους χέρια. Δάχτυλα με μώλωπες από κιβώτια αποθηκών, παλάμες ροζιασμένες από το τιμόνι του ποδηλάτου, αρθρώσεις καμένες στις κουζίνες – αυτά δεν είναι χέρια που δικαιούνται να νέμονται την εξουσία... Απόψε όμως, κόντρα σε όλα τα προγνωστικά, το πετύχαμε!» Στη συνέχεια, επανήλθε στις βασικές επαγγελίες της προεκλογικής του εκστρατείας – δωράει συγκοινωνίες και παιδικό σταθμούς, «πάγωμα» ενοικίων και δημοτικά παντοπωλεία με βαρύτερη φορολογία στους πολύ πλούσιους και στις μεγάλες επιχειρήσεις – προσθέτοντας: «Θα σταθούμε στο πλευρό των συνδικάτων για

τι γνωρίζουμε, όπως γνωρίζει και ο Ντόναλντ Τραμπ, πως όταν οι εργαζόμενοι έχουν θωρακισμένα δικαιώματα, τα αφεντικά που προσπαθούν να τους εκβιάσουν φαίνονται, τελικά, πολύ μικρά».

Η αντίδραση Τραμπ

Ο Ντόναλντ Τραμπ υποδέχτηκε τον θρίαμβο του Μαμντάνι στη γενέτειρά του ως απόδειξη του ισχυρισμού ότι οι Δημοκρατικοί έχουν αλωθεί από τους κομμουνιστές. Στην τελική ευθεία της προεκλογικής περιόδου, απειλούσε ότι αν εκλεγεί ο Μαμντάνι, θα κόψει την κρατική χρηματοδότηση της πολιτείας Αντρίου Κουόμο, ο οποίος κατέβαινε ως ανεξάρτητος μετά την ήττα του στις εσωκομματικές εκλογές, μια και ο Ρεπουμπλικανός υποψήφιος Κέρτις Σλίβα δεν είχε καμία ελπίδα. Ενδεικτικό της ατμόσφαιρας στους κόλπους των συντηρτικών ελίτ ήταν ότι η New York Post του Ρούπερτ Μέρντοχ υποδέχτηκε το σοκ της Τρίτης με ένα πρωτοσέλιδο υπό τον τίτλο «Το Κόκκινο Μήλο» (Μεγάλο Μήλο είναι το διαδεδομένο παρωνύμιο της Νέας Υόρκης) και μια πειραμένη φωτογραφία, όπου ο Μαμντάνι εμφανιζόταν να υψώνει το σφυροδρέπανο.

Τόσο ο Τραμπ όσο και ο Μέρντοχ, φυσικά, γνωρίζουν ότι ο νέος ροκ σταρ των Δημοκρατικών δεν είναι κομμουνιστής – ο ίδιος δήλωσε σε συνέντευξη του ότι νιώθει περισσότερο σαν «Σκανδιναβός σοσιαλιστής, με πιο σκούρα επιδερμίδα». Αυτό που ενοχλεί, όχι μόνο τους δεξιούς αντιπάλους του, είναι ότι δεν

ελέγχεται από το οικονομικό και πολιτικό κατεστημένο, καθώς διαμορφώθηκε στον στίβο των κοινωνικών κινημάτων και του πολιτικού ακτιβισμού. Στα φοιτητικά του χρόνια, πρωταγωνίστησε στην οργάνωση δικτύου αλληλεγγύης προς τους Παλαιστινίους. Στη συνέχεια έτρεχε σε μαραθωνίους προπαγανδίζοντας προοδευτικές θέσεις για φλέγοντα κοινωνικά ζητήματα, συμμετείχε σε απεργία πείνας οδηγών ταξί και σε καμπάνιες για την εκλογή αριστερών Δημοκρατικών.

Όταν ανακοίνωσε την υποψηφιότητά του για τη δημαρχία της Νέας Υόρκης, πριν από ένα χρόνο, ίσως ήταν το μοναδικό άτομο που πίστευε ότι θα μπορούσε να νικήσει. Αν και είχε εκλεγεί στην πολιτειακή Βουλή από το 2020, ήταν πολύ λιγότερο αναγνωρισμένος στο ευρύ κοινό από όλους τους αντιπάλους του και οι πρώτες δημοσκοπήσεις του έδιναν γύρω στο 1%. Ωστόσο η γεμάτη νεανικό ενθουσιασμό, αισιοδοξία, επινοητικότητα και ριζοσπαστικό εκστρατεία του πλάνησε όχι μόνο την αριστερή βάση των Δημοκρατικών, αλλά και ευρύτερα ακροατήρια ανθρώπων, κυρίως νέων, που είχαν απογοητευτεί από το πολιτικό προσωπικό. Δεκάδες χιλιάδες εθελοντές δημιούργησαν ένα κίνημα λαϊκής βάσης, όπως είχε γίνει με την υποψηφιότητα του Μπέρνι Σάντερς για την προεδρία το 2016. Αποτέλεσμα ήταν η τεράστια αύξηση της προσέλευσης στις κάλπες, που του χάρισε τη νίκη.

Από αυτή την άποψη, το φαινόμενο Μαμντάνι εμφανίζεται ως κατοπτρικό είδωλο του φαινομένου Τραμπ – η πορεία και οι θέσεις τους είναι διαμετρικά αντίθετες, αλλά το υπόστρωμα είναι κοινό. Και οι δύο εμφανίστηκαν ως αντισυστημικοί, έδωσαν πολιτικό διέξοδο σε τεράστια ρεύματα κοινωνικής διαμαρτυρίας και κατάφεραν να αλώσουν (ο ένας εθνικά, ο άλλος τοπικά) το ένα από τα δύο μεγάλα κόμματα, που βρίσκονταν σε κατάσταση σύγχυσης ύστερα από μεγάλες ήττες, αναζητώντας εναγωνίως φρέσκα πρόσωπα, ιδέες και προοπτικές.

Για να φτάσει εκεί που έφτασε, ο Μαμντάνι είχε να παλέψει με σαράντα κύματα. Η Wall Street Journal του αφιέρωσε δεκά λιβέλλους, αλλά και οι New York Times στράφηκαν εναντίον του. Δισεκατομμυριοέχοι όπως ο Μάικλ Μπλουμμπεργκ και ο Μπιλ Ακμαν επένδυσαν μαζικά στον

Κουόμο και έχασαν. Γόνος ισχυρής πολιτικής δυναστείας, υφυπουργός του Κλίντον και σύζυγος μιας κόρης του Ρόμπερτ Κένεντι στον πρώτο του γάμο, ο Κουόμο ήταν η επιτομή του κατεστημένου των Δημοκρατικών – ωστόσο ουδόλως υστέρησε του δεξιού Ρούντολφ Τζουλιάνι, από τους πρώτους που κατηγόρησαν τον Μαμντάνι για «κράμα εξτρεμιστικού Ισλάμ και κομμουνισμού».

Πόλεμος λάσπης

Σε τηλεοπτική εκπομπή, ο Κουόμο δεν δίστασε να υπονοήσει ότι ο μουσουλμάνος Μαμντάνι θα χαιρόταν με μια δεύτερη 11η Σεπτεμβρίου. Επιτροπή υποστηρικτών του Κουόμο πλημύρισε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με ψεύτικα, ρατσιστικά βίντεο, δημιουργήματα τεχνητής νοημοσύνης, που εμφάνιζαν τον Μαμντάνι να τρώει με τα χέρια ρύζι και να χαριεντίζεται με κλεφτόνια και σεξουαλικούς παραβάτες. Ακόμη και όταν κέρδισε το χρίσμα των Δημοκρατικών, τα μεγάλα ονόματα των Δημοκρατικών στη Νέα Υόρκη είτε δεν τον υποστήριξαν ποτέ, όπως ο ηγέτης τους στη Γερουσία Τσακ Σούμερ, είτε το έκαναν την τελευταία στιγμή εντελώς ανόρεχτα, όπως ο ομόλογός του στη Βουλή των Αντιπροσώπων, Χακίμ Τζέφρις.

Σε αυτό το φόντο, η άνετη νίκη του Μαμντάνι, με εννέα μονάδες διαφορά, ήταν καθολική ήττα όλων των κέντρων εξουσίας – του κατεστημένου και των δύο κομμάτων, της Γουόλ Στριτ και των μεγάλων συγκροτημάτων του Τύπου –

και βαρόμετρο των μεγάλων αλλαγών που κυοφορούνται στο κοινωνικό σώμα. Είναι χαρακτηριστικό ότι, παρόλο τον πόλεμο που δέχθηκε για τις θέσεις του υπέρ των Παλαιστινίων, ο μουσουλμάνος Μαμντάνι κέρδισε το ένα τρίτο των Εβραίων της μεγαλούπολης.

Ασφαλώς, οι μεγάλες προκλήσεις είναι μπροστά του. Τα προηγούμενα χρόνια, κάμποσοι Δημοκρατικοί κέρδισαν μεγάλες πόλεις με αριστερές θέσεις, για να απογοητεύσουν το κοινό τους τα επόμενα χρόνια, με τυπικό παράδειγμα τον πρώην δήμαρχο Νέας Υόρκης Μπιλ ντε Μπλάζιο. Το κατά πόσον το φαινόμενο Μαμντάνι είναι εξαγωγίμο από τη φιλελεύθερη Νέα Υόρκη των 8,5 εκατομμυρίων στην πιο απόρβλητη Αμερική των 340 εκατομμυρίων μένει να αποδειχθεί.

Στην άλλη όχθη

Σε κάθε περίπτωση, ύστερα από τη νίκη του Τραμπ το 2024, η μετεωρική άνοδος του Μαμντάνι φέτος ήρθε να επιβεβαιώσει ότι το (νεο)φιλελεύθερο Κέντρο πνέει ασφυκτικά στις σύγχρονες δυτικές δημοκρατίες, με τα δυναμικά ανερχόμενα ρεύματα να βρίσκονται στα δεξιά και στα αριστερά του. Αυτό βλέπουμε και στην Ευρώπη, με τη Λεπέν και τον Μελανσόν στη Γαλλία, τον Φάρατζ και τους Πράσινους στη Βρετανία και πάει λέγοντας. Από εδώ και η «Μαμντανι-μανία» μιας ευρωπαϊκής Αριστεράς που δεν βρίσκεται στις καλύτερες μέρες της και, σε μια αντιστροφή όσων γνωρίζαμε για δεκαετίες, έχει φτάσει να αναζητεί την απέναντι ακτή του Ατλαντικού πηγές έμπνευσης και πρότυπα προς μίμηση.

«Παρακολούθησα την εκστρατεία σου κι ήταν εντυπωσιακή».

Μπαράκ Ομπάμα, πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ, ο οποίος αν και δεν τον υποστήριξε ανοιχτά, άφησε να διαρρεύσει το περιεχόμενο του θερμού τηλεφώνημάς τους, ενώ άλλοι Δημοκρατικοί ηγέτες απέφυγαν να πάρουν θέση.

Τον Νοέμβριο του 2024 η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών αποκαρκτηρίσε μια σειρά απόρρητων δελτίων πληροφοριών της ΚΥΠ που αφορούν το μοιραίο καλοκαίρι του 1974 και την τραγωδία της Κύπρου. Αυτές οι εκθέσεις εντάχθηκαν στο πρώτο μέρος του τόμου «Απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ για το Κυπριακό» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο στις 13 Νοεμβρίου. Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου ο αναγνώστης θα βρει ένα σημαντικό σώμα τεκμηρίων για τη μελέτη του Κυπριακού από το αρχείο του αντιστρατήγου ε.α. Γεωργίου Τσουμιά. Για πρώτη φορά το σύνολο των τεκμηρίων, τα πληροφοριακά δελτία και το αρχείο Τσουμιά σχολιάζονται επιστημονικά από τον ιστορικό Τάσο Σακελλαρόπουλο. Το βιβλίο προλογίζει ο διευθυντής της «Καθημερινής» Αλέξης Παπαχελάς. Η εφημερίδα προδημοσιεύει χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τον πρόλογο και τα δύο κεφάλαια του βιβλίου.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Από τον πρόλογο του Αλέξη Παπαχελά

Οι αποκαρκτηρισμένες εκθέσεις της τότε ΚΥΠ είναι ψυχρά κείμενα που παραθέτουν πληροφορίες και εκτιμήσεις για την περίοδο από την προετοιμασία του πραξικοπήματος εναντίον του αρχιεπισκόπου Μακαρίου έως την τουρκική εισβολή. Δεν φωτίζουν πολλές σκοτεινές πτυχές όλων όσα διεδραματίστηκαν τότε πίσω από κλειστές πόρτες, αλλά μας δίνουν μια γεύση του τι συνέβαινε εκείνες τις «καυτές» ημέρες. Είναι μια πρώτη γεύση από το τι θα μπορούσε να ακολουθήσει αν αποκαρκτηριζόταν όλα τα αρχεία των ελληνικών κρατικών υπηρεσιών εκείνης της περιόδου.

Στην πορεία για την έκδοση αυτού του τόμου, ο φίλος, πρόεδρος επί τιμή και πρώην υπουργός Παύλος Αποστολίδης με ενπέρωσε, και τον ευχαριστώ για αυτό, σχετικά με ένα σώμα τεκμηρίων που αφορούν το Κυπριακό, τα οποία του είχε παραδώσει ο αντιστρατήγος εν αποστρατεία Γεώργιος Τσουμιάς, με την πρόταση να αποδοθούν στην ιστορική έρευνα μετά τον θάνατό του. Κρίνοντας τα έγγραφα αυτά ως ιδιαίτερα σημαντικά και αποκαλυπτικά για τη μελέτη του Κυπριακού, ελήφθη η απόφαση να συμπεριληφθούν στο δεύτερο μέρος αυτού του τόμου, διαμορφώνοντας έτσι μια έκδοση που τεκμηριώνει με σαφήνεια το ουσιαστικό (ή πραγματικό) πλαίσιο επί του οποίου εκτυλίχθηκε η τραγωδία της Κύπρου.

Απόσπασμα από την εισαγωγή του πρώτου μέρους του βιβλίου (Τ. Σακελλαρόπουλος) και από έκθεση της ΚΥΠ

Παρά τις εξαιρετικές λεπτομέρειες που συνήθως περιλαμβάνουν οι αναφορές, ισχύει η πάγια τακτική της μη ονομαστικής αναφοράς σε πηγές και σε πληροφοριοδότες. Γενικά οι συνεργάτες των μυστικών υπηρεσιών απουσιάζουν από τις αναφορές αυτές. Κατά πάγια τακτική, αναφέρονται μόνο τα ονόματα των επώνυμων «στόχων», και αυτά μόνο σε όσα έγγραφα διέπονται από μια δεδομένη τακτική ροής πληροφοριών, και όχι στα άκρως απόρρητα έγγραφα, στα οποία καταγράφεται η προετοιμασία πολιτικής ανατροπής ή επίθεσης σε ξένο ή οικείο έδαφος.

Από τα έγγραφα των μυστικών υπηρεσιών τα οποία δίνονται στη δημοσιότητα μαθαίνουμε για τη σοβαρότητα και την αξιοπιστία ή μη μιας χώρας, για την εξωτερική της πολιτική, για την πολεμική της πολιτική, για την αμυντική της πολιτική, τέλος για την αξιοπιστία του ίδιου του κρατικού μηχανισμού, σε αυτή την ακραία, επικίνδυνη και ευαίσθητη διάσταση την οποία καλύπτουν οι μυστικές υπηρεσίες.

Σε ένα γενικό πλαίσιο, γνωρίζουμε ότι ο κόσμος των μυστικών υπηρεσιών είναι ένα κλειστό δωμάτιο για το ευρύ κοινό, για τους πολιτικοποιημένους πολίτες, για τις αντιπολιτεύσεις των κρατών,

αλλά πολύ συχνά και για τη συμπολίτευση κυβερνήσεων. Για τις ίδιες τις κυβερνήσεις, εννιμέρωση και λόγο έχουν ο πρωθυπουργός, οι αρμόδιοι υπουργοί και η ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων. Αυτά συμβαίνουν στις δημοκρατικές χώρες. Τούλαχιστον θα έπρεπε να συμβαίνουν. Η νεότερη ιστορία και η σύγχρονη μας εποχή αναφέρουν συχνά μυστικές υπηρεσίες ή κλάδους τους, ακόμα και ομάδες πρακτόρων ή και πράκτορες, που εμφορούμενοι από ιδεολογικές εμμονές παραποιήσαν εντολές ή χωρίς κεντρικές εντολές σχεδίασαν και πραγματοποιήσαν ενέργειες αντίθετες με την πολιτική των κυβερνήσεών τους.

**Κ.Υ.Π. / Α' ΚΛΑΔΟΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΕΠΙ ΚΥΠΡΟΥ – ΤΟΥΡΚΙΑΣ
Της 4ης Ιουλίου 1974**

...«Δεν έχει εισέτι εξακριβωθεί εάν αι επιμόνως κυκλοφορούσαι φήμαι διαδίδονται σκοπίμως ή εάν εκφράζουν τας πραγματικές προθέσεις του Μακαρίου επί του θέματος. Τα περί εκδιώξεως των Ελλήνων Αξιωματικών εκ Κύπρου έχουν δημιουργήσει φοβίαν και άγχος εις τους εθνικόφρονες πάντων των κοινωνικών τάξεων, λόγω του Κομμουνιστικού κινήτου, όστις πιστεύεται ότι μετά την απομάκρυνσιν των Ελλήνων Αξιωματικών εκ Κύπρου θα εκδηλωθή διά δυναμικών ενεργειών.

Σχόλιον: Ο εξαναγκασμός της Ελληνικής Κυβερνήσεως προς ανάκλησιν των εν Κύπρω Ελλήνων Αξιωματικών δεν αποκλείεται ν' αποτελή παραχώρησιν του Μακαρίου προς τινά ξένην δύναμιν επ' ανταλλάγματι υποστηρίξεως τούτου εις περίπτωσιν δυσκόλου περιστάσεως. Ανεξαρτήτως

Τουρκικό άρμα μάχης περνάει καταχειροκροτούμενο και υπό το βλέμμα του Μουσταφά Κεμάλ μπροστά από το ξενοδοχείο «Σαράι», στον τουρκικό τομέα της Λευκωσίας, στις 24 Ιουλίου 1974. Η εισβολή άρχισε στις 5 το πρωί της 15ης Ιουλίου, όμως μέχρι τις 8.30 τα ελληνικά όπλα σιγούσαν, καθώς η χούντα της Αθήνας, παρά τις απεικονισμένες εκκλήσεις της ΕΛΔΥΚ, δεν έδινε άδεια για πυρ. Όταν αυτό συνέβη, περίπου 10.000 Τούρκοι καταδρομείς, στρατιώτες και ένοπλοι άτακτοι επιχειρούσαν ήδη στη Μεγαλόνησο.

«Ο Μακάριος πλέον καθοδηγείται υπό των Κομμουνιστών»

Η έκδοση με τα απόρρητα τηλεγραφήματα της ΚΥΠ από το καλοκαίρι του 1974 δείχνει ποια εικόνα είχε το βαθύ κράτος της χούντας λίγο πριν από τον «Αττίλα»

Το βιβλίο «Απόρρητα έγγραφα της ΚΥΠ για το Κυπριακό», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο στις 13 Νοεμβρίου, περιλαμβάνει αποκαρκτηρισμένα, πλέον, δελτία πληροφοριών και εκθέσεις των ελληνικών μυστικών υπηρεσιών σχετικά με το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή.

της βαθύτερας αιτίας, ήτις εδνιούργησε την τωιαύτην κρίσιν εις τας σχέσεις Αθηνών - Λευκωσίας, η απόφασις της Κυπριακής Κυβερνήσεως περί απομακρύνσεως των Ελλήνων Αξιωματικών θα έχη ολεθρίας επιπτώσεις επί του εθνικού θέματος, καθ' όσον ο Μακάριος περιστοιχιζόμενος πλέον υπό των Κομμουνιστών θα καθοδηγείται υπ' αυτών μη δυνάμενος να πράξη άλλως πώς».

Συνοπτικό δελτίο πληροφοριών 18/29-7-74

«Σχόλιον: Ο Μακάριος απεφάσισε και προχωρεί εις την κάθαρσιν της Ε/Φ και παντός αντιφρονούντος, άνευ ουδενός υπολογισμού των ενδεχομένων συνεπειών των ενεργειών του αυτών τόσον εις το εσωτερικών της Νήσου όσον και εις την Ελλάδα, εις ην προσπαθεί δε να επιρρίψη την όλην ευθύνην του πράγματος.

13 Αυγούστου 1974

...«Κατά μη επιβεβαιωθείσας πληροφορίας (12/8/74), η Βρεταννική Υπάτη Αρμιοστία εν Λευκωσία κατέστρεψε μέρος του Απορρήτου Αρχείου της και το μεγαλύτερον μέρος του προσωπικού της μετεκινήθη εις την Αγγλικήν Λέσχην προς το κέντρον της πόλεως. Επίσης εκκυκλοφόρησε μεταξύ των Αγγλικών οικογενειών (12/8/74) έγγραφον, δι' ου πληροφορούνται αύταί ότι: (α) Αι συνομιλίας της Γενεύης οδηγούνται εις αδιέξοδον. (β) Υφίσταται κατάσταση εις παρρησιόχους εις τας Βάσεις. (γ) Οι Τούρκοι απειλούν με ναυάγιον των συνομιλιών, ίνα επιτύχουν τον σκοπού των. (δ) Αι Βρεταννικά οικογένεια εν Κύπρω να παραμείνουν έγκλειστοι και να παρακολουθούν την εκπομπήν του Ρ/Σ των Βάσεων. (Β/6)

16 Αυγούστου 1974

...«Η Κυπριακή Κυβέρνησις, ευρισκομένη εις τραγικήν θέσιν και

μη δυνάμενη να αναλάβη την τεραστίαν ευθύνην της υπογραφής μιας καταστρεπτικής διά τον Ελληνισμόν συμφωνίας, πναγκάσθη να προβή εις την ως άνω ενέργειαν προκειμένου να εξασφαλίση την συγκατάθεσιν ολοκλήρου του πολιτικού κόσμου της νήσου.

Από 15/8/74 υπό Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας ήρρισαν προσβολαί επιγείων στόχων, τη συνεργασία επιγείων σταθμών ασυρμάτου, εις Αμμόχωστον, Λευκωσίαν και λοιπών περιοχών κατεχομένων υπό Ε/Κ Δυνάμεων, διά βομβών NAPALM, ρουκετών και πολυβολισμών, συνεκισθέντων μέχρι της 19.00 ώρας περίπου. Επίσης προσεβλήθη το στρατόπεδον των Ειρηνευτικών Δυνάμεων το οποίον κείται πλησίον Α/Δ Λευκωσίας. (Α/2) β. - Από 160545/8/74 προσβάλλεται η περιοχή ΕΛΔΥΚ (Στρατόπεδον και Γερόλακκος) υπό Τουρκικών Α/Φ».

Απόσπασμα από την εισαγωγή στο δεύτερο μέρος του βιβλίου (Τ. Σακελλαρόπουλος) και τμήμα αρχείου αντιστρατήγου ε.α. Γεωργίου Τσουμιά

Μετά το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974, την τουρκική εισβολή και την καταστροφή της Κύπρου, φαίνεται ότι οι ιωαννινοί, και ίσως και ο ίδιος ο Ιωαννίδης, ψέλλιζαν σε ιδιωτικές συζητήσεις ότι είχαν διαβεβαιώσεις από πράκτορες της CIA πως την ανατροπή του Μακαρίου θα ακολουθούσε μια εικονική τουρκική εισβολή, και σε επόμενη φάση θα ενωνόταν το καταληφθέν τμήμα της Κύπρου με την Τουρκία και το υπόλοιπο, υπό τον έλεγχο της χούντας των Αθηνών, με την Ελλάδα. Για το παραπάνω δεν έχουμε καμιά διαβεβαίωση ότι έτσι έγινε. Ωστόσο η επιμονή περί απουσίας δόλου εκ μέρους των καταστροφών της Κύπρου βασίζεται σε αυτό, ότι δηλαδή «τους κορόιδεψαν οι Αμερικανοί».

Η τουρκική επίθεση έπεισε πολύ αργά τη χουντική ηγεσία ότι δεν ήταν απλώς μια περιορισμένη επίθεση (η οποία πιθανώς είχε «συμφωνηθεί»), αλλά μια γενικευμένη προσβολή και προσπάθεια εκ μέρους της τουρκικής πλευράς να καταστραφούν οι ελληνικές πολεμικές δυνάμεις στην Κύπρο. Ενώ η επίθεση αυτή άρχισε περίπου στις 5 το πρωί, η άδεια από τη χουντική ηγεσία στην Αθήνα για χρήση αντιαεροπορικών μέσων δόθηκε στις 8:45. Εως τότε υπήρχε απόλυτη δέσμευση των ελληνικών πυρών, παρά τις απεικονισμένες προσπάθειες των εν Κύπρω επικεφαλής των ελληνικών δυνάμεων να πείσουν τηλεφωνικά την ηγεσία στην Αθήνα ότι είχε λάβει χώρα μια μαζική επίθεση και πως υπήρχε απόλυτη ανάγκη να δοθούν «ελεύθερα» πυρά εναντίον των επιτιθέμενων από αέρος και θαλάσσης. Η αποδέσμευση δόθηκε όταν πλέον βρίσκονταν και επιχειρούσαν στην Κύπρο περίπου 10.000 Τούρκοι καταδρομείς, στρατιώτες, ένοπλοι άτακτοι.

Εκθεση Καραγιάννην 14/9/74 (ο στρατηγός διοικητής της δημοκρατικής Ελλάδας προχωρεί σε απολογισμό της τουρκικής εισβολής)

– «Ηθικόν: Τα Τουρκικά στρατεύματα φαίνεται ότι έχουν υψηλόν ηθικόν, οφειλόμενον εις τα επιτυχεύοντα στρατιωτικά αποτελέσματα, εις την υπεροχήν των μέσων και κυρίως, εις την ψυχολογικήν προπαρασκευήν τούτων περί της δήθεν «απελευθερώσεως των Τ/Κ αδελφών» και εις την αφειδώς γενομένην απονομήν ηθικών αμοιβών.

– Ελλειψις συστηματικότητας εντοπισμού και προσδιορισμού στόχων ως και παρακολουθήσεως της βολής, ελλιπής και μη συντονισμένη παρατήρησις. Ούτω μόνον εξηγείται, ευμεγέθεις, χαρακτηριστικώς ευδιάκριτοι και λίαν τρωτοί στόχοι, ολίγον οπίσω του ΠΟΤ, ως το ημέτερον Πυρ/κόν, το οποίον πολλάκις ήτο και επί του ΠΟΤ, τμήματα Πεζικού με επιβλητικών όγκων οχημάτων ΙΧ, Στρατιωτικών κ.λπ., να μην καθίστανται αντιληπτοί και να παραμένουν απρόσβλητοι και ανενόχλητοι μέχρις εξαφανίσεως των».

Ο Ιωαννίδης και η εικονική εισβολή

Μετά το πραξικόπημα οι ιωαννινοί, και ίσως και ο ίδιος ο Ιωαννίδης, ψέλλιζαν σε ιδιωτικές συζητήσεις ότι είχαν διαβεβαιώσεις από πράκτορες της CIA πως την ανατροπή του Μακαρίου θα ακολουθούσε μια εικονική τουρκική εισβολή, και σε επόμενη φάση θα ενωνόταν το καταληφθέν τμήμα της Κύπρου με την Τουρκία και το υπόλοιπο με την Ελλάδα.

Το χωριό που δεν έσμιξε ποτέ

Στα Βορίζια το τραύμα του αιματοκυλίσματος του 1955 δεν είχε κλείσει. Ο Άρης Τσαντηρόπουλος, που διεξήγαγε επί δέκα χρόνια εθνογραφική έρευνα εκεί, μιλάει για την παλιά πληγή και την υποτροπή της

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Το 2006 ο Άρης Τσαντηρόπουλος παρουσίαζε στο Ηράκλειο τη διατριβή του για τη βεντέτα στην Κρήτη, όταν ένας άνδρας από το ακροατήριο έλαβε τον λόγο. Μίλησε για το χωριό του, τα Βορίζια, και το τραύμα που ακόμη το στοιχειώνει: ένα «αμόκ φόνων» το 1955 την ημέρα του πανηγυριού του Αγίου Φανουρίου. «Ήταν βρέφος τότε και μου έκανε εντύπωση πώς έβγαζε τόσο έντονο συναίσθημα», θυμάται ο κ. Τσαντηρόπουλος. «Εφερε το βάρος της καταγωγής του».

Εκείνη η παρέμβαση, αλλά και το γεγονός ότι μετά το '55 στα Βορίζια έπαψαν οι συλλογικές γιορτές, κίνησαν το ενδιαφέρον του κ. Τσαντηρόπουλου, καθηγητή Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Από το 2009 έως το 2019 επισκεπτόταν τακτικά το χωριό, στο πλαίσιο εθνογραφικής έρευνας. Εγινε ομοτράπεζος των κατοίκων και επιχειρήσε να δει πώς πορεύονταν με την ανάμνηση της διάχυτης βίας. Γνώρισε και έζησε από κοντά το χωριό, προτού ξεσπάσει η πρόσφατη ένοπλη σύρραξη που άφησε πίσω της δύο νεκρούς και τουλάχιστον τέσσερις τραυματίες.

Πώς άνοιξαν τα στόματα

Οι πόρτες άνοιξαν αφού τον συνέσπασαν άνθρωποι που γνώριζε στα Λιβάδια, στη βόρεια πλευρά του Ψηλορείτη, όπου είχε ερευνήσει τους μηχανισμούς που κινητοποιούνται για να αποκλιμακωθούν εντάσεις και διαφορές προτού κάποιος πάσει τα όπλα. Σταδιακά χτίστηκε και η εμπιστοσύνη. «Ήθελαν να μιλήσουν για τα Βορίζια», λέει. «Κυρίως οι γυναίκες, γιατί εκείνη τη νύχτα υπήρχαν και γυναίκες μεταξύ των θυμάτων. Κάποιοι έκλαιγαν στις συνεντεύξεις, ακόμη κι αν είχαν περάσει δεκαετίες».

Διευκρινίζει ότι δεν ένιωθε ανασφάλεια ή απειλή όποτε βρισκόταν στο χωριό. Όσο τα συμβάντα ήταν ακόμη νωπά, προσπαθώντας να τα εξηγήσουν κάποιοι τα απέδιδαν στη «μοίρα» και άλλοι στην εγκατάλειψη της εύνοιας από τον προστάτη τους, Άγιο Φανούριο. Χρόνια αργότερα, εκείνοι διέκρινε στους ντόπιους συσσωρευμένο θυμό και μια αίσθηση αμηχανίας, καθώς δεν ήταν ακόμη δυνατόν να κατανοηθούν οι φόνοι του '55. Όπως παρατηρεί, υπήρχε διάχυτος φόβος μήπως επαναληφθεί

το παρελθόν. Στα σπίτια γίνονταν γλέντια, όχι όμως και στην πλατεία. «Συνήθως μια γιορτή ενώνει, εδώ υπήρχε η αγωνία μήπως συμβεί κάτι στη διάρκεια της συλλογικότητας», λέει. Περιγράφει αυτή την κατάσταση σαν «“ουλή” που έχει αφήσει το αποτύπωμά της στον κοινωνικό δεσμό και δοθείσες αφορμές θα αρχίσει να “πυρρορεί” ξανά».

Διαπίστωσε αυτήν την έλλειψη κοινωνικού δεσμού ακόμη και στις βόλτες που έκανε στο χωριό. Όπως περιγράφει στην «Κ», ανάλογα με το ποιος τον συνόδευε, άλλαζε κάθε φορά η διαδρομή. Κάθε οικογένεια έμοιαζε να έχει χαράξει το δικό της μονοπάτι, λες και τα σοκάκια ήταν οριοθετημένα. «Οχι γιατί υποτιμούσαν κάποιους, αλλά για να μη δίνουν αφορμές, για να μη συναντηθούν τα βλέμματα».

Ο Άγιος Φανούριος

Το πανηγύρι των Βορίζιων ήταν άλλοτε ξεκούστο. Ακόμη και λεωφορείο μετέφερε εκεί εκδρομείς για το γλέντι. Τη νύχτα της 26ης Αυγούστου 1955, όμως, όλα άλλαξαν. Οι φόνοι ξεκίνησαν με το θανάσιμο μαχαίρωμα του δασοφύλακα του χωριού από έναν συντοπίτη του. Σε διάστημα λιγότερο της μισής ώρας ακολούθησαν και άλλα διαδοχικά εγκλήματα, με αποκορύφωμα τη ρίψη χειροβομβίδας στην οικία όπου είχε μεταφερθεί ο πρώτος νεκρός και οι συγγενείς του τον μοιρολογούσαν. Όπως επισημαίνει και ο κ. Τσαντηρόπουλος, ήταν «ένα τυφλό και μαζικό εγκλημα».

«Έπεφταν από παντού ντουφεκιές. Όλοι έριχναν, όλοι φώναζαν, όλοι έκλαιγαν ή βλαστημούσαν. Πραγματικό δηλαδή αμόκ, με τη διαφορά ότι, όπως είναι πιστοποιημένο, το αμόκ καταλαμβάνει έναν άνθρωπο —συνήθως τους αραπάδες και τους Ιάπωνες— που με ασυγκράτητη μανία πέφτουν και σφάζουν και σκοτώνουν όποιον εύρουν μπροστά τους διά να σκοτωθούν κατόπιν από τους άλλους. Είς τα γραφικά Βορίζια συνέβη το αντίθετο. Ένας δεν εσκότωνεν, αλλά πολλοί αλληλοεσκοτώνοντο και κανείς δεν ήξερε γιατί αλληλοεσκοτώνοντο», έγραφε τότε μια αθηναϊκή εφημερίδα.

Στην έρευνά του ο κ. Τσαντηρόπουλος διαπίστωσε ότι ο Τύπος εκτός Κρήτης έπευσε τότε να νοηματοδοτήσει τα γεγονότα ως «ξέσπασμα βεντέτας», αναπαράγοντας το στερεότυπο του «κακού εθίμου». Αντιθέτως, ο όρος

δεν εμφανιζόταν σε τοπικά δημοσιεύματα. Επιλέγονταν κυρίως λέξεις που τόνιζαν τη σοβαρότητα των εγκληματικών πράξεων και τις αποπλαισιώναν από νοοτροπίες και κοινωνικές αντιλήψεις περί ανταποδοτικού δικαίου.

Στη μονογραφία του, που πρόκειται να κυκλοφορήσει σύντομα με τίτλο «Η Μοίρα του τραυματικού. Στη δική, στον τύπο και στη συλλογική μνήμη ενός χωριού της Κρήτης», ο κ. Τσαντηρόπουλος παραθέτει και ορισμένες από τις μαρτυρίες που συνέλεξε στα Βορίζια. Ένας κάτοικος του είπε ότι το χωριό έμεινε μετά το '55 «μαυροφορεμένο, σκλαβωμένο, σιωπηλό». Άλλος επικείμενος να αποδώσει ακόμη και την αδυναμία συγκρότησης συνεταιρισμού μελιού σε εκείνη την αιματοβαμμένη νύχτα, λέγοντας ότι «ο κόσμος είναι δικασμένος, δεν μονοιάζουνε».

Ισως είναι ενδεικτικός και ένας διάλογος που παραθέτει ο κ. Τσαντηρόπουλος από τα πρακτικά της δίκης για τα εγκλήματα του '55, η οποία διεξήχθη στην Αθήνα. «Η φωτιά που άναψε στο χωριό μας δεν θα σβήσει ούτε σε δύο αιώνες. Τα παιδιά που μεγαλώνουν θυμούνται τους σκοτωμένους συγγενείς τους», είπε ένας μάρτυρας. Για να του απαντήσει τότε ο εισαγγελέας: «Η απόφασις του δικαστηρίου, οποιαδήποτε κι αν είναι, πρέπει να θεωρηθεί δίκαια λύσις. Αν δεν ξεχάσουν, αλίμονο στο χωριό σας».

Ο οικισμός

Προ του 1955, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τα Βορίζια καταστράφηκαν ως αντίποινα από τις γερμανικές κατοχικές δυνάμεις. Το 1948 επιχειρήθη-

«Άγριον αιματοκύλισμα εις χωρίον της Κρήτης δι' ασήμαντον αφορμήν», αναφέρει ο τίτλος του δημοσιεύματος της «Κ» (30/8/1955) για το μακελειό στο πανηγύρι του Αγίου Φανουρίου το 1955.

κε να χτιστεί ένας νέος οικισμός στη γειτονική θέση Βροντισάκι, εντός της κτηματικής περιφέρειας της όμορης κοινότητας Ζαρός. Ο κ. Τσαντηρόπουλος θυμίζει ότι ο σχεδιασμός του νέου χωριού είχε γίνει από τον αρχιτέκτονα Δημήτρη Πικιώνη. Το εγχείρημα, όμως, δεν ευοδώθηκε. Προέκυψαν αντιδράσεις από άλλα χωριά τόσο σθεναρές, που παρλίγο να ξεσπάσει ένοπλη σύγκρουση. Οι Βοριζιανοί τελικά αφαίρεσαν δομικά υλικά, ξύλα και κεραμίδια από τον νέο οικισμό και επέστρεψαν στα διαλυμένα σπίτια τους για να τα επισκευάσουν.

Σήμερα το χωριό αριθμεί περίπου 500 κατοίκους και είναι χτισμένο σε 540 υψόμετρο στους πρόποδες του Ψηλορείτη. Οι περισσότεροι ντόπιοι ασχολούνται με την κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία και έχουν επεκτείνει επαγγελματικά τις δραστηριότητές τους στη Μεσσορά. Ο πληθυσμός τους είναι κατανεμημένος σε περίπου 30 ευρείες συγγενικές ομάδες. Από την έρευνά του στο δημοτόλγιο ο κ. Τσαντηρόπουλος διαπιστώνει ότι αυτές είναι σχεδόν ίδιες σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Όπως και σε άλλες ορεινές περιοχές της Κρήτης, παρατηρεί εδώ την ίδια τάση: αποφεύγεται η εγκατάσταση γαμπρών στο εσωτερικό της κοινότητας για την αποτροπή δημιουργίας νέων ομάδων αιματοσυγγενείας, οι οποίες θα μπορούσαν να διεκδικήσουν ζωτικό χώρο από τα διαθέσιμα βοσκοτόπα με συνέπεια να προκληθούν συγκρούσεις.

Όπως σημειώνει ο καθηγητής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, στα Βορίζια τα περισσότερα βοσκοτόπια είναι κοινοτικά, καθώς τα ιδιωτικά καταλαμβάνουν σχεδόν μηδαμινές εκτάσεις. Αυτό σε κάποιες περιπτώσεις ενδέχεται να προκαλεί ή να εντείνει ανταγωνισμούς. Στα Βορίζια και στα γειτονικά χωριά Ζαρός και Καμάρες διατηρούνται ακόμη δοξασίες βάσει των οποίων ο Άγιος Φανούριος βοηθάει στην ανεύρεση κλεμμένων αιγοπροβάτων. Μέχρι και σήμερα ύποπτοι ζωοκλοπής ορκίζονται για την αθωότητά τους σε ένα εικόνισμα, ενώ θεωρείται ότι ο ψευδώς ορκιζόμενος τιμωρείται από τον Άγιο.

Το στιγμή στο παρόν

Στην έρευνά του ο κ. Τσαντηρόπουλος διαπιστώνει ότι το χωριό παρέμενε κοινωνικά στιγματισμένο από τα μακρινά γεγονότα του

'55. «Όταν ήμουν στο γυμνάσιο και τσακωνόμαστε, λέγανε: εδώ θα γίνει Βορίζια. Ενιωθα ντροπή», του είπε μία κάτοικος. «Είναι μια ρετσίνα που πιστεύω ότι δεν θα φύγει ποτέ». Ακόμη και μαντινάδες εμπνεύστηκαν από εκείνη την αιματοχυσία λυράρηδες άλλων περιοχών της Κρήτης, ώστε να κατακρίνουν τις συνέπειες που θα είχαν οι αστυνομικοί έλεγχοι για την παραβατικότητα στο νησί. Ενδεικτικοί είναι οι εξής στίχοι: «Δύο-τρεις κακοσειριάρες κουκουλοφόροι μπάτσοι / Βορίζα θα το κάνουνε όλο το Μονοφάτσι».

Ο κ. Τσαντηρόπουλος έχει μιλήσει με ανθρώπους του χωριού μετά την πρόσφατη φονική συμπλοκή. «Και σε άλλα μέρη της χώρας έχουμε δει να γίνονται σε κοινή θέα ανταλλαγές πυρών μεταξύ μελών εγκληματικών ομάδων. Η διαφορά εδώ είναι ότι στιγματίζεται μια ολόκληρη κοινότητα», λέει. «Παρουσιάστηκε ως βεντέτα, αλλά όσα έγιναν τώρα δεν προκύπτει ότι σχετίζονται με τις οικογένειες του '55. Επίσης, στους φόνους αντεκδίκησης τα θύματα είναι στοχευμένα. Δεν γίνεται πεδίο μάχης ένα χωριό, δεν πυροβολούν αδιακρίτως. Είναι σαν να κυριεύσε τους δρόμους των γεγονότων μια “ενόρμηση θανάτου”, χωρίς να λογαριάζουν ότι θύματα είναι πολύ πιθανό να είναι και οι ίδιοι».

Μεταξύ των κατοίκων, όπως λέει, επικρατεί τώρα ανησυχία και φόβος. Σκέφτονται μήπως βρεθούν κάπου όπου θα ανταμώσουν ξαφνικά εκπρόσωποι αντίπαλων πυλώνων και θα πέσουν ξανά τυφλά πυρά. Το κλείσιμο των σχολείων μπορεί να προτάθηκε αρχικά ως προληπτικό μέτρο, για να μη συνυπάρξουν τα παιδιά αντίπαλων οικογενειών, αλλά όπως παρατηρεί ο κ. Τσαντηρόπουλος, «πρόκειται για μια απόφαση που βασίζεται στη λογική της μη συνάντησης στον ίδιο χώρο, ακόμη κι αν πρόκειται για χώρο μετάδοσης της γνώσης».

«Η αστυνομία χωρίζει το χωριό για να αποτρέψει το παραπέρα, το ίδιο συμβαίνει και στα σχολεία. Περιφρουρείται η μία κηδεία και στην άλλη, στα Χανιά, τοποθετείται στην είσοδο ανιχνευτής μετάλλων. Αυτό, όμως, μέχρι πού θα κρατήσει;», αναρωτιέται. «Πώς θα γίνει το γεφύρωμα κάποια στιγμή; Μήπως αναπαράγεται η ίδια λογική που θέλει το χωριό χωρισμένο στα δύο, διαιρεμένο, να μη συναντάει ο ένας τον άλλον;».

Ο Άγιος και η ζωοκλοπή

Διατηρούνται ακόμη δοξασίες βάσει των οποίων ο Άγιος Φανούριος βοηθάει στην ανεύρεση κλεμμένων αιγοπροβάτων. Μέχρι και σήμερα, ύποπτοι ζωοκλοπής ορκίζονται για την αθωότητά τους σε ένα εικόνισμα.

Το πανηγύρι του θανάτου

Οι φόνοι τη νύχτα της 26ης Αυγούστου 1955 ξεκίνησαν με το θανάσιμο μαχαίρωμα του δασοφύλακα του χωριού. Σε διάστημα λιγότερο της μισής ώρας ακολούθησαν και άλλα εγκλήματα, με αποκορύφωμα τη ρίψη χειροβομβίδας στην οικία όπου είχε μεταφερθεί ο πρώτος νεκρός.

Του απεσταλμένου μας στην ΚΡΗΤΗ
ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΑ

Το μεσημέρι της περασμένης Δευτέρας στα Βορίζια, την ώρα που συγγενείς και φίλοι του νεκρού βάδιζαν μαυροφορεμένοι και βουβοί προς την εκκλησία, ένα αγροτικό φορτηγάκι σκαρφάλωσε στην αντικρινή πλαγιά του χωριού. Προσπέρασε τα τηλεοπτικά συνεργεία που μετέδιδαν «ζωντανή» εικόνα στημένα σε έναν φυσικό εξώστη –είναι περίπου το σημείο όπου φαίνεται σε βίντεο ένας κατηγορούμενος να ρίχνει προς τα κάτω με καλόνικοφ– και σταμάτησε μετά το τελευταίο σπίτι.

Στην καρότσα του αγροτικού ήταν ένα αγόρι, πιθανόν μικρότερο των 15 ετών, που κρατιόταν όρθιο από μια πλαστική δεξαμενή νερού, μετά το πότισμα των ζώων ή των ελαιόδεντρων. Το παιδί πήδηξε κάτω κι άρχισε να ξεφορτώνει με τον πατέρα του αγροτικά εργαλεία. Υστερα το φορτηγάκι έκανε αναστροφή και κατηφόρισε ξανά προς τα κτήματα.

Το πρώτο λουκέτο

Σχεδόν οι μισοί (46,5%) από τους 504 μόνιμους κατοίκους του χωριού που βρίσκεται εδώ και μία εβδομάδα στο επίκεντρο της δημοσιότητας είναι ηλικίας κάτω των 30 ετών, σύμφωνα με την απογραφή του 2021. Οι οικογένειες εδώ πάνω κάνουν πολλά παιδιά, όμως όπως πολλοί μαθητές των χωριών στους πρόποδες του Ψηλορείτη έχουν μια ιδιότυπη σχέση με το σχολείο. Το πρώτο πράγμα που έκανε το κράτος μετά το ξόπασμα bias του περασμένου Σαββάτου ήταν να στείλει στο χωριό τις ειδικές δυνάμεις της Αστυνομίας. Το δεύτερο ήταν να κλείσει για μία εβδομάδα το δημοτικό σχολείο.

Στα Βορίζια οι μαθητές όταν τελειώσουν το δημοτικό κατεβαίνουν για φοίτηση στο γυμνάσιο του Ζαρού, έξι χιλιόμετρα μακριά. Διευθυντής του γυμνασίου στον Ζαρό είναι ο Αντώνης Κουτεντά-

κς, θεολόγος, που κατάγεται από την ευρύτερη περιοχή. «Καλύτερα να προλαμβάνεις παρά να θεραπεύεις», σχολίασε στην «Κ» για την έκρηξη bias στο διπλανό χωριό. «Τα παιδιά από τα Βορίζια έρχονται κανονικά στο γυμνάσιο. Όταν κάνουν απουσία είναι γιατί υπάρχει ανάγκη να πάνε με τους γονείς τους στα πρόβατα ή στις ελιές», είπε. «Είναι παιδιά με πολύ φιλότιμο. Στην καθαριότητα που κάνουμε στην αυλή τρέχουν πρώτα».

Ο κ. Κουτεντάκς, παρότι γεννημένος μόλις τη δεκαετία του '80, είναι ο μοναδικός από τους συγγενείς στο δικό του χωριό που σπούδασε στο πανεπιστήμιο. Ακόμη ένας ξάδελφός του έχει τελειώσει το γυμνάσιο. Δεν υπάρχουν ασφαλή στοιχεία για τη σχολική διαρροή στα χωριά στη σκιά του Ψηλορείτη. Εκπαιδευτικοί–κάποιοι που υπηρέτησαν και στα Βορίζια– και πρόσωπα με πολιτική επιρροή στο νησί που ζήτησαν να μιλήσουν ανώνυμα είπαν στην «Κ» ότι μέχρι το 2010 περισσότερα από τα μισά αγόρια στα ορεινά χωριά εγκατέ-

λειπαν το γυμνάσιο γιατί πίστευαν ότι δεν τους χρειάζεται.

Σήμερα το ποσοστό σχολικής διαρροής στα ίδια χωριά υπολογίζεται πως είναι μικρό. Ο λόγος δεν είναι πάντα η δίψα για μάθηση. Τα τελευταία χρόνια το απολυτήριο γυμνασίου είναι υποχρεωτικό για τη συμμετοχή σε επιδοτούμενα προγράμματα νέων αγροτών – στα δικαιολογητικά του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αναφέρεται ως «επίπεδο γνώσεων 2». Πολλοί μαθητές ολοκληρώνουν το γυμνάσιο γιατί θέλουν να πάρουν στο χέρι «ένα χαρτί για το επίδομα», όπως λένε. Η προσδοκία χρημάτων χωρίς κόπο, όμως, διαποτίζει τα παιδιά των απομακρυσμένων χωριών της Κρήτης με τον κυνισμό που έχουν μόνο συνομήλικοί τους σε υπερτουριστικά χωριά στη σκιά του Ψηλορείτη. Εκπαιδευτικοί–κάποιοι που υπηρέτησαν και στα Βορίζια– και πρόσωπα με πολιτική επιρροή στο νησί που ζήτησαν να μιλήσουν ανώνυμα είπαν στην «Κ» ότι μέχρι το 2010 περισσότερα από τα μισά αγόρια στα ορεινά χωριά εγκατέ-

ληνς της Περιφέρειας Κρήτης. «Το εκπαιδευτικό προφίλ της περιοχής συνδέεται με δομικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν συχνά οι παραδοσιακές κοινότητες, τα οποία ευνοούν την πρόωγη ένταξη των νέων στην εργασία και την εγκατάλειψη της τυπικής εκπαίδευσης», είπε στην «Κ».

Η ίδια εξήγησε ότι η εξάρτηση από παραδοσιακές οικογενειακές μορφές απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, που απασχολεί το 87% του πληθυσμού στα Βορίζια (ΕΛΣΤΑΤ, 2021), περιορίζει την αναζήτηση εναλλακτικών επαγγελματικών διαδρομών μέσα από την τυπική εκπαίδευση, ή την ενίσχυση δεξιοτήτων για τους νέους. Η δουλειά στα ζώα και στα κτήματα συνδυάζει την αλληλεγγύη, αλλά και την υποχρεωτική συμμετοχή. «Παράλληλα, αναπαράγει διαγενεακά κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα, όπως η λογική της τιμής, τα οποία θεωρούνται μέρος της τοπικής κανονικότητας», ανέφερε η κ. Βλασάκη. Στους ερευνητές της Αστυνομίας που βρέθηκαν στα Βορίζια τα πρώτα 24ωρα μετά το αι-

ματοκύλισμα έκανε εντύπωση ότι στα σπίτια των θυμάτων υπήρχαν 15χρονοι που μιλούσαν βαριά και με πάθος, κάποιες φορές πιο δυνατά από τους μεγάλους, για τον «σασμό» που πάτησε η άλλη πλευρά.

Το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ενταξης της Περιφέρειας Κρήτης υπολογίζει τον λεγόμενο συνολικό δείκτη αποστέρησης που αποτυπώνει τις πολλαπλές ανάγκες των αγροτικών και των αστικών περιοχών του νησιού. Υπολογίζονται κριτήρια, όπως το εισόδημα, η απασχόληση, η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η στέγαση και η δυνατότητα πρόσβασης σε υπηρεσίες. Σύμφωνα με τον δείκτη, η περιοχή των Βοριζίων –όπως και άλλες στην Κρήτη– παρουσιάζει ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες, που σχετίζονται κυρίως με την εκπαίδευση, την απασχόληση και την κατάρτιση των νέων, καθώς και με την πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής μέριμνας. Η πρόσβαση είναι περιορισμένη λόγω ελλείψεων και υποστελέχωσης, και επιπλέον η ορεινότητα της περιοχής μεγαλώνει τις αποστάσεις.

Αισθηματική αγωγή

Η Ζαμπία Λαζανάκη είναι νηπιαγωγός και συγγραφέας στο Ηράκλειο. Είχε επισκεφθεί το δημοτικό σχολείο στα Βορίζια για να διαβάσει βιβλία στα παιδιά και να ζωγραφίσει μαζί τους έναν πολύχρωμο ήλιο στην αυλή. Θυμήθηκε ότι οι μαθητές είχαν δίψα για ερεθίσματα και μάθηση και ότι εκείνη η μέρα στο σχολείο ήταν σαν γιορτή. «Αυτό που βλέπουμε σήμερα στην τηλεόραση δεν είναι η Κρήτη. Υπάρχει η άλλη όψη του νησιού, που δεν έχει αγκάθια. Κι επίσης τα παιδιά δεν φταίνε», είπε στην «Κ». Η κ. Λαζανάκη είχε διαβάσει τότε στους μαθητές στα Βορίζια και το δικό της βιβλίο, με τίτλο «Η γαλατάνια γαρδένια». Είναι ένα παραμύθι που μιλάει για τη δύναμη των λέξεων, όπως το «ευχαριστώ». Όπως η «συγγνώμη».

Το μέλλον σου
ξεκινά εδώ: Γίνε μέρος
της KPMG Κύπρου

Η KPMG Κύπρου δραστηριοποιείται στο νησί από το 1948, γράφοντας μια ιστορία που συνδυάζει παράδοση, καινοτομία και αριστεία. Από τότε, έχουμε εξελιχθεί σε έναν από τους κορυφαίους παρόχους ελεγκτικών, φορολογικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών, με περισσότερους από 750 επαγγελματίες που εργάζονται στα 6 γραφεία μας σε όλη την Κύπρο. Κάθε μέλος της ομάδας μας φέρνει μοναδική εμπειρία, πάθος και δέσμευση για την επίτευξη των καλύτερων αποτελεσμάτων, τόσο για τους πελάτες μας όσο και για την κοινωνία γενικότερα.

Ας μέλος του παγκόσμιου δικτύου KPMG International Limited, το οποίο δραστηριοποιείται σε 142 χώρες και απασχολεί περίπου 275.000 επαγγελματίες, συνδυάζουμε την παγκόσμια τεχνογνωσία με την βαθιά γνώση της τοπικής αγοράς. Οι πελάτες μας μάς εμπιστεύονται γιατί στηρίζουμε τις υπηρεσίες μας σε πολυετή εμπειρία, εξειδίκευση και προσωπική φροντίδα – πάντα με στόχο το βέλτιστο αποτέλεσμα.

Οι αξίες που μας καθοδηγούν – Ακεραιότητα, Αριστεία, Θάρρος, Μαζί, Για το Καλύτερο – δεν είναι απλά λόγια, αλλά αρχές που ενσωματώνονται σε κάθε μας δράση, σε κάθε απόφαση και σε κάθε σχέδιο για το μέλλον. Με αυτές τις αξίες ως πυξίδα, δρούμε με υπευθυνότητα απέναντι στην κοινωνία, τον πλανήτη και τις μελλοντικές γενιές, προσφέροντας ουσιαστική συνεισφορά και αφήνοντας θετικό αποτύπωμα.

Οι άνθρωποι μας
στο επίκεντρο

Η KPMG επενδύει διαρκώς στο πολυτιμότερο κεφάλαιό της: τους ανθρώπους της. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους, η διά βίου μάθηση και η προσωπική τους ευημερία αποτελούν σταθερές προτεραιότητες. Μέσω ενός συστηματικού εκπαιδευτικού προγράμματος, οι επαγγελματίες μας ενισχύουν τις γνώσεις τους, αποκτούν νέες δεξιότητες και εξελίσσονται συνεχώς, είτε πρόκειται για τεχνικές ικανότητες είτε για επικοινωνία, ηγεσία και διαχείριση έργων.

Επενδύουμε στην τεχνολογία και την καινοτομία, δημιουργώντας ένα σύγχρονο περιβάλλον όπου οι άνθρωποί μας μπορούν να εφαρμόζουν καθημερινά όσα μαθαίνουν, να αναπτύσσουν νέες ιδέες και να συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες που ενισχύουν την παραγωγικότητα και τη δημιουργικότητα.

Παράλληλα, η ομάδα μας συμμετέχει ενεργά σε projects που συνδέουν την τεχνογνωσία μας με την κοινωνική αξία, όπως πρωτοβουλίες CSR και συνεργασίες με μη κυβερνητικούς οργανισμούς.

Ισορροπία επαγγελματικής
και προσωπικής ζωής

Στην KPMG πιστεύουμε ότι η πραγματική επιτυχία έρχεται όταν η εργασία και η προσωπική ζωή βρίσκονται σε αρμονία. Γι' αυτό:

- **Παρέχουμε** ευέλικτο ωράριο εργασίας και πολιτική υβριδικής εργασίας, δίνοντας στους ανθρώπους μας την ελευθερία να οργανώσουν την καθημερινότητά τους.
- **Προσφέρουμε** μειωμένο ωράριο για εργαζόμενες μητέρες και υποστήριξη κατά την άδεια μητρότητας ή πατρότητας.
- **Έχουμε** εντάξει στην ομάδα μας εργασιακό ψυχολόγο και παρέχουμε υπηρεσίες γιατρού εργασίας για τη συνολική ευημερία του προσωπικού.

- **Στη Λευκωσία** λειτουργεί το KPMG Gym, ενώ σε άλλες πόλεις συνεργαζόμαστε με τοπικά γυμναστήρια, καλύπτοντας το κόστος εκγύμνασης.
- **Μέσα** από το Parenting Academy, στηρίζουμε τους εργαζόμενους γονείς με σεμινάρια και πρακτικές συμβουλές για την καθημερινή διαχείριση της οικογένειας και της καριέρας.

Η φιλοσοφία μας είναι ότι κάθε επένδυση στον άνθρωπο επιστρέφει πολλαπλάσια σε αξία, παραγωγικότητα και εμπιστοσύνη.

«BeWell@KPMG»:
Εργασία με ευεξία

Από το 2019, η στρατηγική «BeWell@KPMG» προσφέρει ολοκληρωμένη υποστήριξη στους

ανθρώπους μας, με στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση της φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής τους υγείας.

- **Εισαγάγουμε** το πρόγραμμα Flex Friday και μειωμένο εβδομαδιαίο ωράριο (36 ώρες) για τους θερινούς μήνες, δίνοντας ακόμα περισσότερη ευελιξία στον χρόνο τους.
- **Υλοποιούμε** σεμινάρια ευεξίας και προσωπικής ανάπτυξης, όπως mindfulness, διαχείριση burnout και τεχνικές ενίσχυσης της ψυχικής ανθεκτικότητας.
- **Στελέχνη** υψηλών βαθμίδων συμμετέχουν υποχρεωτικά σε σεμινάρια ευεξίας, ώστε να διασφαλίζεται η κουλτούρα της φροντίδας σε όλα τα επίπεδα της εταιρείας.

Η «BeWell@KPMG» στρατηγική ενισχύει την ισορροπία, την ευημερία και την επαγγελμα-

τική απόδοση, δημιουργώντας ένα εργασιακό περιβάλλον που εμπνέει και κινητοποιεί.

Αναγνωρισμένη
αριστεία

Η δέσμευσή μας σε καλές πρακτικές και αριστεία έχει αναγνωριστεί από πολλούς ανεξάρτητους φορείς:

- **«Investors in People»** – Silver Level
- **«Εργοδότης Ισοτίας»**
- **«Best Team Building Program»** & «Excellence in Workplace Well-being» στα Cyprus HR Awards
- **«Best CSR Initiative with employees' involvement – Gold level»**
- **«Excellence in Workplace Wellbeing Award Silver level»**
- **«Investors in People»** - We Invest in Wellbeing
- **Εγκεκριμένοι** εργοδότες από ICAEW και ACCA για την εκπαίδευση λογιστών/ελεγκτών.

Αυτές οι διακρίσεις αντικατοπτρίζουν τη δέσμευσή μας να δημιουργούμε ένα περιβάλλον όπου οι άνθρωποί μας μπορούν να εξελισσονται συνεχώς και να δίνουν τον καλύτερό τους εαυτό.

Γίνε μέλος
της ομάδας μας

Στην KPMG, η επιτυχία μας γράφεται από τους ανθρώπους μας. Αν αναζητάς ένα εργασιακό περιβάλλον που:

- **Στηρίζει** την προσωπική και επαγγελματική σου ανάπτυξη
 - **Επενδύει** στην ευημερία και την ισορροπία σου
 - **Δίνει ευκαιρίες** να δημιουργήσεις, να ηγηθείς και να καινοτομήσεις
- ...τότε η KPMG Κύπρου είναι ο επόμενος σταθμός στην καριέρα σου.

Δες όλες τις ανοιχτές θέσεις και κάνε την αίτησή σου σκανάροντας το πιο πάνω QR code.

Γίνε μέρος μιας ομάδας που ενώνει ανθρώπους, αξίες και στόχους, και γράφει την ιστορία της επιτυχίας σε κάθε πρόκληση που αντιμετωπίζει.

Αστέρια στο πάνθεον των «κακομαθημένων»

Τουνέιν Ρούνεϊ

Ο πρώτος σκόρερ όλων των εποχών της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ είχε... καβαλήσει το καλάμι από τότε που πρωτοπήγε από την Εβερτον στο Ολντ Τράφορντ, στα 18 του. Εκλείσε συμφωνία για αυτοβιογραφία, η οποία κυκλοφόρησε όταν ήταν μόλις 20 χρόνων. Μεγαλώνοντας, συνελήφθη τόσο στη Βρετανία όσο και στις ΗΠΑ και καταδικάστηκε για υποθέσεις που σχετίζονται με το αλκοόλ.

Χαλκ

Ο Βραζιλιάνος επιθετικός, που σήμερα στα 39 του αγωνίζεται ακόμη με μεγάλη επιτυχία στην Ατλέτικο Μινέιρο, θα μπορούσε να είχε κάνει πολύ σπουδαιότερη καριέρα (έφτασε έως την Πόρτο και τη Ζενίτ) αν δεν ήταν τόσο παρορμητικός και οξύθυμος. Στην Πόρτο τιμωρήθηκε με αποκλεισμό τεσσάρων μηνών για καβγά σε φουσούνα, ενώ ξάφνιασε τη Βραζιλία όταν παντρεύτηκε την ανιψιά της τέως γυναίκας του.

Νεϊμάρ

Το μεγαλύτερο βραζιλιάνικο ταλέντο στη μετά Ρονάλντο εποχή έσπασε το ρεκόρ μεταγραφής όταν πήγε από την Μπαρτσελόνα στην Παρί Σ.Σ., αλλά έκτοτε η ζωή του είναι γεμάτη καταγγελίες για φορολογικές ατασθαλίες, σεξουαλικά σκάνδαλα, καταχρήσεις ουσιών, ξενύχτια, καρτοπαιξία και επιθέσεις κατά οπαδών και δημοσιογράφων. Μεγάλη η λίστα των παραπτωμάτων για ένα 10άρι που αδίκωσε κατάφωρα το ταλέντο του.

Βινίσσιους Τζούνιουρ

Ο 25χρονος σταρ της Ρεάλ ανέβηκε πολύ γρήγορα τα σκαλιά της δημοσιότητας με το φαντεζί στυλ του, αλλά ο λίαν οξύθυμος χαρακτήρας του τον έχει καταστήσει στόχο επιθέσεων που πολλές φορές μπαίνουν στο πλαίσιο του ρατσισμού. Στο γρασίδι φέρεται συχνά αλαζονικά και υπεροπτικά, αν και εκτός γηπέδων έχει σημαντική προσφορά στη μάχη κατά της ελλειπούς εκπαίδευσης και του ρατσισμού.

ΛΑΜΙΝ ΓΙΑΜΑΛ

Κινδυνεύει να χάσει την μπάλα;

Ο 18χρονος σούπερ σταρ της Μπαρτσελόνα δεν σταματάει να δίνει λαβές για σχόλια εντός και εκτός γηπέδων

Του ΓΙΩΡΓΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Μπορεί ο Λαμίν Γιαμάλ να έσωσε την Τετάρτη την Μπαρτσελόνα από κάθο στην έδρα της Κλαμπ Μπριζ στο Βέλγιο, σκοράροντας ένα γκολ και «υποχρεώνοντας» τον Χρήστο Τζόλη σε αυτογκόλ για το τελικό 3-3 στο Champions League, όμως ο 18χρονος παραμένει ένα ταλέντο που απειλεί την ίδια του την καριέρα, λόγω της κακής συμπεριφοράς που τον έχει φέρει σε αντιπαράθεση με... τα μισά αποδυτήρια της ομάδας.

Πρόκειται για το τελευταίο μόλις δείγμα των «κακομαθημένων παιδιών» που ανατρέπει συχνά το ποδόσφαιρο, καθώς νέοι παίκτες –όταν βεβαίως είναι σε καλή κατάσταση... Διότι στην τρέχουσα σεζόν έχει δείξει σε σχετικά λίγες περιπτώσεις την αναντίρρηση αξία του.

Ο 18χρονος σήμερα Γιαμάλ βρίσκεται εδώ και δύο χρόνια στο επίκεντρο της φιλαθλής προσοχής ως ένα σπάνιο ταλέντο, πέρα από κάθε αμφισβήτηση, λάμποντας τόσο με την Μπαρτσελόνα όσο και με την εθνική Ισπανίας. Ντριμπλάρει, πασάρει, σκοράρει και μαγεύει με την απόδοσή του –όταν βεβαίως είναι σε καλή κατάσταση... Διότι στην τρέχουσα σεζόν έχει δείξει σε σχετικά λίγες περιπτώσεις την αναντίρρηση αξία του.

Αντιθέτως, φέτος η δημοσιότητα γύρω από το πρόσωπό του είναι περισσότερο αρνητική, με κορυφαίο το ρεπορτάζ μέσα στην εβδομάδα σύμφωνα με το οποίο η συμπεριφορά του Γιαμάλ έκανε τον προπονητή του, Χάνσι Φλικ, να σκέφτεται σοβαρά την αποχώρησή από τους «μπλαυγκράνα», παρά το νταμπλ στο οποίο τους οδήγησε προ εξαμήνου.

Δεν είναι μόνο τα περίεργα σκαμπανεβάσματα στην απόδοσή του Γιαμάλ. Στα αποδυτήρια φαίνεται να υπάρχει ανοικτή κόντρα με τον γερόλυκο Ρόμπερτ Λεβαντόφσκι (που ποτέ του δεν είχε δώσει αφορμή), ενώ σημειώνονται κρούσματα απειθαρχίας, όπως η χρήση εκ μέρους του Γιαμάλ εξοπλισμού που προορίζεται μόνο για το προπονητικό τιμ. Την ίδια ώρα, δεν φαίνεται ως παίκτης να δείχνει την αφοσίωση άλλων μεγάλων σταρ που πέρασαν από τον «περισσότερο

Μετά την πρόσφατη εκτός έδρας ήττα από τη Ρεάλ, άφησε την ομάδα και πήγε στο Μιλάνο με φίλους, όπου μάλιστα τον συνέλαβαν παπαράτσι με γνωστό μοντέλο της Ιταλίας.

από έναν σύλλογο» της Βαρκελώνης, όπως ο Λέο Μέσι. Σύμφωνα με τον (πάντα καλοθελητή) Τύπο της Μαδρίτης, ο Φλικ αισθάνεται ότι ο σύλλογος βάζει τον Γιαμάλ πάνω από αυτόν, όπως στην περίπτωση πειθαρχικού παραπτώματος πριν από τον αγώνα με την Παρί Σεν Ζερμέν: ο Γιαμάλ καθυστέρησε σε συνάντηση της ομάδας, ο Φλικ ήθελε να ακολουθήσει τον εσωτερικό κανονισμό και να τον αποκλείσει από τον αγώνα, όμως ο διευθυντής του συλλόγου, Ντέκο, έλαβε αντίθετη απόφαση και ο Γιαμάλ έπαιξε κανονικά.

Δεν είναι μόνο αυτά... Στον Τύπο κυριαχούν πληροφορίες για

Ο Λαμίν Γιαμάλ πανηγυρίζει με παιδικό ενθουσιασμό την κατάκτηση του Κυπέλλου Ισπανίας, στη Σεβίλλη, τον περασμένο Απρίλιο. Σήμερα, μόλις λίγους μήνες μετά την ενθουσιάζουσα του, καλείται να αποδείξει ότι μπορεί να οπκήσει το βάρος των απαιτήσεων και να γίνει αυτό που ονειρεύονται οι οπαδοί της Μπαρτσελόνα: διάδοχος του Μέσι, με την ίδια προσήλωση στον σύλλογο.

άστατη εξωγυμναστική ζωή και πάρτι, για επίδειξη πλούτου και για κακή επιρροή από το οικογενειακό του περιβάλλον και ιδίως τον πατέρα του, Μουνίρ Νασραουί, τον οποίο κύκλοι της διοίκησης της Μπαρτσελόνα θεωρούν υπεύθυνο για την έλλειψη συνεννόησης σχετικά με το επόμενο συμβόλαιο του Γιαμάλ, καθώς αναφέρονται αστρονομικές απαιτήσεις από την πλευρά του παίκτη. Όπως δήλωσε πριν από μερικές μέρες ο βετεράνος διεθνής Ισπανός άσος Ντάνι Γουίθα,

Ο Γιαμάλ μοιάζει με βόμβα στα αποδυτήρια – έχει τεταμένες σχέσεις με τον Λεβαντόφσκι, ενώ φέρεται να ήταν ο λόγος που ο προπονητής Χάνσι Φλικ σκεφτόταν να αποχωρήσει!

«Ο Λαμίν είναι πολύ καλός, αλλά ο πατέρας του πρέπει να κάνει λίγο στην άκρη για το καλό του ίδιου του γιου του. Αυτός είναι που παίζει μπάλα, όχι ο πατέρας του». Τα προβλήματα διογκώθηκαν και από τη... «γλώσσα» που βγάζει κάποιες φορές ο 18χρονος σταρ, όπως πριν από το φετινό «κλάσικο», σχεδόν τινάζοντάς το στον αέρα.

Ακόμη και σχετικά ήρεμοι παίκτες της Ρεάλ ήταν εξοργισμένοι με τη δήλωσή του πως οι Μαδριλένοι «κλέβουν και γκρινιάζουν». Αναμενόμενο ήταν να γίνει στόχος στο Μπερναμπέου, με τον Βινίσσιους (έτερο «κακομαθημένο παιδί» αυτός) να ηγείται της

επιθεσης των συσπειρωμένων «μπλάνκος» εναντίον του Γιαμάλ. Κι αυτός τι έκανε την επαύριο του «κλάσικο»; Αφησε την ομάδα και πήγε στο... Μιλάνο με φίλους, όπου μάλιστα τον συνέλαβαν παπαράτσι με γνωστό μοντέλο της Ιταλίας. Νωρίτερα είχε τελειώσει η τρίμηνη σχέση που είχε συνάψει με τη διάσημη τραγουδίστρια Νίκι Νικόλ.

Οι προσαγωγοί

Σε όλα αυτά προστίθενται και τα προβλήματα στους προσαγωγούς, τα οποία σύμφωνα με κάποια ρεπορτάζ δεν επιδέχονται θεραπεία κατά τους ιατρούς. Με την πίεση των αγώνων και τις απαιτήσεις που αντιμετωπίζει σε τόσο μικρή ηλικία, καθώς το σώμα του ακόμη αναπτύσσεται, είναι λογικό τα προβλήματα να μην εξαφανίζονται, αλλά να επιμένουν. Και ο Φλικ είπε μετά το ματς στο Βέλγιο, την Τετάρτη, ότι «χαίρομαι που ο Λαμίν επέστρεψε στο επίπεδο αυτό, αλλά δεν ξέρουμε τι θα γίνει αύριο ή την επόμενη Κυριακή. Πρέπει να εστιάσει την προσοχή του στο πώς προπονείται...».

Είναι πράγματι βαρύ όλο αυτό το φορτίο για τους ώμους ενός εφήβου που ενηλικιώθηκε μόλις τον Ιούλιο. Κάποιοι στην ηλικία του καταρρέουν και υπό πολύ μικρότερη πίεση. Ωστόσο, ο Γιαμάλ έχει και τα χρήματα και την υποστήριξη που χρειάζεται ένα ποδοσφαιρικό παιδί-θαύμα για να έχει τον νου του στο ποδόσφαιρο και να μην παρασύρεται από οικογενειακά περιβάλλοντα, πειρασμούς και αλαζονείες. Δεν μπορούν όλοι να έχουν τον χαρκτήρα που έδειξαν στην εφηβεία τους παίκτες όπως ο Μέσι, ο Ρονάλντο, ο Τσάβι κ.ά.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Fair Play (και) στην τήρηση κανονισμών

Του ΓΙΩΡΓΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τι είναι εφτά λεπτά μπροστά στην τήρηση των κανόνων του τμήματος παιγνιδιού (fair play); Τι σημασία έχουν προκηρύξεις, κανονισμοί και προβλεπόμενες ποινές, απέναντι στην προσπάθεια όλοι οι αγώνες να κρίνονται στο γήπεδο και όχι στα... χαρτιά; Καλό θα ήταν, την επόμενη Τετάρτη, ο αγώνας μεταξύ της Δόξας Κατωκοπιάς και του ΠΟ Αχυρώνα Ονήσιλου να αποκτήσει πανηγυρικό χαρακτήρα και να διεξαχθεί στην παρουσία της ηγεσίας της ΚΟΠ στην Περιστερώνα ή τουλάχιστον όσων μελών, του Διοικητικού Συμβουλίου της Ομοσπονδίας, ψήφισαν υπέρ της... ιστορικής αυτής απόφασης.

Η αναφορά στα επτά λεπτά, καθυστέρησής της προσέλευσης γιατρού, είναι η ανεπίσημη θέση (εντός ΚΟΠ) όσων υποστήριξαν και ψήφισαν υπέρ του να οριστεί εκ νέου ένα παιγνίδι, το οποίο σωστά δεν άρχισε στη βάση των κανονισμών που προβλέπουν παρουσία γιατρού στο γήπεδο, μέχρι και είκοσι λεπτά μετά την προγραμματισμένη ώρα έναρξης του αγώνα, με την ευθύνη

για ενδεχόμενη μη έγκαιρη άφιξη να βαρύνει τη γηπεδούχο ομάδα. Η αναφορά για τήρηση των κανόνων τμήματος παιγνιδιού, όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της ΚΟΠ, μπορεί να στηρίζεται στην πρόταση ή τη συναίνεση της φιλοξενούμενης ομάδας (βλέπε Αχυρώνας/Ονήσιλος) για μη τιμωρία των γηπεδούχων (βλέπε Δόξα), από μόνι της, ωστόσο, η απόφαση της ΚΟΠ αναίρει τους συγκεκριμένους κανόνες. Γιατί από τις πρόνοιες του σχετικού κανονισμού τιμωρήθηκαν στο παρελθόν ομάδες, από τις συνέπειες του μη-δενισμού ή αντίστροφα το όφελος κερδισμένων στα χαρτιά βαθμών ευνοήθηκαν κάποιες άλλες και γενικότερα διαμορφώθηκαν δεδομένα, όχι από ένα τελικό αποτέλεσμα στο γήπεδο, αλλά από τις πρόνοιες της προκήρυξης. Προκήρυξη, η οποία κανονικά λειτουργεί ως εγγύηση για την ομαλή διεξαγωγή μιας διοργάνωσης, μη επιτρέποντας κατ'επέκταση σε κανένα να αμφισβητήσει την καθαρότητα και το δίκαιο της όποιας τελικής έκβασής της. Εγγύηση την οποία από μόνο του το ΔΣ της ΚΟΠ αφαιρέσει, δημιουργώντας παράλληλα και επικίνδυνο προηγούμενο για ανάλογες υποθέ-

σεις στο μέλλον και όχι απαραίτητα ως προς την παρουσία γιατρού στο γήπεδο...

Κανείς δεν διαφωνεί ότι οι αγώνες πρέπει να κρίνονται στο γήπεδο. Από την άλλη, ωστόσο, υπάρχουν κανονισμοί και πρόνοιες διεξαγωγής αγώνων και γενικότερα διοργανώσεων και πρέπει να τηρούνται. Και όταν η διοργανώτρια Αρχή πρώτα τους αμφισβητεί, τους καταστρατηγεί ή το χειρότερο τους αναίρει, τι μπορεί να περιμένει κάποιος από τους άλλους εμπλεκόμενους.

Ενδεικτικό και το γεγονός πως κάθε άλλο παρά ομόφωνη ήταν η σχετική απόφαση του Δ.Σ. της ΚΟΠ και ως παρουσιάστηκε ως... αποθέωση του Fair Play. Οι πληροφορίες κάνουν μάλιστα λόγο για έντονες διαφωνίες και αντιδράσεις. Ακόμη και να μην ευσταθούν, περισσότερο τη νέα ηγεσία της ΚΟΠ θα πρέπει να προβληματίσουν οι δεδομένες αντιδράσεις των απλών φιλάθλων, τέσσερις μόλις μήνες από την ανάληψη της προεδρίας της Ομοσπονδίας από τον κύριο Χάρη Λοϊζίδη και την προτροπή του, τότε, να αξιολογηθεί και να κριθεί ως μια νέα ηγεσία, μια νέα προσπάθεια και όχι απλώς ως συνέχεια της προηγούμενης...

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Το έχουμε επισημάνει πολλές φορές κατά το παρελθόν, καλό θα ήταν να το επαναφέρουμε στα κείμενά μας, μήπως και απαλλαγούμε από την αποκαύνωση που βιώνουμε στη σύγχρονη εποχή του κυπριακού ποδοσφαίρου.

Δεν είναι δα και κάτι ασήμαντο. Αντιθέτως.

Η αποστασιοποίηση του κόσμου από τις ομάδες που λατρεύει, ολόένα και μεγεθύνεται και οι λόγοι γι' αυτό, σε καμία περίπτωση δεν περιορίζονται σε καθαρά ποδοσφαιρικές αιτίες. Αντιθέτως, η βαθύτερη αιτία συνδέεται άμεσα με κοινωνικούς-οικονομικούς όρους.

Με το πέρασμα των χρόνων, ο Κύπριος φιλάθλος φέρεται να επιλέγει την ιδιότητα του πελάτη, που αναλόγως των περιστάσεων επιλέγει ή απορρίπτει το προϊόν, παρά την ιδιότητα του οπαδού, που παρεμβαίνει με τον Α' ή Β' τρόπο στα διοικητικά πεπραγμένα της ομάδας.

Ευνουχισμός...

Οι εποχές που οι φιλάθλοι, είτε συλλογικά είτε ακόμη και μεμονωμένα, αναλαμβάναν τον άτυπο ρόλο του εποπτικού οργάνου, αποτελούν παρελθόν.

Επ' αυτού, οι διοικούντες, δρώντας σ' ένα καθεστώς «ατιμωρησίας», χωρίς να λογοδοτούν σε κανένα, καλά-καλά ούτε και στα μέλη του σωματείου, μπορούν να πράττουν και ν' αποφασίζουν αναλόγως των (οικονομικών) ορέξεων ή και των (αν)ικανότητων τους.

Ο Κύπριος φιλάθλος, από τη μεριά του, επαναπαυόμενος στη θέση του πελάτη, μπορεί να κρίνει ή να αποθεώσει αναλόγως, δεν ζητεί εξηγήσεις, δεν συμμετέχει σε πρωτοβουλίες και φυσικά δεν παρεμβαίνει στη δράση των διοικούντων, άμα αυτό κριθεί απαραίτητο. Το ισχυρότερο όπλο που διαθέτει στη φάρετρά του είναι, είτε η αποστασιοποίηση από τα δρώμενα της ομάδας, είτε ακόμη και η πλήρης αδιαφορία.

Επί τούτου, ολόένα αυξάνονται τα ποσοστά των φιλά-

θλων που έχουν για τα καλά γυρίσει την πλάτη στις ομάδες τους. Εποχές, όπου τα γήπεδα γέμιζαν ασφυκτικά και οι οπαδοί κρεμόντουσαν σαν τσαμπιά από τις κερκίδες, έχουν προ πολλού τοποθετηθεί στο χρονοντούλαπο της ιστορίας του κυπριακού ποδοσφαίρου.

Ο Κύπριος φιλάθλος, αφήνοντας στην άκρη κάθε μορφή πρωτοβουλίας, έχει καταστεί ένας πελάτης, αποποιούμενος την ιδιότητα του φιλάθλου που διεκδικεί ή απαιτεί την οικονομική σταθερότητα και τη διατήρηση υψηλού αγωνιστικού επιπέδου. Σε κάποιες περιπτώσεις δε, μοιάζει να συμμετέχει στα της ομάδας του εντελώς αμέτοχα, μη διεκδικώντας ακόμη και τον σεβασμό που του αναλογεί ως πελάτης.

Είτε σαν μαριονέτα, είτε σαν μέλος του στρατού της διοίκησης, είτε και αποκαυνωμένος πα, αποθεώνει άτομα και διοικήσεις που λειτουργούν εις βάρος της ομάδας του.

Χωρίς ίχνος ζωτικότητας. Σαν μαντρωμένους.. ή ευνουχισμένους!

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. -1,04%							
	Χ.Α. -0,42%	-1,26%	-3,22	-2,04%	-1,60%	-0,25%	-1,75%	-0,03%

ΣΥΜΠΟΣΙΟ COSPAR

Η Κύπρος
στο επίκεντρο
εταιρειών κολοσσών

Τα βλήματα διεθνών εταιρειών της διαστημικής έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας συγκεντρώνει η Κύπρος. Αριθμός εταιρειών από τις ΗΠΑ και την Ινδία βρίσκεται σε προχωρημένες διεργασίες με τους αρμόδιους φορείς για να προχωρήσουν με την εγκατάσταση έδρας στη χώρα μας με πολλαπλασιαστικό όφελος για την οικονομία και την απασχόληση. Το ιστορικό κέντρο της Λευκωσίας εξετάζεται ως πιθανή τοποθεσία εγκατάστασής τους. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Πιο χαλαρά κριτήρια
στο πρόγραμμα
«Σπίτι μου II»

Νέους όρους για το πρόγραμμα «Σπίτι μου II» επεξεργάζεται η κυβέρνηση σε μια προσπάθεια να διασθούν οι πόροι του προγράμματος, που εκτιμάται ότι θα μείνουν αδιάθετοι. Στις αλλαγές που συζητούνται είναι η ένταξη και νεότερων κατοικιών και η διεύρυνση των εισοδηματικών κριτηρίων. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,83%	0,00%
Γερμανία	2,65%	0,01%
Γαλλία	3,46%	0,04%
Ιταλία	3,41%	0,01%
Ισπανία	3,17%	0,02%
Ιρλανδία	2,89%	0,03%
Ελλάδα	3,29%	0,02%
Ην. Βασίλειο	4,61%	0,00%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Συζητά με τη Universal Life η Alpha Bank

Προαλείφεται «deal» 100 - 150 εκατ. που θα ενισχύσει τα μη επιτοκιακά έσοδα της τράπεζας

Η κινητικότητα μεταξύ τραπεζικού και ασφαλιστικού τομέα συνεχίζεται με έντονους ρυθμούς, καθώς, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η Alpha Bank βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις για την εξα-

γορά της Universal Life. Το τίμημα της συμφωνίας εκτιμάται μεταξύ 100 και 150 εκατομμυρίων ευρώ, με τη διαφορά αποτίμησης - ύψους 10 έως 20 εκατ. ευρώ - να αφορά κυρίως ακίνητα που ανήκουν

στην ασφαλιστική. Η συμφωνία, αν ολοκληρωθεί, θα ενισχύσει σημαντικά τα μη επιτοκιακά έσοδα της Alpha Bank Κύπρου και του Ομίλου συνολικά, δημιουργώντας νέα δυναμική στον χρηματοοικονο-

μικό χάρτη. Η Universal Life, τρίτη σε μερίδιο αγοράς στον Κλάδο Ζωής με 15,7% το πρώτο εξάμηνο του 2025, παρουσίασε αύξηση ασφαλιστρών στα 66,3 εκατ. ευρώ, έναντι 56,2 εκατ. ευρώ το 2024. Η τε-

λική απόφαση για την εξαγορά θα ληφθεί σε επίπεδο Ομίλου, με καθοριστικό ρόλο να διαδραματίζει ο βασικός μέτοχος της Alpha Bank, η ιταλική UniCredit, που κατέχει ποσοστό 29,5%. **Σελ. 3**

Κέντρα δεδομένων τεχνητής νοημοσύνης στο Διάστημα

Μπορεί να ακούγεται σαν σενάριο επιστημονικής φαντασίας, όμως η Google διερευνά ένα νέο, πολλά υποσχόμενο πεδίο σε μία προσπάθεια να καλύψει την αυξανόμενη ζήτηση για τεχνητή νοημοσύνη, με τους πρώτους δοκιμαστικούς δορυφόρους της να αναμένεται να εκτοξευθούν στις αρχές του 2027. Η πρωτοβουλία, με την ονομασία Project Suncatcher, στοχεύει στην τοποθέτηση ενός δικτύου περίπου 80 δορυφόρων σχεδόν 640 χιλιόμετρα πάνω από τη Γη, ο καθένας εκ των οποίων θα φέρει ισχυρούς επεξεργαστές σχεδιασμένους να χειρίζονται την αυξανόμενη ζήτηση για τεχνητή νοημοσύνη. **Σελ. 11**

ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Ψηφιακό ευρώ έως 2029

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα προχωρά στη δεύτερη και τελική φάση προετοιμασίας για το ψηφιακό ευρώ, που αναμένεται έως το 2029, προσφέροντας ασφαλείς, δωρεάν και πανευρωπαϊκές πληρωμές, χωρίς να αντικαθιστά τα μετρητά. **Σελ. 4**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ενας χρόνος Τραμπ με ρεκόρ για bitcoin

Ενας χρόνος συμπληρώθηκε από την εκλογή Τραμπ στην προεδρία των ΗΠΑ. Στην περίοδο που ακολούθησε, οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές αντιμετώπισαν πολιτικά σοκ και αβεβαιότητα, με τις μετοχές, τον χρυσό και τα κρυπτονομίσματα να σημειώνουν ρεκόρ. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Ιταλία και Γαλλία – Αντιστροφή ρόλων στην Ευρωζώνη;

Μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, αρκετές ευρωπαϊκές χώρες – Πορτογαλία, Ιταλία, Ιρλανδία, Ελλάδα και Ισπανία – αντιμετώπισαν υψηλό δημόσιο χρέος, αδύναμη οικονομική ανάπτυξη και εύθραυστο τραπεζικό τομέα. Οι αδυναμίες αυτές οδήγησαν στην κρίση της Ευρωζώνης το 2010–2012, που έπληξε, ιδιαίτερα, την Ελλάδα και την Κύπρο. Η Ιταλία, με μακρά ιστορία πολιτικής αστάθειας, βρέθηκε τότε στο επίκεντρο των ανησυχιών. Ωστόσο, η πορεία της χώρας έχει αλλάξει. Υπό την πρωθυπουργία της κας Μελόνι από το 2022, η χώρα απολαμβάνει πολιτική σταθερότητα. Τα ιταλικά κρατικά ομόλογα, που στο παρελθόν θεωρούνταν επισημιά, διαπραγματεύονται σε επίπεδα αντίστοιχα της Γαλλίας,

σηματοδοτώντας μεταστροφή στις αντιλήψεις των επενδυτών. Η Γαλλία, αντίθετα, η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρωζώνης, αντιμετωπίζει εντεινόμενες πολιτικές και δημοσιονομικές προκλήσεις. Ο πρόεδρος Μακρόν έχει αλλάξει τρεις πρωθυπουργούς μέσα σε ένα χρόνο. Πρόσφατα, ο κ. Λεκορνί, παραιτήθηκε από τη θέση του πρωθυπουργού μετά από μόλις 26 ημέρες για να επαναδιοριστεί τέσσερις ημέρες αργότερα. Αυτή η αστάθεια αποτελεί επακόλουθο της απόφασης Μακρόν να διαλύσει το κοινοβούλιο και να προκηρύξει εκλογές, μετά την ήττα του από το ακροδεξιό κόμμα της κας Λεπέν στις ευρωεκλογές του Ιουνίου 2024, που οδήγησε σε κατακερματισμό της Βουλής. Η δημοσιονομική κατάστα-

ση της Γαλλίας είναι ανησυχητική. Το δημόσιο χρέος ανέρχεται στα €3,4 τρις. (περίπου 115% του ΑΕΠ), ενώ το έλλειμμα του προϋπολογισμού προβλέπεται στο 5,4% του ΑΕΠ. Πρόκειται για μια μη βιώσιμη πορεία, με δεδομένο ότι η οικονομική ανάπτυξη παραμένει υποτονική, μόλις 0,8%, σε πραγματικούς όρους τον τελευταίο χρόνο. Οι Γάλλοι πολίτες ήδη επιβαρύνονται με υψηλούς φόρους, με φορολογικό συντελεστή 44% έναντι 25% στις ΗΠΑ, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ για το 2023, γεγονός που περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα της κυβέρνησης να αυξήσει περαιτέρω τα έσοδά της μέσω πρόσθετης φορολογίας. Παράλληλα, η γήρανση πληθυσμού οδηγεί σε αύξηση δαπανών για συντάξεις και υγειονο-

μική περιθαλψη. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μεγάλη δυσκολία εφαρμογής εργατικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων σε μια εποχή που η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί για μεγάλες επενδύσεις στη βιομηχανία, στην πράσινη ενέργεια και στην ενίσχυση της άμυνας. Παρά τα προβλήματα, η Γαλλία παραμένει μία από τις πλουσιότερες χώρες στον κόσμο, με ισχυρούς θεσμούς και ενεργειακή ανεξαρτησία χάρη στην πυρηνική της υποδομή. Οι αγορές ομολόγων δεν έχουν δείξει σημάδια πανικού. Συγκεκριμένα, παρότι τα spreads μεταξύ των γαλλικών και των γερμανικών ομολόγων έχουν διευρυνθεί σημαντικά, εξακολουθούν να απέχουν πολύ από τα ιταλικά επίπεδα κατά τη διάρκεια της κρίσης της Ευρωζώνης.

Η πολιτική αστάθεια δεν ισοδυναμεί με δημοσιονομική κατάρρευση. Η δέσμευση της Γαλλίας στην Ευρωζώνη παραμένει ισχυρή, προσφέροντας σιγουριά εν μέσω των σημερινών γεωπολιτικών προκλήσεων. Η ανάκαμψη της Ιταλίας δείχνει πως οι αγορές μπορούν να προσαρμοζονται. Ολόκληρος ο δυτικός κόσμος προσπαθεί να αντιμετωπίσει τη δημογραφική πρόκληση της γήρανσης, διατηρώντας παράλληλα ένα ικανοποιητικό επίπεδο κοινωνικής πρόνοιας. Ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις είναι επιτακτικές, όχι μόνο στη Γαλλία. Ο Ανδρέας Χαραλάμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

We accelerate what's possible

so you can

turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Τα συμφέροντα των φορολογουμένων

Μέσω αλληπάλληλων σχεδίων εθελούσι-
ας εξόδου, οι τράπεζες εδώ και πάνω από
10 χρόνια μειώνουν το προσωπικό τους. Σε
αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, στα αρχικά
χρόνια, άφηναν να διαρρεύσει στο προσω-
πικό ότι αυτό είναι το τελευταίο αφορολό-
γητο, έτσι ώστε να «σπρώξουν» όσους το
σκέφτονταν. Τα σχέδια έκτοτε συνεχιζόνται
αφορολόγητα για λόγους που κανένας δεν
γνωρίζει, αφού η δύσκολη τραπεζική συ-
γκυρία ανήκει στο παρελθόν. Σύμφωνα με
την ΕΤΥΚ, το ανώτατο όριο αποζημίωσης
αυτών των σχεδίων που τα τελευταία χρόνια
σταθεροποιήθηκε στις €200.000 (παλαιό-
τερα €170.000), θα πρέπει να αυξηθεί στις
€250.000 γιατί οι τράπεζες πραγματοποι-
ούν υπερκέρδη. Και τίθεται το ερώτημα: η
ΕΤΥΚ καλώς προωθεί τα συμφέροντα των
μελών της και απαιτεί αύξηση των αποζημι-
ώσεων, η κυβέρνηση που υποτίθεται προω-
θεί τα συμφέροντα των φορολογουμένων
γιατί δεν ζητά να επιβληθεί φορολογία;

● ● ● ● ●

ΑΤΑ χωρίς προοπτική

Δεν προκύπτει έδαφος για μόνιμη συμφω-
νία στην ΑΤΑ, αφού οι εξελίξεις δεν ήταν οι
αναμενόμενες με αποτέλεσμα να προκύ-
πτει μεγάλη αβεβαιότητα ως προς την πο-
ρεία των εργασιακών σχέσεων. Το πρόβλη-
μα εντοπίζεται στο γεγονός ότι οι εργοδότες
δεν μπορούν να συμφιλιωθούν με τους αυ-
τοματισμούς που επιδιώκουν οι συνδικαλι-
στές και την επέκταση που προωθεί η κυ-
βέρνηση. Συνεπώς, το πρόβλημα είναι τόσο
μεγάλο που καμία πρόοδος δεν πρόκειται να
σημειωθεί αν δεν βάλει κάποια πλευρά
νερό στο κρασί της. Και για να έχουμε κα-
λύτερη αντίληψη των δεδομένων αξίζει να
σημειωθεί ότι η προχθεσινή απόρριψη ήρ-
θε μετά την παρέμβαση του Προεδρικού,
με αποτέλεσμα να ακυρώνεται και η μεσο-
λαβητική πρωτοβουλία του Προέδρου, η

Με τον πληθωρισμό «καρφωμένο» στο μηδέν τα πραγματικά επιτόκια στην Κύπρο γίνονται ακριβότερα από την Ευρωζώνη καθυστερώντας τις αναγκαίες επενδύσεις για βελτίωση της παραγωγικότητας.

οποία κανείς δεν ξέρει αν και πότε θα επα-
ναληφθεί.

● ● ● ● ●

Η βιωσιμότητα των ανθρώπων

Οι βουλευτές ψήφισαν 23% αύξηση στα τέ-
λη ΜΟΤ έτσι ώστε να καταστούν οικονομικά
βιώσιμα τα συνεργεία που εμπλέκονται και
τα οποία «βλέπουν» την αμοιβή τους καθη-
λωμένη από το 2007. Και τίθεται το ερώ-
τημα: Τη βιωσιμότητα των ανθρώπων που
εκτίθενται καθημερινά στο οδικό δίκτυο
ποιος θα τη φροντίσει; Γιατί όσοι κινούνται
τους δρόμους της Κύπρου, με όποιο τρόπο,
γρήγορα αντιλαμβάνονται πως πλείστα τόσα

οχήματα είτε έχουν χρόνια να επισκεφθούν
ένα τέτοιο συνεργείο είτε αν το έχουν πρά-
ξει, ο έλεγχος ήταν φωτογραφικός και το
πιστοποιητικό που εκδόθηκε είναι «πλα-
στό». Άρα, καλό είναι η Βουλή που νοιάζε-
ται για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων να
σκεφτεί και τρόπους προώθησης των συμ-
φερόντων εκείνων που υποτίθεται ότι εκ-
προσωπεί και αντιπροσωπεύει.

● ● ● ● ●

Μια πολύ κακή ιδέα

Οι παγκόσμιες ανάγκες για επενδύσεις εί-
ναι τεράστιες και το χρηματοδοτικό κενό
δυσθεώρητο. Την ίδια στιγμή, οι αποταμιεύ-
σεις στα συνταξιοδοτικά ταμεία αυξάνονται
και πληθύνονται προκαλώντας το ενδιαφέ-

ρον των κυβερνήσεων. Οι ειδικοί προει-
δοποιούν ότι αυτές οι σκέψεις πρέπει να
εγκαταλειφθούν γιατί όχι μόνο καταργούν
την αρχή της διαφοροποίησης των κινδύ-
νων, αλλά και επειδή καθιστούν τις συντά-
ξεις έρμαιο πολιτικών και οικονομικών πα-
ρεμβολών. Δεν είναι εξάλλου άγνωστες οι
εμπειρίες σε Νότια Κορέα (2015) και Κίνα
(2006) όπου οι πολιτικές παρεμβάσεις προ-
κάλεσαν ζημιές στα χαρτοφυλάκια και τραυ-
μάτισαν την εμπιστοσύνη των πολιτών.

● ● ● ● ●

Άλλο ένα φρεσκάρισμα

Κάτι σαν λιγότερες από τριάντα εργάσιμες
μέρες πριν τη διακοπή των Χριστουγέννων
απομένουν στους βουλευτές για να εξετά-

σουν και να εγκρίνουν τα έξι νομοσχέδια της
φορολογικής μεταρρύθμισης, που επιδιώ-
κει να θέσει σε ισχύ η κυβέρνηση την πρώτη
του χρόνου. Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις,
η συζήτηση θα περιοριστεί στο μέγεθος και
το εύρος της μεταρρύθμισης. Από τη μια η
κυβέρνηση θα προωθή το αφήρημα ότι η
νέα φορολογική πρόταση φέρνει άλλο αέ-
ρα στην οικονομία, ενώ η αντιπολίτευση θα
επιμένει ότι η νέα φορολογική πρόταση απέ-
χει από αυτό που θα μπορούσε να χαρακτη-
ριστεί ως ένα πιο δίκαιο και πιο αποδοτικό
φορολογικό σύστημα. Στην ουσία πρόκειται
για ένα φρεσκάρισμα του υφιστάμενου συ-
στήματος που δεν περιλαμβάνει τομές και σί-
γουρα δεν απαντά στις μεγάλες προκλήσεις
που αντιμετωπίζει η κοινωνία για ενεργειακή
επάρκεια και στέγαση.

Πώς οι τρίχες «μιλούν» για την υγεία μας

Του ΣΙΜΑΡ ΜΠΑΤΖΑΖ

Οι τρίχες, ένα στοιχείο ταυτό-
χρονα προσωπικό και διαρκώς
εκτεθειμένο στο βλέμμα των άλ-
λων, βρίσκονται στο μεταίχμιο
ανάμεσα στη βιολογία και την
ταυτότητα. Ελάχιστα χαρακτη-
ριστικά του ανθρωπίνου σώμα-
τος συνδέονται τόσο στενά με
τον πολιτισμό, την ομορφιά και
την αυτοέκφραση, όσο οι τρί-
χες που πλαισιώνουν το πρόσω-
πό μας και καλύπτουν το δέρμα
μας. Στο τριχωτό της κεφαλής
υπάρχουν περίπου 100.000 τρι-
χοθυλάκια και αμέτρητα περισ-
σότερα σε ολόκληρο το σώμα,
εξηγεί ο Μαξίμ Πλίκους, κυττα-
ροβιολόγος στο Πανεπιστήμιο
της Καλιφόρνιας, στο Ιρβαίν. Κά-
θε τριχοθυλάκιο λειτουργεί, λέ-
ει, σαν ένας μικροσκοπικός 3D
εκτυπωτής, φιλοξενεί την ανα-
πτυσσόμενη τρίχα και παράγει
τη χρωστική ουσία που της δίνει
το χρώμα της.

Οι τρίχες αποτελούνται κυ-
ρίως από κερατίνη, μια δομική
πρωτεΐνη που βρίσκεται επίσης
στα νύχια. Όμως, είναι κάτι πολύ
περισσότερο από απλή «νεκρή
ύλη». Οι τρίχες είναι ένα βιολο-
γικό θαύμα: λειτουργούν ταυ-
τόχρονα σαν αισθητήρες που
μεταφέρουν πληροφορίες στον
εγκέφαλο και σαν αρχείο που
αποκαλύπτει τα μυστικά του σώ-
ματός μας. Ζητήσαμε από ειδι-
κούς να μας εξηγήσουν όσα αξί-
ζει να γνωρίζουμε για τις τρίχες.

Μας προστατεύουν

Μέσα στα τριχοθυλάκια φιλο-
ξενείται ένας ολόκληρος μικροβι-
ακός «ζωολογικός κήπος», γεμά-
τος βακτήρια, ιούς και μύκητες,
εξηγεί ο δρ Ραλφ Πάους, δερμα-
τολόγος στο Πανεπιστήμιο του
Μαϊάμι. Ίσως έχετε ακούσει για το
μικροβίωμα του εντέρου, αλλά
υπάρχει και μικροβίωμα των τρι-
χών, το οποίο βοηθάει στην απο-
μάκρυνση επιβλαβών μικροβίων
και μειώνει τον κίνδυνο μόλυνσε-
ων. Τα μικρόβια αυτά, προσθέτει
ο Πάους, μπορεί ακόμη και να
συμβάλουν στην ανάπτυξη των
τριχών και στην ενίσχυση του
χρώματός τους. Όταν έχετε γρα-
τζουνιές, κοψίματα ή άλλα μικρά
τραύματα, οι τρίχες συμβάλλουν
στην επουλώση αυτών των πλη-
γών. Το σώμα κινητοποιεί τα βλα-

Εχουν τη δυνατότητα να απομακρύνουν μικρόβια και να μειώ-
νουν τον κίνδυνο μόλυνσεων – Τα τριχο-
θυλάκια αποτελούν ένα είδος ανιχνευτή
κίνησης για τον εγκέ-
φαλο.

στοκύτταρα μέσα στα τριχοθυ-
λάκια, τα οποία μεταναστεύουν
προς την πληγή και μετατρέπον-
ται σε νέα κύτταρα του δέρμα-
τος, εξηγεί ο Πλίκους. «Όταν η
πληγή επουλωθεί, τα βλαστοκύτ-
ταρα επιστρέφουν στην καθη-
μερινή τους δουλειά – την ανά-
πτυξη των τριχών», προσθέτει.
Τα τριχοθυλάκια λειτουργούν

σαν ανιχνευτές κίνησης για τον
εγκέφαλο, τυλιγμένοι σε νευρικές
απολήξεις που ενεργοποιούνται
με το παραμικρό άγγιγμα ή ρεύμα
αέρα, εξηγεί η Αντζελα Κριστιάνο,
εξηγεί η Αντζελα Κριστιάνο,
μοριακή γενετίστρια που μελετά-
ει τις διαταραχές των τριχών στο
Πανεπιστήμιο Κολούμπια. Για πα-
ράδειγμα, αν ένα έντομο πλησι-
άσει τα μάτια μας, οι βλεφαρίδες
το ανιχνεύουν και προκαλούν ένα
ανακλαστικό βλεφάρισμα.

Οι τρίχες του σώματος συνδέ-
ονται μέσω νευρικών ινών με τα
κέντρα του συναισθήματος στον
εγκέφαλο, γι' αυτό ένα απαλό χάδι
στο σώμα ή τα μαλλιά μπορεί να
προκαλέσει ευχαρίστηση. Αντιθέ-
τως, η αποτρίχωση ή το βγάλσιμο
των φρυδιών είναι επώδυνα, κα-
θώς αφαιρούν την τρίχα από τον
θύλακο, ενώ το ξύρισμα γίνεται
ελάχιστα αισθητό, αφού κόβει
την τρίχα πάνω από την επιφά-
νεια του δέρματος. Ίσως κάπως
απρόσμενα, τα τριχοθυλάκια πε-

ριέχουν επίσης υποδοχείς οσμής
και πικρής γεύσης, οι οποίοι φαί-
νεται να επηρεάζουν την ανάπτυ-
ξη των τριχών, αναφέρει ο Πάους.
Τα πρώτα ευρήματα δείχνουν ότι
ορισμένα αρώματα μπορούν να
διεγείρουν την ανάπτυξη των τρι-
χών, ενώ άλλα ενδέχεται να την
αναστέλλουν, αν και απαιτείται
περισσότερη έρευνα για να επιβε-
βαιωθούν αυτά τα αποτελέσματα.
Τα τριχοθυλάκια μετρούν επί-
σης τον χρόνο. Διαθέτουν ένα
εσωτερικό ρολόδι, παρόμοιο με
εκείνο που βρίσκεται στον εγκέ-
φαλο, το οποίο ρυθμίζει τον κύ-
κλο ανάπτυξης, ανάπαυσης και
πτώσης των τριχών, εξηγεί ο
δρ Λουίς Γκάρζα, δερματολόγος
στην Ιατρική Σχολή Τζον Χόπ-
κινς. Γι' αυτό οι τρίχες τείνουν
να μεγαλώνουν ταχύτερα το πρωί
παρά το βράδυ και συνεπώς δεν
έχει μεγάλη σημασία αν ξυρίζε-
στε το βράδυ ή την επόμενη μέ-
ρα. Στο μέλλον, οι ειδικοί εκτι-

Καταγράφουν βιολογι-
κά δεδομένα διαρκείας
ενός μηνός, επιτρέπο-
ντας στους γιατρούς
να εντοπίζουν ίχνη
ναρκωτικών, δηλητη-
ριάσεων ή και συμμόρ-
φωσης σε φαρμακευτι-
κή αγωγή.

μούν ότι μερικές τρίχες μπορεί
να αρκούν για την παρακολου-
θηση ορισμένων διαταραχών του
ύπνου, καθώς τα «γονίδια του
ρολογιού» μέσα στους θυλάκους
φαίνεται να συγχρονίζονται με
το 24ωρο βιολογικό ρολόι του
σώματός μας. Οι τρίχες είναι ο
δεύτερος ταχύτερα αναπτυσ-
σόμενος ιστός του ανθρώπινου

σώματος, μετά τον μυελό των
οστών. Μπορούν να λειτουργή-
σουν σαν ανεπίσημο αρχείο της
υγείας μας, εξηγεί η δρ Αντονέλα
Τόσσι, δερματολόγος στο Πανεπι-
στήμιο του Μαϊάμι. Στην πράξη,
κάθε εκατοστό τρίχας καταγρά-
φει περίπου ένα μήνα βιολογικών
δεδομένων, πράγμα που επιτρέ-
πει στους γιατρούς να εξετάζουν
τις τρίχες για ίχνη ναρκωτικών,
δηλητηριάσεων, χρόνιου στρες
ή ακόμη και συμμόρφωσης σε
φαρμακευτική αγωγή.
«Τα τριχοθυλάκια είναι, βασι-
κά, σαν μικρά νεφρά», λέει ο Πά-
ους. «Απορροφούν τοξικές ουσίες
και τις αποθηκεύουν στο νεκρό
στέλεχος της τρίχας».

Ενδειξη ασθένειας

Για να διατηρηθεί, όμως, αυ-
τός ο ρυθμός ανάπτυξης, απαι-
τείται μεγάλη ποσότητα ενέργει-
ας. Ετσι, η αιφνίδια τριχοπτωση
συχνά αποτελεί ένδειξη ασθέ-
νειας ή έντονου στρες, εξηγεί
η Κριστιάνο. Διατροφικές ανε-
πάρκειες, δυσλειτουργία του θυ-
ρεοειδούς και υψηλός πυρετός
μπορούν να προκαλέσουν ξαφ-
νική τριχοπτωση, το ίδιο και η
απότομη απώλεια βάρους, ο το-
κετός ή οι μεγάλες χειρουργικές
επεμβάσεις. «Όταν συμβαίνει αυ-
τό, μπορεί να είναι πραγματικά
ψυχοφθόρο για τους ασθενείς»,
προσθέτει, «αλλά οι τρίχες συ-
νήθως ξαναμεγαλώνουν μέσα
σε τρεις έως έξι μήνες».

Ορισμένοι ειδικοί πιστεύουν
ότι όταν το σώμα είναι άρρωστο
ή εξαντλημένο, διακόπτει τις λι-
γότερο απαραίτητες λειτουργίες
–όπως την ανάπτυξη και τη συ-
ντήρηση των τριχών– ώστε να
ανακατευθύνει τα θρεπτικά συ-
στατικά και την ενέργεια σε πιο
κρίσιμα όργανα.

Παρ' όλα αυτά, κάποια τριχο-
πτωση είναι φυσιολογική – χά-
νουμε περίπου 50 έως 100 τρίχες
την ημέρα. Οι τρίχες συνήθως εί-
ναι σαν απαλό χνούδι στην παιδι-
κή ηλικία, γίνονται μακρύτερες,
πιο σκούρες και πιο πυκνές καθώς
μεγαλώνουμε και με τον χρόνο
αποκτούν τραχύτερη υφή και πιο
λευκή απόχρωση. «Τις θεωρούμε
δεδομένες επειδή τις βλέπουμε
κάθε μέρα», προσθέτει ο Πλίκους,
«αλλά επιστημονικά οι τρίχες εί-
ναι κάτι εντυπωσιακό, ένα πραγ-
ματικό θαύμα της φύσης».

TONIE THILSEN/THE NEW YORK

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η κινητικότητα μεταξύ τραπεζικού κλάδου και ασφαλιστικού δεν σταματά ούτε κοντά στην εκπνοή του τρέχοντος έτους. Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», υπάρχουν αρκετά προχωρημένες συζητήσεις μεταξύ της Alpha Bank και της Universal Life για εξαγορά της δεύτερης από την πρώτη. Τόσο καιρό που αφηνόταν να εννοηθεί πως, η Alpha Bank είχε «κλειδώσει» για εξαγορά της ασφαλιστικής Altius, η Alpha Bank προχωρούσε σε συζητήσεις για εξαγορά μίας ασφαλιστικής με πολύ μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στην κυπριακή ασφαλιστική σκηνή.

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η Alpha Bank συζητά με τη Universal Life με το τιμήμα να ανέρχεται μεταξύ 100 - 150 εκατομμυρίων ευρώ, ωστόσο υπάρχει διαφορά στην τιμολόγηση που προχωρά το κάθε μέρος. Η μεταξύ τους διαφορά κοστολογείται μεταξύ 10 και 20 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ όπως μεταφέρθηκε στην «Κ» από πηγές, εστιάζεται σε διάφορα ακίνητα που έχει στην κατοχή της η Universal Life. Η

Τον χειρισμό της εξαγοράς η μη, τον έχει «ομιλικά» η Alpha Bank, ενώ πλέον μεγάλο λόγο θα έχει και ο μεγαλομέτοχός της, ο ιταλικός κολοσσός «Unicredit» που έχει το 29,5% του Ομίλου.

διάθεση υπάρχει, οι συζητήσεις επίσης είναι αρκετά προχωρημένες, κύκλοι της αγοράς εκτιμούν πως το μεταξύ τους «deal» θα προχωρήσει εάν δεν προκύψει κάποια αλλαγή στρατηγικής απόφασης.

Το να εξαγοράσει η Alpha Bank τη Universal Life, άρα και να ενισχύσει το «pool» των μη επιτοκιακών εσόδων του κυπριακού παραρτήματος, της Alpha Bank Κύπρου αλλά και του Ομίλου γενικότερα, θα δημιουργήσει μία άλλη δυναμική. Η Universal Life στον τομέα της Ζωής είναι βάσει των τελευταίων αποτελεσμάτων που είναι διαθέσιμα, αυτά του 6μήνου του 2025, στην τρί-

τη (3η) θέση παγκυπρίως. Συγκεκριμένα, στον Κλάδο Ζωής (Life Gross Premiums Including A&H premiums by Life Companies) έχει μερίδιο αγοράς στο εξάμηνο του 2025 στο 15,7%, «ανεβασμένο» σε σχέση με το ποσοστό που είχε το 2024 στο αντίστοιχο εξάμηνο που ήταν στο 14,9%.

Στον Κλάδο Ζωής τα μικτά εγγεγραμμένα ασφάλιστρα της Universal Life για το πρώτο μισό του 2025 ήταν στα 66,3 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 17,9% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2024, που ήταν 56,2 εκατ. ευρώ.

Πέραν του «συνολικού» που συμπε-

ριλαμβάνει και το «Accident & Health», αξίζει να γίνει αναφορά και στα μερίδια που αφορούν μόνο τον κλάδο ζωής, (Life Gross Premiums Including A&H premiums by Life Companies). Βάσει των στοιχείων του Συνδέσμου Ασφαλιστικών Εταιρειών Κύπρου, η Universal Life έχει 12% μερίδιο αγοράς στο εξάμηνο του 2025 και είχε 10,8% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2024. Τα εγγεγραμμένα ασφάλιστρα της Universal Life για το πρώτο μισό του 2025 σε αυτή την κατηγορία είναι στα 43,8 εκατ. ευρώ και για το αντίστοιχο διάστημα του 2024 στα 34,9 εκατ. ευρώ.

Αξίζει να σημειωθεί πως, τον χειρισμό της εξαγοράς η μη, τον έχει «ομιλικά» η Alpha Bank, ενώ πλέον μεγάλο λόγο θα έχει και ο μεγαλομέτοχός της, ο ιταλικός κολοσσός «Unicredit» που έχει το 29,5% του Ομίλου.

«On and off» με Altius

Η αλήθεια είναι ότι «πολυγράφτηκε» για «deal» μεταξύ Alpha Bank και του παλαιού γνώριμου της Alpha Bank Κύπρου, της κυπριακής Altius Insurance. Στο παρόν στάδιο δεν υπάρχει κάποιο θετικό ή αρνητικό πρόσημο, είναι μία ασφαλιστική που η Alpha Bank Κύπρου τη γνωρίζει και

συνεργάζεται. Άλλωστε, αποκλειστική συνεργασία με την Altius είχε και η Astrobank, η τράπεζα που απορροφήθηκε επιτυχώς από την Alpha Bank Κύπρου και την κατέστησε ως 3η μεγαλύτερη τράπεζα της χώρας και μετατράπηκε σε 3η συστημική στο νησί. Δεν θα εξέπληττε πάντως κανέναν εάν προχωρήσει η τράπεζα σε deal και με τη Universal Life και με την Altius, ώστε να μεγαλώσει κατά πολύ το μερίδιό της στον τομέα της ασφάλισης. Η Altius για παράδειγμα στον Κλάδο της Ζωής (Including A&H premiums by Life Companies) έχει μερίδιο στο 4,2%, που αν προστεθεί στο ποσοστό της Universal Life, θα προκύψει ένα ποσοστό της τάξης του 20% που θα φτάσει κοντά στα ίδια επίπεδα μεριδίου με αυτά που έχει στον Κλάδο Ζωής η Eurobank μέσω της ERB Cyprialife (21,3%) .

Απορροφήθηκε επιτυχώς

Με την ολοκλήρωση της συναλλαγής στις 31 Οκτωβρίου 2025 μεταξύ Astrobank, η Alpha Bank Κύπρου έγινε η τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα στην Κύπρο, με συνολικό ενεργητικό που υπερβαίνει τα 6,6 δισ. ευρώ, χαρτοφυλάκιο χορηγήσεων άνω των 2 δισ. ευρώ και καταθέσεις που ξεπερνούν τα 5,6 δισ. ευρώ. Όπως διαρρέει από την τράπεζα, η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνει τη στρατηγική προτεραιότητα της Alpha Bank να αξιοποιεί ευκαιρίες οργανικής και μη οργανικής ανάπτυξης στις αγορές της νοτιοανατολικής Μεσογείου και, μέσω της στρατηγικής συνεργασίας με τη UniCredit, να λειτουργεί ως γέφυρα με την Ευρώπη, ενισχύοντας τη ροή κεφαλαίων, επενδύσεων και επιχειρηματικών ευκαιριών.

Αξίζει να σημειωθεί πως, για τους πελάτες της πρώην AstroBank και που τώρα είναι στην Alpha Bank Κύπρου, σε αυτή τη φάση δεν αλλάζει τίποτα στον τρόπο που πραγματοποιούν τις τραπεζικές τους συναλλαγές και στον τρόπο που εξυπηρετούνται. Οι λογαριασμοί, οι κάρτες, τα δάνεια και οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες λειτουργούν κανονικά και δεν απαιτείται καμία ενέργεια από την πλευρά τους. Όποιες αλλαγές προκύψουν από τη νομική μεταβίβαση θα κοινοποιηθούν.

Υπάρχει οικονομική διαφορά μεταξύ των δύο μερών, κοστολογείται μεταξύ 10 και 20 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ όπως μεταφέρθηκε στην «Κ» από πηγές, εστιάζεται σε διάφορα ακίνητα που έχει στην κατοχή της η Universal Life.

The Black Range Nutrients

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

Αντοχή
Ενέργεια - Τόνωση
Ενίσχυση των
αρθρώσεων

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

OSTEO JOINTS COMPLEX PLUS HYALURONIC ACID

Fresh Freeze-dried

with micronutrients | sustained release

0% Sugar • Salt • GMO
0% Gluten • Lactose
Additives • Preservatives

Food Supplement
30 capsules

fama PHARMACEUTICAL LTD
fama Pharmaceutical LTD

VITORGAN[®]
www.pharmalead.gr

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Στον **χάρτη** της διαστημικής βιομηχανίας έβαλε την Κύπρο το παγκόσμιο συμπόσιο διαστημικής έρευνας COSPAR 2025 που πραγματοποιήθηκε την περασμένη εβδομάδα, στη Λευκωσία. Εταιρείες κολοσσοί από διάφορες χώρες βρέθηκαν στη χώρα μας στα πλαίσια του συμποσίου ενισχύοντας τις προσπάθειες της χώρας για να καταστεί γέφυρας μεταξύ της Ευρώπης και της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου στους τομείς της διαστημικής έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας.

Το μεγαλεπήβολο αυτό σχέδιο φαίνεται ότι είναι θέμα χρόνου να πάρει σάρκα και οστά καθώς ήδη εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους τομείς της άμυνας, της αεροδιαστημικής και της υψηλής τεχνολογίας τόσο από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) όσο και από την Ινδία εξετάζουν σοβαρά την εγκατάσταση έδρας στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αριθμός εταιρειών βρίσκονται σε προχωρημένες διεργασίες με τους αρμόδιους φορείς για να προχωρήσουν με την εγκατάσταση έδρας στη χώρα μας με πολλαπλασιαστικό όφελος για την οικονομία και την απασχόληση. Παράλληλα, η παρουσία ερευνητών και επιστημόνων από το εξωτερικό οδηγεί στη μεταφορά τεχνογνωσίας και στη δημιουργία νέων

Σε κέντρο έρευνας και καινοτομίας προσανατολίζεται η Lockheed Martin – Η εταιρεία κατασκευάζει προγράμματα software για αεροπλάνα, μικροτσιπ, διαστημικά και πυραυλικά συστήματα.

θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης.

Οι ίδιες πληροφορίες σημειώνουν, εξάλλου, ότι οι συγκεκριμένες εταιρείες έλκονται από τις ευκαιρίες που προσφέρει η πρωτεύουσα της Κύπρου και συγκεκριμένα η παλιά Λευκωσία.

Η διαστημική βιομηχανία

Ρόλο στον τομέα της διαστημικής και αεροδιαστημικής βιομηχανίας επιδίδει η Κύπρος με στόχο να καταστεί σε κόμβο καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Τη συγκεκριμένη επιδίωξη ενίσχυσε το συμπόσιο με θέμα «Εξερεύνηση του Διαστήματος 2025: Οι προκλήσεις της ανθρωπότητας και ουράνιες λύσεις», που τελούσε υπό την αιγίδα του Γραφείου του Επικεφαλής Επιστήμονα. Διεθνείς κολοσσοί, όπως η Lockheed Martin, στρέφουν το βλέμμα τους στη χώρα, με στόχο τη δημιουργία ερευνητικών βάσεων και κόμβων ανάπτυξης λογισμικού αιχμής και προηγμένων μικροτσιπ.

Η Κύπρος στο επίκεντρο της αεροδιαστημικής βιομηχανίας

Με γοργά βήματα προχωρούν επενδύσεις που βάζουν τη χώρα στον **χάρτη των νέων τεχνολογιών έρευνας στο Διάστημα**

Καλοβλέπουν την παλιά Λευκωσία για δημιουργία βάσης στη χώρα διεθνούς βεληνεκούς εταιρείες – Πολυεθνικές εταιρείες, μνημόνια συνεργασίας και επενδύσεις φέρνουν το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας στο επίκεντρο των τεχνολογιών του μέλλοντος.

Σύμφωνα με τον Invest Cyprus, τον αρμόδιο οργανισμό για την προσέλκυση επενδύσεων, βρίσκονται σε ώριμο στάδιο τρεις περιπτώσεις ξένων εταιρειών που εξετάζουν σοβαρά την εγκατάσταση της έδρας τους στην Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για δυο εταιρείες από τις ΗΠΑ – η μια εκ των οποίων είναι η Lockheed Martin, και μια που εδρεύει στην Ινδία. Την ίδια ώρα, όπως σημειώνεται από τον Invest Cyprus, η Κύπρος προσελκύει το ενδιαφέρον χωρών με ενεργό ρόλο στη διαστημική βιομηχανία όπως η Γαλλία, η Ιαπωνία και η Σαουδική Αραβία. Ήδη έχουν υπογραφεί πολλά μνημόνια συνεργασίας, ενώ ο Ινδικός Οργανισμός Διαστήματος (ISRO) φέρεται να εξετάζει κοινές δράσεις με τον νεοσύστατο Κυπριακό Οργανισμό Εξερεύνησης Διαστήματος (CSEO). Όπως σημειώνουν στελέχη από τον χώρο της διαστημικής βιομηχανίας, είναι πλέον θέμα χρόνου να υλοποιηθούν σημα-

ντικές συμφωνίες που θα φέρουν τη χώρα στον **χάρτη των νέων τεχνολογιών διαστημικής έρευνας**.

Η παλιά Λευκωσία

Το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας εξελίσσεται σε τεχνολογικό cluster, με εταιρείες από την Ινδία αλλά και τις ΗΠΑ να έχουν ήδη εγκατασταθεί στην περιοχή λόγω των κινήτρων που προσφέρονται. Όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες, πολυεθνικές εταιρείες επιλέγουν συνήθως να επενδύουν στην καρδιά της πρωτεύουσας, αυξάνοντας έτσι την εμβέλεια και τη δυναμική των αστικών περιοχών.

Ατού αποτελούν τόσο τα φορολογικά κίνητρα που δόθηκαν για την εγκατάσταση στο κέντρο της πρωτεύουσας, η σταθερότητα της χώρας, το καλό επιχειρηματικό περιβάλλον και η θεσμική υποστήριξη από φορείς όπως το υπουργείο Καινοτομίας, το Invest Cyprus, και ο Οργανισμός Διαστήματος Κύπρου.

Η Lockheed Martin

Σύμφωνα με αρμόδιους φορείς, η Lockheed Martin, ένας από τους μεγαλύτερους αμυντικούς και διαστημικούς οργανισμούς στον κόσμο, εξετάζει τη δημιουργία ερευνητικού κέντρου και καινοτομίας στην Κύπρο. Το κέντρο αυτό θα επικεντρώνεται στην ανάπτυξη λογισμικού για αεροπλάνα, στην παραγωγή μικροτσιπ για αεροναυπηγική χρήση και σε ειδικά προγράμματα προηγμένων αεροδιαστημικών εφαρμογών. Η παρουσία μιας τέτοιου βεληνεκούς εταιρείας αναμένεται να δώσει ώθηση στην τοπική οικονομία επιβεβαιώνοντας θετικά διάφορους τομείς.

Η Lockheed Martin με έδρα τις ΗΠΑ είναι μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες στον κόσμο στον τομέα της άμυνας, της αεροδιαστημικής και της υψηλής τεχνολογίας, η οποία μελετά, σχεδιάζει, αναπτύσσει, κατασκευάζει και υποστηρίζει στρατιωτικά αερο-

σκάφη, όπως μαχητικά – εδώ περιλαμβάνεται π.χ. το F-35 Lightning II. Παράλληλα, κατασκευάζει πυραυλικά συστήματα, αντιπυραυλικά, συστήματα ελέγχου, ραντάρ και άλλες τεχνολογίες όπλων και αναπτύσσει διαστημικά συστήματα, δορυφόρους, και συμμετέχει σε διαστημικά προγράμματα.

Η εταιρεία, που διαθέτει πολλά υποκαταστήματα, παραγωγικές εγκαταστάσεις και ερευνητικά κέντρα παγκοσμίως, επενδύει επίσης σε τεχνολογίες αιχμής, όπως ψηφιακή μετάβαση, αυτοματοποίηση, και λύσεις υψηλής τεχνολογίας σε υποστηρικτικούς τομείς.

Το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας της απευθύνεται σε κυβερνήσεις (κυρίως της U.S. Department of Defense) και στους συμμάχους τους.

Το COSPAR

Ο επικεφαλής επιστήμονας Δημήτρης Σκουρίδης κατά τη διάρκεια του συμποσίου COSPAR, επεσήμανε ότι η Εθνική Στρατηγική Διαστήματος της Κύπρου αποτελεί μέρος του μακροπρόθεσμου «Οράματος 2035» της κυβέρνησης, ενός σχεδίου για την οικοδόμηση μιας ανθεκτικής οικονομίας, βασισμένης στη γνώση και την καινοτομία. Ο κ. Σκουρίδης αναφέρθηκε στην ίδρυση του Κυπριακού Κέντρου Διαστημικής Έρευνας και Καινοτομίας (C-SpaRC), χαρακτηριζοντάς το ως ορόσημο στην επισημονική ανάπτυξη της χώρας. Η εθνική υποδομή ύψους 2,5 εκατομμυρίων ευρώ, που χρηματοδοτείται από το ΙδΕΚ, συντονίζεται από τον Κυπριακό Οργανισμό Εξερεύνησης Διαστήματος (CSEO), σε συνεργασία με το TRISH της NASA, τη Lockheed Martin, το Γεωφυσικό Παρατηρητήριο Sodankylä και κορυφαία κυπριακά ερευνητικά ιδρύματα.

Ο κ. Μάριος Ταννούσης, διευθύνων σύμβουλος του Invest Cyprus, υπογράμμισε τη δέσμευση της χώρας να υποστηρίξει την ανάπτυξη του εθνικού διαστημικού οικοσυστήματος μέσω διεθνών συνεργασιών και επενδύσεων.

Εξήγησε ότι ο Invest Cyprus συνεργάζεται στενά με το Κυπριακό Κέντρο Διαστημικής Έρευνας και Καινοτομίας και τον Κυπριακό Οργανισμό Εξερεύνησης Διαστήματος, διασφαλίζοντας ότι η χώρα θα συνεχίσει να συμβάλλει ενεργά στο παγκόσμιο τοπίο της καινοτομίας. Αναφερόμενος στις πρόσφατες επισήμες επισκέψεις του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας στις Ηνωμένες Πολιτείες, συμπεριλαμβανομένων των συναντήσεων στη Νέα Υόρκη, το Τέξας και το Σαν Φρανσίσκο, είπε ότι αυτές οι αποφασιστικές καταδεικνύουν την αποφασιστικότητα της Κύπρου να ενισχύσει τους δεσμούς της με στρατηγικούς εταίρους στον τομέα της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

Με βλέμμα στο 2029 για το πρώτο ψηφιακό ευρώ

Στα τέλη Οκτωβρίου 2025, το Δ.Σ. της ΕΚΤ αποφάσισε να προχωρήσει στο δεύτερο και τελικό μέρος της προπαρασκευαστικής φάσης

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Στα **τέλη** Οκτωβρίου 2025, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανακοίνωσε ότι το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε να προχωρήσει στο δεύτερο και τελικό μέρος της προπαρασκευαστικής φάσης για το ψηφιακό ευρώ, με τελικό ορίζοντα το 2029 που μπορεί να υπάρξει πρώτη έκδοσή του.

Το ψηφιακό ευρώ αναμένεται να συμπληρώσει και να μην αντικαταστήσει τα μετρητά, με σκοπό να φέρει μόνο πλεονεκτήματά τους, ενώ θα παρέχεται δωρεάν για βασική χρήση σε ολόκληρη

επί του παρόντος, δεν υπάρχει μια ευρωπαϊκή επιλογή ψηφιακών πληρωμών που να καλύπτει ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ, καθώς από τις 20 χώρες μέλη οι 13 στήριζονται σε διεθνή σχήματα πληρωμών για τις πληρωμές με κάρτα. Το ψηφιακό ευρώ θα αποτελεί ένα ευρωπαϊκό, ηλεκτρονικό μέσο πληρωμής προσβάσιμο και αποδεκτό σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ.

Το ψηφιακό ευρώ θα αποθηκεύεται σε έναν λογαριασμό που θα μπορεί να ανοίξει ένας καταναλωτής στην τράπεζά του, ή σε δημόσιο φορέα διαμεσολάβησης. Θα μπορεί να πληρώσει σε ψηφιακό ευρώ είτε σε απευθείας σύνδεση (online), είτε εκτός σύνδεσης (offline), με το πλεόφωνο του, ή με κάρτα.

Η υλοποίηση του ψηφιακού ευρώ θα κοστίσει στις τράπεζες περίπου 4 δισ. ευρώ, έως 5,8 δισ. ευρώ. Το ποσοστό αυτό σύμφωνα με την ΕΚΤ είναι σημαντικά χαμηλότερο από τις προηγούμενες εκτιμήσεις του κλάδου, καθώς αντανακλά τη δυνατότητα των τραπεζών να χρησιμοποιούν από κοινού υποδομές και να αξιοποιούν συνέργειες.

Επιτακτική υιοθέτηση

Σε συνέντευξη Τύπου που διοργανώθηκε από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας κ. Χριστόδουλος Πατσολίδης τόνισε πως η ανάπτυξη του ψηφιακού ευρώ που θα λειτουργεί για όλους, θα ενδυναμώνει τους πολίτες, θα υποστηρίζει την καινοτομία και θα ενισχύει την ανθεκτικό-

Όπως καταγράφεται και στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, επί του παρόντος, δεν υπάρχει μια ευρωπαϊκή επιλογή ψηφιακών πληρωμών που να καλύπτει ολόκληρη τη ζώνη του ευρώ, καθώς από τις 20 χώρες μέλη οι 13 στήριζονται σε διεθνή σχήματα πληρωμών για τις πληρωμές με κάρτα.

Τα πλεονεκτήματα του νομισματικού μας συστήματος. Επιτακτική χαρακτηρίσε την υιοθέτηση του ψηφιακού ευρώ, καθώς κατά τον διοικητή οι ψηφιακές πληρωμές αυξάνονται ραγδαία και ο κόσμος γίνεται ολοένα και πιο ψηφιακός. Στον χαιρετισμό του ο κ. Πατσολίδης σημείωσε ότι, η πορεία προς το ψηφιακό ευρώ αποτελεί καθοριστική εξέλιξη για τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού χρηματοοικονομικού συστήματος και μια ευκαιρία για μεγαλύτερη ασφάλεια, διαφάνεια και προσβασιμότητα στις συναλλαγές, ενισχύοντας παράλληλα

την αυτονομία, τη σταθερότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στην ψηφιακή εποχή.

Ο γενικός διευθυντής της Διεύθυνσης Εποπτείας Πληρωμών, μαζί με την ομάδα του, κ. Στέλιος Γιωργιάκης, σημείωσε πως μπορεί να υπάρξει πρώτη έκδοση του ψηφιακού ευρώ σε 4 χρόνια περίπου. Σύμφωνα με τα όσα είπε, η επόμενη φάση αποτελεί κρίσιμο σταθμό, γεφυρώνοντας τον σχεδιασμό με την αρχική έκδοση του ψηφιακού ευρώ. Θα βασιστεί στις εργασίες που ολοκληρώθηκαν και περιλαμβάνει την ανάπτυξη της τεχνικής υποδομής, τη διεξαγωγή δοκιμών για τις βασικές λειτουργίες της υποδομής, καθώς και τη δημιουργία των δομών επικοινωνίας, ώστε να στεφθεί με επιτυχία το έργο. «Εφόσον οι Ευρωπαίοι συν-νομοθέτες θεσπίσουν τη νομοθεσία, τότε το πιλοτικό πρόγραμμα και οι δοκιμές θα μπορούσαν να ξεκινήσουν μετέπειτα, ώστε το Ευρωσύστημα να είναι έτοιμο για ενδεχόμενη πρώτη έκδοση σε 4 χρόνια περίπου. Με απλά λόγια, έχουμε τρία βασικά στάδια: νομοθεσία το 2026, πιλοτική φάση από το 2027, και πλήρη τεχνική και επιχειρησιακή ετοιμότητα έως το 2029», υπογράμμισε.

Τρεις πυλώνες

Βάσει των όσων παρουσιάστηκαν στην Κεντρική, η νέα φάση οργανώνεται σε τρεις βασικούς πυλώνες εργασιών. Ο πρώτος πυλώνας αφορά στην προώθηση της τεχνικής ετοιμότητας. Έτσι,

το Ευρωσύστημα θα προχωρήσει στην υλοποίηση των τεχνικών θεμελίων του ψηφιακού ευρώ, διασφαλίζοντας ότι το σύστημα θα είναι λειτουργικό και ασφαλές, μέσα από πιλοτικές δοκιμές και βασικές ρυθμίσεις.

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά στη συμμετοχή φορέων της αγοράς. Η επιτυχία του ψηφιακού ευρώ βασίζεται στη στενή συνεργασία με παρόχους πληρωμών, εμπόρους και καταναλωτές. Στο Ευρωσύστημα –όπως είπε ο κ. Γιωργιάκης– θα ολοκληρώσουν από κοινού μαζί με τους φορείς της αγοράς το εγχειρίδιο κανόνων και θα συνεχίσουμε τις έρευνες αγοράς. Επιπλέον, στις πιλοτικές δοκιμές θα συμπεριλάβουν και τους φορείς της αγοράς. Στόχος, όπως παρουσιάστηκε στην ΚΤΚ, είναι να διαμορφωθεί μία ξεκάθαρη και στοχευμένη στρατηγική για ενημέρωση και το branding, η οποία θα διασφαλίζει ότι το ψηφιακό ευρώ δεν είναι μόνο λειτουργικό, αλλά θα είναι και ορατό και αξιόπιστο.

Ο τρίτος πυλώνας αφορά στην υποστήριξη της νομοθετικής διαδικασίας. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα συνεχίσει να παρέχει τεχνική συνδρομή στους συν-νομοθέτες ώστε να διασφαλίζεται η σαφάνεια στη σύνταξη των νομοθεσιών. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας θα αποφασίσει κατά πόσο θα θέσει το ψηφιακό ευρώ σε κυκλοφορία αμέσως μετά την υιοθέτηση της νομοθεσίας. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θεσπίσουν τη νομοθεσία.

Μοχλός εξωστρέφειας για την οικονομία η βιομηχανία

Γ. Στουρνάρας: Το παραγωγικό χάσμα με την Ευρώπη παραμένει μεγάλο

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Κομβικός είναι ο ρόλος της μεταποίησης για την ελληνική οικονομία, καθώς μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός εξωστρέφειας και παραγωγικής αναβάθμισης, συμβάλλοντας σε μια πιο διαφοροποιημένη και ανθεκτική οικονομία, είπε χθες ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας στην ημερίδα με θέμα «Προκλήσεις και ευκαιρίες για την ευρωπαϊκή και την ελληνική οικονομία: Η συμβολή της μεταποιητικής οικονομίας», που συνδιοργάνωσαν η Ελληνική Παραγωγή, το IOBE και το Μορφωτικό Ιδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Ο κεντρικός τραπέζις μίλησε για τη μετάβαση, με τη βοήθεια της μεταποίησης, από ένα πρότυπο ανάπτυξης που στηρίζεται κυρίως στην κατανάλωση και τις υπηρεσίες, σε ένα πρότυπο που βασίζεται στην παραγωγή, στην εξωστρέφεια και στην καινοτομία.

Επικαλέσθηκε το παράδειγμα της Ιταλίας, το ισοζύγιο της οποίας μετατράπηκε από ελλειμματικό σε πλεονασματικό, μετά την κρίση, καθώς οι βιομηχανίες της

και μάλιστα μεσαίου μεγέθους αναζήτησαν εξαγωγική διέξοδο. Στην Ελλάδα, είπε ότι η μεταποίηση επέδειξε ανθεκτικότητα στις κρίσεις των τελευταίων ετών και ότι αυξήθηκε η συμμετοχή της στο 9,1% του ΑΕΠ, από 7,8% του ΑΕΠ το 2019. Σημείωσε ότι πάνω από τις μισές επενδύσεις των 36 δισ. ευρώ της περιόδου 2018-2024 κατευθύνθηκαν στη μεταποίηση, ενώ οι βιομηχανικές εξαγωγές αυξήθηκαν από περίπου 28 δισ. ευρώ το 2017 σε 49 δισ. ευρώ το 2024. Ωστόσο, τόνισε ότι η ελληνική μεταποίηση εξακολουθεί να υστερεί έναντι του μέσου όρου της Ευρώπης ως προς τη συμμετοχή της στο ΑΕΠ και ως προς την παραγωγικότητα, με αποτέλεσμα το παραγωγικό χάσμα με την Ευρώπη να παραμένει μεγάλο.

Κατέγραψε δε ως προκλήσεις την επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης, το υψηλό κόστος ενέργειας και την ενεργειακή εξάρτηση από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων, τον ψηφιακό μετασχηματισμό της και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

Ως όχημα για τη σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, επεσήμανε, εξάλλου, ο Γκιγκας Χαρδούβε-

Ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας μίλησε για τη μετάβαση, με τη βοήθεια της μεταποίησης, από ένα πρότυπο ανάπτυξης που στηρίζεται κυρίως στην κατανάλωση και στις υπηρεσίες, σε ένα πρότυπο που βασίζεται στην παραγωγή, στην εξωστρέφεια και στην καινοτομία.

Στόχος, η συμμετοχή της μεταποίησης στο ΑΕΠ να φτάσει στο 15%, από 9,1%, τόνισε ο κ. Γκιγκας Χαρδούβελης.

λιν, πρόεδρος της Εθνικής Τραπέζας και του ΜΙΕΤ, ότι μπορεί να λειτουργήσει η μεταποίηση. Τόνισε ότι η παραγωγικότητα στον τομέα της μεταποίησης είναι 63,4% του μέσου όρου της Ε.Ε., ενώ στο σύνολο της οικονομίας είναι 53,9% του μέσου όρου της Ε.Ε. Ωστόσο τόνισε ότι «έχουμε δρόμο ακόμη». Ο στόχος μας, είπε, είναι να φτάσει η συμμετοχή της μεταποίησης στο ΑΕΠ στο 15%, από 9,1% σήμερα. Παρά την αύξηση, η συμμε-

τοχή της μεταποίησης στο ΑΕΠ τοποθετεί την Ελλάδα στην 4η θέση από το τέλος, μεταξύ των μελών της Ε.Ε., όπως είπε ο Μιχάλης Στασινόπουλος, εκτελεστικό μέλος Δ.Σ. Viohalco S.A., πρόεδρος ElvalHalcor και πρόεδρος της «Ελληνικής Παραγωγής». Μικρότερη βιομηχανία σημαίνει χαμηλή παραγωγικότητα, είπε, καθώς η τελευταία αντανακλά το μείγμα των οικονομικών δραστηριοτήτων. «Αξίζει να στρέψουμε ξανά την οικονομία στη βιομηχανία», τόνισε, λέγοντας ότι «δεν ζητάμε χάρες, αλλά ισότητες συνθήκες με τις άλλες χώρες της Ε.Ε.». Ειδικότερα, αναφέρθηκε στην αντιμέτωπηση του αυξημένου ενεργειακού κόστους, αλλά και στην ανάγκη επαναφοράς των επιταχυνόμενων αποσβέσεων.

«Δεν έχουμε πλέον την πολυτέλεια να πορευόμαστε με τον ίδιο χαλαρό και ανέμελο ρυθμό,

να έχουμε αναποτελεσματικό κράτος, φοροδιαφυγή και διαφθορά», είπε, εξάλλου, ο Τάσος Γιαννιτσης, ομότιμος καθηγητής ΕΚΠΑ, πρώην υπουργός. Εξέφρασε απογοήτευση γιατί περίμενε να αποτελέσει η κρίση του 2009 πικρή «καμπάνα», αλλά διαπιστώνει ότι θέλουμε να επιστρέψουμε στην «κανονικότητα», δηλαδή στην κατάσταση πριν από το 2009.

«Θα κολυμπήσουμε», απάντησε σε ερώτηση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων από την Ελλάδα ο Πάνος Τσακλόγλου, καθηγητής ΟΠΑ, πρώην υφυπουργός Εργασίας, παραφράζοντας τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Υποστήριξε, επίσης, ότι δεν νοείται ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική χωρίς ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

Προκλήσεις, όμως, δεν αντιμετωπίζει η μεταποίηση μόνο στην

Απλούστευση συναλλαγών με το κράτος

Την απλούστευση των διαδικασιών συναλλαγής με το κράτος για πολίτες και επιχειρήσεις με την κατάθεση τριών νομοσχεδίων ανακοίνωσε ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, Κωστής Χατζηδάκης. Για τις επιχειρήσεις θα κατατεθούν δύο νομοσχέδια για τη μείωση της γραφειοκρατίας γενικά και για την απλούστευση της αδειοδότησής τους, και για τους πολίτες θα μειωθούν οι διαδικασίες συνδιαλλαγής με το Δημόσιο, που έχουν καταγραφεί και ανέρχονται σε 4.050.

Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη.

Ο Γιώργος Παγουλάτος, πρόεδρος, μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΟΣΑ, καθηγητής ΟΠΑ μίλησε για τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό, μεταξύ ΗΠΑ - Δύσης και Κίνας, αλλά και τον κατακερματισμό, με την ανάδυση μεσaiών δυνάμεων. Αυτό μας οδηγεί, είπε, σε μια γεωοικονομική κατάσταση, της οποίας χαρακτηριστικό είναι η αντιστροφή της πορείας των τελευταίων δεκαετιών προς την παγκοσμιοποίηση και η ανάδυση του προστατευτισμού.

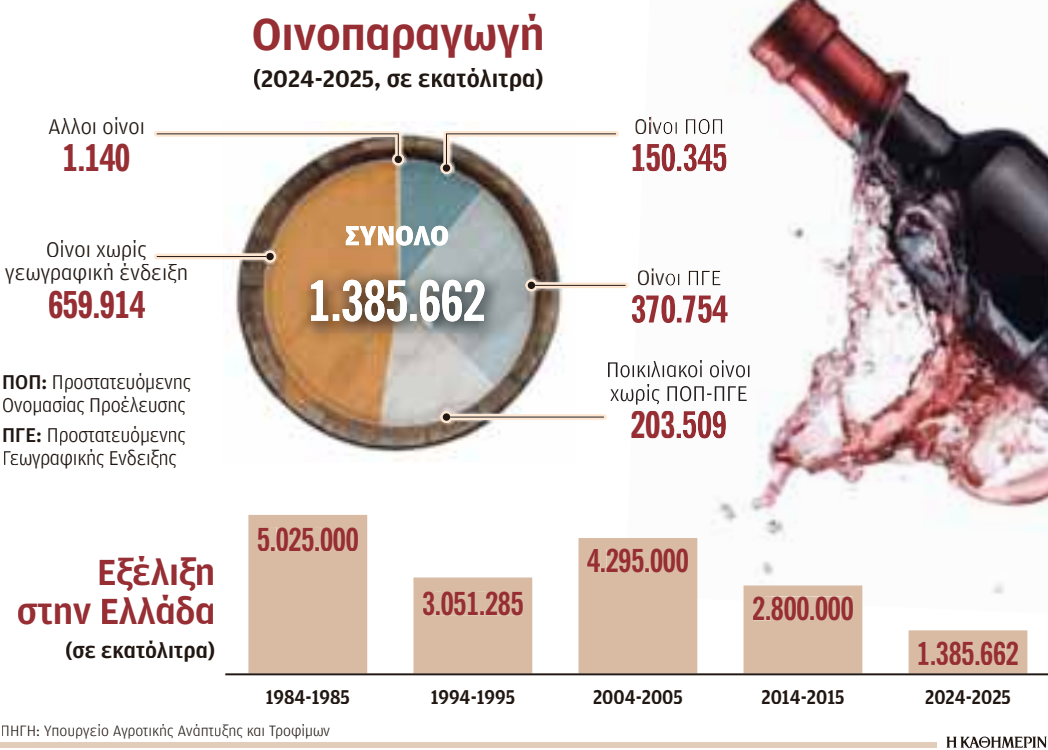
Για τις αργές διαδικασίες που ακολουθούνται στην Ε.Ε., τα εμπόδια στην κοινή αγορά που εξακολουθούν να υφίστανται και την απογοήτευση ένα χρόνο μετά την έκθεση Ντράγκι, μίλησε ο πρόεδρος, μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην Ε.Ε. Ιωάννης Βράιλας.

Αλλάζει με νέα ντιλ ο χάρτης στον κλάδο του ελληνικού οίνου

Η εξαγορά «Σιγάλα» από «Κυρ-Γιάννη» και οι κινήσεις της «Ελληνικά Οινοποιεία»

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Έντονη εξακολουθεί να είναι η κινητικότητα στον κλάδο του ελληνικού οίνου, καθώς μετά τις εξαγορές των προηγούμενων μηνών, προκθές ανακοινώθηκε η πλήρης απόκτηση της «Κτήμα Σιγάλα» από την εταιρεία «Κυρ-Γιάννη» με επικεφαλής τον Στέλλιο Μπουτάρη, ενώ μέσα στον Δεκέμβριο αναμένεται, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», ότι τα «Ελληνικά Οινοποιεία» –πρόκειται για την εταιρεία των αδερφών Θωμά και Ηλία Γεωργιάδη, στην οποία μέτοχος είναι και ο Γιάννης Αντετοκούνμπο– θα προχωρήσουν σε μια ακόμη εξαγορά. Η ίδια εταιρεία αναμένει επίσης και την απόφαση του δικαστηρίου για την πτώχευση της «Τσάνταλς», έχοντας πάντως ήδη αναλάβει τη διαχείριση και εκμετάλλευση των αμπελώνων της ιστορικής εταιρείας. Έκοντας ήδη συμμετοχή από το 2009 στο «Κτήμα Σιγάλα» και πολύ μεγαλύτερη εμπλοκή από το 2020, οπότε ανέλαβε τη διοίκηση της εταιρείας, η «Κυρ-Γιάννης» έχει πλέον στον απόλυτο έλεγχο της την πρώτη, εξέλιξη με οικονομικό αποτύπωμα αλλά κυρίως με έντονο συμβολισμό. Το 2024 ο κύκλος εργασιών της «Κτήμα Σιγάλα Οινοποιητική» ήταν 3,5 εκατ. ευρώ και ο κύκλος εργασιών της «Κυρ-Γιάννης» 16,8 εκατ. ευρώ. Με την απόκτηση του πλήρους ελέγχου της «Κτήμα Σιγάλα» η εταιρεία του Στέλλιο Μπουτάρη αναμένεται να ξεπεράσει σε τζίρο τα 20 εκατ. ευρώ, ενώ οι εξαγωγές αγγίζουν τα 7 εκατ. ευρώ, με τα εμβληματικά κρασιά της εταιρείας και τις διάσημες ετικέτες της να έχουν παρουσία σε 55 χώρες. Αυτό που ενισχύεται περισσότερο, βεβαίως, με την απόκτηση της εταιρείας «Κτήμα Σιγάλα» είναι ο οινοτουρισμός, με βασικό προεβλεπτό το περίφημο Ασύρτικο – και όχι μόνο. Είναι χαρα-

κτηριστικό ότι πάνω από 35.000 άτομα επισκέφθηκαν φέτος τους τρεις προορισμούς (Νάουσα, Αμύνταιο και Σαντορίνη) των κτημάτων «Κυρ-Γιάννη» και «Σιγάλα».

Ο οινοτουρισμός αποτελεί βασικό στόχο των επενδύσεων που έχουν κάνει μέχρι στιγμής οι αδερφοί Ηλίας και Θωμάς Γεωργιάδης μέσω της εταιρείας «Ελληνικά Οινοποιεία». Οι επιχειρηματίες με καταγωγή από τη Λαμία, αλλά με εταιρείες στον κλάδο του real estate στην Σουηδία και εν συνεχεία και στην Ελλάδα (Premia Properties), αφού απέκτησαν το 2022 την «Ι. Μπουτάρης και Υιός», γλιτώνοντάς την από την πτώχευση, απέκτησαν στις αρχές του 2025 και τη «Σεμέλη Οινοποιητική» («Κτήμα Σεμέλη»), συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας Σάλλα. Χθες η «Ελληνικά Οινοποιεία» ανακοίνωσε νέα εταιρική ταυτότητα, κάτω από την ομπρέλα της οποίας βρίσκο-

νται τα σήματα «Boutari», «Κτήμα Σεμέλη», «Κτήμα Σκαλαρέα» (πρόκειται για το κτήμα και οινοποιείο που είχε η «Ι. Μπουτάρης» στην Κρήτη), «Noctera» (το σήμα των Αμπελώνων Ναβαρίνο, όπου οι αδερφοί Γεωργιάδη είναι συνεπενδυτές με την ΤΕΜΕΣ), αλλά και ένα από τα πλέον δημοφιλή σήματα, το Cambas, που επίσης ανήκει στην «Ι. Μπουτάρης». As σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει από το Γενικό Εμπορικό Μητρώο (ΓΕΜΗ), την 1η και την 3η Νοεμβρίου συστάθηκαν δύο ακόμη εταιρείες, η «Ελληνικά Οινοποιεία Εμπορική Μονοπρόσωπη Α.Ε.» και η «Ελληνικά Οινοποιεία Διαχειριστική Μονοπρόσωπη Α.Ε.».

Απώτερος στόχος της «Ελληνικά Οινοποιεία» είναι η εισαγωγή της στο Χρηματιστήριο –στις αρχές του 2027 στην καλύτερη περίπτωση–, με τους σημερινούς ιδιοκτήτες να προσδοκούν ευρεία

συμμετοχή του επενδυτικού κοινού στην εταιρεία, με πόλο έλξης φυσικά –μεταξύ άλλων– και τον «Greek Freak».

Βεβαίως, πριν από λίγες εβδομάδες και συγκεκριμένα την 1η Οκτωβρίου ήταν η τελευταία ημέρα διαπραγματεύσεων στο Χ.Α. της μετοχής της «Κτήμα Λαζαρίδης», η οποία αποχώρησε έπειτα από 25 χρόνια παρουσίας. Το πρώτο εξαμηνίο του 2025 έκλεισε για την «Κτήμα Λαζαρίδης» με κύκλο εργασιών 12,73 εκατ. ευρώ, ενώ το 2024 οι πωλήσεις της διαμορφώθηκαν σε 24,81 εκατ. ευρώ.

Η γέτιδα του κλάδου, πάντως, είναι η Cavino, η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις εξαγωγές. Η τελευταία, επίσης μέσα στο 2025, προχώρησε στην εξαγορά της «Ελληνικά Κελλάρια Οίνων - Δ. Κουρτάκης Α.Ε.», με τον ενοποιημένο τζίρο να υπολογίζεται ότι θα προσεγγίσει τα 60 εκατ. ευρώ.

Εεκίνησαν ήδη οι προσφορές της Black Friday

Σε ρυθμό Black Friday ζει ήδη το ελληνικό λιανεμπόριο, καθώς αν και η περίφημη «Μαύρη Παρασκευή» των μεγάλων προσφορών είναι φέτος στις 28 Νοεμβρίου, οι προετοιμασίες έχουν αρχίσει εδώ και έξι μήνες, ενώ ήδη ξεκίνησαν δειλά οι πρώτες σχετικές διαφημίσεις, από κορυφαίες αλυσίδες πώλησης αθλητικών ειδών, οι οποίες διαφημίζουν Black Month και Black Deals, ενώ δεν λείπουν και οι προσφορές Pre Black Friday Clearance από αλυσίδες ηλεκτρονικών καταναλωτικών ειδών. Στον χορό των προσφορών Black Friday έχουν ήδη μπει και εταιρείες πώλησης στρωμάτων, ενώ προσφορές έως 50% έχουν ξεκινήσει ήδη κάποιες αεροπορικές εταιρείες. Προσφορές Black Friday διαφημίζουν ήδη οι δύο βασικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην κατηγορία του DIY (do it yourself) και του οικιακού εξοπλισμού.

As σημειωθεί δε, ότι ενώ τα πρώτα χρόνια της εφαρμογής του θάσμου στην Ελλάδα συμμετείχαν κυρίως οι μεγάλες αλυσίδες ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών καταναλωτικών ειδών, τώρα πλέον η μόδα έχει καταλάβει όλο το λιανεμπόριο, αλλά ακόμη και την παροχή υπηρεσιών.

«Οι προσδοκίες των εμπόρων για το τετραήμερο 28 Νοεμβρίου - 1η Δεκεμβρίου είναι πολύ μεγάλες. Τόσο διότι καταγράφεται σημαντικός τζίρος τα τελευταία χρόνια εκείνες τις ημέρες, όσο διότι επιθυμούμε έστω σε αυτές τις προσφορές να ανατραπεί η καθοδική πορεία που έχει καταγράψει από τις αρχές του χρόνου ο κλάδος», σημείωσε στην «Καθημερινή» ο πρόεδρος της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ) Σταύρος Καφούνης. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του εμπορικού κόσμου μόνο τη μία ημέρα των

προσφορών, την Black Friday, ο τζίρος που πραγματοποιείται προσεγγίζει τα 300 εκατ. ευρώ. Δεδομένου ότι οι προσφορές συνεχίζονται και το Σάββατο (29/11) και την Κυριακή (30/11), καθώς επιτρέπεται να είναι ανοικτά, αλλά και τη Δευτέρα 1η Δεκεμβρίου, οπότε είναι η Cyber Monday (σ.σ. η ημέρα των μεγάλων προσφορών κυρίως στο ηλεκτρονικό εμπόριο), ο συνολικός τζίρος της περιόδου εκτιμάται ότι θα είναι αρκετά υψηλότερος.

Σύμφωνα με την ανάλυση που είχε κάνει το Skrutz για την Black Friday του 2024 οι κυριότερες κατηγορίες που επισκέπτονται οι καταναλωτές είναι οι ακόλουθες: κινητά τηλέφωνα, σνίκερ, τηλεοράσεις, αθλητικά παπούτσια, smartwatches, φορητοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Συνολικά η κατηγορία «Τεχνολογία» έχει την τιμητική της στην Black Friday, καθώς οι αλυσίδες συνθηίζουν να πραγματοποιούν μεγάλες προσφορές.

Αναλόγως βεβαίως των καταναλωτικών τάσεων, κάθε χρόνο έχει την τιμητική της και μια διαφορετική κατηγορία. Ετσι, πέρυσι, σύμφωνα με τα στοιχεία της γνωστής μηχανής αναζήτησης και σύγκρισης τιμών Bestprice.gr, οι δημοφιλέστερες κατηγορίες ήταν οι φριτέζες αέρος (air fryers), οι σκούπες ρομπότ, οι σκούπες στικ και τα στεγνωτήρια.

Τόσο βεβαίως οι καταναλωτές όσο και οι έμποροι θα πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεκτικοί με τις αργές την περίοδο αυτή των μεγάλων προσφορών: οι καταναλωτές θα πρέπει να προσέχουν έτσι ώστε οι προσφορές να μην είναι ειδικές, αλλά και να μην παρουσιάζουν σε άσκοπες αγορές, οι δε έμποροι θα πρέπει να εφαρμόζουν τον Κώδικα Δεοντολογίας για τις προσφορές και εκπαιδεύσει έτσι ώστε να μη βρεθούν αντιμέτωποι με υψηλά πρόστιμα.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Απευθείας πτήσεις της Aegean προς Μαυρίκιο και Σεϋχέλλες

Ελαβε έγκριση για τακτικά δρομολόγια στις δύο χώρες του Ινδικού Ωκεανού

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Μετά την Ινδία, επόμενος σταθμός ο Μαυρίκιος και οι Σεϋχέλλες. Το σχέδιο της Aegean για διεύρυνση του δικτύου της σε πιο μακρινές αγορές, όπως η Νοτιοανατολική Ασία και η Αφρική, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Στο πλαίσιο αυτό, η ελληνική αεροπορική εταιρεία έλαβε πρόσφατα από την Αρχή Πολιτικής Αεροπορίας την έγκριση να εκτελεί τακτικά δρομολόγια στις γραμμές Αθήνα - Πορτ Λουί (Μαυρίκιος) με τρεις εβδομαδιαίες πτήσεις και Αθήνα - Βικτώρια (Σεϋχέλλες) με τέσσερις εβδομαδιαίες πτήσεις.

Η εξασφάλιση αυτής της δυνατότητας σηματοδοτεί ότι τα συγκεκριμένα εξωτικά μέγρη εντάσσονται πλέον στον μελλοντικό σχεδιασμό της Aegean και περιλαμβάνονται στους δυνητικούς προορισμούς που επιδιώκει να εξυπηρετήσει τα επόμενα χρόνια. Παρότι ο Μαυρίκιος και οι Σεϋχέλλες δεν περιλαμβάνονται, προς το παρόν, στον προγραμματισμό της Aegean για το 2026, ο οποίος αφορά αποκλειστικά την Ινδία, εκτιμάται ότι θα προστεθούν στο δίκτυο της εταιρείας από το 2027 ή το 2028, όπως επισημαίνουν στην «Κ» πηγές με γνώση του θέματος.

Σήμερα δεν υπάρχουν απευθείας αεροπορικές συνδέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και στις δύο αυτές αγορές, με τους ταξιδιώτες να φθάνουν στον Μαυρίκιο ή στις Σεϋχέλλες μόνο μέσω ενδιάμεσων σταθμών, όπως το Ντουμπάι ή η Ντόχα. Εφόσον η Aegean προχωρήσει τελικά στη δρομολόγηση απευθείας πτήσεων προς τους δύο εξωτικούς προορισμούς, θα αποτελέσει την πρώτη ελληνική αεροπορική εταιρεία που θα συνδέει απευθείας την Αθήνα με τον Ινδικό Ωκεανό, ανοίγοντας έναν νέο άξονα μακρινών ταξιδιών για την ελληνική αγορά.

Η Aegean από το 2026 «εξεκλειδώνει» την αγορά της Ινδίας, πετώντας απευθείας από την Αθήνα προς Νέο Δελχί και Βομβάν, με πέντε και τρεις εβδομαδιαίες πτήσεις αντίστοιχα.

Οι δύο νέοι προορισμοί εκτιμάται ότι θα προστεθούν στο δίκτυο της εταιρείας από το 2027 ή το 2028.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το 2024 ο αριθμός των αεροπορικών αφίξεων στον Μαυρίκιο ανήλθε σε 1,35 εκατ., καταγράφοντας αύξηση 5,7% σε σχέση με το 2023. Η πλειονότητα των επισκεπτών προέρχεται από χώρες όπως η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Ελβετία.

Όσον αφορά τις Σεϋχέλλες, ο συνολικός αριθμός επισκεπτών έφθασε τις 352.762 έως το τέ-

λος του 2024, καταγράφοντας οριακή αύξηση 0,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Και σε αυτή την περίπτωση η Ευρώπη κατείχε το μεγαλύτερο μερίδιο των συνολικών αφίξεων, με ποσοστό 73%, με τη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Ρωσία να αποτελούν τις τρεις σημαντικότερες αγορές προέλευσης, ενώ η συνεισφορά της Ασίας παρέμεινε στο 15% του συνόλου.

Θυμίζουμε ότι η Aegean από το 2026 «εξεκλειδώνει» την αγορά της Ινδίας, πετώντας απευθείας από την Αθήνα προς Νέο Δελχί και Βομβάν. Συγκεκριμένα, από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο του 2026 θα εγκαταστήσει πέντε εβδομαδιαίες πτήσεις προς το Δελχί και στη συνέχεια τρεις εβδομαδιαίες πτήσεις προς τη Βομβάν. Η κίνη-

ση αυτή, που βρισκόταν στα σχέδια της Aegean για περισσότερο από ένα χρόνο, κατέστη εφικτή χάρη στην παραγγελία δύο νέων αεροσκαφών Airbus A321neo XLR (Extra Long Range), τα οποία αναμένεται να παραληφθούν μέσα στους επόμενους μήνες και να ενισχύσουν τον στόλο της αεροπορικής. Πρόκειται για έναν νέο τύπο αεροσκάφους με αυξημένη αυτονομία πτήσης έως και 10,5 ώρες, ιδανικό για δρομολόγια εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, διαθέτει αναβαθμισμένο επίπεδο άνεσης, μεγαλύτερη χωρητικότητα και βελτιωμένα χαρακτηριστικά καμπίνας, προσφέροντας μια πιο ποιοτική ταξιδιωτική εμπειρία που ανταποκρίνεται στα πρότυπα των διεθνών αγορών.

Αύξηση τζίρου στο εννεάμηνο για την Autohellas

Με **αύξηση** του κύκλου εργασιών και των λειτουργικών κερδών κατά 5,3% και 5,9%, αντίστοιχως, έκλεισε το εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2025 για την Autohellas του ομίλου Βασιλάκη. Σύμφωνα με όσα ανακοίνωσε χθες η εταιρεία, ο κύκλος εργασιών της διαμορφώθηκε το εννεάμηνο σε 789 εκατ. ευρώ, από 749 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2024.

Τα EBITDA ανήλθαν σε 229,69 εκατ. ευρώ, από 219,73 εκατ. ευρώ πέρυσι, ενώ τα κέρδη μετά από φόρους υποχώρησαν κατά 4,4% και διαμορφώθηκαν το φετινό εννεάμηνο σε 72,6 εκατ. ευρώ, από 75,95 εκατ. ευρώ το διάστημα Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2024. Η κερδοφορία του ομίλου υποστηρίχθηκε, αντίστοιχα με το 2024, με 9,7 εκατ. ευρώ από την είσπραξη μερισμάτων μη ελεγχόμενων συμμετοχών. Τα ίδια κεφάλαια του ομίλου Autohellas κατά την 30ή Σεπτεμβρίου 2025 ανήλθαν σε 558,2 εκατ., αυξημένα κατά 68,3 εκατ. ευρώ από τις 31/12/2024, παρά την καταβολή μερίσματος 0,85 ευρώ ανά μετοχή (40,8 εκατ. ευρώ συνολικά) που έλαβε χώρα τον Απρίλιο 2025.

Η δραστηριότητα ενοικιάσεων αυτοκινήτων στην Ελλάδα κατέγραψε αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 10,1% στο εννεάμηνο, φτάνοντας τα 244 εκατ. ευρώ. Πιο αναλυτικά, η δραστηριότητα του leasing (μακροχρόνιες μισθώσεις) ενίσχυσε τον ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με το προηγούμενο έτος, αλλά και η δραστηριότητα του rent-a-car (βραχυχρόνιες μισθώσεις) παρουσίασε ανάπτυξη, παρά τον ιδιαίτερα έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των εταιρειών του κλάδου και τη σημαντική αύξηση των συνολικών προς μίσθωση στόλων αυτοκινήτων. Η σημαντική ανανέωση και αναβάθμιση του στόλου με

προσθήκες νέων τύπων αυτοκινήτων αλλά και η επένδυση στην επέκταση του δικτύου στήριξαν τη δραστηριότητα.

Κατά το εννεάμηνο του 2025 η δραστηριότητα της εμπορίας αυτοκινήτων στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 5,7%, με οριακή βελτίωση του συνολικού μεριδίου αγοράς, συνεισφέροντας συνολικά 407,8 εκατ. ευρώ στον κύκλο εργασιών του ομίλου.

Ο κύκλος εργασιών της διεθνούς δραστηριότητας που σχετίζεται με τις ενοικιάσεις αυτοκινήτων (Hertz) έφθασε συνολικά τα 137,2 εκατ. ευρώ το εννεάμηνο του 2025. Η δραστηριότητα του leasing (μακροχρόνιες μισθώσεις) ήταν ενισχυμένη σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με κύριο χαρακτηριστικό

Τα λειτουργικά κέρδη της εταιρείας ανήλθαν σε 229,69 εκατ. ευρώ, από 219,73 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2024.

την ανάπτυξη στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Στη δραστηριότητα της αγοράς βραχυχρόνιων ενοικιάσεων της Πορτογαλίας, για πρώτη φορά στο γ' τρίμηνο του 2025, η πιο αποτελεσματική διαχείριση του στόλου και των κρατήσεων έδωσε θετική δυναμική στην απόδοση των μισθώσεων στην αγορά αυτή, που υποστήριξε τα αποτελέσματα στη χώρα. Η θυγατρική του ομίλου στην Πορτογαλία έχει προγραμματίσει και εκτελεί σταδιακά στους επόμενους μήνες μια σειρά ενεργειών για την ενίσχυση της δομής και της αποτελεσματικότητάς της.

Στα 29,3 εκατ. οι επιβάτες στο «Ελ. Βενιζέλος» το δεκάμηνο του 2025

Συνεχίζει την ανοδική πορεία της η επιβατική κίνηση στο «Ελευθέριος Βενιζέλος», επιβεβαιώνοντας τη σταθερή δυναμική της αεροπορικής αγοράς της Αθήνας. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, στο δεκάμηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2025 διακινήθηκαν συνολικά 29,33 εκατ. επιβάτες, έναντι 27,58 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2024, σημειώνοντας αύξηση 6,4%. Η επίδοση αυτή αποδίδεται κυρίως στη συνεχιζόμενη ενίσχυση των διεθνών συνδέσεων, αλλά και στη διατήρηση της σταθερότητας της εγχώριας ζήτησης παρά την ήπια επιβράδυνση που καταγράφηκε προς το τέλος της περιόδου.

Ειδικότερα, το δίκτυο εξωτερικού εξακολούθησε να αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης του μεγαλύτερου αεροδρομίου της χώρας. Κατά το δεκάμηνο, η διεθνής επιβατική κίνηση ανήλθε σε 20,99 εκατ. επιβάτες, παρουσιάζοντας άνοδο 8,3% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα (19,39 εκατ.). Η αύξηση αυτή αντανάκλασε τη διεύρυνση του προγράμματος δρομολογίων των αεροπορικών εταιρειών, τη συνεχή ενίσχυση των τουριστικών ροών προς την Ελλάδα, αλλά και την καθιέρωση της Αθήνας ως κομβικού αεροπορικού προορισμού στην Ανατολική Μεσόγειο. Αντιθέτως, το δίκτυο εσωτερικού εμφάνισε μικρότερη αλλά θετική μεταβολή, με 8,33 εκατ. επιβάτες στο δεκάμηνο, αυξημένους κατά 1,8% έναντι του 2024. Η επίδοση αυτή υποδηλώνει μια σταθεροποίηση της εγχώριας ζήτησης, η οποία στηρίχθηκε από την τουριστική περίοδο αλλά και

τη σταδιακή αποκατάσταση της κινητικότητας μεταξύ των περιφερειακών αεροδρομίων.

Τον Οκτώβριο του 2025 η συνολική επιβατική κίνηση ανήλθε σε 3,13 εκατ., σημειώνοντας άνοδο 4% σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2024. Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στα ισχυρά αποτελέσματα του δικτύου εξωτερικού, όπου διακινήθηκαν 2,27 εκατ. επιβάτες, αυξημένοι κατά 6,3% σε ετήσια βάση. Αντιθέτως, το δίκτυο εσωτερικού εμφάνισε μικρή υποχώρηση της τάξεως του 1,6%, φτάνοντας τους 862.000 επιβάτες, εξέλιξη που συνδέεται κυρίως με τη μείω-

Το δίκτυο εξωτερικού εξακολούθησε να αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης.

ση της εποχικής ζήτησης μετά το τέλος της θερινής περιόδου.

Παράλληλα, ο αριθμός των πτήσεων στο φετινό δεκάμηνο ανήλθε σε 244.500, σημειώνοντας αύξηση 5,4% συγκριτικά με το 2024. Από αυτές, 96.634 πτήσεις αφορούσαν το δίκτυο εσωτερικού (+0,9%) και 147.866 το δίκτυο εξωτερικού (+8,6%), στοιχείο που αποτυπώνει τη διεύρυνση των διεθνών δρομολογίων. Τον Οκτώβριο πραγματοποιήθηκαν συνολικά 25.203 πτήσεις, αυξημένες κατά 4,5% σε σχέση με τον περυσινό Οκτώβριο, με τη διεθνή δραστηριότητα να ενισχύεται κατά 7,6%, ενώ οι πτήσεις εσωτερικού παρέμειναν σχεδόν σταθερές (-0,3%).

Καινοτομίες στην ενέργεια από ελληνικές startups

Από λογισμικά που προλαμβάνουν τα μπλακ άουτ και μειώνουν τις απώλειες ενέργειας μέχρι και τεχνολογίες που «ακούν» το υπέδαφος, είναι μερικές από τις λύσεις made in Greece που αφορούν τον κλάδο της ενέργειας. Τομέας ο οποίος τα τελευταία χρόνια βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα των επενδυτικών κεφαλαίων. Ανάμεσα σ' αυτές συγκαταλέγεται η SMPnet, γυμνάσιο των Αναστάση Ρούση και Δημήτρη Τζελέπη, που αναπτύσσει τεχνολογία η οποία επιχειρεί να συμβάλει στον εκσυγχρονισμό των ενίοτε προβληματικών ηλεκτρικών δικτύων. Οι δύο ερευνητές έχουν αναπτύξει λογισμικό που προλαμβάνει τα μπλακ άουτ στο δίκτυο. Το λογισμικό βοηθάει τον εκάστοτε διαχειριστή δικτύου να διαχειρίζεται σωστά την εισροή και εκροή ενέργειας από διαφορετικές πηγές (λιγνιτικές μονάδες, ΑΠΕ, υδροηλεκτρικά, μονάδες αποθήκευσης ενέργειας, πυρηνικές μονάδες κ.λπ.), προκειμένου να μην επηρεάζονται τεχνικά χαρακτηριστικά του δικτύου, δηλαδή η τάση, η συχνότητα και η αξιοπιστία του. «Για να αποφευχθεί το ολικό μπλακ άουτ, συνήθως οι διαχειριστές κατεβάζουν τους διακόπτες και αποσυνδέουν γραμμές. Αυτό όμως κοστίζει», εξηγούσε στην «Κ» ο κ. Ρούσης. Η εταιρεία βρίσκεται σε συζητήσεις για την αξιοποίηση της τεχνολογίας της από νέους πελάτες σε Ευρώπη και Αμερική, ενώ ήδη αυτή χρησιμοποιείται από την UK Power Networks, τον μεγαλύτερο διαχειριστή δικτύου διανομής στη

Το λογισμικό της SMPnet ήδη χρησιμοποιείται από την UK Power Networks, τον μεγαλύτερο διαχειριστή δικτύου διανομής στη Βρετανία.

Η SMPnet έχει αναπτύξει λογισμικό που προλαμβάνει τα μπλακ άουτ στο δίκτυο, η Seismos «ακούει» το υπέδαφος κατά τη διάρκεια πετρελαιοκινών εξορύξεων.

Βρετανία. Η έδρα της εταιρείας είναι στο Λονδίνο και διατηρεί ομάδα δέκα ατόμων με μηχανικούς λογισμικού στον Χολαργό. Μέχρι τον Ιανουάριο αναμένεται να προστεθούν επιπλέον άτομα στην ομάδα της.

Στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, η εταιρεία Seismos του Πάνου Αδαμόπουλου «στελνει» νηχτικά σήματα και βοηθάει τις εταιρείες, μεταξύ άλλων, να έχουν παραγωγικές πετρελαιο-

πηγές. Ο κ. Αδαμόπουλος έχει αναπτύξει τεχνολογία που αναλύει ακουστικά ίχνη σε μεγάλες αποστάσεις και από τις ακουστικές ανακλάσεις εξάγει πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο. «Μπορούμε να στείλουμε ήχο και να αντιληφθούμε τις ροές ρευστών στο υπέδαφος κατά τη διάρκεια πετρελαιοκινών εξορύξεων ή και για εξορύξεις ορυκτών, αλλά και να διαπιστώσουμε βλάβες ή ανωμαλίες σε τεράστιους αγωγούς, υποθαλάσσιους και μη, αποτρέποντας διαρροές», ανέφερε στην «Κ». Αν και η τεχνολογία της δεν αξιοποιείται ακόμη σε ελληνικό έδαφος, η εταιρεία από το Τέξας πουλάει τα δεδομένα της σε μεγάλες εταιρείες ενέργειας σε Αμερική, Καναδά, Χίλι, Αργεντινή, Κίνα, Τουρκμενιστάν και Σαουδική Αραβία. Συνολικά μετράει εκατοντάδες πελάτες. Πρόσφατα ανέπτυξε ρομποτική τεχνολογία, η οποία λαμβάνει σε πραγματικό χρόνο τα ακουστικά ίχνη της Seismos και έπειτα παρεμβαίνει για να προλάβει καταστάσεις στο πεδίο. Στην εταιρεία έχουν επενδύσει μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια, όπως η Quantum Energy Partners και η Edison Partners. Πάντως, σε θέση μάχης για να διεκδικήσουν μερίδιο από την αναδυόμενη αυτή αγορά βρίσκονται και άλλες ελληνικές νεοφυείς επιχειρήσεις, όπως Electryone AI, που επιχειρεί με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης να προσφέρει στην αγορά προϊόντα για έξυπνη διαχείριση της κατανάλωσης, της αποθήκευσης αλλά και της παραγωγής ενέργειας.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΟΝΤΗ

Μαζικό κύμα εξόδου στη σύνταξη

Οι αιτήσεις συνταξιοδότησης εκτιμάται ότι θα ξεπεράσουν φέτος τις 220.000

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Ρεκόρ συνταξιοδοτήσεων αναμένεται φέτος, καθώς σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», έως την προηγούμενη εβδομάδα είχαν υποβληθεί προς τον ΕΦΚΑ περισσότερες από 190.000 νέες αιτήσεις, όσες σχεδόν σε ολόκληρο το προηγούμενο έτος και τουλάχιστον 15.000 με 20.000 περισσότερες από αυτές του 2019 και του 2020 αντιστοίχως. Ακόμη και το 2021, χρονιά που υποβλήθηκαν οι περισσότερες –μέχρι σήμερα– αιτήσεις (212.151), στο τέλος Οκτωβρίου ο αριθμός ήταν 169.433. Το 2022, το 10μηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου είχαν υποβληθεί 179.849 αιτήσεις, με το έτος να «κλείνει» τελικά στις 211.133. Πλέον, οι εκτιμήσεις θέλουν τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο να υποβάλλονται κατά μέσον όρο περίπου 18.000 αιτήσεις ανά μήνα, με αποτέλεσμα το έτος να κλείσει πολύ κοντά στις 220.000.

Οι ειδικοί, αλλά και οι ηγέσιες του υπουργείου Εργασίας και του ΕΦΚΑ παρακολουθούν τη διαδικασία, γνωρίζοντας ότι δεν απειλείται η πλεονασματική λειτουργία του ασφαλιστικού φορέα της χώρας. Σε μεγάλο βαθμό το φαινόμενο θεωρείται αναμενόμενο, καθώς πρόκειται

για τη γενιά των baby boomers, η οποία θεμελιώνοντας δικαίωμα σπεύδει να καταθέσει αιτήσεις συνταξιοδότησης. Οι συνεχείς άλλωστε βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την απασχόληση συνταξιούχων ωθεί κάποιους, οι οποίοι δεν επιθυμούν να αποχωρήσουν από την εργασία τους, να υποβάλουν αίτηση συνταξιοδότησης, συνεχίζοντας να εργάζονται. Υπάρχει δε και ο φόβος των μελλοντικών παρεμβάσεων στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, με το υπουργείο Εργασίας να σπεύδει, διά στόματος της αρμόδιας υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης Αννας Ευθυμίου, στη Βουλή, να ξεκαθαρίζει ότι «παγώνουν» οι αλλαγές στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης που θα εξετάζονταν στα τέλη του 2026 και θα εφαρμόζονταν το 2027. Σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, η απόφαση αναπροσαρμογής τους μετατίθεται για το 2030, δίνοντας μεγάλη ανάσα στους ασφαλισμένους πλησίον της σύνταξης, που έσπευδαν τα τελευταία έτη να ανοίξουν την «πόρτα της εξόδου» για να προλάβουν πιθανές δυσμενείς αλλαγές.

Τα σημάδια ότι το 2025 θα εξελιχθεί ίσως στη χρονιά με τις περισσότερες αιτήσεις συνταξιοδότησης των τελευταίων

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Πολλοί σπεύδουν να υποβάλουν αίτηση υπό τον φόβο μελλοντικών παρεμβάσεων στα όρια ηλικίας.

ετών είχαν αρχίσει να φαίνονται κιόλας από τον Ιούλιο καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης «Ατλας», μεσούσης της... θερινής ραστώνης οι αιτήσεις για νέες συντάξεις έφτασαν στις 19.541, 2.466 περισσότερες από τον Ιούνιο του τρέχοντος έτους (17.075 αιτήσεις) και 1.325 περισσότερες από τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι (18.216 αιτήσεις). Είναι η πρώτη φορά που ο αριθμός των αιτήσεων μόνο σε ένα μήνα ξεπέρασε τις 19.000, από τον Ιούνιο του 2022, με εξαίρεση μόνο τον Μάρτιο του 2023, έτος κατά το οποίο συνολικά οι αιτήσεις έφτασαν τελικά μόνο

στις 190.368. Όσες δηλαδή ήταν έως την πρώτη εβδομάδα του Νοεμβρίου του τρέχοντος έτους.

Μάλιστα, έως το πρώτο εξάμηνο φέτος οι αιτήσεις ανέρχονταν σε 97.334, πολύ κοντά στα επίπεδα του α΄ εξαμήνου του 2024, που έκλεισε συνολικά με 197.228 αιτήσεις. Όμως, πλέον οι ειδικοί αλλά και στελέχη της κοινωνικής ασφάλισης εκτιμούν ότι το τέλος του 2025 θα βρει τον ΕΦΚΑ να διαχειρίζεται έναν τεράστιο όγκο αιτήσεων. Στο 7μηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου τα στοιχεία της έκθεσης «Ατλας» έδειξαν ότι δεν θα υπάρξει μεγάλη διαφοροποίηση με την περυσινή χρονιά, όμως πλέον στις αρχές Νοεμβρίου παρουσιάστηκε μαζικό κύμα εξόδου, με αποτέλεσμα οι αιτήσεις συνολικά να αγγίζουν τις 190.000. Και οι εκτιμήσεις θέλουν το τέλος του χρόνου να κλείνει κοντά στις 220.000 νέες αιτήσεις, γεγονός που ασκεί ολοένα και μεγαλύτερη πίεση στο ασφαλιστικό σύστημα.

Σημειώνουμε ότι ρεκόρ αιτήσεων κατεγράφη το 2021, όπου υποβλήθηκαν 212.151 αιτήσεις, έναντι 211.135 το 2022, 190.368 το 2023 και 197.228 το 2024.

Αυτή η μαζική φυγή προς τη συνταξιοδότηση, πάντως, για την ώρα δεν φαίνεται να δημιουργεί πρόβλημα στον ΕΦΚΑ, ως προς τη διαδικασία εκκαθάρισης των εκκρεμοτήτων. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι οι ληξιπρόθεσμες εκκρεμείς αιτήσεις για απονομή κύριας σύνταξης ανέρχονται σε περίπου 15.000, δηλαδή διατηρούνται σε χαμηλά επίπεδα και πλέον το βάρος πέφτει στις επικουρικές συντάξεις, καθώς οι ληξιπρόθεσμες είναι γύρω στις 31.000 και συνολικά οι αιτήσεις που βρίσκονται σε εκκρεμότητα –ληξιπρόθεσμες και μη– ανέρχονται σε 36.236, οριακά λιγότερες από τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι (36.515).

Στο πλαίσιο αυτό, δεν θεωρείται τυχαία η αναφορά της υφυπουργού Κοινωνικής Ασφα-

λισης Αννας Ευθυμίου από το βήμα της Βουλής, ότι «δεν προκύπτει θέμα αναπροσαρμογής των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης», καθώς δεν είναι λίγοι όσοι εκτιμούν ότι ο φόβος για μια πιθανή αύξηση των ορίων ωθεί τους πολίτες να σπεύσουν να υποβάλουν αίτηση συνταξιοδότησης. Σύμφωνα με την υφυπουργό, κατά την περίοδο του πρώτου μνημονίου τα ηλικιακά όρια συνδέθηκαν με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, όμως η αυξητική μεταβολή στα όρια ηλικίας που πραγματοποιήθηκε τον Αύγουστο του 2015 δίνει ένα περιθώριο ασφαλείας. «Πρόκειται για ένα ζήτημα που σαφώς παρακολουθούμε, χωρίς όμως να διαφαίνεται καμία προοπτική αλλαγής υπό τις παρούσες συνθήκες. Είναι σημαντικό να καθησυχάσουμε τους ασφαλισμένους που σπεύδουν να κάνουν αιτήσεις συνταξιοδότησης λόγω φημών. Δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας», είπε.

Σχέδιο για την προμήθεια φυσικού αερίου στην Κύπρο με αγωγό από το Ισραήλ

Έργο που ενισχύει την ενεργειακή ασφάλεια της Κύπρου και τη συνεργασία στην περιοχή

H Energean plc (LSE:ENOG, FTSE 250, TASE:נענא,) υπέγραψε Επιστολή Προθέσεων (Letter of Intent - LOI) με τον Όμιλο Cyfield, έναν από τους κορυφαίους κυπριακούς βιομηχανικούς και ενεργειακούς ομίλους, με στόχο την πιθανή προμήθεια φυσικού αερίου για τη μελλοντική μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της Cyfield στην περιοχή Μαρί στη Λάρνακα.

Σε συνέχεια της υπογραφής της Επιστολής Προθέσεων, η Energean πρότεινε στις Κυβερνήσεις της Κύπρου και του Ισραήλ την εξαγωγή φυσικού αερίου από το Ισραήλ προς την Κύπρο μέσω νέου αγωγού, έργο που θα ωφελήσει και τις δύο αγορές, θα ενισχύσει τη διαπεριφερειακή ενεργειακή συνεργασία και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής και διασυνδεδεμένης αγοράς φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο.

Στο πλαίσιο της πρότασης, η Energean θα σχεδιάσει, θα κατασκευάσει, θα κατέχει και θα λειτουργεί έναν νέο υποθαλάσσιο αγωγό που θα συνδέει την πλωτή μονάδα παραγωγής και αποθήκευσης (FPSO) "Energean Power", η οποία δραστηριοποιείται στην θάλασσα του Ισραήλ, απευθείας με την Κύπρο.

Η συμφωνία και το έργο τελούν υπό την έγκριση των Κυβερνήσεων Κύπρου και Ισραήλ. Εφόσον ληφθούν όλες οι απαραίτητες εγκρίσεις, το έργο θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα πρόοδου για την περιφερειακή ενεργειακή ολοκλήρωση και την ασφάλεια εφοδιασμού.

Ενίσχυση της Περιφερειακής Συνεργασίας και της Ενεργειακής Ασφάλειας

Η διασύνδεση μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου:

- Θα διευρύνει τις πηγές προμήθειας φυσικού αερίου για την Κύπρο και θα ενισχύσει την ενεργειακή της ασφάλεια.
- Θα προωθήσει καθαρότερη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αντικαθιστώντας τα πετρελαϊκά καύσιμα με φυσικό αέριο.
- Θα υποστηρίξει την οικονομική ανάπτυξη μέσω σταθεροποίησης του ενεργειακού κόστους και βελτίωσης της αποδοτικότητας.
- Θα ενισχύσει τη συνεργασία στην περιοχή και θα συμβάλει στη δημιουργία ενός ενεργειακού διαδρόμου Ανατολικής Μεσογείου.

Το έργο θα αποφέρει επίσης περιβαλλοντικά και στρατηγικά οφέλη για την Κύπρο, όπως τη μείωση των εκπομπών CO₂ και την προσέγγιση στους στόχους απανθρακοποίησης της ΕΕ, ενώ παράλληλα θα αναδειξεί τις δυνατότητες επικοινωνιακής διασυννοιακής συνεργασίας στον ενεργειακό τομέα μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου.

Δηλώσεις

Ελί Cohen, Υπουργός Ενέργειας και Υποδομών του Ισραήλ:

«Το ισραηλινό φυσικό αέριο αποτελεί ένα τεράστιο στρατηγικό πλεονέκτημα για το κράτος του Ισραήλ. Η πώληση φυσικού αερίου στην Κύπρο θα ενισχύσει τη

διεθνή θέση του Ισραήλ στην περιοχή και στην Ευρώπη, θα συμβάλει στη σταθερότητα και την ευημερία, και θα αποφέρει σημαντικά έσοδα για το κράτος. Προτίθεται να συνεχίσει την προώθηση της επέκτασης των εξαγωγικών αγορών του ισραηλινού φυσικού αερίου.»

Μάθιος Ρήγας, Διευθύνων Σύμβουλος της Energean plc:

«Η Energean εργάζεται σταθερά υπέρ της λειτουργίας μιας ελεύθερης αγοράς, του υγιούς ανταγωνισμού και της ασφάλειας εφοδιασμού, με στόχο την παράδοση φυσικού αερίου στην Κύπρο προς όφελος της οικονομίας και των καταναλωτών. Η πρότασή μας προσφέρει μια πρακτική και οικονομικά αποδοτική λύση στην ενεργειακή απομόνωση της Κύπρου, παρέχοντας άμεση πρόσβαση σε φυσικό αέριο από γεωπονική πηγή – ενισχύοντας την περιφερειακή συνεργασία και στηρίζοντας τη μετάβαση προς μια καθαρότερη, βιώσιμη ενέργεια.»

Γιώργος Χρυσόχης, Διευθύνων Σύμβουλος του Ομίλου Cyfield:

«Η συνεργασία αυτή με την Energean μπορεί να μεταμορφώσει το ενεργειακό μέλλον της Κύπρου. Η πρόσβαση σε φυσικό αέριο θα επιτρέψει καθαρότερη και αποδοτικότερη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θα μειώσει το κόστος για τους καταναλωτές και θα συνδράμει στην επίτευξη των εθνικών στόχων για το κλίμα. Ανυπομονούμε να συνεργαστούμε στενά με τις κυπριακές και ισραηλινές αρχές για την υλοποίηση αυτής της σημαντικής πρωτοβουλίας, σύμφωνα με όλες τις απαραίτητες εγκρίσεις.»

ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

read-library.com

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Read
ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

DOWNLOAD OUR APP

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Τράπεζα Κύπρου

Deloitte.

Εκκλησία και Προσωπικός Αριθμός

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Ο καλός μου φίλος Σωτήρης Κούβελας μπορεί, μεταξύ άλλων, να υπερηφανεύεται για δύο πράγματα: ως δήμαρχος Θεσσαλονίκης (1986-1989) άνοιξε την περίφημη «**τρύπα Κούβελα**» η οποία το 2024 έγινε μετρό και ως υπουργός Εσωτερικών (1990-1992) προσπάθησε να καθιερώσει τον «**ΕΚΑΜ**» (**Ενιαίος Κωδικός Αριθμός Μητρώου**) ο οποίος ουσιαστικά υλοποιήθηκε το 2025 με τον Προσωπικό Αριθμό και τις νέες ταυτότητες ακυρώθηκε το 1993 από τον τότε υπουργό Εσωτερικών Ακη Τσοχατζόπουλο. Κανένας μας δεν έμαθε γιατί ακυρώθηκε ο διαγωνισμός, τον οποίο είχε κερδίσει η Intrasoft, με μια εξαιρετική πρόταση, η οποία ήταν η εγγύηση της επιτυχίας. Μόνο υποψίες υπάρχουν, που ούτε μπορούν να επιβεβαιωθούν αλλά ούτε και μπορούν να διαψευστούν σήμερα.

Πριν από μερικές μέρες με ενημέρωσε ότι στη Θεσσαλονίκη και στο Άγιον Ορος υπάρχουν πολλοί που ξορκίζουν τον Προσωπικό Αριθμό σαν «**το χάραγμα του Αντίχριστου**» που αναφέρεται στην **Αποκάλυψη του Ιωάννου**. Πίστευα ότι είχαμε ξεπεράσει αυτές τις δοξασίες, αλλά μάλλον έκανα λάθος. Για το θέμα αυτό θα μιλήσουμε, αλλά θεωρώ σκόπιμο να σας θυμίσω μια πολύ πρόσφατη ιστορία.

Η πανδημία που αντιμετώπισαμε άλλαξε πολλά πράγματα στη ζωή μας. Δημιούργησε νέους διχασμούς: Ιατρικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς, αλλά και θρησκευτικούς. Δυστυχώς, ύστερα από πολλές (επείκως) άστοχες παρεμβάσεις ιερώνων της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας, έδωσε την αφορμή σε πολλούς να λοιδορήσουν τόσο την Εκκλησία όσο και τη χριστιανική πίστη. Αυτό που με εντυπωσίασε όλο αυτό το διάστημα ήταν ο φανατισμός αυτών οι οποίοι τα έβαλαν με την Εκκλησία και την πίστη.

Ο ίδιος ο Χριστός μάς προτρέπει: «**Απόδοτε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ**». Την ακούμε πολλές φορές αυτή τη φράση, αλλά δεν είμαι βέβαιος ότι γνωρίζουμε την ιστορία της. Βρίσκεται στο κατά Μάρκον Ευαγγέλιο. Οι Φαρισαίοι προκειμένου να παγιδεύσουν τον Χριστό, τον ρώτησαν «**αν πρέπει να πληρώνουν φόρους στον Καίσαρα**». Ο Χριστός τους ζήτησε να του δείξουν ένα δηνάριο και ρώτησε τους Φαρισαίους: «**Ποιανού το κεφάλι απεικονίζεται στο**

Στη Θεσσαλονίκη και στο Άγιον Ορος υπάρχουν πολλοί που ξορκίζουν τον Προσωπικό Αριθμό σαν «το χάραγμα του Αντίχριστου», που αναφέρεται στην Αποκάλυψη του Ιωάννου. Πίστευα ότι είχαμε ξεπεράσει αυτές τις δοξασίες, αλλά μάλλον έκανα λάθος. Στη φωτογραφία, παλαιότερο στιγμιότυπο από συγκέντρωση διαμαρτυρίας κατά της ηλεκτρονικής ταυτότητας στην πλατεία Συντάγματος.

δηνάριο;». Αυτοί φυσικά απάντησαν του Καίσαρα και τότε ο Χριστός τους είπε την περίφημη φράση, ξεκαθαρίζοντας ότι άλλο η Πολιτεία και άλλο η θρησκεία. Σκόπιμα ανέφερα αυτή την ιστορία, γιατί ακόμα και σήμερα είναι πολλοί αυτοί που προσπαθούν να παγιδεύσουν τους ιεράρχες μας, ώστε να αντιταχθούν στην Πολιτεία. Τίποτα δεν άλλαξε εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια.

Αρκετοί από τους ιεράρχες μας, με τις αντιφατικές θέσεις τους, προκάλεσαν σύγχυση στην ποιμνία τους, κάνοντας κακό στην Εκκλησία γενικότερα. Δεν είναι μόνοι τους.

Πριν από διακόσια χρόνια στη Γαλλία, ο **Μέγας Ναπολέων** καυχήθηκε σε κάποιον καρδινάλιο λέγοντας: «**Πανιερώτατε, φαίνεται ότι δεν αντιλαμβάνεστε ότι έχω τη δύναμη να καταστρέψω την Εκκλησία**». Η απάντηση του καρδινάλιου είναι καταπληκτική: «**Μεγαλειότατε, εμείς οι κληρικοί, τα τελευταία 1.800 χρόνια έχουμε κάνει ό,τι μπορούμε προκειμένου να καταστρέψουμε την Εκκλησία. Δεν τα καταφέραμε, αλλά ούτε κι εσείς θα τα καταφέρετε**».

Αυτά σαν εισαγωγή για να καταλάβουμε ότι η Εκκλησία δεν πρέπει να ανακατεύεται με τα θέματα της Πολιτείας. Πάμε τώρα στον Προσωπικό Αριθμό (Π.Α.). Αναζήτησα την ιστοσελίδα της «Αδελφότητας

Μήπως εμείς εδώ στην Ελλάδα, που πιστεύουμε ότι είμαστε ο εξυννότερος λαός του κόσμου, τελικά δεν είμαστε και τόσο έξυπνοι;

Θεολόγων ο Σωτήρ*» (osotir.org) όπου πράγματι βρήκα ένα κείμενο με τίτλο «*Μαζική αντίδραση έφερε ό Προσωπικός Αριθμός*», από όπου σας μεταφέρω δύο αποσπάσματα: «[...] Ειδικότερα οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί δεν μπορούμε να αποδεχθούμε ένα καθεστώς ψηφιακού ολοκληρωτισμού, το οποίο απαιτεί στο άμεσο μέλλον να ελεγχθεί το σύστημα του Αντιχρίστου, που περιγράφεται στην Αποκάλυψη. [...] Μέσα στα πλαίσια αυτά και με σκοπό να ενωθούν οι φωνές που αντιτάσσονται στην έπιβολή του συστημικού ψηφιακού έλέγχου της ζωής μας, ιδρύθηκε η «Πανελλήνια Κίνηση κατά του Ψηφιακού Όλοκληρωτισμού» με την έπωνυμία ΕΞΟΑΟΣ, ή οποία μέσα από την ιστοσελίδα της (eksodos.gr) διενεργεί συλλογή υπογραφών ενάντια στην υποχρεωτική εφαρμογή του Προσωπικού Αριθμού και της ψηφιακής ταυτότητας.[...]».

Σκόπιμα άφησα το κείμενο σε πολυτονικό, για να διαπιστώσετε ότι οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν καταλάβει ακόμα ότι το πολυτονικό σύστημα καταργήθηκε πριν από 47 χρόνια και περιμένουμε να καταλάβουν την αναγκαιότητα του Π.Α. Θα κάνω μια παρένθεση για να σας διηγηθώ μια ιστορία που αποδεικνύει ότι υπάρχουν και φωτισμένοι ιεράρχες στην Εκκλησία της Ελλάδος.

Αρχές του 2010, πριν πάμε στα μνημόνια, ο ΓΑΠ ξεκίνησε την προσπάθεια να βγάλουμε την Κάρτα Πολίτη με έναν μοναδικό αριθμό. Μου ανέθεσε να βολιδοσκοπήσω τον Αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο. Με τον Μακαριώτατο μας συνδέει μακροχρόνια γνωριμία. Σαν φοιτητές είμαστε και οι δύο τρόφιμοι στο Οικοτροφείο «Απόστολος Παύλος» στην οδό Τσόχα, εκεί που είναι σήμερα το Ελεγκτικό Συνέδριο. Συμπτωματικά μέναμε και στον ίδιο θάλαμο. Όταν τον συνάντησα στην Αρχιεπισκοπή, του έδωσα το βιβλίο μου «**20 μήνες όμηρος**». Με ευχαρίστησε και ακολούθησε ο εξής διάλογος:

–«**Το δέχετε;»**
–«**Γιατί να μην το δεχθώ;**»
–«**Στο οπισθόφυλλο έχει ένα bar code και ένα μοναδικό αριθμό, τον ISBN**».

Στη συνέχεια του εξήγησα ότι το ISBN είναι ένας παγκόσμιος μοναδικός αριθμός που

ταυτοποιεί όλα τα βιβλία του κόσμου. Αυτό προσπαθούμε να κάνουμε και με τον Προσωπικό Αριθμό. Να ταυτοποιήσουμε με μοναδικό τρόπο όλους τους Έλληνες πολίτες ώστε να διευκολυνθούν οι συναλλαγές τους στον ψηφιακό κόσμο. Δεν έχει καμία σχέση με κανένα «χάραγμα». Ο Μακαριώτατος κατάλαβε αμέσως το θέμα.

Την εποχή εκείνη, για κάποιο περίεργο λόγο, το bar code είχε ταυτιστεί με το «χάραγμα». Η παρεξήγηση μάλλον προήλθε από το γεγονός ότι όλα τα bar code έχουν τις δύο πρώτες γραμμές, τις δύο τελευταίες αλλά και τις δύο γραμμές στη μέση ελαφρώς μεγαλύτερες από τις υπόλοιπες. Αυτό ερμηνεύτηκε ότι είναι το 666, το σημάδι του Αντίχριστου. Η ιστορία του bar code ξεθώριασε πολύ γρήγορα, για τον απλούστατο λόγο ότι σήμερα δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς bar code. Υπάρχει παντού: στο super market, στα ρούχα μας, ακόμα και στις εφημερίδες μας. Δυστυχώς η δοξασία έμεινε.

Η προσωπική μου άποψη είναι ότι το θέμα αυτό καλλιεργείται σκόπιμα από τους... απάτεχνες. Η καθιέρωση του Π.Α. δεν ενοχλεί κανέναν νομοταγή πολίτη. Απλά εξασφαλίζει με ένα μόνο στοιχείο την ταυτοπροσωπία, αντί για τα ΑΦΜ, ΑΜΚΑ, Αρ. Δημοτολογίου, Εκλογικό Αριθμό κ.ο.κ. Είναι ευνόητο ότι οι απα-

τεχνες θέλουν να μπορούν να αλλάζουν ταυτότητα ώστε να συνεχίζουν τη δράση τους. Η ειρωνεία είναι ότι έχουν αρωγό στο «θεάρεστο» αυτό έργο την... Εκκλησία!

Στη Σουνδία ο μοναδικός προσωπικός αριθμός, ο οποίος μάλιστα περιλαμβάνει και την ημερομηνία γεννήσεως (ώστε να είναι ευκολομνημόνευτος), καθιερώθηκε το 1947. Το λέω αυτό, γιατί η δική μας διαβόητη Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων είχε αντίρρηση για την ημερομηνία γεννήσεως, η οποία υπάρχει και στον Π.Α. της Εσθονίας. Πριν από πάρα πολλά χρόνια (1983) είχα επισκεφθεί επαγγελματικά τη Σουνδία και είχα πολλές επαφές. Ενα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα που μου ανέφεραν τότε ήταν η συμβολή του Π.Α. στην υγεία. Είχαν από τότε τον ιατρικό φάκελο του πολίτη online. Σε περίπτωση ατυχήματος, με τον Π.Α. έβλεπαν αμέσως τυχόν αλλεργίες ώστε να αποφύγουν τη λανθασμένη χορήγηση φαρμάκων. Είχαμε στην Ελλάδα ένα πρόσφατο περιστατικό που κορηγήθηκε στον ασθενή ουσία στην οποία ήταν αλλεργικός και πέθανε από αλλεργικό σοκ.

Σε όλη την Ευρώπη υπάρχουν διαφορετικά θρησκευτικά δόγματα. Μπορεί να διαφέρουν θεολογικά, αλλά όλα βασίζονται στην ίδια χριστιανική διδασκαλία. Δεν σας εντυπωσιάζει πως καμία άλλη χώρα δεν έχει συσχετίσει τον Π.Α. με το «χάραγμα του Αντίχριστου»; Δεν σας φαίνεται περίεργο αυτό;

Στην Κύπρο κατοικούν Έλληνες, Χριστιανοί Ορθόδοξοι οι οποίοι εδώ και χρόνια κυκλοφορούν και συναλλάσσονται με ταυτότητες που έχουν τον μοναδικό Π.Α. Εξ όσων γνωρίζω, ακόμα δεν τους έχει κυριεύσει ο Αντίχριστος.

Μήπως εμείς εδώ στην Ελλάδα, που πιστεύουμε ότι είμαστε ο εξυννότερος λαός του κόσμου, τελικά δεν είμαστε και τόσο έξυπνοι; Μήπως πράγματι μας ψεκάζουν, γιατί δεν μπορεί να εξηγηθεί εύκολα η ροπή μας στις δοξασίες και συνωμοσίες.

* **Για την ιστορία**. Η Αδελφότης Θεολόγων «**Ο Σωτήρ**» ιδρύθηκε το 1960 μετά τη διάσπαση της Αδελφότητας Θεολόγων «**Η Ζωή**», που είχε ιδρυθεί το 1907. Το επισμαίνω για να διαπιστώσετε ότι οι θεολόγοι τρώγονται μεταξύ τους για τα θέματά τους και καλό είναι να αφήσουν «**τα του Καίσαρος τω Καίσαρι**».

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Εντείνονται οι φόβοι ότι οι προσδοκίες κερδών δεν θα εκπληρωθούν

Της **ΦΥΛΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΒΙΑ**

Από όλες τις προειδοποιήσεις του ΔΝΤ, η επανεκτίμηση της αγοράς είναι η πιο σημαντική.

Στην πρόσφατη έκθεση Παγκόσμιας Οικονομικής Προοπτικής (WEO), το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρουσιάζει μια σειρά κινδύνων έως το 2026. Με ρυθμό ανάπτυξης 4,4% ετησίως, η Αφρική φαίνεται να αποτελεί ένα φωτεινό σημείο, ξεπερνώντας την Κίνα και την περιοχή ASEAN.

Με πάνω από 6% ετήσια ανάπτυξη, η Ινδία –ένας όλο και πιο κυρίαρχος εμπορικός εταίρος για την περιοχή– θα αποτελέσει επίσης σημαντικό πλεονέκτημα. Η Αφρική θα αποδειχθεί ανθεκτική παρά το αυξανόμενο φάσμα ρηντικών κινδύνων – με μια παγκόσμια διόρθωση της αγοράς να αποτελεί πιθανή εξαίρεση.

Η προοπτική εστιάζεται σε τρεις βασικές απειλές – την οικονομική προοπτική της Κίνας, τη βιωσιμότητα των παγκόσμιου χρέους και την παγκόσμια επανεκτίμηση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων που

σχετίζονται με τους τομείς της τεχνολογίας και της τεχνητής νοημοσύνης (ΑΙ). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται επίσης στην ασταθή παγκόσμια πιστωτική αγορά και στον ρόλο των μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (NBFIs).

Από τις τρεις, ο τρίτος κίνδυνος είναι ζωτικής σημασίας λόγω των συστημικών του επιπτώσεων και του δυναμικού για μακροοικονομικές επιπτώσεις που επηρεάζουν χώρες και αγορές περιουσιακών στοιχείων. Αξιολογούμε κάθε κίνδυνο:

Η οικονομία της Κίνας επιβραδύνεται, η εμπιστοσύνη των καταναλωτών έχει καταρρεύσει, ωστόσο η κατανάλωση των νοικοκυριών δείχνει αξιοσημείωτη δύναμη, κυρίως λόγω έντονων εκπτώσεων τιμών. Επιπλέον, η σημαντική υποτίμηση του ρενμίνμπι και η ευρεία εκτροπή εξαγωγών προς τους γείτονες (και προς την Ευρώπη) υποδηλώνουν ανθεκτικότητα για τη συνολική προοπτική του 2026.

Μια απότομη επιβράδυνση

είναι απίθανη δεδομένων των επερχόμενων μέτρων τόνωσης, ιδιαίτερα εκείνων που ενισχύουν την παραγωγικότητα. Για να εξφύγει η Κίνα από την παγίδα του μεσαίου εισοδήματος είναι απαραίτητη η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδο οικονομίας και όχι μόνο σε συγκεκρι-

Η δημοσιονομική αριθμητική γίνεται πιο απαιτητική για πολλές οικονομίες, συμπεριλαμβανομένων των ανεπτυγμένων χωρών.

κριμένους τομείς, όπως η ανανεώσιμη ενέργεια.

Όσον αφορά τη δυναμική του χρέους: η δημοσιονομική αριθμητική γίνεται όντως πιο απαιτητική για πολλές οικονομίες – συμπεριλαμβανομένων των ανεπτυγμένων χωρών, όπως η

Γαλλία, που υπέστη υποβάθμιση στην κυρίαρχη πιστοληπτική της αξιολόγηση. Πολλές αναδυόμενες οικονομίες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες σε περαιτέρω σοκ, τα οποία πλέον γίνονται πιο συχνά, έντονα και μακροχρόνια.

Οι οικονομίες μετά την κρίση πρέπει να διατηρούν δημοσιονομικά και νομισματικά αποθέματα, όπως η Σρι Λάνκα. Αξιοπίστα καθεστώςτα στόχευσης πληθωρισμού, νέα εργαλεία αντιστάθμισης συναλλαγματικού κινδύνου και προληπτικές πολιτικές υποδηλώνουν νέα ανθεκτικότητα, που δεν ήταν απαραίτητα παρούσα σε προηγούμενες κρίσεις.

Η παγκόσμια επανεκτίμηση των αγορών περιουσιακών στοιχείων αποτελεί τον πιο οξύ κίνδυνο στην παρούσα φάση.

Οι ανησυχίες για την εγκύρια οικονομία των ΗΠΑ –ή την υγεία των πιστωτικών αγορών των ΗΠΑ (ή άλλων χωρών)– θα μπορούσαν να προκαλέσουν μια διόρθωση της αγοράς, που στη συνέχεια να γίνει ακατάστατη

και να συνοδευτεί από αρνητικές διορθώσεις στις τιμές των ομολόγων των ΗΠΑ και στο δολάριο, γεγονός που θα αποτελέσει έναν ισχυρό μηχανισμό μετάδοσης για πολλές αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Οι προηγούμενες διορθώσεις στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων των ΗΠΑ υποδεικνύουν συστημικές, μακροχρόνιες και οξείες οικονομικές συνέπειες.

Η τρέχουσα «έκρηξη» της ΑΙ παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με την «έκρηξη» των dot-com στα τέλη της δεκαετίας του 1990, με δυνατότητα μεγαλύτερων οικονομικών επιπτώσεων. Ο ενθουσιασμός ωθεί προς τα πάνω τις αποτιμήσεις μετοχών, τροφοδοτώντας μια επενδυτική έκρηξη επικεντρωμένη στην τεχνολογία.

Οι νέες δομικές ευπάθειες στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα μπορεί να κάνουν την επανεκτίμηση πιο πιθανή και πιο οξεία: τα τεστ αντοχής για τις

τράπεζες και ορισμένα NBFIs με μεγάλες θέσεις σε ξένο νόμισμα και με υψηλή διασυνδεσιμότητα, μπορούν να ενισχύσουν τα σοκ που αλληλοενισχύονται.

Η ανεξέλεγκτη πίεση στις αποτιμήσεις θα μπορούσε να επιδεινωθεί περαιτέρω, τελικά απαιτώντας πιο αυστηρές πολιτικές. Μεταξύ Ιουνίου 1999 και Μαΐου 2000 η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ αύξησε το επιτόκιο πολιτικής κατά συνολικά 175 μονάδες βάσης για να περιορίσει τις πληθωριστικές πιέσεις.

Ο κίνδυνος, και τώρα, είναι ότι οι προσδοκίες κερδών τελικά δεν θα εκπληρωθούν. Αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει αλυσισδωτά χρηματοοικονομικά σοκ στον υπόλοιπο κόσμο μέσω μιας διόρθωσης στο φάσμα των τιμών περιουσιακών στοιχείων των ΗΠΑ.

Η κ. Φύλλης Παπαδαβία είναι ανώτερη ερευνήτρια στο ODI Global στους τομείς των Διεθνών Χρηματοοικονομικών και της Μακροοικονομίας.

Η Nvidia των 5 τρισ. δολ. αλλάζει τις ισορροπίες στη Wall Street

Η αξία της είναι μεγαλύτερη από έξι εκ των έντεκα κλάδων του δείκτη S&P 500

Την περασμένη εβδομάδα, η Nvidia έγραψε ιστορία, καθώς έγινε η πρώτη εταιρεία με κεφαλαιοποίηση άνω των 5 τρισ. δολαρίων. Ωστόσο, αυτός δεν είναι ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο δείχνει τη δύναμή της στην παγκόσμια οικονομία. Ο κολοσσός κατασκευής τοιπ που βρίσκεται στην καρδιά της «επανάστασης» της τεχνητής νοημοσύνης δεν είναι μόνο η μεγαλύτερη εταιρεία στον πλανήτη με διαφορά, αλλά πιθανώς πρόκειται και για τη μετοχή με τη μεγαλύτερη επιρροή στην ιστορία της Wall Street. Από την αρχή του 2023, η Nvidia είναι καταλύτης των χρηματιστηριακών κερδών, φέρνοντας τεράστιες αποδόσεις στους μετόχους της και δισεκατομμύρια στον διευθύνοντα σύμβουλό της Γένσεν Χουάνγκ. Πλέον είναι μεγαλύτερη από έξι εκ των 11 κλάδων του δείκτη S&P 500 και από την αξία ολόκληρης της αγοράς στις περισσότερες χώρες.

«Αυτό είναι προφανώς μια τεράστια απόκλιση από ιστορική άποψη, πραγματικά κάτι που θα μείνει στην Ιστορία», δήλωσε στο Bloomberg ο Μπτ Μίσκιν, αναλυτής Manulife John Hancock Investments.

Μόλις την περασμένη εβδομάδα η Nvidia ανακοίνωσε συμφωνίες με τη Nokia, τη

Samsung και τη Hyundai. Ενώ η εταιρεία δεν θα ανακοινώσει αποτελέσματα μέχρι τα μέσα Νοεμβρίου, οι επιδόσεις που δημοσίευσαν οι υπόλοιπες τεχνολογικές εταιρείες έδειξαν πόσο περιθώριο έχει να αναπτυχθεί. Η Microsoft, η Amazon και η Meta δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν τις δαπάνες στην AI. Οι τέσσερις εταιρείες αναμένεται

Η μετοχή του κολοσού αντιπροσωπεύει το 8,5% του αμερικανικού δείκτη, κάτι που αποτελεί ιστορικό ρεκόρ.

να ενισχύσουν τις κεφαλαιακές δαπάνες κατά 34% στα περίπου 440 δισ. δολάρια αθροιστικά το επόμενο 12μηνο.

Εξ ου και τα έσοδα της Nvidia αναμένεται να φτάσουν στα 285 δισ. δολάρια το επόμενο οικονομικό έτος από μόλις 11 δισ. δολάρια το 2020.

Ετσι εξηγούνται οι συνεχείς αναφορές περί «φούσκας» γύρω από την AI, με τη Nvidia στο επίκεντρό της. Ο Χουάνγκ υποβάθμισε πρόσφατα τις ανησυχίες για υπέρμετρη αισιοδοξία και ο επικεφαλής της Fed, Τζερόμ

Πάουελ, απέρριψε τις συγκρίσεις με την εποχή του dot.com.

«Τέτοιες τάσεις φτάνουν σε ένα σημείο κορύφωσης και αντιστρέφονται, και αναμένουμε ότι τελικά αυτό θα συμβεί», δήλωσε ο Μίσκιν. «Προς το παρόν, όμως, οι εταιρείες που βρίσκονται στο επίκεντρο της κούρσας για την τεχνητή νοημοσύνη έχουν τα υψηλότερα κέρδη... Βέβαια, φαίνεται ότι ο S&P 500 βάζει πολλά αυγά σε ένα καλάθι».

Ως η μεγαλύτερη εταιρεία στον κόσμο, η Nvidia έχει το μεγαλύτερο βάρος στους βασικούς δείκτες. Η μετοχή αντιπροσωπεύει το 8,5% του S&P 500, έχοντας μεγαλύτερη αξία από τις 240 μικρότερες εταιρείες του δείκτη μαζί.

Αυτό αποτελεί κατά πάσα πιθανότητα ιστορικό ρεκόρ. Συγκριτικά, στα μέσα του 2023, το αντίστοιχο ποσοστό της Apple έφτασε το 7,7%, ενώ η Microsoft έφτασε το 7,4% το ίδιο έτος. Αυτή τη στιγμή, οι επτά μεγαλύτερες μετοχές τεχνολογίας αποτελούν τουλάχιστον το 36% του S&P 500, με την Apple να είναι η δεύτερη μεγαλύτερη με 6,9%.

Η Nvidia δεν είναι μόνο η πολυτιμότερη εταιρεία στον κόσμο, ξεπερνώντας την Apple κατά περίπου 1 τρισ. δολάρια, αλλά έχει και μεγαλύτερη αξία

Η Nvidia έχει πλέον μεγαλύτερη αξία από όλες τις χρηματιστηριακές αγορές του κόσμου πλην πέντε: των ΗΠΑ, της Κίνας, της Ιαπωνίας, του Χονγκ Κονγκ και της Ινδίας.

από τα χρηματιστήρια της Ολλανδίας, της Ισπανίας, των ΗΑΕ και της Ιταλίας. Ειδικότερα, είναι πλέον μεγαλύτερη από όλες τις χρηματιστηριακές αγορές του κόσμου πλην πέντε: των ΗΠΑ, της Κίνας, της Ιαπωνίας, του Χονγκ Κονγκ και της Ινδίας.

Σχεδόν όλοι οι αναλυτές της Wall Street είναι αισιόδοχοι για τη μετοχή, με περίπου το 91% να συστήνει «buy». Βέβαια, κα-

θώς οι εταιρείες αναπτύσσονται, ο ρυθμός αύξησης των πωλήσεων τους τείνει να επιβραδύνεται.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των εσόδων για τις εταιρείες του S&P 500 με προβλεπόμενες πωλήσεις άνω των 100 δισ. δολαρίων είναι 6%. Η Nvidia αποτελεί επίσης την εξαίρεση εδώ, καθώς τα έσοδά της αναμένεται να αυξηθούν

κατά σχεδόν 60% στο τρέχον οικονομικό έτος. Αν και ο ρυθμός αυτός έχει επιβραδυνθεί από το 126% και το 114% τα δύο προηγούμενα χρόνια, εξακολουθεί να επισκιάζει τους υπόλοιπους τεχνολογικούς κολοσσούς. Οι μεγαλύτερες εταιρείες που ακολουθούν, η Microsoft και η Apple, αναμένεται να σημειώσουν ετήσια αύξηση εσόδων 15% και 6,2% αντίστοιχα.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

True stories

ΧΟΡΗΓΟΣ: PORSCHE

ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑ ΣΤΙΣ 9 ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Το Κανάλι Διατίθεται:

Θέση 101 Θέση 49 www.mesimvria.com

Η Κίνα κατακλύζει με προϊόντα αναπτυσσόμενες οικονομίες

Για να αντισταθμίσει την πτώση των εξαγωγών της προς τις ΗΠΑ

Με φρόντο τον εμπορικό πόλεμο του Ντόναλντ Τραμπ, οι Αμερικανοί εισαγωγείς αγοράζουν πολύ λιγότερα από την Κίνα, το κενό όμως φαίνεται ότι αναπληρώνει ο υπόλοιπος πλανήτης που αγοράζει περισσότερα από ποτέ από τον «Κόκκινο Δράκο».

Το Πεκίνο έχει αντισταθμίσει την πτώση των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ με εκπληκτική ταχύτητα, με τις αποστολές σε άλλα μέρη του κόσμου να έχουν αυξηθεί φέτος, αποδεικνύοντας ότι η κυριαρχία της Κίνας στον κατασκευαστικό κλάδο δεν θα επιβραδυνθεί εύκολα. Και αυτό γιατί η Κίνα ήταν καλά προετοιμασμένη. Αναζητεί νέους πελάτες εδώ και χρόνια, ενώ οι τεράστιες επενδύσεις της στην παραγωγή της επιτρέπουν να πουλάει προϊόντα σε χαμηλές τιμές.

Την περασμένη εβδομάδα, ο Τραμπ μείωσε τους δασμούς που επέβαλε στην Κίνα, επιμένει ωστόσο ότι θα αναβιώσουν τα αμερικανικά εμπορεύματα και θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, μια υπόσχεση που αμφισβητείται από πολλούς οικονομολόγους και ειδικούς στον τομέα της μεταποίησης. Δεν είναι, επίσης, σαφές πόσο αποτελεσματικές θα είναι οι πολιτικές του στην αναχαίτιση της ροής αγαθών που προέρχονται από την Κίνα και διέρχονται από άλλες χώρες πριν φτάσουν στις ΗΠΑ.

Ο υπόλοιπος κόσμος βρίσκεται παγιδευμένος ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις.

Ορισμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένου του Βιετνάμ και μέρους της Ε.Ε., ανησυχούν βαθιά για τον κίνδυνο που θέτουν οι εξαγωγές της Κίνας στις δικές τους βιομηχανίες. Άλλες χώρες, όπως η Αργεντινή και η Νιγηρία, αγοράζουν κινεζική τεχνολογία χαμηλού κόστους για τον εκσυγχρονισμό των οικονομιών τους, αλλά δημιουργούν ευρύτερες εμπορικές ανισορροπίες με την Κίνα.

Οι ΗΠΑ πάλι αγοράζουν λιγότερα προϊόντα made in China. Η Κίνα εξήγαγε πλαστικά είδη αξίας 5 δισ. δολαρίων, από καλάθια πλυντηρίων μέχρι πλαστικά πιρούνια στις Ηνωμένες Πολιτείες από τον Ιούλιο μέχρι τον Οκτώβριο, καταγράφοντας μείωση 16% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πέρυσι, πάνω από το ένα τέταρτο όλων των επιπλών που κατασκευάζονταν στην Κίνα, συμπεριλαμβανομένων των στρωμάτων και των λαμπτήρων, πήγαν στις ΗΠΑ, ενώ ο αριθμός αυτός έχει μειωθεί πλέον στο ένα πέμπτο. Οι εξαγωγές τηλεφώνων και Η/Υ της Κίνας στις ΗΠΑ ήταν μεταξύ των κατηγοριών που μειώθηκαν περισσότερο. Ο Τραμπ εξαίρεσε τέτοιες ηλεκτρονικές συσκευές ευρείας κατανάλωσης από τους περισσότερους δασμούς του φέτος, αλλά η Apple, η Hewlett-Packard και άλλοι κατασκευαστές συνέχισαν να διαφοροποιούν τις αλυσίδες εφοδιασμού τους εκτός Κίνας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες προμη-

Η Κίνα πούλησε μόλις 100 ηλεκτρικά αυτοκίνητα στη Νιγηρία πριν από δύο χρόνια. Φέτος έχει ήδη πουλήσει χιλιάδες. Οι αποστολές ηλιακών πάνελ στην Αλγερία μέχρι στιγμής φέτος είναι ήδη σχεδόν τετραπλάσιες από ό,τι όλη την περυσινή χρονιά.

Οι αυξανόμενες κινεζικές εξαγωγές προς την Αφρική καταγράφονται ενώ ο Τραμπ έχει σταματήσει την παροχή βοήθειας στην ήπειρο.

Θεούνται πλέον τα περισσότερα smartphones τους από την Ινδία και τους φορητούς υπολογιστές τους από το Βιετνάμ, σύμφωνα με τα τελευταία τριμηνία στοιχεία που είναι διαθέσιμα από τον Ιούνιο.

Εν τω μεταξύ, η Κίνα κατακλύζει τις αναπτυσσόμενες οικονομίες στην Αφρική και στη Νότια Αμερική με αυτοκίνητα, φορτηγά, μοτοσικλέτες και πλοία, ενώ επεκτείνεται στην Ευρώπη και την Ασία με την αποστολή μπαταριών και προϊ-

όντων σιδήρου. Επειτα από δεκαετίες προτεραιότητων που καθόρισαν τη βιομηχανική πολιτική της, η Κίνα έχει γίνει ο κορυφαίος παραγωγός αυτοκινήτων, μπαταριών και ηλιακών πάνελ στον κόσμο. Η δυσκολία στην καταναλωτική ζήτηση στην εγχώρια οικονομία της έχει ασκήσει ακόμη μεγαλύτερη πίεση στις κινεζικές εταιρείες να βρουν νέες επιχειρήσεις στο εξωτερικό.

Η Κίνα, λόγω χάριν, πούλησε μόλις 100 ηλεκτρικά αυτοκίνητα στη Νιγηρία πριν από δύο χρόνια. Φέτος έχει ήδη πουλήσει χιλιάδες. Οι αποστολές ηλιακών πάνελ στην Αλγερία μέχρι στιγμής φέτος είναι ήδη σχεδόν τετραπλάσιες απ' ό,τι όλη την περυσινή χρονιά. Οι αυξανόμενες εξαγωγές της Κίνας προς την Αφρική καταγράφονται ενώ ο Τραμπ έχει σταματήσει την παροχή βοήθειας στην ήπειρο.

Υπάρχουν εξαιρέσεις στην ικανότητα της Κίνας να αντισταθμίσει με επιτυχία τα χαμένα έσοδα, πουλώντας σε Αμερικανούς πελάτες και ανακατευθύνοντας τις εξαγωγές αλλού. Οι κινεζικές εταιρείες, για παράδειγμα, κατασκευάζουν τα περισσότερα παιχνίδια στον κόσμο και οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι εδώ και καιρό ο μεγαλύτερος πελάτης τους. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, οι εξαγωγές της Κίνας σε κονσόλες βιντεοπαιχνιδιών, κοστούμια και επιτραπέζια παιχνίδια μειώθηκαν κατά 3,5 δισ. δολάρια σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω της απότομης μείωσης των αποστολών προς τις ΗΠΑ.

Μένει να φανεί πόσο αποτελεσματικός θα είναι ο Τραμπ στην άσκηση πιέσεων σε χώρες, ιδίως της Ασίας, ώστε να απορρίψουν τις ανακατευθύνόμενες κινεζικές εξαγωγές στο

πλαίσιο των εμπορικών διαπραγματεύσεων.

Το σίγουρο είναι ότι οι Αμερικανοί καταναλωτές αγοράζουν επίσης περισσότερα αγαθά από άλλα μέρη της Ασίας. Τον Σεπτέμβριο, οι εξαγωγές της Ταϊλάνδης προς τις Ηνωμένες Πολιτείες αυξήθηκαν κατά 33%. Οι εξαγωγές της Ταϊβάν αυξήθηκαν επίσης κατά 51% και της Σιγκαπούρης κατά 13%. Ωστόσο, παρά τη συμφωνία για μονοετή εμπορική εκκενρία με την Κίνα, ο Τραμπ εξετάζει το ενδεχόμενο επιβολής πρόσθετων δασμών σε βιομηχανίες που κυριαρχούνται από την Κίνα, όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα και τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Η εκστρατεία του για την αναμόρφωση του παγκόσμιου εμπορίου είναι απίθανο να τελειώσει εδώ, καθώς μόλις σήμερα συμπληρώνεται ένας χρόνος από την εκλογή του στην προεδρία.

Ενας χρόνος Τραμπ με εμπορικό πόλεμο και ρεκόρ για χρυσό, bitcoin

Ενας χρόνος συμπληρώνεται σήμερα από την εκλογή Τραμπ στην προεδρία των ΗΠΑ και ο κόσμος έχει αλλάξει πιο γρήγορα από ό,τι θα μπορούσαμε να προβλέψουμε. Στην περίοδο που ακολούθησε, οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν πολιτικά σοκ, πρωτοφανή αβεβαιότητα και υψηλή μεταβλητότητα, με τις μετοχές, τον χρυσό και τα κρυπτονομίσματα να φτάνουν σε ιστορικά υψηλά.

Αφότου ο Τραμπ νίκησε τη Δημοκρατική αντίπαλό του Κάμαλα Χάρις, στις 5 Νοεμβρίου του 2024, το δολάριο σημείωσε άνοδο, μαζί με τις μετοχές και το bitcoin, ενώ οι αποδόσεις των ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου αυξήθηκαν, καθώς οι επενδυτές προεξοφλούσαν την πιθανότητα μεγαλύτερης πίεσης στα οικονομικά των ΗΠΑ. Εκτοτε η κυβέρνηση των ΗΠΑ έχει συνάψει συμφωνίες για το εμπόριο, ανατρέποντας παράλληλα τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού και δεκαετίες διεθνούς διπλωματίας μετά τον πόλεμο. Μέσα στο σκηνικό αυτό τις αβεβαιότητας, ωστόσο, οι επενδυτές έμαθαν να προσαρμόζονται, αναγνωρίζοντας μεταξύ άλλων την τάση του 47ου προέδρου των ΗΠΑ να εκτοξεύει απειλές, μόνο και μόνο για να υποχωρήσει αργότερα. Το λεγόμενο εμπόριο TACO, αρκτικόλεξο από τη φράση «Trump Always Chickens Out» (Ο Τραμπ πάντα δειλιάζει), έχει γίνει χαρακτηριστικό γνώρισμα της εποχής Τραμπ.

Το δολάριο, σημειώνει το Reuters, αντανάκλα πιο ξεκάθαρα το πώς αντέδρασε ο υπόλοιπος κόσμος στους κλυδωνισμούς της εποχής Τραμπ. Εκτοξεύθηκε

Μετά την επιβολή των δασμών το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο δύο ετών, στα 60,2 δισ. δολ. τον Ιούνιο, και το έλλειμμα με την Κίνα μειώθηκε κατά 70% σε διάστημα πέντε μηνών, στο χαμηλότερο επίπεδο εδώ και πάνω από 21 χρόνια.

μετά τις εκλογές, αλλά έκτοτε έχει υποχωρήσει έως και 4%. Οι δασμοί του Τραμπ στους εμπορικούς εταίρους και η αβεβαιότητα για τον αντίκτυπό τους ώθησαν τους επενδυτές να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις. Οι φιλικές προς τα κρυπτονομίσματα πολιτικές του, οι οποίες έχουν τεθεί υπό έλεγχο λόγω άνευ προηγουμένου συγκρούσεων συμφερόντων, έχουν οδηγήσει το bitcoin στο ιστορικό υψηλό των 125.835,92 δολαρίων τον Οκτώβριο. Οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι δασμοί έχουν επίσης εκτοξεύσει τον χρυσό στο ρεκόρ των 4.381 δολαρίων ανά ουγγιά.

Η ανακοίνωση των δασμών του Τραμπ κατά τη λεγόμενη «Ημέρα Απελευθέρωσης» στις 2 Απριλίου ήταν μια πρώτη σημαντική δοκιμασία και έπληξε

Οι αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία κατά τη δεύτερη θητεία του Αμερικανού προέδρου στον Λευκό Οίκο.

σκληρά τις αγορές. Ο παγκόσμιος δείκτης MSCI καταποντίστηκε κατά 10%, έκτοτε όμως έχει ανακάμψει, κερδίζοντας πάνω από 20% από την ημέρα των εκλογών. Ο S&P 500 έχει αυξηθεί κατά 17% από τον περασμένο Νοέμβριο χάρη στον «πυρετό» της τεχνητής νοημοσύνης, ενώ στην Ευρώπη, οι μετοχές του αμυντικού κλάδου βρίσκονται στο επίκεντρο του ξέφρενου ράλι, καθώς ο Τραμπ ανά-

γκασε τις κυβερνήσεις της Ε.Ε. να δαπανήσουν περισσότερα για την ασφάλειά τους, καθώς ο πόλεμος μαίνεται στην Ουκρανία. Η σχέση του Τραμπ με τον Έλον Μασκ, τον πλουσιότερο άνθρωπο στον κόσμο, ήταν βασικός παράγοντας για την άνοδο της μετοχής της Tesla μετά τις εκλογές. Ο Μασκ είχε δαπανήσει πάνω από 250 εκατ. δολάρια για να στηρίξει την υποψηφιότητα Τραμπ πέρυσι, ενώ συμμετείχε και στην προεκλογική εκστρατεία του. Η περιουσία του εκτοξεύθηκε έκτοτε, αφού οι μετοχές της κατασκευαστικής ηλεκτρικών οχημάτων του σχεδόν διπλασιάστηκαν σε λιγότερο από δύο μήνες, φτάνοντας στο ιστορικό υψηλό των 488,5 δολαρίων. Ο μήνας του μέλιτος όμως δεν κράτησε πολύ,

καθώς το φλερτ του με την πολιτική τρόμαξε τους αγοραστές. Οι μετοχές της Tesla έφτασαν σε ιστορικό χαμηλό τον Απρίλιο, προτού ανακάμψουν καθώς οι εντάσεις μεταξύ του Μασκ και του Τραμπ ήρθαν στο φως, με αποκορύφωμα το «διαζύγιο» τους στο τέλος Μαΐου.

Στον ένα χρόνο από την εκλογή Τραμπ, οι αποδόσεις των ομολόγων έχουν ενισχυθεί στις μεγάλες οικονομίες, αντανακλώντας τις ανησυχίες των επενδυτών για τον αυξανόμενο κρατικό δανεισμό και τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών. Μία από τις ανησυχίες των επενδυτών σε αμερικανικά ομόλογα ήταν το πιθανό κόστος χρηματοδότησης των σχεδιαζόμενων φορολογικών περικοπών του Τραμπ. Το «μεγάλο όμορ-

φο νομοσχέδιο» του, το οποίο ψηφίστηκε τον Ιούλιο, αναμένεται να αυξήσει το ομοσπονδιακό έλλειμμα κατά περίπου 3,8 τρις. δολάρια τα επόμενα 10 χρόνια. Ωστόσο, με την Ομοσπονδιακή Τράπεζα να μειώνει τα επιτόκια και τον πληθωρισμό να φαίνεται συγκρατημένος, οι αποδόσεις των 30ετών ομολόγων έχουν αυξηθεί κατά μόλις 14 μονάδες βάσης, στο 4,66%, από τον περασμένο Νοέμβριο. Ενας από τους βασικούς τομείς στους οποίους εστίασε και εξακολουθεί να εστιάζει ο Τραμπ, τέλος, είναι το εμπορικό ισοζύγιο των ΗΠΑ, κάτι που, όπως λέει, αποτελεί απόδειξη ότι η Αμερική «εξαπατάται» από χώρες-εταίρους και ότι οι δασμοί, εκτός από το ότι είναι «η πιο όμορφη λέξη στο λεξικό», είναι ο μόνος τρόπος για να διορθωθεί αυτό.

Οι δασμοί του έχουν αυξήσει το κόστος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και έχουν καταστήσει τον προγραμματισμό πιο περίπλοκο. Αλλά εξακολουθούν το εμπορικό έλλειμμα. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο δύο ετών των 60,2 δισ. δολαρίων τον Ιούνιο και το έλλειμμα με την Κίνα μειώθηκε κατά 70% σε διάστημα πέντε μηνών, στο χαμηλότερο επίπεδο εδώ και πάνω από 21 χρόνια.

Ομοίως, το εμπορικό ισοζύγιο ΗΠΑ - Ε.Ε. αυξήθηκε κατακόρυφα πριν από την ανακοίνωση των δασμών, προτού μειωθεί. Αυτό υποδηλώνει ότι «ο εμπορικός πόλεμος μπορεί να βλάπτει την Ε.Ε. περισσότερο από ό,τι την Κίνα», η οποία έχει ένα ισχυρότερο εφεδρικό σχέδιο από τους Ευρωπαίους, λένε αναλυτές της Swissquote.

Η Google σχεδιάζει δίκτυο data centers στο Διάστημα

Αρχές 2027 η εκτόξευση των πρώτων δορυφόρων, θα χειρίζονται δεδομένα AI

Κέντρα δεδομένων τεχνητής νοημοσύνης στο Διάστημα; Μπορεί να ακούγεται σαν σενάριο επιστημονικής φαντασίας, όμως η Google διερευνά ένα νέο πολλά υποσχόμενο πεδίο σε μία προσπάθεια να καλύψει την αυξανόμενη ζήτηση για τεχνητή νοημοσύνη, με τους πρώτους δοκιμαστικούς δορυφόρους της να αναμένεται να εκτοξευθούν στις αρχές του 2027.

Η πρωτοβουλία, με την ονομασία Project Suncatcher, στοχεύει στην τοποθέτηση ενός δικτύου (αστερισμού -constellation) περίπου 80 δορυφόρων σχεδόν 640 χιλιόμετρα πάνω από τη Γη, ο καθένας εκ των οποίων θα φέρει ισχυρούς επεξεργαστές σχεδιασμένους να χειρίζονται την αυξανόμενη ζήτηση για τεχνητή νοημοσύνη, σύμφωνα με έκθεση. Σύμφωνα με νέα έρευνα της Google, η μείωση του κόστους εκτόξευσης θα μπορούσε να καταστήσει τα κέντρα δεδομένων στο Διάστημα εξίσου οικονομικά με τα επίγεια, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 2030. Εκτός από την κλιμάκωση της υπολογιστικής ισχύος, η μεταφορά κέντρων δεδομένων σε τροχιά θα μπορούσε να μειώσει την πίεση στους χερσαίους και υδάτινους πόρους που χρησιμοποιούνται για την ψύξη των επίγειων εγκαταστάσεων.

Μόλις τεθούν σε τροχιά, τα κέντρα δεδομένων θα τροφοδοτούνται από ηλιακούς συλλέκτες, που μπορούν να είναι έως και οκτώ φορές πιο παραγωγικοί από αυτούς στη Γη.

Τα κέντρα δεδομένων σε τροχιά θα μεταδίδουν τα αποτελέσματά τους μέσω οπτικών συνδέσμων, οι οποίοι συνήθως χρησιμοποιούν φως ή δέσμες λέιζερ για τη μετάδοση πληροφοριών. Οι μεγάλες εταιρείες τεχνολογίας που επιδιώκουν ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνητή νοημοσύνη προβλέπεται να δαπανήσουν 3 τρις. δολάρια σε επίγεια κέντρα δεδομένων από

Η πρωτοβουλία της Google, με την ονομασία Project Suncatcher, στοχεύει στην τοποθέτηση περίπου 80 δορυφόρων 640 χιλιόμετρα πάνω από τη Γη, ο καθένας εκ των οποίων θα φέρει ισχυρούς επεξεργαστές. Μόλις τεθούν σε τροχιά, τα κέντρα δεδομένων θα τροφοδοτούνται από ηλιακούς συλλέκτες, που μπορούν να είναι έως και οκτώ φορές πιο παραγωγικοί από αυτούς στη Γη.

Κέντρα δεδομένων σε τροχιά ετοιμάζουν επίσης η SpaceX του Μασκ και η Nvidia.

την Ινδία έως το Τέξας και από το Λινκολνσάιρ έως τη Βραζιλία. Οι αστρονομικές αυτές δαπάνες έχουν τροφοδοτήσει αυξανόμενη ανησυχία για τον αντίκτυπο στις εκπομπές άνθρακα εάν δεν βρεθεί καθαρή ενέργεια για την τροφοδότηση των εγκαταστάσεων. «Στο μέλλον, το Διάστημα μπορεί να είναι το καλύτερο μέρος για την ανάπτυξη υπερυπολογιστών τεχνητής νοημοσύνης», ανακοίνωσε η Google.

«Το νέο μας ερευνητικό πρόγραμμα, Project Suncatcher, οραματίζεται συμπαγείς αστε-

ρισμούς δορυφόρων που θα τροφοδοτούνται με ηλιακή ενέργεια, θα μεταφέρουν μονάδες επεξεργασίας (TPU) της Google και θα συνδέονται μέσω οπτικών συνδέσεων ελεύθερου χώρου. Αυτή η προσέγγιση θα εγκαθιστά τεράστιες δυνατότητες και επίσης θα ελαχιστοποιήσει τον αντίκτυπο στους επίγειους πόρους». Ο Ελον Μασκ, ο οποίος διευθύνει τον πάροχο δορυφορικού internet Starlink και το πρόγραμμα πυραύλων SpaceX, δήλωσε την περασμένη εβδομάδα ότι οι εταιρείες του θα αρχίσουν να αναπτύσσονται με στόχο να δημιουργήσουν επίσης κέντρα δεδομένων στο Διάστημα. Τα τσιπ τεχνητής νοημοσύνης της Nvidia θα εκτοξευθούν επίσης στο Διάστημα αργότερα αυτόν τον μήνα σε συνεργασία με τη startup Starcloud. «Στο Διάστημα, έχετε σχεδόν απεριόριστη, χαμηλού κόστους

ανανεώσιμη ενέργεια», τόνισε ο Φίλιπ Τζόνστον, συνιδρυτής της νεοφυούς εταιρείας. «Το μόνο κόστος για το περιβάλλον θα είναι κατά την εκτόξευση. Στη συνέχεια θα υπάρξει δέκα φορές εξοικονόμηση διοξειδίου του άνθρακα κατά τη διάρκεια ζωής του κέντρου δεδομένων σε σύγκριση με την επίγεια τροφοδοσία του». Η Google σχεδιάζει να εκτοξεύσει δύο πρωτότυπους δορυφόρους έως τις αρχές του 2027 και επισήμανε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας της αποτελούν «ένα πρώτο ορόσημο προς μια κλιμακούμενη διαστημική τεχνητή νοημοσύνη» με τεράστιες δυνατότητες. Πρόσθεσε ωστόσο μια προειδοποίηση: «Εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές μηχανικές προκλήσεις, όπως η θερμική διαχείριση, οι επίγειες επικοινωνίες υψηλού εύρους ζώνης και η αξιοπιστία του συστήματος σε τροχιά».

Στο κλαμπ των δισεκατομμυριούχων ο CEO της Reddit

Οι ιστορίες γρήγορου πλουτισμού περισσεύουν στον τεχνολογικό κλάδο, με επιχειρηματίες όπως οι ιδρυτές της Scale AI, Λούσι Γκούο και Αλεξάντρ Γουάνγκ, να καταφέρνουν να γίνουν δισεκατομμυριούχοι μέσα σε λίγα χρόνια από τη δημιουργία της επιχείρησής τους. Η ιστορία του Στιβ Χάφμαν, όμως, είναι διαφορετική.

Ο συνιδρυτής και CEO του Reddit χρειάστηκε δύο δεκαετίες για να μπει στις λίστες των δισεκατομμυριούχων. Η προσωπική περιουσία του μόλις έσπασε το φράγμα του 1 δισ. δολαρίων και υπολογίζεται σε 1,2 δισ. δολάρια, με τη βοήθεια των εταιρικών αποτελεσμάτων της Reddit. Η εισηγμένη ανακοίνωσε την περασμένη Πέμπτη καθαρά κέρδη 163 εκατ. δολαρίων. Ήταν το πέμπτο διαδοχικό κερδοφόρο τρίμηνο της αφοτου μπήκε στο χρηματιστήριο, τον Μάρτιο του 2024. Η μετοχή της έχει ενισχυθεί κατά 75% τον τελευταίο χρόνο, σημειώνει το Fortune.

Πρόκειται για ευχάριστη αλλαγή για μια εταιρεία που στο μεγαλύτερο μέρος των 20 χρόνων λειτουργίας της δυσκολευόταν να βγάλει χρήματα. Έχουν περάσει ακριβώς δύο δεκαετίες από τότε που ο Χάφμαν ίδρυσε τη Reddit μαζί με τον φίλο και συγκάτοικό του Αλέξις Οχανιάν. Φοιτητές τότε, στο τελευταίο έτος των σπουδών τους στο University of Virginia, ζήτησαν από το Y Combinator χρηματοδότηση για την ανάπτυξη μιας εταιρείας online delivery φαγητού, της My Mobile Menu. Η ιδέα τους όμως απορρίφθηκε.

Αντί να πτοηθούν από την απόρριψη, οι δύο φίλοι έκαναν στροφή. Αυτή τη φορά κατέθεσαν μια νέα ιδέα. Θέλησαν να δημιουργήσουν «την πρώτη σελίδα του Ιντερνετ», που εξελίχθηκε στο Reddit. Το Y Combinator τους έδωσε 12.000 δολάρια και τρεις μήνες πληρωμένης στέγης και εξόδων γραφείου, προκειμένου να δώσουν σάρκα και οστά στην ιδέα τους, μόλις αποφοιτήσουν. Ο 21χρονος τότε Χάφμαν έγραψε τον κώδικα για το σάιτ μέσα σε 20 ημέρες, όσο ο Οχανιάν διαχειριζόταν το επιχειρηματικό κομμάτι. Η ιδέα τους άρεσε στους επενδυτές

Η προσωπική περιουσία του Στιβ Χάφμαν υπολογίζεται σε 1,2 δισ. δολάρια, με τη βοήθεια των εταιρικών αποτελεσμάτων της Reddit. Η εισηγμένη ανακοίνωσε την περασμένη Πέμπτη καθαρά κέρδη 163 εκατ. δολαρίων.

και έτσι, έως το επόμενο καλοκαίρι, είχαν εξασφαλίσει άλλες 100.000 δολάρια σε χρηματοδότηση.

Επειτα από ενάμιση χρόνο ζωής, το Reddit εξαγοράστηκε από την Condé Nast αντί μόλις 10 εκατ. δολαρίων. Τα πράγματα ωστόσο άλλαξαν μέσα στην εταιρεία. Ο Αρον Σβαρτς, που υπήρξε επικεφαλής της ανάπτυξης της πλατφόρμας από τη δημιουργία της, αποχώρησε το 2007. Και το 2008, το σάιτ επέτρεψε στους χρήστες να δημιουργήσουν τα δικά τους feeds, τα αποκαλούμενα subreddits. Η κίνηση αυτή άνοιξε τον δρόμο για τη δημιουργία δημοφιλών threads πάνω σε θέματα όπως η πολιτική και η επιστήμη, αλλά επέτρεψε και τη διάδοση αμφιλεγόμενου περιεχομένου στην πλατφόρμα. Το 2009, Οχανιάν και Χάφμαν αποχώρησαν, αφού τα 3ετή συμβόλαιά τους έληξαν και στα χρόνια που ακολούθησαν, στο Reddit διαδόθηκαν γυμνές φωτογραφίες διασήμων, θεωρίες συνωμοσίας και υλικό παιδικής πορνογραφίας. Το 2015, ο Χάφμαν επέστρεψε ως CEO και πέρασε μία δεκαετία προσπαθώντας να αλλάξει την πορεία του Reddit. Το 2024, η εταιρεία ξεκίνησε τις διαδικασίες για την εισαγωγή της στο χρηματιστήριο, στα 34 δολάρια ανά μετοχή, με τον τίτλο να σημειώνει άνοδο έως και 63% στο ντεμπούτο του. Σήμερα, η κεφαλαιοποίηση της Reddit αγγίζει τα 38 δισ. δολάρια.

Ένα δισ. τόννοι σπάνιων γαιών στο υπέδαφος της Γροιλανδίας

Καθώς εντείνονται οι προσπάθειες των ΗΠΑ αλλά και ευρύτερα του δυτικού κόσμου να αυξήσει την παραγωγή σπάνιων γαιών εκτός Κίνας, ώστε να σπάσουν τον ασφυκτικό έλεγχο αυτής στην παραγωγή των 17 αυτών μετάλλων με τα εξωτικά ονόματα, ορισμένες εταιρείες στοιχηματίζουν ότι η Γροιλανδία θα γίνει το νέο Ελντοράντο, το νέο ορυχείο του πλανήτη, όπως επισημαίνει σχετικό ρεπορτάζ του BBC. Ο ορυκτός πλούτος της παγωμένης και αφιλόξενης αυτής γωνιάς του πλανήτη παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτος. Ακόμη και τώρα που λιώνουν οι πάγοι, η δραστηριότητα στη Γροιλανδία παραμένει εξαιρετικά δύσκολη.

Στο υπέδαφος της Γροιλανδίας βρίσκεται ένα από τα μεγαλύτερα αποθέματα του δυτικού ημισφαιρίου σε μέταλλα στρατηγικής σημασίας. Ανάμεσά τους τεράστια κοιτάσματα σπάνιων γαιών, των μετάλλων που είναι αναγκαία για όλες τις σύγχρονες τεχνολογίες, από τις οθόνες των τηλεοράσεων, τα έξυπνα κινητά, τα ηλεκτροκίνητα οχήματα, τον σύγχρονο αμυντικό εξοπλισμό και τις τουρμπίνες καθώς και πολλά άλλα. Σύμφωνα με τις έως τώρα εκτιμήσεις, στο υπέδαφός της υπάρχει ένα δισ. τόννοι μετάλλων σπάνιων γαιών. Ειδικότερα, το σχέδιο Τανμπρίζ, στο οποίο προσβλέπει η εταιρεία Critical Metals, εκτιμάται πως είναι το μεγαλύτερο κοιτάσμα σπάνιων γαιών στη Γροιλανδία και έχει έκταση κάπου 15 τετρ. χιλόμετρα. Πρόκειται για πόσότητες σπάνιων γαιών ικανές να αντιστρέψουν πλήρως τις συνθήκες στην παγκόσμια αγορά του είδους,

Το σχέδιο Τανμπρίζ, στο οποίο προσβλέπει η εταιρεία Critical Metals, εκτιμάται πως είναι το μεγαλύτερο κοιτάσμα σπάνιων γαιών στη Γροιλανδία και έχει έκταση κάπου 15 τετρ. χιλόμετρα. Όσες εταιρείες ορυχείων όμως ενδιαφέρονται για το υπέδαφος της Γροιλανδίας αντιμετωπίζουν ένα από τα πιο αφιλόξενα περιβάλλοντα που υπάρχουν στον πλανήτη, αφού εκτός από τον παγετό έρχονται αντιμέτωπες και με την ανεπάρκεια υποδομών.

και όχι μόνο με οικονομικούς αλλά και με γεωπολιτικούς όρους. Να διαρρήξουν, εν ολίγοις, το σχεδόν παγκόσμιο μονοπώλιο που ελέγχει η Κίνα σε ό,τι αφορά τις σπάνιες γαίες. Η στρατηγική τοποθεσία της Γροιλανδίας στην Αρκτική και τα ορυκτά είχαν ήδη τραβήξει την προσοχή του Λευκού Οίκου, με την επιμονή του προέδρου Τραμπ ότι οι ΗΠΑ πρέπει να αποκτήσουν το αυτόνομο δανικό έδαφος «για λόγους εθνικής ασφάλειας». Και οι μάλλον επιθετικές προτάσεις για προς την κυβέρνηση της Δανίας για εξαγορά της Γροιλανδίας προκάλεσαν την απάντηση του Γροιλανδού πρωθυπουργού, Γενς Φρέντερικ Νίλσεν,

Ο ορυκτός πλούτος της χώρας είναι ικανός να διαρρήξει το σχεδόν παγκόσμιο μονοπώλιο της Κίνας στα σπάνια μέταλλα.

πως η χώρα του δεν αποτελεί «ακίνητο περιουσιακό στοιχείο που θα μπορούσε να πουληθεί».

Στο υπέδαφος της Γροιλανδίας υπάρχουν, άλλωστε, 25 πρώτες ύλες από τον κατάλογο των 30 πρώτων υλών που έχει χαρακτηρίσει «στρα-

τηγικής σημασίας» η Ε.Ε. Ανάμεσά τους χρυσός, ψευδάργυρος και σίδηρος, επίσης πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Μιλώντας στο BBC, ο Ντιόγκο Ρόσα, οικονομολόγος και γεωλόγος στην Γεωλογική Επιθεώρηση Δανίας και Γροιλανδίας, τονίζει ότι «πρόκειται για μια τεράστια σημασία έκταση γης που παραμένει ανεκμετάλλευτη και από γεωλογικής απόψεως εξαιρετικά ευνοϊκή». Ο ίδιος υπογραμμίζει ότι «έχουμε εξαντλήσει τους φυσικούς πόρους παντού, γι' αυτό και ενισχύεται η παγκόσμια τάση για στροφή σε πιο απομακρυσμένες περιοχές».

Μέχρι στιγμής, πάντως, οι βλέψεις του Ντόναλντ Τραμπ όπως

και οποιουδήποτε άλλου στο υπέδαφος της Γροιλανδίας είναι σε μεγάλο βαθμό εξωπραγματικές, όχι για πολιτικούς λόγους αλλά για λόγους τεχνικούς και γεωγραφικούς. Το έχει ήδη καταστήσει σαφές η εμπειρία της εταιρείας Energy Transition Minerals, η οποία σχεδίαζε εξορύξεις στη Γροιλανδία εδώ και περισσότερο από δύο δεκαετίες. Η εν λόγω εταιρεία επιχείρησε προσπάθως να υλοποιήσει τα σχέδιά της στην περιοχή της Νάρσας, μιας πόλης 1.300 κατοίκων. Στη διάρκεια του χειμώνα, όμως, ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο μπορεί να επισκεφθεί κάποιος την περιοχή είναι με ελικόπτερο. Επι-

κρατούν θερμοκρασίες κάτω του μηδενός, το 80% της επιφάνειας της χώρας είναι καλυμμένο από ένα παχύ στρώμα χιονιού συχνά πολλών μέτρων πάχους, οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις εξορύξης δεν συνδέονται οδικώς μεταξύ τους και γενικώς δεν μπορεί να κινηθεί κανείς οδικώς. Γι' αυτό και οι υπάλληλοι της Energy Transition Minerals δεν κατάφεραν τελικά ούτε να φτάσουν στο ορυχείο, αν και οι κάτοικοι της περιοχής τους είχαν δείξει πού βρίσκεται η είσοδος του, η οποία καλύπτεται από πολλά μέτρα χιόνι. Εν ολίγοις, όσες εταιρείες ορυχείων ενδιαφέρονται για το υπέδαφος της Γροιλανδίας αντιμετωπίζουν ένα από τα πιο αφιλόξενα περιβάλλοντα που υπάρχουν στον πλανήτη, αφού εκτός από τον παγετό έρχονται αντιμέτωπες με την ανεπάρκεια υποδομών, αλλά και την πολιτική αστάθεια στη χώρα. Πολλοί ενδιαφέρθηκαν για τη Γροιλανδία από τις αρχές του 19ου αιώνα, ωστόσο σε αντίθεση με την Αλάσκα και τον Καναδά, η χώρα δεν έχει ιστορικό εξορύξεων από εγχώριες εταιρείες.

Σύμφωνα, όμως με τη Γροιλανδή υπουργό Επιχειρήσεων και Μετάλλων, Νάατζα Νατανίλσεν, «τώρα αρχίζουμε πραγματικά να βλέπουμε σειρά από σχέδια εκμετάλλευσης να προχωρούν». Η ίδια επιστημαίνει ότι «υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από αμερικανικές πλευρές αλλά και ευρωπαϊκές». Και προσθέτει πως η χώρα της θέλει «εταίρους με τους οποίους να μπορεί να συνεννοηθεί», όπως η Ε.Ε., η Βρετανία και οι ΗΠΑ.

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Νέους όρους για το πρόγραμμα «Σπίτι μου II» επεξεργάζεται η κυβέρνηση σε μια προσπάθεια να δι-ασωθούν οι πόροι του προγράμματος, που εκτιμάται ότι θα μείνουν αδιάθετοι. Πρόκειται για 600-700 εκατ. ευρώ που υπολογίζεται ότι δεν θα απορροφηθούν, με βασική αιτία την αδυναμία εύρεσης του κατάλληλου σπιτιού που θα καλύπτει τα κριτήρια του προγράμματος.

Στις αλλαγές που συζητούνται είναι η ένταξη και νεότερων κατοικιών, δηλαδή που έχουν οικοδομική άδεια μετά το 2005, καθώς και διεύρυνση των εισοδηματικών κριτηρίων. Οι αλλαγές δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί, καθώς απαιτούν συμφωνία με την Ε.Ε.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος «Σπίτι Μου II», ύψους 2 δισ. ευρώ, χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ανάκαμψης, που λήγει το καλοκαίρι του 2026. Ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που προκάλεσε από υποψήφιους αγοραστές είναι ότι οι αιτήσεις έχουν φτάσει μέχρι σήμερα στις 32.000, ενώ το ύψος των αιτημάτων για δανειοδότηση φτάνει στα 4 δισ. ευρώ, διπλάσιο δηλαδή από το διαθέσιμο ποσό.

Πόροι 700 εκατ. ευρώ εκτιμάται ότι θα μείνουν αδιάθετοι. Το ενδιαφέρον είναι μεγάλο, αλλά οι περισσότεροι δεν βρίσκουν σπίτι.

Από το σύνολο, ωστόσο, των ενδιαφερομένων μόλις ένας στους τρεις έχει βρει και το κατάλληλο σπίτι που να πληροί τα κριτήρια του προγράμματος.

Αυτό προκύπτει από τη μέχρι σήμερα πορεία των αιτήσεων που έχουν εγκριθεί, ο αριθμός των οποίων διαμορφώνεται στις 11.000, αντιπροσωπεύοντας συνολικά δάνεια αξίας 1,25 δισ. ευρώ. Πρόκειται για περιπτώσεις που οι ενδιαφερόμενοι έχουν πάρει έγκριση για δανειοδότηση, έχοντας παράλληλα βρει και το σπίτι, δηλαδή έχουν υποβάλει αίτημα με ηλεκτρονική ταυτότητα ακινήτου.

Το ανώτατο ποσό δανείου που χορηγείται είναι 190.000 ευρώ και με δεδομένο ότι οι τιμές των ακινήτων έχουν εκτοξευθεί, η εύρεση ακινήτου σε προστιτή τιμή έχει αποδειχθεί άπιαστο όνειρο. Το δάνειο χρηματοδοτεί το 90% της αξίας του ακινήτου, όπως αυτή ορίζεται στο συμβόλαιο αγοράς. Το τυχόν υπολειπόμενο τίμημα θα καλύπτεται από ίδιους πόρους του αγοραστή. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι αν η αξία του ακινήτου είναι 200.000 ευρώ, το μέγιστο ποσό δανείου θα είναι 180.000 ευρώ (90% της αξίας).

Σύμφωνα με το υφιστάμενο πρόγραμμα, οι δανειολήπτες πρέπει να:

- Διαθέτουν ελάχιστο όριο εισοδήματος 10.000 ευρώ.
- Έχουν ανώτατο όριο εισοδήματος από 20.000 έως 31.000 ευρώ (+ 5.000 ανά παιδί πέραν του πρώτου) ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση του νοικοκυριού.

Πέραν αυτών βασικό κριτήριο είναι η παλαιότητα του ακινήτου, η οποία θα πρέπει να ξεπερνάει την 20ετία. Να σημειωθεί ότι η παλαιότητα υπολογίζεται με βάση την

ημερομηνία έκδοσης της οικοδομικής άδειας και ισχύει μετά τη συμπλήρωση δύο ετών από την ημερομηνία έκδοσής της ή την τελευταία αναθεώρησή της. Δηλαδή η οικοδομική άδεια ή το τελευταίο έτος αναθεώρησής της άδειας πρέπει να έχει εκδοθεί το αργότερο έως τις 31/12/2005.

Η παλαιότητα του ακινήτου αποτελεί μία από τις βασικές αιτίες που έχει εκτοξεύσει έως και 30% τις τιμές των παλαιών κατοικιών, με αποτέλεσμα αφενός το

όφελος από την επιδότηση επιτοκίου να εξανεμίζεται σε ένα βαθμό και αφετέρου να περιορίζεται το απόθεμα των ακινήτων με αυτά τα χαρακτηριστικά. Έτσι, η μεγάλη πλειονότητα αποθαρρύνεται να πάρει την τελική απόφαση για αγορά, εκτιμώντας είτε ότι το ακίνητο δεν αξίζει τη ζητούμενη τιμή είτε ότι δεν μπορεί να αποπληρώσει ένα μεγαλύτερο δάνειο.

Για τους λόγους αυτούς οι τράπεζες έχουν προωθήσει στην αγορά ειδικά προγράμματα για νέους

δανειολήπτες με ευνοϊκούς όρους και χωρίς τους περιορισμούς του προγράμματος, σε μια προσπάθεια να αξιοποιήσουν το ενδιαφέρον όσων δεν καταφέρουν να ενταχθούν στο «Σπίτι μου II».

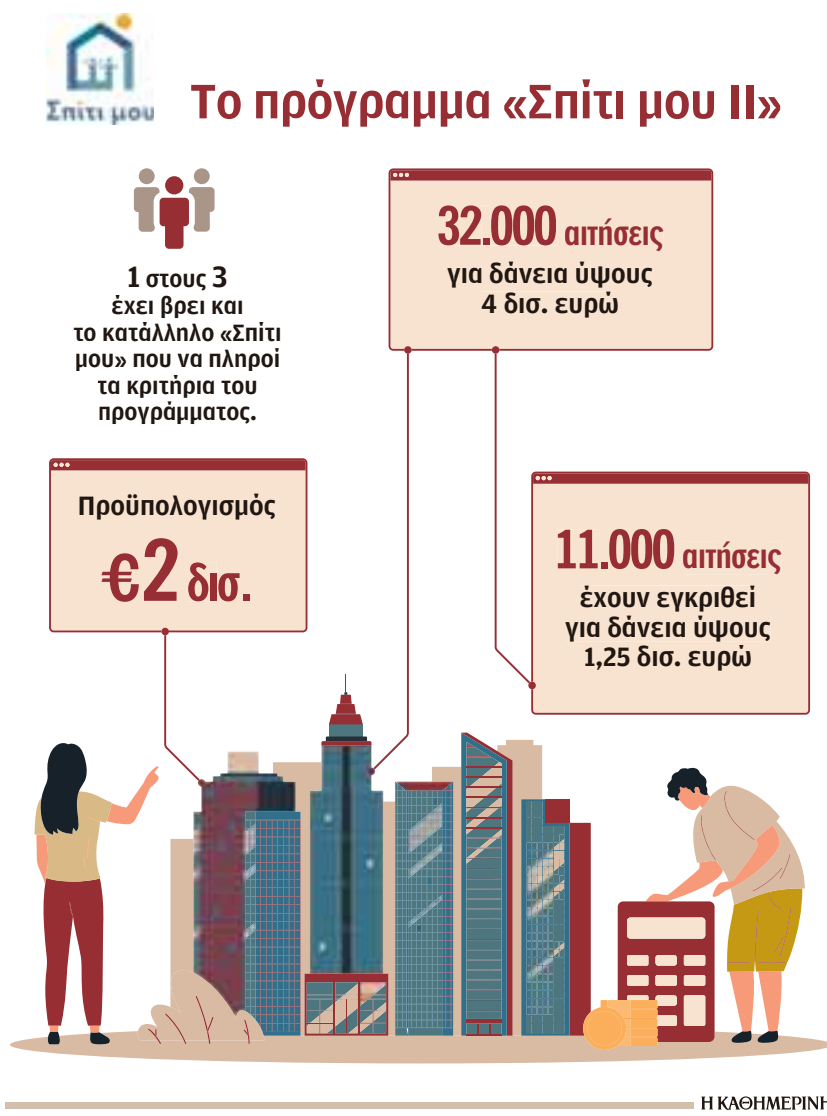
Σύμφωνα με στοιχεία από τις τράπεζες, στα προγράμματα αυτά οφείλεται και η μικρή ανάκαμψη που υπάρχει στην αγορά της στεγαστικής πίστης, αναστρέφοντας την αρνητική πορεία των χρηματοδοτήσεων μέχρι σήμερα, η οποία έχει οδηγήσει τα υπόλοιπα των στεγαστικών δανείων σε επίπεδα ναδίρ των 25,5 δισ. ευρώ.

Τα τελευταία στοιχεία του Σεπτεμβρίου δείχνουν ότι για πρώτη φορά οι νέες εκταμιεύσεις υπερκάλυψαν τις αποπληρωμές προηγούμενων οφειλών, οδηγώντας σε θετικό έδαφος τη ροή χρηματοδότησης – νέα δάνεια μετά από αποπληρωμές. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, έως τα τέλη του χρόνου η καθαρή ροή χρηματοδότησης θα φτάσει στα 200 εκατ. ευρώ περίπου, βάζοντας τέλος στην αρνητική πορεία των στεγαστικών δανείων της τελευταίας 15ετίας.

Πρόγραμμα «Αναβαθμιζω»

Την ίδια στιγμή, σε αποτυχία σχεδόν οδηγείται το πρόγραμμα «Αναβαθμιζω το Σπίτι Μου», το οποίο λήγει στα τέλη του χρόνου και χρηματοδοτείται επίσης από το Ταμείο Ανάκαμψης. Οι μέχρι σήμερα εγκρίσεις φθάνουν μόλις στα 75 εκατ. ευρώ και οι εκταμιεύσεις στα 45 εκατ. ευρώ, όταν ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 400 εκατ. ευρώ. Το πρόγραμμα χρηματοδοτεί με άτοκα δάνεια από 5.000 έως 25.000 ευρώ την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών και είναι ανοικτό για όλα τα ακίνητα, ανεξάρτητα δηλαδή εάν είναι πρώτη κατοικία ή όχι. Στα πλεονεκτήματα του προγράμματος είναι ότι δεν υπάρχουν εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια, γεγονός που επιτρέπει τη χρηματοδότηση ενεργειακών παρεμβάσεων, χωρίς ουσιαστικά περιορισμούς. Σε αντίθεση με το «Εξοικονομώ», που απαιτεί την αναβάθμιση κατά τρεις τουλάχιστον ενεργειακές κατηγορίες του ακινήτου, το «Αναβαθμιζω» δεν συνοδεύεται από αντίστοιχες προϋποθέσεις, με συνέπεια οι όροι του να είναι πιο προστιτοί.

Παρά όλα αυτά το πρόγραμμα απέτυχε να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον ιδιοκτητών ακινήτων και ένας από τους βασικούς λόγους είναι το γεγονός ότι, με δεδομένη την έλλειψη τεχνικού προσωπικού στην αγορά, οι ιδιοκτήτες αξιολογούν ως πιο συμφέρουσα την υλοποίηση ενεργειακών αναβαθμίσεων χωρίς παραστατικά.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Οι κτηματικές επιδόσεις του Οκτωβρίου 2025

Οι επαρχίες Λάρνακας, Αμμοχώστου και Πάφου αποχαιρέτησαν τον Οκτώβριο με χαμόγελα, μιας και ήταν καθοριστικός για τις αντίστοιχες τοπικές τους αγορές. Η Λευκωσία εξακολουθεί να είναι η πιο σταθερή αγορά που παράλληλα οδηγεί την κούρσα των νέων πωλητηρίων εγγράφων με την πιο μεγάλη συνολική αύξηση της περιόδου των δέκα μηνών του τρέχοντος έτους, σε αντίθεση με τη Λεμεσό που ενώ εξακολουθεί να οδηγεί την κούρσα των μεγαλύτερων κεφαλαίων επένδυσης σε ακίνητη ιδιοκτησία, φαίνεται να κάνει κάποια μερίδια αγοράς. Πάμε να δούμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τι μας είπαν οι αριθμοί.

Τον Οκτώβριο του 2025 σημειώθηκαν συνολικά (παγκύπρια) 1.608 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Τον αντίστοιχο μήνα πέρσι καταγράφηκαν 1.551 πωλήσεις σημειώνοντας έτσι μίαν αύξηση φέτος της τάξης του 3,7%.

Σε ό,τι αφορά στα νέα πωλητήρια έγγραφα (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν) ο φετινός Οκτώβριος σημείωσε

αύξηση 24%, με 1.638 πωλητήρια έγγραφα να κατατίθενται έναντι 1.318 πέρσι. Έτσι οι δέκα μήνες φέτος έκλεισαν με συνολική αύξηση 14% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρσι.

Αντίθετα, όμως, η συνολική αξία συναλλαγών σημείωσε κάμψη. Τον Οκτώβριο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €330,7 εκατ. και συγκρινόμενη με τον Οκτώβριο του 2024 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €341,6 εκατ., βλέπουμε μια μείωση επενδυμένων κεφαλαίων της τάξης του 3,2%.

Πώς κατανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 478 πωλήσεις τον Οκτώβριο φέτος έναντι 453 πωλήσεων τον Οκτώβριο του 2024, σημειώνοντας αύξηση 5,5%. Η συνολική αξία συναλλαγών μειώθηκε κατά 7,3% εφόσον τον Οκτώβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €71,3 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 είχαν επενδυθεί περίξ των €76,9 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 29,7% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 21,6% επί της

αξίας συναλλαγών. Αύξηση 25% είχε η Λευκωσία στα νέα πωλητήρια έγγραφα, αφού κατέγραψε 372 νέα πωλητήρια φέτος σε αντίθεση με 297 τον Οκτώβριο του 2024. Τους πρώτους δέκα μήνες η Λευκωσία σημειώνει αύξηση σε πωλητήρια έγγραφα της τάξης του 16%.

Η Λεμεσός κατέγραψε 366 πω-

Τον Οκτώβριο του 2025 σημειώθηκαν συνολικά 1.608 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων.

λήσεις τον Οκτώβριο φέτος έναντι 411 πωλήσεων τον Οκτώβριο του 2024, σημειώνοντας μείωση της τάξης του 10,9%. Δραματική μείωση κατά 18,5% σημείωσε η συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Οκτώβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €109 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 είχαν επενδυθεί περίξ των €133,8 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 22,8% επί του αριθμού πω-

λήσεων και μερίδιο 33% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον, η Λεμεσός κατέγραψε και 490 νέα πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 22% αυξημένα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2024. Τους πρώτους δέκα μήνες η Λεμεσός σημειώνει αύξηση σε πωλητήρια έγγραφα της τάξης του 14%.

Η Λάρνακα κατέγραψε 356 πωλήσεις τον Οκτώβριο φέτος έναντι 314 πωλήσεων τον Οκτώβριο του 2024 σημειώνοντας αύξηση 13,4%. Η συνολική αξία συναλλαγών αυξήθηκε κατά 25,3% εφόσον τον Οκτώβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €57 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 επενδύθηκαν περίξ των €45,5 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 22,1% επί του αριθμού πωλήσεων (μια ανόσα πιο κάτω από τη Λεμεσό) και μερίδιο 17,2% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 20% είχε τον Οκτώβριο η Λάρνακα στα νέα πωλητήρια έγγραφα, εφόσον κατέγραψε 342 νέα πωλητήρια έγγραφα έναντι 284 πέρσι. Η Λάρνακα συνεχίζει γενικά μια καλή πορεία, αφού η πε-

ρίοδος των δέκα μηνών έκλεισε με 15% αύξηση στα νέα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

Η Πάφος κατέγραψε 276 πωλήσεις τον Οκτώβριο φέτος έναντι 272 πωλήσεων τον Οκτώβριο του 2024, σημειώνοντας οριακή αύξηση 1,5%. Σχεδόν αμετάβλητη (1% αύξηση) έμεινε η Πάφος και στη συνολική αξία συναλλαγών, εφόσον τον Οκτώβριο φέτος επενδύθηκαν περίξ των €71 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 είχαν επενδυθεί περίξ των €70,3 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 17,2% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 21,5% επί της αξίας συναλλαγών. Αύξηση 24% κατέγραψε η Πάφος στα πωλητήρια έγγραφα αφού τον Οκτώβριο υπήρξαν 338 νέα πωλητήρια έγγραφα έναντι 272 τον Οκτώβριο του 2024. Έτσι οι δέκα μήνες για την Αμμόχωστο έκλεισαν με συνολική αύξηση 12% στα νέα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 132 πωλήσεις τον Οκτώβριο φέτος

έναντι 101 πωλήσεων τον Οκτώβριο του 2024, σημειώνοντας σημαντική αύξηση της τάξης του 30,7%. Έκρηξη 48,7% σημείωσε στη συνολική αξία συναλλαγών αφού τον Οκτώβριο φέτος έλκυσε €22,3 εκατ., ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2024 είχε ελκύσει μόλις €15 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Οκτωβρίου 8,2% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 6,7% επί της αξίας συναλλαγών. Τον περασμένο μήνα η Αμμόχωστος κατέγραψε μια εκρηκτική πορεία στα νέα πωλητήρια έγγραφα, σημειώνοντας 52% αύξηση, με 96 φέτος έναντι 63 πέρσι. Έτσι οι δέκα μήνες για την Αμμόχωστο έκλεισαν με συνολική αύξηση 14% στα νέα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

Έμειναν δύο μήνες για να «κλείσει» η φετινή χρονιά και αναμένουμε με ανυπομονησία να δούμε πώς θα εξελιχθεί η αγορά της κάθε επαρχίας.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η τέχνη είναι το λάδι της ψυχής

Ο ζωγράφος Κίκος Λανίτης μιλάει στην «Κ» για τα πολλαπλά πρόσωπα και τα πορτρέτα του σύγχρονου ανθρώπου

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Συνάντησα τον ζωγράφο Κίκο Λανίτη στην Γκαλερί Γκλόρια για να μιλήσουμε για την έκθεσή του με τίτλο «Πορτρέτα σε μετάβαση». Μία έκθεση που διερευνά, όπως αναφέρει ο ίδιος στο εισαγωγικό του κείμενο, τις ραγδαίες αλλαγές της εποχής μας μέσα από το ανθρώπινο πρόσωπο. Καθίσαμε απέναντι και πρόσωπο με πρόσωπο αρχίσαμε να συζητάμε, και σύντομα η κουβέντα μας προχώρησε πέρα από την έκθεση, που ήταν η αφορμή για να συναντηθούμε.

Η πρώτη μου ερώτηση αφορούσε τον τίτλο της έκθεσης, γιατί «Πορτρέτα σε μετάβαση»; Η απάντηση όμως δεν ήταν άμεση, ο Κίκος Λανίτης θέλησε πρώτα να με εισαγάγει –νομίζω– στον κόσμο του: «Υπάρχουν καλλιτέχνες που είναι αναγνωρίσιμοι από την επιφάνεια, από τη δομή του έργου. Εμένα με αναγνωρίζουν για τον τρόπο μου, για τον χειρονομιακό μου πλασμό» μου λέει και συνεχίζει: «δεν ξεκινώ να κάνω απλώς ένα έργο. Αναλόγως τι με επηρεάζει τη δεδομένη στιγμή, είτε πολιτικά, είτε κοινωνικά, ξεκινώ και φτιάχνω έναν μύθο στο μυαλό μου και αρχίζω να τον ζω έντονα. Αρχίζω να το πιστεύω και επηρεάζει...». Τον διακόπτω και του λέω πως ο μύθος κρύπτει νουν αληθείας, όπως λέει και ο ποιητής... «Η τέχνη κρύβει ή μία μεγάλη αλήθεια με κάποιο ψέμα ή ένα μεγάλο ψέμα με λίγη αλήθεια. Αυτή είναι η βάση της δικής μου φιλοσοφίας».

“

«Η τέχνη κρύβει ή μία μεγάλη αλήθεια με κάποιο ψέμα ή ένα μεγάλο ψέμα με λίγη αλήθεια. Αυτή είναι η βάση της δικής μου φιλοσοφίας».

Ως απάντηση στην ερώτησή μου μου λέει: «Είμαι ένας παρατηρητής, ο καλλιτέχνης είναι ένας παρατηρητής, του γίνεσθαι. Κάθε δεκαετία αλλάζουν τα πράγματα. Η μόδα, η νοοτροπία, ακόμα και το σχήμα του προσώπου μας». Συνεχίζει... «Είναι η εποχή που ο καθένας μπορεί να κατασκευάσει το προφίλ του. Στο Facebook, στο Instagram, ένα προφίλ στη δουλειά σου, ένα στη σχέση σου που πιθανόν να τη βρήκες στο διαδίκτυο και ένα προφίλ στο σπίτι σου. Άρα ο καθένας/καθεμία έχει πέντε προσωπικότητες και κάποια στιγμή ούτε ο ίδιος δεν ξέρει ποιος πραγματικά είναι». Ο Κίκος Λανίτης, πιστός –αν θέλετε– στην ιδέα και στον μύθο της έκθεσης στην γκαλερί Γκλόρια, παρατήρησε και εμένα, αφού λίγο πριν αρχίσουμε να συζητάμε, επισκεφθήκαμε ένα διπλανό καφέ, όπου συνάντησα έναν γνωστό μου: «Βλέπω και το πρόσωπο με τις πολλές προσωπικότητες να αλλάζει...», την ώρα που συναντήσες τον φίλο σου είδα ένα άλλο approach, από εκείνο της συνέντευξης που κάνουμε, αν δω στο facebook σου πιθανώς να βρω άλ-

Ο ζωγράφος Κίκος Λανίτης λέει στην «Κ», «Εκείνο που αντιπαθώ, είναι να χάνεται η αισθητική από το έργο τέχνης».

λα πράγματα... και γι' αυτό είναι παραμορφωμένα ή πολλαπλά τα πρόσωπα».

Είμαι ανθρωποκεντρικός

Συνεχίζοντας την κουβέντα μας, τον ρωτώ για τα χρώματα των πορτρέτων που εκθέτει και μου λέει πως επηρεάζεται από το φως και το χρώμα που υπάρχει γύρω του... όσο για το πώς έχει αποτυπώσει τα διάφορα πορτρέτα μου λέει: «Είναι ζωντανά μοντέλα. Διάβαζα το προφίλ του καθένα... σε ένα δεν τα κατάφερα και το είχα κατακόψει τόσο πολύ στο μυαλό μου, που δεν μπορούσα να κάνω κάτι συγκεκριμένο...». Είστε λίγο πιο εσωτερικός καλλιτέχνης, τού λέω: «Είμαι ανθρωποκεντρικός» μου απαντά: «Πάντα με ενδιέφερε ο άνθρωπος, να στέλνω μήνυμα στον άνθρωπο, να είμαι κατανοητός ψυχικά στον άνθρωπο και να τον προβληματίζω» και συνεχίζει λέγοντας, επισημαίνοντας πως είναι κάτι που λέει για πρώτη φορά, πως όλες

του οι δουλειές είναι σκληρά έργο, «δεν έχω κάνει έργο που να είναι μαλακό, πάντα το έργο μου ήθελα να ταραξεί. Όλες μου οι εκθέσεις έχουν μία σκληράδα, μία πραγματικότητα, την οποία πολλές φορές ο άνθρωπος δεν θέλει να την πιστέψει, διότι του αρέσει να κοιτάζει τον καθρέφτη και να βλέπει κάτι άλλο... χάνει την πραγματικότητα».

Οι ψευτοκαλλιτέχνες

Η λέξη μορφοί αναφέρθηκε από τον Κίκο Λανίτη πολλές φορές, κατά τη διάρκεια της κουβέντας μας, τον ρωτώ λοιπόν, τι σημαίνει γι' αυτόν αυτή η λέξη: «Το ποσοστό αισθητικής που έχει. Εκείνο που αντιπαθώ, είναι να χάνεται η αισθητική από το έργο τέχνης» και πώς χάνεται η αισθητική από ένα έργο, ρωτώ: «Από τους ατάλαντους και από τους ψευτοκαλλιτέχνες», μου λέει και όταν του λέω πως είναι υποκειμενική έννοια η αισθητική, μου λέει πως τη θεωρεί «πολύ αντικειμενική»,

αλλά χρειάζεται παιδεία, με τους καλλιτέχνες να έχουν ευθύνη, «αυτοί κατευθύνουν όλες τις ανώτερες αισθήσεις και αν δεν μπορείς να το κάνεις, και θες απλώς να δείξεις ένα βάζο όπως είναι, και αν αυτός είναι ο στόχος σου, ξεκινάς με λάθος στόχο και στέλνεις και λάθος μήνυμα» μου λέει.

Μιλώντας γενικά για το πώς αντικρίζεται ένα έργο τέχνης, του λέω πως αρκετές είναι οι φορές που δεν έχω αντιληφθεί τον καλλιτέχνη ή το έργο που έχω μπροστά μου... «Δεν είναι ανάγκη να αντιληφθείς το έργο, όπως το έχει στο μυαλό του ο καλλιτέχνης», μου λέει, «Εσύ το βλέπεις αναλόγως με τα βιώματά σου, μπορείς να το δεχτείς και να το αγαπήσεις, έστω και αν είναι μια γραμμή, ή μπορείς να το μισήσεις. Το έργο υπάρχει, ο καλλιτέχνης έστειλε το μήνυμά του. Ο καλλιτέχνης ξεκινά να στείλει το μήνυμα γι' αυτό που αισθάνεται, να βγάλει τα εσωψυχικά του πάνω σε αυτό το έργο που κάνει, χωρίς να σκέφτεται κατά πόσο πόσοι και ποιοι θα αντιληφθούν το έργο ή θα συμβαδίσουν μαζί του σαν σκέψη. Μπορείς να βλέπεις αυτό το έργο και να μου πεις ότι κάτι σου θυμίζει, έτσι το είδες, έτσι το έκτισες μέσα σου, πολύ ωραία. Ο καθένας μπορεί να βλέπει διαφορετικά το έργο. Έτσι του μίλησε το έργο. Το έργο δεν έχει ανάγκη να το καταλάβεις», ούτε ο καλλιτέχνης, του αντιτείνω: «Όχι, ο καλλιτέχνης ό,τι είχε να πει το είπε με το έργο του. Η δουλειά του ήταν να το βγάλει και να πάει παρακάτω».

“

«Πάντα με ενδιέφερε ο άνθρωπος, να στέλνω μήνυμα στον άνθρωπο, να είμαι κατανοητός ψυχικά στον άνθρωπο και να τον προβληματίζω».

Διάλογος με τον καμβά

Κλείνοντας την κουβέντα μας μου λέει: «όπως έγραφα στο σημειώμά μου “προβληματίζομαι αν έχω ζήσει παραπάνω χρόνια από ό,τι έπρεπε”, τον ρωτώ, έχετε ζήσει παραπάνω; «Αν έχω μια τόσο μεγάλη απόσταση από το κοινωνικό σύνολο σημαίνει ότι δεν ανήκω σε αυτό. Άρα τι κάνω; Βρίσκομαι εδώ, όλοι οι άλλοι βρίσκονται κάπου αλλού. Μήπως έπρεπε να σταματήσω εκεί όπου μπορούσα να αντιληφθώ την απόστασή;». Καλλιτεχνικά ωριμάζει ακόμα ο Κίκος Λανίτης, και όπως μου λέει πλέον γίνεται ένας πιο σοβαρός διάλογος με τον καμβά του... «Από τη στιγμή που αγγίζεις πάνω στον καμβά έστω και κατ' ελάχιστον, ο καμβάς έπαψε να έχει απεριόριστες προοπτικές...». Όσο για το τι σημαίνει τέχνη για τον Κίκο Λανίτη, η απάντηση είναι άμεση: «Είναι το λάδι της ψυχής». Έφυγα από την γκαλερί σκεπτόμενος τόσο τα πολλαπλά πρόσωπά μας και αν η αρνησικομομία είναι κάποιου είδους προστασία ή απλώς δικαιολογία απουσίας από το κοινωνικό γίνεσθαι...

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

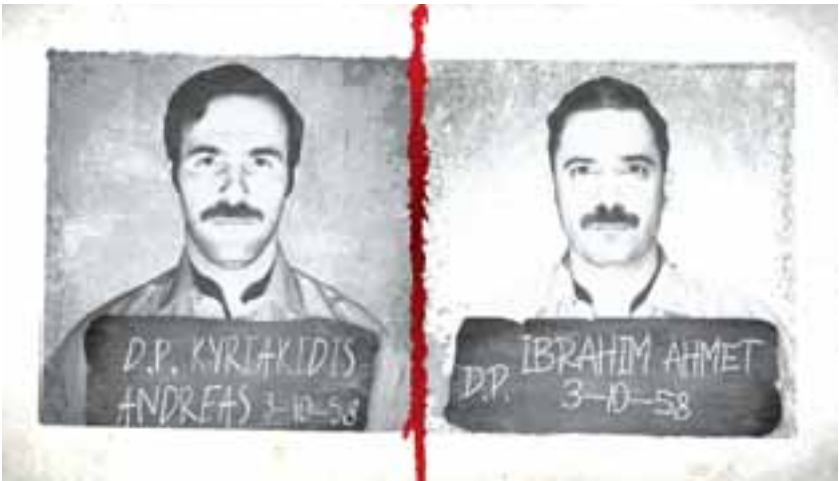
9.11-15.11.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΧΟΡΟΣ

Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2025

Το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2025 φιλοξενεί δύο ανερχόμενες Κύπριες χορογράφους που αναδεικνύουν τη σύγχρονη χορευτική δημιουργία μέσα από διαφορετικές οπτικές: την Όλγα Μάρκαρη με την παράσταση «The Rite of No Return», εμπνευσμένη από την «Ιεροτελεστία της Άνοιξης» του Ιγκόρ Στραβίνσκι και τη Χλόη Μπέλλου με την παράσταση «Στιγμές», εμπνευσμένη από την ποίηση του Κώστα Μόντη, συνδυάζοντας χορό, ζωντανή μουσική, φωνή και εικόνα σε μια πολυσensθηριακή εμπειρία. Οι παραστάσεις θα παρουσιαστούν στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας στις 11 και 22 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ., αντίστοιχα. **Πληροφορίες, εισιτήρια: Τηλέφωνο 22797979, www.more.com και το ταμείο του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Το Νησί» της ΕΘΑΛ

Η ΕΘΑΛ σε συνεργασία με την Point To Contemporary Theater παρουσιάζει ένα πρωτότυπο θεατρικό έργο, «Το Νησί», σε σκηνοθεσία Αχιλλέα Γραμματικόπουλου. Η παράσταση είναι προϊόν έρευνας και μυθοπλασίας, που βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα και καταγεγραμμένες αφηγήσεις. Εμπνευσμένο από το έργο «The Island» του Athol Fugard, εστιάζει στο συλλογικό τραύμα της σύγχρονης κυπριακής κοινωνίας, φωτίζοντας τις δύο όψεις μιας διαιρεμένης ταυτότητας και αναδεικνύει τη βία που υπέστησαν άνθρωποι λόγω της πίστης ή της καταγωγής τους. Η παράσταση δεν αναζητεί τη «θέση», αλλά την παρατήρηση: δύο σώματα σε μια φυλακή

που μαθαίνουν να σέβονται τη σιωπή του άλλου. Το έργο επικεντρώνεται σε δύο άνδρες που μοιράζονται το ίδιο κελί σε φυλακή της αποικιοκρατικής Κύπρου μεταξύ 1955-1959: έναν Ελληνοκύπριο μαχητή της ΕΟΚΑ και έναν Τουρκοκύπριο δάσκαλο. Κείμενο: Αχιλλέας Γραμματικόπουλος - Μιχάλης Κολοκοτρώνης. Επί σκηνής: Γιώργος Ευαγόρου, Izel Seylani. Παραστάσεις: Λεμεσός - Θέατρο ΕΘΑΛ, 7 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. και 9 Νοεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. Λευκωσία - WhereHaus 612, 13, 14, 20, 21, 24, 27, 28 Νοεμβρίου και 1 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. και 16, 23, 30 Νοεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 25877827](tel:25877827). Εισιτήρια: Sold Out Tickets**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ευρωπαϊκό χορωδιακό φεστιβάλ χορωδίας ΑΡΗΣ Λεμεσού

Το διήμερο 10 και 11 Νοεμβρίου 2025 θα πραγματοποιηθεί στη Λεμεσό το θεσμοθετημένο Ευρωπαϊκό Χορωδιακό Φεστιβάλ που διοργανώνει η χορωδία ΑΡΗΣ Λεμεσού, στο Παττίκειο Δημοτικό Θέατρο Λεμεσού. Κατά την πρώτη μέρα του Φεστιβάλ, τη Δευτέρα 10 Νοεμβρίου, θα παρουσιαστεί το έργο του Μίκη Θεοδωράκη, «Αξιον Εστί» σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη. Το έργο θα ερμηνευτεί στο πλαίσιο συνεργασίας της χορωδίας ΑΡΗΣ Λεμεσού με το Παττίκειο Θέατρο στον κύκλο «Μεγάλοι Έλληνες Δημιουργοί». Συντελεστές, Κύρος Πατσαλίδης, Δημήτρης Φανής και ο Πάμπος Κουζάλης. Θα πάρουν μέρος οι χορωδίες ΑΡΗΣ, Hejnal Mazapowice, Vervavoce. Μουσική από πολυμελή ορχήστρα Συμφωνία ΑΡΗΣ, σε διδασκαλία και Διεύθυνση του Σόλωνα Κλαδά. Το πρόγραμμα της δεύτερης ημέρας την Τρίτη 11 Νοεμβρίου 2025 είναι αφιερωμένο στη μνήμη του προσφάτως αποβιώσαντος Μαρίνου Μιτέλλα, μαέστρου και θεμελιωτή της χορωδίας ΑΡΗΣ Λεμεσού για πενήντα δύο χρόνια. Οι χορωδίες θα παρουσιάσουν ελεύθερο πρόγραμμα στο οποίο θα περιληφθούν και συνθέσεις από το γενικότερο έργο του Μίκη Θεοδωράκη. **Εισιτήρια από την είσοδο του Θεάτρου, την ACS Courier και ticketmaster.cy**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Βιολιστής για μία φορά

Ο Χάρι Μπέλτεν είναι 64 ετών, υπάλληλος σε κατάσταση σι-δερικών σε μια μικρή πόλη του Ιλινόι. Ένας φιλήσυχος άνθρωπος και οικογενειάρχης, καλός και συνεπής εργαζόμενος, με ζωή αδιατάρακτη. Ως τη στιγμή που ανακοινώνει ότι σε ένα χρόνο θα ερμηνεύσει έργα για βιολί, και μάλιστα το ιδιαίτερα απαιτητικό κονσέρτο για βιολί του Μέντελσον, με συνοδεία συμφωνικής ορχήστρας, σε αίθουσα συναυλιών στο Σπρίνγκφιλντ (πρωτεύουσα της πολιτείας του Ιλινόι). Η ανακοίνωση αυτή δημιουργεί όχι απλώς αναταράξεις, αλλά παλιρροϊκό κύμα στον μικρό τόπο, προκαλώντας ποικίλες αντιδράσεις: το γεγονός ότι θα χρειαστούν 3.000 δολάρια, πολλά για το βαλάντιό του, που θα τον υποχρεώσει να βάλει υποθήκη το σπίτι του, αναστατώνει μέχρι απελπισίας τη γυναίκα του· η στενή της φίλη τη συμβουλεύει να τον εξετάσει ψυχίατρος· στο κατάστημα οι πελάτες προσπαθούν να τον συνετίσουν ή να τον συκοφαντήσουν· ο αναγνωρισμένος δάσκαλος βιολιού στον οποίο απευθύνεται ο Χάρι για να τον προετοιμάσει, προσπαθεί να τον αποθαρρύνει· ο ψυχίατρος γνωματεύει ότι η παρόρμησή του αυτή ίσως είναι ένας τρόπος να αναζητήσει την έξαψη και τον ενθουσιασμό που του λείπει, να αντιμετωπίσει «την υποσυνείδητη απόγνωση της ζωής σε μια πόλη». Και έτσι να είναι, γιατί όχι; Ανταπαντά ο «ασθενής».

Ο Χάρι Μπέλτεν, ψυχραιμος και επίμονος, παρακάμπτει τα εμπόδια. Ασχολείται με το βιολί επί 30 χρόνια, ήταν όνειρο ζωής να δώσει συναυλία μια μέρα. «Δεν θέλω να γίνω βιολιστής κονσέρτο», διευκρινίζει. «Μόνο μία φορά θέλω να εμφανιστώ». Τόσο απλό και τόσο σύνθετο να διαπεράσει κανείς τις «ασβεστώσεις» από νοοτροπίες και αντιλήψεις. Ο βιολιστής για μία φορά μοιάζει σαν τη λευκή οθόνη πάνω στην οποία προβάλλει κανείς αποψημένα και ματαιώσεις μιας ζωής. Εκφράζει το σχεδόν αδύνατο: την αδυναμία για υπέρβαση. Επιδιώκει με τον πιο ανεπιθύμητο τρόπο να εκπληρώσει μια επιθυμία ζωής. Το περιβάλλον αρνείται να κατανοήσει, από τον φόβο της ανατροπής. Ποιος διακινδυνεύει τα συνήθη και ασφαλή του βίου, έστω και για μία φορά; Τι θα ακολουθήσει;

Ο Χάρι Μπέλτεν, πάντως, θα φτάσει ως την αίθουσα συναυλιών και μπορεί να είναι ελάχιστοι οι θεατές του (στην πρώτη σειρά η γυναίκα του ντυμένη επίσημα και η κόρη του), η «στιγμή», όμως, είναι όλη δική του. Το λιγοστό κοινό του τον αποθεώνει. Δεν πρόκειται για το παραμύθι κάποιας ευρείας αναγνώρισης. Κατακτά, όμως, τη δική του κορυφή.

Η 45λεπτη ταινία «Harry Belten» (του 1979) είναι μια από τις τέσσερις μικρού μήκους που είχε γυρίσει ο Γιώργος Τσεμερόπουλος στη διάρκεια των κινηματογραφικών σπουδών του στην Αμερική. Είχε θεωρηθεί τότε μια από τις καλύτερες ταινίες, του American Film Institute, στο Λος Άντζελες.

Ο ξεχωριστός Έλληνας σκηνοθέτης, που τιμήθηκε στο φετινό 66ο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης (με αφιέρωμα στο έργο του και απονομή Χρυσού Αλέξανδρου για την προσφορά του), ξαναείδε τις, σχεδόν λησμονημένες και από τον ίδιο, σπουδαστικές ταινίες του, για πρώτη φορά, ύστερα από σχεδόν 50 χρόνια, στη μεγάλη οθόνη.

Η συναισθηματική αξία αυτής της «αποκάλυψης» για τον Γ. Τσεμερόπουλο είναι μεγάλη. Μου φαίνεται ότι μοιάζει λίγο στον ήρωά του, τον Χάρι Μπέλτεν. Δεν έχει σημασία που η δική του, σκηνωθετική, διαδρομή έχει αναγνώριση, φήμη, βραβεία, κοινό που μετράει σε δεκάδες χιλιάδες. Ξανακερδίζοντας τα πρώτα του βήματα, έκανε μια επιθυμία του πράξη. Έτσι, ο απολογισμός του έγινε πλήρης.

ΕΚΘΕΣΗ

«A Compass Without North»

Το Diatopos Art Centre παρουσιάζει τη νέα έκθεση της Κλίτσας Αντωνίου, «A Compass without North», σε επιμέλεια της Δάφνης Νικίτα. Στην έκθεση η Κλίτσα Αντωνίου μετακινείται από το πεδίο της μνήμης και της ιστορικής ανασύνθεσης, που χαρακτήριζε προηγούμενα έργα της, προς μια πιο αφαιρετική και στοχαστική διερεύνηση της κατεύθυνσης, της απώλειας και της αναστολής. Εδώ, ο χώρος δεν οργανώνεται γύρω από γεγονότα, αλλά γύρω από καταστάσεις, γύρω από εκείνη τη στιγμή όπου η λειτουργία παύει να υποκρύπτει στον σκοπό της και μετατρέπεται σε τόπο επίγνωσης. Ο τίτλος, μεταφρασμένος στα ελληνι-

κά ως «Μια πυξίδα χωρίς Βορρά», δεν αναφέρεται σε ένα δυσλειτουργικό όργανο, αλλά σε ένα αντικείμενο αποδομευμένο από τον προσρισμό του· σε μια μορφή ενεργού ανεργότητας, όπου η απενεργοποίηση της λειτουργίας αποκαλύπτει τη δύναμη του πιθανού. Απελευθερωμένη από την αποστολή της να εντοπίζει και να κατευθύνει, η πυξίδα εισέρχεται σε μια άλλη κατάσταση, εκείνη της αιώρησης, της αβεβαιότητας και της κριτικής μετατόπισης. Διάρκεια έκθεσης ως 28 Νοεμβρίου. Diatopos Art Centre, οδός Κρήτης 11Δ-Ζ, Λευκωσία. Πληροφορίες [τηλέφωνο 2266117](tel:2266117), www.diatopos.com

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Λόχμες» στην γκαλερί Marginalia

Η Γκαλερί Marginalia από τις 14 Νοεμβρίου παρουσιάζει την έκθεση «Λόχμες» της Ελληνίδας εικαστικού Λίλας Παπούλα. Όπως σημειώνει η ίδια η ζωγράφος: «Τοπία και Τόποι. Τόποι ως μεταμορφώσεις. Γιατί ένα τοπίο μπορεί να είναι πράγματι τοπίο, δηλαδή εκτός. Μπορεί όμως να είναι και η μεταμόρφωση μιας εμπειρίας από ένα σημείο, έναν χώρο που κάποτε κατοικήθηκε, που τώρα μπορεί να μην υπάρχει, όμως τα σημάδια του, εντός, είναι σαν κρυμμένα μέσα στις λόχμες της μνήμης μινύματα, που λένε ότι αυτό το εκτός με κατοικεί ακόμη. [...] Λόχμες

είναι πυκνές συστάδες κλαδιών, φυλλωμάτων και θάμνων. Χώροι μετάβασης από το άλλοτε στο αύριο και στο τώρα, από το φως στο σκοτάδι, αλλά και από το σκοτάδι στο φως». Έχει παρουσιάσει δουλειά της σε 23 ατομικές εκθέσεις μεταξύ των οποίων στην Art Αθήνα και την Μπιενάλε Θεσσαλονίκης, και έλαβε μέρος σε πολλές ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Γκαλερί Marginalia, Αρχ. Κυπριανού 15 Δ, Ε, Στρόβολος. Διάρκεια έως 6 Δεκεμβρίου. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 99657080](tel:99657080), www.marginaliagallery.com**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Μια φορά και... μια χώρα»

Η νέα οικογενειακή παράσταση του Θέατρο Piccolo με 3d ολόγραμμα στη σκηνή! Τρία παραμύθια από την Ιταλία (Το Καπέλο του Πεπίτο), την Ινδία (Το Τυμpano) και την Κίνα (Ο Σπόρος) ζωντανεύουν επί σκηνής, δημιουργώντας μια παράσταση γεμάτη φαντασία, χιούμορ και συγκίνηση. Με σκηνικό ένα τεράστιο βιβλίο, που ανοίγει για να αποκαλύψει τις ιστορίες, η παράσταση μας ταξιδεύει στους τρεις πολιτισμούς με ένα μοναδικό τρόπο, συνδυάζοντας ηθοποιούς, σύγχρονες τεχνικές κούκλας, αφήγηση και οπτικοακουστική μαγεία. Τα ήθη, οι παραδόσεις και ο πολιτισμός της κάθε χώρας ξεδιπλώνονται μπροστά μας, μέσα από σοφούς και καθημερινούς χαρακτήρες, δημιουργώντας έναν κόσμο γεμάτο σοφία, χιούμορ, αγάπη και καλοσύνη. Σκηνοθε-

σία: Βασιλική Ανδρέου, Μάριος Στυλιανού. Παιζουν: Μάριος Στυλιανού, Σάββας Μενούκου, Βασιλική Ανδρέου, Μαρία Λοϊζίδου. Παραστάσεις: Λευκωσία: 8, 9, 15, 16, 23, 30 Νοεμβρίου και 6, 7 Δεκεμβρίου. Σάββατο στις 3:30 μ.μ. και Κυριακή στις 11:00 π.μ. Θέατρο Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες [τηλέφωνο 94409100](tel:94409100). Στις παραστάσεις θα υπάρχει ταυτόχρονη διερμηνεία στη νοηματική.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Του πολιτισμού τα πάθη

Έργα πολιτισμού πολλά δεν γίνονται, λόγω πολιτιστικός και πνευματικός σπάνια ακούγεται. Αντιπαραθέσεις πολιτιστικές έχουμε, διαξιφισμούς και ανταλλαγές βελών, ενίοτε και εξ οικείου, επίσης έχουμε. Ωστόσο πολιτιστική παραγωγή έχουμε, και μάλιστα μπόλικη, για κάθε γούστο. Και μουσικά πράγματα γίνονται, και θεατρικές παραστάσεις ανεβαίνουν και βιβλία γράφονται και παρουσιάζονται πολύ συχνά, εικαστικές εκθέσεις, άλλες μεγάλες και άλλες μικρότερες γίνονται. Και αυτό που με παραξενεύει είναι ένα πράγμα, ενώ στη δημόσια σφαίρα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παράπονα πολλά, πως το κράτος και η πολιτεία δεν στέκεται αρωγός στους ανθρώπους του πολιτισμού, χρήματα δεν υπάρχουν – τα ίδια και πιο έντονα και σε κατ’ ιδίαν συζητήσεις – στη δημόσια σφαίρα του Τύπου ή των συνεντεύξεων Τύπου των Οργανισμών τίποτε δεν λέγεται και τίποτε δεν στυλιτεύεται. Εκτός και αν είναι κάποιες ανώνυμες ομάδες που δρουν ακαριαία και λίγο μετά όλα επιστρέφουν στην κανονικότητα του πριν μέχρι να σκάσει ξανά ένα σκάνδαλο, να γίνει ένα σούσουρο και να βρεθεί πρόσφορο έδαφος για μάχες.

Δυστυχώς, πολλά που ακούγονται στα πολιτιστικά πηγαδάκια, μεταξύ τυριού και αχλαδιού, και είναι σοβαρά, δεν μπορούν να αποδειχθούν, άρα δρακίλ-ζει εκείνη η μερίδα των ανθρώπων που θεωρούν αμπελοχώραφο τους κάποιον τομέα και ουαί και αλίμονο αν τολμήσει κανείς να εισέλθει. Και έτσι πορευόμαστε, άνθρωποι του πολιτισμού, που υποτίθεται πως έχουμε αναπτύξει αισθητική, είμαστε ρομαντικοί, έχουμε ευαισθησίες και θέλουμε να ανοίξουμε παράθυρα στον κόσμο, για όσους είναι στα υπόγεια κυρίες.

Σύντομα όμως καταλαβαίνουμε πως οι φράσεις «γύρεψε τη δουλειά σου», «λείψε από το ψυχικό να μη σε βρει το κρίμα», «απόν φορτώ-νεις πόσow σου, τάνα του να φορτώσει» και άλλες συναφείς είναι πιο ισχυρές και έτσι καθόμαστε όλοι ήσυχoi, και αυτοί που έχουν θράσος χιλίων καρδιναλίων αλωνίζουν και ούτε λόγος για αλεστικά. Και είναι κρίμα, γιατί όπως είπα και πιο πάνω, από πολιτιστική παραγωγή δεν χολαίνουμε, είμαστε καλά και μη σας πω και παραπάνω απ’ όσο αντέχει ο τόπος.

Μπορεί να ακούγονται μπενιστικά όλα τα παραπάνω και υπερβολικά, αλλά δεν είναι. Σας το βεβαιώνω. Βέβαια, δεν ακυρώνω όσα καλά γίνονται από ανθρώπους με ήθος και πνευματικό ανάστημα, και γνωρίζω τέτοιους. Στυλιτεύω το πως ψιθυριστά όλα βαίνουν κακώς και δημοσίως είμαστε όλοι μια χαρούμενη ατμόσφαιρα. Στυλιτεύω το γεγονός ότι περιμένουμε λύσεις για όλα από έναν από μηχανής θεό, από μια θεϊκή παρέμβαση, από κάποιον τρίτο να μας πει πως θα λύσουμε τα προβλήματά μας και θα του αναθέσουμε τον ρόλο του «ανθρώπου» που θα καθαρίσει τον κόπρο του Αυγεία, ενόσω εμείς σκιμαζούμε και συζητάμε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στα πηγαδάκια έξω από ένα θέατρο, μία γκαλερί, σε ένα φεστιβάλ. Βέβαια, υπάρχουν και εκείνες οι φωνές που φωνάζουν και που εν καιρώ θα υποστούν τις συνέπειες των λόγων τους –άλλοι το παθαίνουν και προκαταβολικά. Είναι όμως φωνές μεμονωμένες, και τα λόγια τους εκλαμβάνονται ως λόγια του αέρα και ως λόγια πίκρας ή χαρακτηρίζονται

ως γραφικοί τύποι. Και στο τέλος τι μένει στο πολιτιστικό τοπίο; Τίποτε δεν μένει... απλώς περιμένουμε πότε θα ξεσπάσει κανένα σκάνδαλο, πότε κάποιο μέλος της Επιτροπής Παιδείας θα ρίξει καμία αδειανή για να πιάσει γεμάτη, και για λίγο θα πέσουμε στα χαρακώματα. Μετά θα ξαποστάσουμε και ξανά προς τη δόξα θα τραβήσουμε. Ποιος θυμάται το βιβλιαρίδιο της Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής και τον σάλο που ξέσπασε, ποιος θυμάται το Καθεστώς του Καλλιτέχνη και πού βρίσκεται το ζήτημα, ποιος θυμάται τη ΣΠΕΛ που ποτέ δεν έγινε αυτό που έπρεπε, και ποιος ενδιαφέρεται για το Αναγνωστήριο της Φανερωμένης και το πού πήγαν τα σπάνια βιβλία που υπήρχαν; Αμ, την Κυπριακή Βιβλιοθήκη και πότε θα μετακομίσει και πού και πότε; Τι γίνεται με το Πολιτιστικό Χωριό Λέμπας, ποιος ενδιαφέρεται για τα διατηρητέα που πέφτουν, και άλλα πολλά. Ναι, το αναγνωρίζω, τα βλέπω όλα μαύρα, και ουδέν καλό βρίσκω, συγκωρήστε με, αλλά δεν μπορώ να τα δω αλλιώς, δεν είναι όλα μια καλή φωτογραφία, όπου όλοι είμαστε με χαμόγελα φαρδιά.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Η Αμερική στη δίνη του μακαρθισμού

Η υστερία του «κόκκινου τρόμου» και το κυνήγι μαγισσών

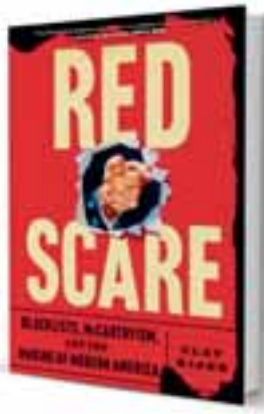
CLAY RISEN
«Red Scare»
 εκδ. Scribner, 2025, σελ. 470

Του **ΑΧΙΛΛΕΑ ΠΑΠΑΡΣΕΝΟΥ**

Ηταν η πρώτη μεταπολεμική δεκαετία, με την ανάδυσση του Ψυχρού Πολέμου, όταν η Αμερική παραδόθηκε στη δίνη του μακαρθισμού, της αντικομμουνιστικής υστερίας, που πήρε το όνομά της από τη δράση του Ρεπουμπλικανού γερουσιαστή Τζόζεφ Μακάρθι (1947-1957). Αυτή τη σκεπτική σελίδα της σύγχρονης αμερικανικής ιστορίας ζωντανεύει στον «Κόκκινο τρόμο» ο δημοσιογράφος των New York Times Κλέϊ Ράιζεν, συγγραφέας και άλλων βιβλίων ιστορικού περιεχομένου.

Το βιβλίο αναπαριστά το πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον του φυλού φανατισμού και τοξικότητας, το κόστος σε ανθρώπινες ζωές, επαγγελματικές καριέρες και υπολήψεις που προκάλεσαν η μισαλλοδοξία, ο συνωμοσιολογικός λαϊκισμός και οι «μαύρες λίστες», αλλά και τη γενναιότητα όσων δεν υπέκυψαν στην παράνοια του «κόκκινου τρώου». Ο συγγραφέας μάς επισημαίνει ότι για να κατανοήσουμε την πολιτισμική σύγκρουση, το κυνήγι μαγισσών και τον βαθύ διχασμό της σημερινής Αμερικής, καλό είναι να ανατρεχούμε στις δεκαετίες του '40 και '50.

Η Επιτροπή Αντιαμερικανικών Δραστηριοτήτων της Βου-

Στις σελίδες του βιβλίου του δημοσιογράφου των New York Times Κλέι Ράιζεν, αναβιώνει η δεκαετία 1947-1957, που σηματοδεύτηκε από ανακρίσεις, πολιτικές διώξεις, φυλακίσεις και εξοστρακισμούς.

λῆς και η αντίστοιχη της Γερουσίας υπό τον Μακάριθ ἔγιναν η εμπροσθοφυλακή μιας δεκαετούς εκοτατικές εκφοβισμού, ανακρίσεων, πολιτικών διώξεων, φυλακίσεων και δημόσιου εξοστρακισμού, με σκιάτρο η υποτιθέμενη κομμουνιστική διείσδυση σε κυβερνητικές υπηρεσίες, κινηματογραφικά τσούντιν, σχολεία, πανεπιστήμια, βιβλιοθήκες, εργατικά σωματεία, ακόμη και στρατιωτικές βάσεις. Για τη συντριπτική πλειονότητα των υπόπτων δεν υπήρχαν εννοχοποιητικά στοιχεία αντιαμερικανικής δράσης, αλλά αρκούσαν η καχυποψία και η διαβολή. «Την υπαρκτή απειλή» αποτελούσαν

ὄχι μόνον οἱ κομμουνιστές, παρὸτι μεταπολεμικά τὸ Κ.Κ. ἦταν σε παρακμή, ἀλλὰ καὶ ὅσοι θεωροῦνταν συνοδοιπόροί τους. Θύματα τῆς δαιμονιοποιήσεως ἦταν καὶ ὅσοι ἐνστερνίζονταν τὸν προεδρευτικό ἰδεαλισμὸ τοῦ Νιου Ντιλ στὴ δεκαετία τοῦ '30, ὥπως οἱ πατέρες τῆς ατομικῆς βόμβας, Ρόμπερτ Ὁπενχάιμερ.

Η λογική του Ψυχρού Πολέμου για τη δυναμική ανόδοσης της σοβιετικής επιρροής στο εξωτερικό, με πρώτη εφαρμογή την εξαγγελία του Δόγματος Τρούμαν για στήριξη Ελλάδας και Τουρκίας τον Μάρτιο του 1947, σήμαινε ότι θα έπρεπε να γίνει πράξη η εξουδετέρωση της απειλής και στο εσωτερικό. Ανακινώθηκαν ένα πρόγραμμα νομιμοφροσύνης/εθνικοφροσύνης των δημοσίων υπαλλήλων και ένας κατάλογος «ανταρπητικών» οργανώσεων, ελευθερώνοντας ένα τέρας που επέβαλε ταπεινωτικό έλεγχο της προσωπικής ζωής σε εκατομμύρια πολίτες. Μερικές χιλιάδες απολύθηκαν ή παραιτήθηκαν, με τον όρκο πίστης να απαιτείται και στον ιδιωτικό τομέα. Ελάχιστοι καταδικάστηκαν για κατασκοπεία υπέρ της Σοβιετικής Ενωσης, όπως ο Αλτζερ Χις, υψηλόβαθμο στέλεχος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, και το ζεύγος Τζούλιους και Εδελ Ρόζενμπεργκ. Ο πρώτος καταδικάστηκε για ψευδορκία το 1950 και εξέτισε ποιητή τριάντισι χρόνων και οι δεύτεροι οδηγήθηκαν στην ηλεκτρική κα-

Οι σεναριογράφοι Ντάλτον Τράμπο (αριστερά) και Τζον Χάουαρντ Λόσον χαιρετούν χαμογελαστοί μέσα από την κλούβα της αστυνομίας, στις 9 Ιουνίου 1950. Ο Τράμπο και ο Λόσον εξέτισαν ποινή φυλάκισης επειδή αρνήθηκαν να καταθέσουν ενόψει της Επιτροπής Αντιαμερικανικών Δραστηριοτήτων για το αν είναι κομμουνιστές.

ρέκλα το 1953 για παράδοση πυρηνικών μυστικών. Η μοχθηρία γεννήθηκε από τον γενικευμένο φόβο που προκάλεσε ο Ψυχρός Πόλεμος σε συνδυασμό με προϋπάρχουσες προκαταλήψεις. Το 1949 η δοκιμή της σοβιετικής ατομικής βόμβας και η επικράτηση των κομμουνιστών του Μάο στην Κίνα, για την οποία το συντηρητικό «Δόμη της Κίνας» θεωρούσε υπεύθυνη την κυβέρνηση των Δημοκρατικών υπό τον Χάρι Τρούμαν, αποτελούσαν για την Ακροδεξιά επαρκείς αποδείξεις ότι ο κομμουνιστικός κίνδυνος ήταν «σαφής και παρών». Το δόγμα της απόλυτης ασφάλειας θεωρούσε οποιαδήποτε απόκλιση ως υπονόμευση ή προδοσία. Στους επικινδύνους για την εθνική ασφάλεια προστέθηκαν και οι «διεστραμμένοι ομοφυλόφιλοι».

Φυλακίσεις στο Χόλιγουντ

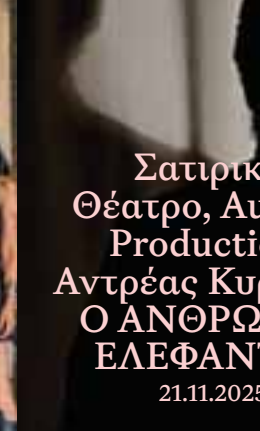
γάνδας». Δέκα σεναριογράφοι, παραγωγοί και σκηνοθέτες αρνήθηκαν να καταθέσουν στην επιτροπή και κατέληξαν στη φυλακή για ένα χρόνο. Ο ευκολότερος τρόπος εξουδετέρωσής τους ήταν να εξοστρακισθούν επαγγελματικά και κοινωνικά ή, για να αποφύγουν τη «μαύρη λίστα», να κατονομάσουν συναδέλφους τους. Αυτό έπραξε το 1952 ο Ελία Καζάν, μέλος του Κ.Κ. μέχρι το 1936, ο οποίος κατέδωσε κομμουνιστές συναδέλφους του στο Group Theatre της Νέας Υόρκης, κηλιδώνοντας μια λαμπρή σταδιοδρομία.

Με την εκλογή του Ντουάιτ Αϊζενχάουερ στην προεδρία της Αμερικής το 1952, αφαιρέθηκε το οζυγόνο από τον Μακάρθι. Ο νέος πρόεδρος, παρότι αντικομμουνιστής, απεχθανόταν την πολεμική της άκρας Δεξιάς. Το ποτήρι ξεχείλιζε το 1954, όταν στο στόχαστρο του Μακάρθι τέθηκε ο αμερικανικός στρατός για «αξιόμημπες» ενέργειες στο αρχηγείο του Σώματος Διαβίβα-

σεων. Η «ιερά εξέταση», που διήρκεσε οκτώ εβδομάδες και μεταδόθηκε από την τηλεόραση, ερμηνεύθηκε ως προσβολή του Αϊζενχάουερ, και ο αμερικανικός λαός είχε την ευκαιρία να διαπιστώσει με ίδιους όμους το μέγεθος του παραλογισμού.

Ακολούθησε πρόταση μου-
φης εναντίον του Μακάριου στη
Γερουσία, που εγκρίθηκε τον Δε-
κέμβριο του 1954 με ψήφους 67-
20. Ακολουθώς του αφαιρέθηκε
η προεδρία των επιτροπών των
και πέθανε απαξιωμένος τον Μά-
ιο του 1957 σε ηλικία 48 ετών.
Ο Μακάριος είχε πτωχεύσει, αλλά ο
μακαρθισμός δεν είχε ξεριζωθεί.
Η μανία του «κόκκινου τρόμου»
είχε μεν κοπήσει, αλλά ένας πα-
θιασμένος πυρήνας της Ακρο-
δεξιάς προετοιμαζόταν για την
αντιπερίθεση, που θα εκδηλωνό-
ταν μερικές δεκαετίες αργότερα.

Ο κ. Αχιλλέας Παπαρσένος υπηρέτησε στην ελληνική πρεσβεία της Ουάσιγκτον ως προϊστάμενος του Γραφείου Τύπου και Επικοινωνίας.

Olga Markari THE RITE OF NO RETURN 11.11.2025 	Nicosia International Festival 2025 14.09-30.12.2025 	Λάρκου Παναγιώτης ΤΡΕΛΑΝΤΩΝΗΣ της Π.Σ. Δέλτα 09, 16, 23.11.2025
(Σαης) Σάββας Χρυσόστομου ΣΣΙΟΣ 18.11.2025 	Σατιρικό Θέατρο, Audere Productions Αντρέας Κυριάκου Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ 21.11.2025 	Chloe Bellou STIGMES 22.11.2025
Δημήτρης Μεσημέρης ΤΙΚ ΤΑΚ 25.11.2025 	Anna Fo AND/DNA 29.11.2025 	Stavros Lantsias WAVING HANDS 01.12.2025

Διοργανωτές

Χορηγοί

Yugoslav Drama Theatre MICHAEL KOHLHAAS by H. v. Kleist

(Μιχαέλ Κόλχαας)

15.11.2025

20:30

NicosiaMunicipal
Theatre

Εισιτήρια | Tickets

Διοργανωτές

Υπό την Αιγίδα

Χορηγοί

Χορηγός Επικοινωνίας

more.com

«Όπως κάθε φορά, η έγνοια μου ήταν να φτιάξω μια παράσταση καθαρή για τον θεατή. Μια παράσταση που να μεταμφιέζει την περιπλοκότητα της κατασκευής της σε κάτι που να φτάνει απέναντι μαλακά και αβίαστα» λέει στην «Κ» ο σκηνοθέτης της παράστασης «Τρελαντώνης» Παναγιώτης Λάρκου.

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Ο Τρελαντώνης» με έπλασε ως παιδί και είναι η σειρά μου τώρα να τον αναπλάσω και να ανοίξω τον κύκλο για ένα άλλο εφτάχρονο παιδί που θα κάθεται στην πλατεία» λέει στη συνέντευξη του στην «Κ» ο Παναγιώτης Λάρκου, που σκηνοθετεί την παράσταση «Τρελαντώνης» που ανεβαίνει στη σκηνή του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας και

κάνει πρεμιέρα την Κυριακή 9 Νοεμβρίου. Ο κ. Λάρκου λέει πως το υλικό της παράστασης και τον Τρελαντώνη τα αντιμετώπισε με την ίδια αγάπη που επιζητώ και για τον ίδιο. «Υποσχέθηκα στους συνεργάτες μου μια παράσταση ειλικρινή και χειροποίητη. Μια παράσταση που να ανήκει σε όλο τον θίασο. Και μια τέτοια έχω σκοπό να παραδώσω». Όσο για τις παιδαγωγικές μεθόδους που εκφράζει η Πηνελόπη Δέλτα μέσα από το μυθιστόρημά της «Ο Τρελαντώνης» ο Παναγιώτης Λάρκου λέει: «Η Δέλτα, τουλάχιστον όπως εγώ το αντιλαμβάνομαι, πρότεινε στους κηδεμόνες να δώσουν χώρο στην προσωπικότητα των παιδιών τους να τα ακούνε λίγο πιο προσεκτικά και να τα αντιμετωπίζουν με σεβασμό. Αυτές οι αρχές πάντα πρέπει να είναι σε ισχύ».

«Η βασική διαφορά του Τρελαντώνη από τα παιδιά του σήμερα, δεν είναι χρονική. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, η διαφορά είναι ταξική, είναι μεγάλη και παραμένει τέτοια ασχέτως χρονολογίας».

«Το πολυτιμότερο παιδαγωγικό δώρο της είναι η δυνατότητα που πρόσφερε σε εμάς τους ανήλικους αναγνώστες της, να μάθουμε πως υπάρχουν παιδιά εκεί σαν κι εμάς».

—Πέρυσι στον ΘΟΚ σκηνοθέτησες την «Οδύσσεια» του Γκανά, φέτος στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας τον «Τρελαντώνη» της Πηνελόπης Δέλτα... Ταξιδεύεις και εσύ με τη λογοτεχνία, έχοντας ως όχημα το θέατρο;

—Όχι. Το σχήμα είναι ανάποδο. Στο θέατρο αντιμετωπίζω τη λογοτεχνία ως όχημα για να μεταφέρω απέναντι στον θεατή ένα συναίσθημα. Χρησιμοποιώ τη λογοτεχνία ως πρωτογενές υλικό από το οποίο θα αντλήσω τα απαραίτητα, για να κατασκευάσω ένα ιδεολόγημα. Να συνθέσω τα μηνύματα που επιθυμώ και να αφηγηθώ μια ιστορία. Έρχομαι τώρα να κλείσω ένα κύκλο επαφής με τη Δέλτα που άνοιξε όταν ήμουν αφτά χρονών. Ο Τρελαντώνης με έπλασε ως παιδί και είναι η σειρά μου τώρα να τον αναπλάσω και να ανοίξω τον κύκλο για ένα άλλο εφτάχρονο παιδί που θα κάθεται στην πλατεία.

—Πώς διάβασε ο Παναγιώτης Λάρκου την Πηνελόπη Δέλτα το 2025; Σε επηρέασε η πλούσια εικονοπλαστική αφήγησή της;

—Τη διάβασα ξανά με την ιδιότητα πλέον του γονιού και μου φάνηκε τόσο διασκεδαστική όσο και τότε, κοντά σαράντα χρόνια πίσω. Αυτή τη φορά όμως δεν μπορούσα να αφεθώ ως αναγνώστης, γιατί η επίσκεψή μου είχε επαγγελματικό χαρακτήρα. Πιο πολύ σαν ερευνητής προσπαθούσα να ανιχνεύσω στοιχεία και να επιβεβαιώσω υποθέσεις. Και δεν θυμάμαι ακριβώς τη στιγμή που συνειδητοποιήσα πως ο άτακτος Αντώνης σήμερα θα έχει διαγνωστεί με ένα κάρσι σύνδρομο και θα του είχαμε φορτώσει διακόσιες ταμπέλες. Και το έγγραφο κάτω στο χαρτί να μην ξεχάσω πως όσο και να προχώρησε η παιδαγωγική επιστήμη, τίποτα δεν είναι πολυτιμότερο για ένα παιδί από το να

το κοιτάς ίσια στα μάτια και να του μιλάς με σεβασμό.

—Πώς αντιμετώπισες σκηνοθετικά την παράσταση «Ο Τρελαντώνης» και τον ήρωά της, τον Τρελαντώνη;

—Όπως κάθε φορά, η έγνοια μου ήταν να φτιάξω μια παράσταση καθαρή για τον θεατή. Μια παράσταση που να μεταμφιέζει την περιπλοκότητα της κατασκευής της σε κάτι που να φτάνει απέναντι μαλακά και αβίαστα. Δεν μου αρέσει το θέατρο που εντυπωσιάζει για χάρη του εντυπωσιασμού και μόνο. Που συγκινεί με εύκολα κλάματα και διασκεδάζει με εύκολα αστεία. Δεν μου αρέσει το θέατρο που απαιτεί από τον ηθοποιό να υποφέρει και από τον θεατή να νιώθει λίγος μπροστά στο μεγάλο και παραμένει. Θέλω και θα επιμένω να φτιάχνω θέατρο που να κάνει τον θεατή μου να νιώθει σημαντικός. Θέλω να φτιάχνω θέατρο της ομάδας και όχι του «πρωταγωνιστή». Αντιπαθώ τους «πρωταγωνιστές». Κάνουν πολύ φασαρία. Απαιτούν δυσανάλογα μεγάλη προσοχή. Το υλικό της παράστασης και τον Τρελαντώνη τα αντιμετώπισα με την ίδια αγάπη που επιζητώ και για εμένα. Υποσχέθηκα στους συνεργάτες μου μια παράσταση ειλικρινή και χειροποίητη. Μια παράσταση που να ανήκει σε όλο τον θίασο. Και μια τέτοια έχω σκοπό να παραδώσω.

—Ενα παιδί σήμερα μπορεί να ζήσει τη ζωή του Τρελαντώνη;

—Η βασική διαφορά του Τρελαντώνη από τα παιδιά του σήμερα δεν είναι χρονική. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, η διαφορά είναι ταξική, είναι μεγάλη και παραμένει τέτοια ασχέτως χρονολογίας. Ο Αντώνης και οι κηδεμόνες του είχαν κατ' αρχάς δομικές διαφορές και με άτομα

«Η Δέλτα, τουλάχιστον όπως εγώ το αντιλαμβάνομαι, πρότεινε στους κηδεμόνες να δώσουν χώρο στην προσωπικότητα των παιδιών τους να τα ακούνε λίγο πιο προσεκτικά και να τα αντιμετωπίζουν με σεβασμό» λέει ο Παναγιώτης Λάρκου.

παιδιά δεν κοιμούνται σε υπογεία καταφύγια, ούτε ακρωτηριάζονται από αεροπορικές επιθέσεις. Έχουν καθαρό τρεχούμενο νερό. Ζουν σε δημοκρατία και ελεύθερα. Πού σταματάει η σύγκριση; Πουθενά. Η σύγκριση με το παρελθόν δεν έχει νόημα. Η μόνη σύγκριση που για μένα έχει θετικό πρόσημο είναι η σύγκριση των πραγματικών παρόντος με το ιδανικό του. Είναι το παρόν που ζούμε το ιδανικό που επιθυμούμε για εμάς και τα παιδιά μας; Αν όχι, να το αλλάξουμε. Όχι για να μοιάζει σε ένα «παραμυθένιο χτες», αλλά για να οδηγήσει σε ένα φωτεινό αύριο.

Η Δέλτα μάς έμαθε πως δεν ήμαστε κάτι το αφύσικο

—Έχουν αλλάξει πάρα πολλά από το 1932 έως σήμερα... και φυσικά το να είσαι παιδί... δεν είναι όμως αναπόφευκτο όλα να υπόκεινται σε αλλαγές; Σε φοβίζουν οι αλλαγές;

—Προσπαθώ να μην είμαι ο τύπος του ενήλικα που με εκνευρίζει όταν εγώ ήμουν παιδί. Φυσικά και όλα υπόκεινται σε αλλαγές. Είναι κομμάτι της εξέλιξης της ζωής αναπόσπαστο. Θα αλλάξει η γλώσσα, η μόδα, τα τραγούδια, ο τρόπος επικοινωνίας. Οι αλλαγές θα επιφέρουν και τον αφανισμό συνθηκών και τρόπων στους οποίους είχαμε συνθιθεί. Δεν με φοβίζουν οι αλλαγές. Δεν με φοβίζουν όλες οι αλλαγές. Με κάποιες όμως χάνω τον ύπνο μου. Με όλη αυτή τη βία που κατακλύζει πλέον την καθημερινότητά μας φοβάμαι. Με όλη αυτή την τοξικότητα που ξεχειλίζει από τις οθόνες φοβάμαι. Με όλο αυτό το μίσος απέναντι στην αγάπη για τη γνώση και τη μόρφωση φοβάμαι. Φοβάμαι πως

αυτό που ζούμε δεν είναι στ' αλήθεια μια αλλαγή. Είναι απλώς ο τροχός που γυρίζει. Απλώς έτυχε σε αυτή τη στροφή να είμαστε εμείς οι από κάτω. Είμαστε εμείς που θα συνθλίψει η αναπόφευκτη επαφή με τον πάτο. Δεν πειράζει. Όχι, δεν με φοβίζουν οι αλλαγές. Πιότερο με φοβίζουν οι άνθρωποι που δεν θέλουν να αλλάζουν.

—Η Πηνελόπη Δέλτα, πάντως, με τον «Τρελαντώνη» τότε εξέφραζε μία σύγχρονη παιδαγωγική αντίκριση των πραγμάτων, σήμερα εκείνα που, αφηγηματικά τω τρόπω, εξέφραζε η συγγραφέας είναι ακόμη σε ισχύ;

—Η Δέλτα, τουλάχιστον όπως εγώ το αντιλαμβάνομαι, πρότεινε στους κηδεμόνες να δώσουν χώρο στην προσωπικότητα των παιδιών τους να τα ακούνε λίγο πιο προσεκτικά και να τα αντιμετωπίζουν με σεβασμό. Αυτές οι αρχές πάντα πρέπει να είναι σε ισχύ. Είναι βασικά προαπαιτούμενα, αν θέλει κάποιος να κρατάει ανοικτό το κανάλι επικοινωνίας με τους νεαρούς ανθρώπους των οποίων έχει την ευθύνη της ανατροφής. Η σημαντικότερη παρακαταθήκη της δεν είναι όμως —πιστεύω— τα παιδαγωγικά της διδάγματα, αλλά η ίδια η ύπαρξη των έργων της ως αναγνώσματα. Το πολυτιμότερο παιδαγωγικά δώρο της είναι η δυνατότητα που πρόσφερε σε εμάς τους ανήλικους αναγνώστες της, να μάθουμε πως υπάρχουν παιδιά εκεί έξω που είναι σαν κι εμάς. Που κάνουν ζημιές, τούμπες και πατάνε στο σφουγγαρισμένο πάτωμα. Τρώνε κρυφά τα μπισκότα όπως εμείς. Μας έμαθε η Δέλτα πως δεν ήμαστε κάτι το αφύσικο. Με κάποιους μοιάζουμε. Δεν είμαστε μόνοι.

—Γνωρίζω πως δεν κάνεις θέατρο για παιδιά και νέους, αλλά θέατρο για όλες τις ηλικίες. Αυτή η παράσταση είναι νομιζω κατάλληλη και ως υπενθύμιση σε γονείς και κηδεμόνες ότι ο χρόνος είναι πολύτιμος... και η παιδικότητα φυσική συνθήκη... ισχύει;

—Βεβαίως και ισχύει. Και η παιδικότητα είναι φυσική συνθήκη και το να είσαι χαζός και βαρετός ενήλικας στα μάτια του παιδιού σου επίσης φυσικό είναι. Αφύσικο είναι να περνάς τα Σαββατοκύριακά σου σε ανιάρες επισκέψεις που ξέρεις πως πας με το ζορί αντί να πας με το παιδί σου να κάνεις μπουρδέκ στο πάρκο. Αφύσικο είναι να περνάς τον ελάχιστο χρόνο που είναι δικός σου, μπροστά στην οθόνη του κινητού σου. Αφύσικο είναι να μη θες να πας θέατρο. Αφύσικο είναι να έκλεινα χωρίς να πω ένα τεράστιο ευχαριστώ στους έξι που θα δείτε στη σκηνή επάνω: τον Αντρέα, την Ιωάννα, τον Άγγελο, την Αθηνά, την Άντρεα και τον Γιώργο που ξανασυναντηθήκαμε. Και να χαρίσω το πιο πλατύ χαμόγελο στην υπέροχη ομάδα καλλιτεχνών που στάθηκε πλάι μου από την πρώτη μέρα, μήνες πριν. Τους δύο Γιώργους, τον Χατζηπierre και τον Τενέντε, την Αλεξία «κάθε μέρα δίπλα μου» Νικολάου, τη Ρέα Ολυμπίου, τον Χρίστο Χαράλαμπος και την Άντρια Μαρία Κουννά. Αφιερωμένη σε εσάς αυτή η παράσταση. Σε εσάς που είστε μεγάλα παιδιά και σε όλα τα παιδιά του κόσμου.

Πληροφορίες:
Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας 2025, «Τρελαντώνης» της Πηνελόπης Δέλτα, σκηνοθεσία Παναγιώτης Λάρκου.

Παραστάσεις:
Κυριακή 9 Νοεμβρίου, ώρα 10:30 & 16:30, Κυριακή 16 και 23 Νοεμβρίου, ώρα 10:30 & 16:00 και Τρίτη 30 Δεκεμβρίου, ώρα 16:30. - Εισιτήρια more.com | και το ταμείο του Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας (Δευτέρα - Παρασκευή 10:00-13:00). 9, 16, 23 Νοεμβρίου, και 30 Δεκεμβρίου. Επικοινωνία 22797979 (Δευτέρα - Παρασκευή 10:00-13:00)

To Grand Egyptian Museum -του οποίου το ακρωνύμιο «GEM» σημαίνει «Πετράδι»- είναι σχεδιασμένο από το ιρλανδικό αρχιτεκτονικό γραφείο Heneghan Peng Architects (το οποίο επιλέχθηκε μεταξύ 1.557 προτάσεων).

STEPHEN HILTMER/THE NEW YORK TIMES

Ο μεγαλύτερος πρωταγωνιστής του Μεγάλου Αιγυπτιακού Μουσείου είναι ο Τουταγχαμών. Η ανακάλυψη του τάφου του έγινε το 1922 στο Λούξορ, από τον Βρετανό αρχαιολόγο Χάουαρντ Κάρτερ.

STEPHEN HILTMER/THE NEW YORK TIMES

REUTERS/AMR ABDALLAH DALSH

REUTERS/AMR ABDALLAH DALSH

1

δισ. δολάρια

υπολογίζεται το κόστος κατασκευής του μουσείου, ενώ άλλες εκτιμήσεις αυξάνουν το ποσό στα 3 δισ.

STEPHEN HILTMER/THE NEW YORK TIMES

ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ

20.000

επισκέπτες

ημερησίως υπολογίζει η εταιρεία Hassan Allam Holding, που έχει την ευθύνη της διαχείρισης του μουσείου.

Ζάχι Χαβάς, αρχαιολόγος

Είναι ένα μουσείο-θαύμα

Το «πετράδι» της Αιγύπτου, οι κλεμμένοι θησαυροί και το μυστικό της Κλεοπάτρας

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Περίπου 100.000 εκθέματα από 30 δυναστείες, 20 χρόνια κατασκευής, 470.000 τετραγωνικά μέτρα αφιερωμένα στον αιγυπτιακό πολιτισμό και ένα γρανιτένιο άγαλμα 11 μέτρων του Ραμσή Β΄ κοσμούν το νέο αρχαιολογικό μουσείο του Καΐρου, το μεγαλύτερο μουσείο του κόσμου.

Ο δρ Ζάχι Χαβάς, ο πιο γνωστός αρχαιολόγος της Αιγύπτου, μιλάει αποκλειστικά στην «Κ» για το «φαραωνικό» μουσείο του Καΐρου, για τον Τουταγχαμών, τη Ροζέτα και τη Νεφερτίτη, αλλά και για τα μυστήρια που ακόμη αναζητούν λύση, ενώ χαρακτηρίζει το Μεγάλο Μουσείο της Αιγύπτου επίτευγμα μιας ζωής. «Είμαι χαρούμενος γιατί έχτισα αυτό το μουσείο», εξηγεί στην «Κ», σε ένα σύντομο διάλειμμα από τις αρχαιολογικές ανασκαφές. «Ξεκινήσαμε το 2002 και τώρα το βλέπω ως το πιο σημαντικό μουσείο στον κόσμο, γιατί χτίστηκε στη σκιά της Μεγάλης Πυραμίδας και περιέχει τα διάσημα αντικείμενα του βασιλιά Τουταγχαμών».

Γνωστός από τις εκατοντάδες ανασκαφές στην Γκίζα και στη Τερενούθι, αλλά και τα ντοκιμαντέρ για τον αιγυπτιακό πολιτισμό, ο σύγχρονος «Ιντιάνο Τζόουνς» παρουσιάζει το μουσείο και τα εκθέματά του και τονίζει: «Είναι ένας ζωντανός οργανισμός εκπαίδευσης, πολιτισμού και αρχαιολογίας, με χώρους αφιερωμένους στις βασιλικές βάρκες/σκάφη, ένα παιδικό μουσείο και μια εντυπωσιακή σκάλα στον δεύτερο όροφο, όπου εκτίθενται 5.000 εκθέματα και περισσότερα από 35.000 αντικείμενα που αφηγούνται ολόκληρη την ιστορία της Αιγύπτου, δηλαδή από την προδυναστική περίοδο ως σήμερα», ενώ υπογραμμίζει: «Δεν υπάρχει κανένα άλλο μουσείο

«Είμαι χαρούμενος γιατί έχτισα αυτό το μουσείο», λέει στην «Κ» ο δρ Ζάχι Χαβάς, ο Αιγύπτιος «Ιντιάνο Τζόουνς» όπως τον αποκαλούν. «Είναι ένας ζωντανός οργανισμός εκπαίδευσης, πολιτισμού και αρχαιολογίας», επισημαίνει μιλώντας για το Μεγάλο Αιγυπτιακό Μουσείο και εξηγεί πως 5.000 εκθέματα και περισσότερα από 35.000 αντικείμενα, που φιλοξενεί, «αφηγούνται ολόκληρη την ιστορία της χώρας».

στον κόσμο που να μοιάζει με αυτό. Είναι μοναδικό».

Τον ρωτάμε τι κάνει το νέο μουσείο τόσο ξεχωριστό. Απαντάει καταφατικά. «Είναι το μεγαλύτερο μουσείο στον κόσμο και περιέχει 5.000 εκθέματα του Τουταγχαμών. Όταν περπατάς ανάμεσά τους, είναι σαν να ζεις την ιστορία της Αιγύπτου, από την προϊστορία μέχρι τη ρωμαϊκή εποχή. Είναι ένα μουσείο-θαύμα», αναφέρει με υπερηφάνεια.

Διεκδίκηση αρχαιοτήτων

Μεταφέρουμε τη συζήτηση στις διεθνείς διεκδικήσεις για τον επαναπατρισμό των κλεμμένων αρχαιοτήτων, με την αιγυπτιακή κυβέρνηση να εντείνει τις προσπάθειές της ώστε να επιστραφούν οι κλεμμένοι θησαυροί.

Ο δρ Χαβάς δεν μασάει τα λόγια του. «Είναι ντροπή για το Βρετανικό Μουσείο να λέει ότι η Αίγυπτος δεν έχει

τις κατάλληλες εγκαταστάσεις για την προστασία των θησαυρών της, όταν πέρνουν από το ίδιο το μουσείο εκλάπσειαν 2.000 αντικείμενα. Εμείς έχουμε το καλύτερο μουσείο στον κόσμο. Έχουμε το Μουσείο Πολιτισμού, χτίσαμε 22 μουσεία και προστατεύουμε τα μνημεία μας καλύτερα από κάθε άλλο κράτος», δηλώνει κατηγορηματικά. «Για αυτό και θα ζητήσουμε πίσω ό,τι μας ανήκει: τη Στήλη της Ροζέτας από το Βρετανικό Μουσείο, τον Ζωδιακό Κύκλο (Δένδρα) από το Λούβρο και τη Νεφερτίτη από το Βερολίνο». Οσον αφορά τις ανησυχίες για τον υπερ-

τουρισμό, την προστασία και τη διατήρηση των αρχαιολογικών χώρων, ο Αιγύπτιος αρχαιολόγος είναι καθησυχαστικός. «Αυτό δεν είναι αλήθεια. Έχουμε αναλάβει τη διαχείριση των αρχαιολογικών χώρων με σοβαρότητα και φροντίδα. Οι άνθρωποι που επισκέπτονται την Κοιλάδα των Βασιλέων και τους ναούς του Αμπού Σιμπέλ φεύγουν ενθουσιασμένοι. Συντηρούμε τα μνημεία μας, τα φροντίζουμε και έχουμε πολύ καλή διαχείριση. Κάθε επισκέπτης περνάει τις καλύτερες στιγμές της ζωής του», υπογραμμίζει.

Η συζήτηση δεν θα μπορούσε να μην

ΠΕΡΙ ΤΑ

24.000 τ.μ.

αποτελούν τους χώρους των μόνιμων και των περιοδικών εκθέσεων, όπου παρουσιάζονται περίπου 50.000 εκθέματα, τα οποία καλύπτουν πάνω από 3.000 χρόνια αρχαίας αιγυπτιακής ιστορίας - άλλα τόσα φυλάσσονται στις αποθήκες και στα εργαστήρια συντήρησης.

στραφεί στα μεγάλα άλυτα μυστήρια της αρχαιότητας, όπως ο χαμένος τάφος της Κλεοπάτρας. «Εξακολουθούμε να ψάχνουμε μέσα στον ναό της Ταπόσιρις Μάγκνα, 35 μίλια από την Αλεξάνδρεια», αποκαλύπτει. «Ανακαλύψαμε αγάλματα και νομίσματα της Κλεοπάτρας, αλλά όχι ακόμη τον τάφο της. Γράφω τώρα ένα βιβλίο, ένα μυθιστόρημα για εκείνη, διότι με συναρπάζει η προσωπικότητά της. Όμως, κάθε ανακάλυψη έρχεται σαν θαύμα, όταν ο Θεός το θελήσει».

Ο τάφος του Ιμχοτέπ

Παρά την ηλικία και τις διαλέξεις σε όλον τον κόσμο, ο δρ Χαβάς συνεχίζει ακούραστα τις ανασκαφές του. «Εργάζομαι στη Σακάρα, αναζητώντας τον τάφο του Ιμχοτέπ. Βρήκαμε μια νέα πυραμίδα που χρονολογείται από την Τρίτη Δυναστεία και τον τάφο ενός γιου βασιλιά. Ερευνούμε επίσης στο Λούξορ, όπου ανακαλύψαμε τη λεγόμενη Χρυσή Πύλη, και ψάχνουμε τον τάφο της βασίλισσας Νεφερτίτης. Επιπλέον, ανακαλύψαμε τον ναό της βασίλισσας Χατσεψούτ».

Όταν τον ρωτάμε ποιο αρχαίο μυστήριο θα ήθελε περισσότερο να λύσει, η απάντησή του έρχεται χωρίς δισταγμό: «Θα ήθελα να βρω τον τάφο του Ιμχοτέπ. Ήταν ο πρώτος αρχιτέκτονας της ανθρωπότητας, ο δημιουργός της κλιμακωτής πυραμίδας, του πρώτου μνημείου που χτίστηκε ποτέ από πέτρα. Αν ανακαλυφθεί ο τάφος του, θα είναι η σπουδαιότερη αρχαιολογική ανακάλυψη του αιώνα».

Ολοκληρώνοντας τη συζήτηση ο άνθρωπος που αφιέρωσε τη ζωή του στην αποκάλυψη και ανάδειξη του αιγυπτιακού πολιτισμού, και βιαστικός να επιστρέψει στις ανασκαφές, μας αποχαιρετά χαμογελώντας. «Κάθε μεγάλη ανακάλυψη», λέει, «γίνεται τη στιγμή που ο Θεός το αποφασίζει».

Ντροπή για το Βρετανικό Μουσείο

Είναι ντροπή για το Βρετανικό Μουσείο να λέει ότι η Αίγυπτος δεν έχει τις κατάλληλες εγκαταστάσεις για την προστασία των θησαυρών της, όταν πέρνουν από το ίδιο το μουσείο εκλάπσειαν 2.000 αντικείμενα.

“

Στη σκιά της Μεγάλης Πυραμίδας
Ξεκινήσαμε το 2002 και τώρα το βλέπω ως το πιο σημαντικό μουσείο στον κόσμο, γιατί χτίστηκε στη σκιά της Μεγάλης Πυραμίδας και περιέχει τα διάσημα αντικείμενα του βασιλιά Τουταγχαμών.

“

MATIEΣ ΚΟΣΜΟ
ΣΤΟΝ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ταξίδι στον χρόνο

Το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης παρουσιάζει έκθεση με φωτογραφίες από τη συλλογή Γκέιλ Γκρίνχιλ. Δωρήθηκε από τον σύζυγό της στη μνήμη της το 2019 και περιλαμβάνει ευρύτατη εκπροσώπηση από σημαντικούς φωτογράφους, ορισμένοι από τους οποίους παραμένουν σταύτιστοι. Η Γκέιλ Γκρίνχιλ ήταν υποστηρίκτρια των δράσεων του μουσείου και μέλος της επιτροπής για τη φωτογραφία από το 1992 έως το 2013.

ΠΑΡΙΣΙ

Γιαν Πέι-Μινγκ

Έργα μνημειακών διαστάσεων και έργα άμεσης οικειότητας συνθέτουν την έκθεση του προβλεπόμενου 65χρονου Κινέζου καλλιτέχνη Γιαν Πέι-Μινγκ στο Παρίσι. Η έκθεση οργανώνεται από την γκαλερί Thaddaeus Ropac στην αίθουσα της περιοχής Pantin. Μια εξαιρετική σύνθεση-γέφυρα ανάμεσα στα ζώα και στον άνθρωπο, στο μυθικό στοιχείο και στο προσωπικό, στην παράδοση και στο πηγαίο. Ο Γιαν Πέι-Μινγκ εκφράζεται με ξεχωριστή δύναμη και αυτοπεποίθηση.

ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Το γούστο των Κρόσμπι

Ο Μπινγκ Κρόσμπι και η αγαπημένη του γυναίκα, επίσης ηθοποιός και παρουσιάστρια Κάθριν Κρόσμπι, ήταν και σημαντικοί συλλέκτες έργων τέχνης. Ο οίκος Sotheby's δημοπρατεί την ιδιωτική συλλογή τους στις 18 Δεκεμβρίου, εγκαινιάζοντας παράλληλα την παρουσία του στο περίφημο κτίριο Breuer στη Μάντντισον. Η δημοπρασία ξαναθυμίζει το αγαπημένο ζευγάρι και μας αποκαλύπτει το υψηλό συλλεκτικό γούστο τους. Στη φωτογραφία, έργο του Κορό.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Φως και σκιά

Ο Τζόζεφ Ράιτ του Ντέρμπι (1737-1794) θεωρείται ο ζωγράφος του βρετανικού διαφωτισμού, της επιστήμης, της Βιομηχανικής Επανάστασης. Πρωτίστως, είναι μάστορας του φωτός και της σκιάς, καθώς δημιουργούσε μοναδικές ατμόσφαιρες μυστηρίου και δέους. Τα ονομαστά έργα του, επιτομή ακρίβειας και υποβλητικού ρεαλισμού, παρουσιάζονται αυτήν την περίοδο σε ιδιαίτερη έκθεση στη Νάσιοναλ Γκάλερι του Λονδίνου έως τις 10 Μαΐου 2026.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ερίχ Χέκελ (1883-1970)

Στη Neue Galerie της Νέας Υόρκης, που εξειδικεύεται στην τέχνη του γερμανόφωνου χώρου την περίοδο του εξπρεσιονισμού και μοντερνισμού, παρουσιάζεται έκθεση-αφιέρωμα στον Γερμανό εξπρεσιονιστή ζωγράφο Ερίχ Χέκελ. Εκτίθενται 40 έργα από το 1905 έως το 1920, από τα φοιτητικά του χρόνια έως την εμπειρία του ως ιατρού στο μέτωπο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Διάρκεια έως 12 Ιανουαρίου 2026.

Από πότε χαμογελάμε στις φωτογραφίες;

Στην Κολωνία, το Μουσείο Ludwig έχει εγκαινιάσει μια έκθεση φωτογραφίας που επί της ουσίας είναι μια διερεύνηση των κοινωνικών πόνων. Η εμφάνιση του χαμόγελου στα φωτογραφικά πορτρέτα είναι μια μεγάλη τομή στην εξέλιξη της φωτογραφίας, που συνήθως υποτιμάμε ή δεν έχουμε αναδείξει όσο πρέπει. Η έκθεση στην Κολωνία, με επιμελήτριες τις Μίριαμ Σβαστ και Μπριτ Μέγερ, τιτλοφορείται «Χαμογελάστε! Πώς μπήκε το χαμόγελο στις φωτογραφίες μας;» και προκαλεί τη σκέψη με τρόπο απρόβλεπτο.

Οι γκριμάτσες, τα χαμόγελα, η χαλαρή έκφραση δεν προβλέπονταν στις στιγμένες φωτογραφίες έως περίπου τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αν και σταδιακά μετά το 1900 νέες ιδέες για τη μοντέρνα ζωή άφηναν χώρο για μεγαλύτερη ευελιξία.

Τα καθιερωμένα κοινωνικά πρότυπα σε παλαιότερες εποχές απαιτούσαν ακινησία και σταθερό βλέμμα, αφενός για να μη βγει η φωτογραφία κουνημένη και αφετέρου γιατί η εκδήλωση συναισθήματος ήταν εκτός συζήτησης. Ο συναισθηματικός κόσμος ήταν ένας ιδιωτικός κόσμος, η φωτογραφία ήταν μέρος μιας δημόσιας δήλωσης.

Η ιστορία του χαμόγελου στις φωτογραφίες μας αποδεικνύεται μια πολύ πιο σύνθετη συνθήκη από όσο μπορεί να φανταζόμαστε. Αυτή η συνθήκη αναδεικνύεται στην έκθεση καθώς πα-

Σχολική φωτογραφία του 1923 στη Γερμανία. Τα πρόσωπα είναι σοβαρά.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Έλα· έλα να σου δείξω πώς είναι»...

Στην πιάτσα Σαντ' Άννα, στο ιστορικό κέντρο του Παλέρμο, οι πάντες τραγουδούν. Άριες και σιτσιλιάνικα παραδοσιακά άσματα ή το κιτάκι της δεκαετίας του '80, το «Lachiate Mi Cantare» του Τότο Κουτούνιο. Ο κύριος Γκρι λέει πως το Παλέρμο έχει και τις σκοτεινιές του. Οχι, δεν αναφέρεται στην ιστορία της μαφίας (αν και συστήνει ένα άλμπουμ που είχε κυκλοφορήσει το 2007, το «La Musica della Mafia: Il Canto di Malavita»).

Σχεδόν στην άλλη πλευρά της πολύβουπς πόλης, περνώντας μέσα από φτωχικά σοκάκια με τα εντοιχισμένα εικονοστάσια και γκράφιτι όπως Odio Napoli (Μισώ τη Νάπολη), βρίσκονται οι Κατακόμβες των Καπουτσίνων. Κατεβαίνοντας μερικά σκαλιά,

ουσιαστικά βρίσκεσαι περιτοιχισμένος από νεκρούς. Αναριθμητούς σκελετούς, μουμιοποιημένους, συντηρημένους, με τα ρούχα τους (οι μοναχοί με τους μανδύες τους, οι αξιωματικοί με τις στολές και τα ναπολεόντεια καπέλα τους, τα κορίτσια με τα φορέματά τους, τα μωρά με τις νυχτικές τους), όρθιους, καθιστούς ή ξαπλωτούς, σαν να μόλις ξύπνησαν από βαθύ ύπνο.

Η ιστορία λέει ότι «το μοναστήρι των Καπουτσίνων του Παλέρμο ξεπέρασε τα όρια του αρχικού νεκροταφείου τον 16ο αιώνα και οι μοναχοί άρχισαν να ανασκάπτουν κρύπτες κάτω από αυτό. (...) Τα σώματα αφυδατώθηκαν πάνω σε κεραμικά ράφια στις κατακόμβες και μερικές φο-

Στις Κατακόμβες των Καπουτσίνων, στο Παλέρμο, βρίσκονται 8.000 πτώματα και 1.252 μούμιες: άνδρες, γυναίκες, παρθένες, παιδιά, ιερείς, μοναχοί και επαγγελματίες,

ρές αργότερα πλύθηκαν με ξίδι. Μερικά πτώματα ταριχεύτηκαν και άλλα κλείστηκαν σε σφραγισμένα γυάλινα βουτάκια. (...) Οι κατακόμβες περιέχουν περίπου 8.000 πτώματα και 1.252 μούμιες που πλαισιώνουν τους τοίχους».

Ο κύριος Γκρι περιπλανήθηκε μέσα σε αυτή την παμπάλαια νεκρική εγκατάσταση, βγαλμένη, λες, από τον Εκκλησιαστή: «Κάθε άνθρωπος εβγήκε γυμνός από την κοιλία της μητρός του. Ετσι και γυμνός, όπως ήλθε, θα επιστρέψει εις την γην. Τιποτε από τους κόπους του δεν θα πάρει εις τα χέρια του, όταν πορευθής στον τάφον του».

Οι σκελεθρωμένες αυτές φιγούρες μοιάζουν έτοιμες να κάνουν ένα βήμα μπροστά. Ορι-

σμένες στιγμές, με την άκρη του ματιού σου, νομίζεις στ' αλήθεια πως κάποιος δοκίμασε μια χειρονομία: «Έλα· έλα να σου δείξω πώς είναι». Οι όρθιοι νεκροί έχουν οπωσδήποτε κάτι το ανησυχαστικό. Μια τουρίστρια περιδιαβαίνει τους σκιερούς διαδρόμους έχοντας καλύψει τη μητέρα της με μαντίλι· και όμως δεν υπάρχει καμία μυρωδιά εκεί κάτω. Βγαίνοντας ξανά στο φως, αισθάνεσαι σαν τον Ορφέα που μόλις άφησε πίσω του το βασίλειο των σκιών. Η Ευρυδίκη χαμένη για πάντα κάπου εκεί μέσα. Το φως όμως, το μεσογειακό φως, τα λεμόνια του Σορέντο, το μανταρινέλο σπριτζ – η ζωή σφύζει ξανά και όλα επιστρέφουν στη θέση τους. Για όσο διαρκέσει, έστω.

Catacombe
die Cappuccini
Palermo

Η παράδοση δεν είναι μουσείο βημάτων

«Η ανανοηματοδότηση του παραδοσιακού χορού δεν σημαίνει αλλοίωση»
λέει ο δρ Γιώργος Γιαλλουρίδης στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

Ο πρόεδρος του Δ.Σ. του Εργαστηρίου Παραδοσιακού Χορού «Αλεξάνδρα» και πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Παραδοσιακού Χορού στην Κύπρο και μέλος της επιστημονικής επιτροπής δρ Γιώργος Γιαλλουρίδης, με αφορμή το Συνέδριο που διοργανώνεται στη Λεμεσό μιλάει στην «Κ» για την αξία που έχει σήμερα ο παραδοσιακός χορός και πώς αυτός διδάσκεται και διαχέεται στην κοινωνία. Το θέμα του συνεδρίου είναι: ««Ο Παραδοσιακός Χορός στην Επιστημονική Σφαίρα του 21ου Αιώνα» και ο δρ Γιαλλουρίδης λέει πως σήμερα, η διδασκαλία του παραδοσιακού χορού κινείται ανάμεσα στη διατήρηση και στην αναδημιουργία με αρκετές διαφοροποιήσεις, οι οποίες οφείλονται κυρίως στη φυσική εξέλιξη της παράδοσης μέσα στον χρόνο, και συμπληρώνει: «Η ανάγκη της παρατάσης και η σκηνική παρουσίαση, η οποία απαιτεί ομοιομορφία, συμμετρία και αισθητική απόδοση έχει επηρεάσει τη διδασκαλία του παραδοσιακού χορού με απόκλιση από την αυθεντική του μορφή».

Γιώργος Γιαλλουρίδης

«Το ζητούμενο δεν είναι ο «εκμοντερνισμός» του παραδοσιακού χορού, αλλά η προσέγγισή του με ένα σύγχρονο βλέμμα, το οποίο να αναζητάει τι έχει να πει και να δώσει σήμερα στην κοινότητα, στα παιδιά, στον άνθρωπο».

—«Ο Παραδοσιακός Χορός στην Επιστημονική Σφαίρα του 21ου Αιώνα», τι εντάσσεται σε αυτή τη θεματική;
—Το 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παραδοσιακού Χορού στην Κύπρο αποτελεί τη φυσική εξέλιξη των πέντε Συμποσίων Λαογραφίας που διοργάνωσε με επιτυχία το Εργαστήριο Παραδοσιακού Χορού «Αλεξάνδρα» από το 2012 έως το 2022. Η διοργάνωσή του εντάσσεται στις δεσμεύσεις του Εργαστηρίου μετά την εγγραφή του στον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2022) και υποστηρίζεται από το Υφυπουργείο Πολιτισμού στο πλαίσιο του Προγράμματος «Παραδοσιακός Πολιτισμός 2025». Η θεματική «Ο Παραδοσιακός Χορός στην Επιστημονική Σφαίρα του 21ου Αιώνα» αναφέρεται στη μελέτη, τεκμηρίωση και (επανε)μνημία του παραδοσιακού χορού

μέσα από σύγχρονες επιστημονικές, τεχνολογικές και παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η θεματική αυτή εξετάζει πώς ο παραδοσιακός χορός γίνεται αντικείμενο επιστημονικής μελέτης και σύγχρονες εφαρμογές στον 21ο αιώνα, μέσα από το πρίσμα της έρευνας, της εκπαίδευσης, της τεχνολογίας, της κοινωνίας και της τέχνης.

—Υπάρχει ενδεικτικός τρόπος διδασκαλίας και διάχυσης των παραδοσιακών χορών; Λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές συνθήκες της εποχής μας;

—Σήμερα, η διδασκαλία του παραδοσιακού χορού κινείται ανάμεσα στη διατήρηση και στην αναδημιουργία με αρκετές διαφοροποιήσεις, οι οποίες οφείλονται κυρίως στη φυσική εξέλιξη της παράδοσης μέσα στον χρόνο. Παράλληλα, η ανάγκη της παρατάσης και η σκηνική παρουσίαση, η οποία απαιτεί ομοιομορφία, συμμετρία και αισθητική απόδοση έχει επηρεάσει τη διδασκαλία του παραδοσιακού χορού με απόκλιση από την αυθεντική του μορφή. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν δάσκαλοι και ερευνητές στην Κύπρο που επιδιώκουν συνειδητά να διατηρούν τη γνησιότητα των κινητικών μοτίβων, της ρυθμικής αίσθησης και του ύφους του παραδοσιακού χορού, όπως αυτά σώζονται από τις παλαιότερες πηγές.

Η διδασκαλία του παραδοσιακού χορού σήμερα ακολουθεί ποικίλες μεθόδους. Η βιωματική προσέγγιση, που στηρίζεται στη συμμετοχή και στη μίμηση, κρατά ζωντανό το πνεύμα της κοινότητας και το αυθεντικό ύφος κάθε περιοχής. Παράλληλα, η συστηματική, διδακτική μέθοδος —με ανάλυση ρυθμού, στάσης και βηματολογίου— βοηθά τα παιδιά να κατανοήσουν βαθύτερα τη δομή και την αισθητική του κάθε χορού. Όλο και πιο συχνά, οι δάσκαλοι επιλέγουν διαθεματικές προσεγγίσεις, συνδέοντας τον χορό με τη μουσική, την ιστορία, τη λαογραφία και την ενδυμασία, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη πολιτιστική εμπειρία.

«Ο χορός δεν παραμένει απλώς μια μορφή ψυχαγωγίας, αλλά αναδεικνύεται σε παιδαγωγικό, κοινωνικό και πολιτισμικό μέσο που ενώνει το παρελθόν με το παρόν» λέει ο δρ Γιώργος Γιαλλουρίδης.

Πληροφορίες: 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Παραδοσιακού Χορού στην Κύπρο, 21 - 23 Νοεμβρίου, Κτήριο «Τάσος Παπαδόπουλος» - ΤΕΠΑΚ, Λεμεσός. Το συνέδριο διοργανώνουν το Εργαστήριο Παραδοσιακού Χορού «Αλεξάνδρα» της Κύπρου, το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου και η Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Περισσότερες πληροφορίες για το Συνέδριο: www.cut.ac.cy/first_panhellenic_traditional_dance_conference

—Τι θα πρέπει να έχουν κατά νου σήμερα όσοι διδάσκουν παραδοσιακούς χορούς;

—Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες: πρώτο την αλλαγή του ρόλου της κοινότητας: οι χοροί πια δεν μαθαίνονται στο χωριό, στην πλατεία, αλλά σε αίθουσες, χοροδιδασκαλίες, σχολεία, φεστιβάλ. Δεύτερο τη διαφορετικότητα των μαθητών: ηλικιακή, πολιτισμική, κοινωνική, ο χορός προσαρμόζεται σε νέα ακροατήρια. Τρίτο τις αξίες της εποχής: ένταξη, ισότητα φύλων, σεβασμός στη διαφορετικότητα. Στις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, όπως οι περιορισμοί χώρου, χρόνου και οι ανάγκες κοινωνικής ενσωμάτωσης, ώστε ο παραδοσιακός χορός να παραμένει ζωντανή και προσαρμοσμένη μορφή πολιτιστικής έκφρασης.

—Έχω την αίσθηση πως οι παραδοσιακοί χοροί σήμερα στην Κύπρο ενεργοούνται περισσότερο στη σφαίρα του φολκλόρ, ισχύει;

—Στο παρελθόν, ο παραδοσιακός χορός ήταν οργανικά δεμένος με την κοινωνική ζωή — γιορτές, γάμους, πανηγύρια, εποχιακά έθιμα. Χόρευαν για τη χαρά της συμμετοχής, όχι για την επίδειξη. Αντίθετα, σήμερα, ο παραδοσιακός χορός εμφανίζεται ως (ανα)παράσταση σε θεατρικά πλαίσια, φεστιβάλ, παρουσιάσεις σχολών ή συλλόγων. Ο παραδοσιακός χορός γίνεται παράσταση, η οποία ανακατασκευάζει την παράδοση. Αυτή η μετάβαση από το παραδοσιακό στο σύγχρονο οδηγεί τον χορό στην ομοιομορφία και τον «καλλωπισμό» της κίνησης, με έμφαση στην εικόνα, στο αποτέλεσμα, εις βάρος της αυθεντικής εκφραστικότητας.

Στη σύγχρονη κυπριακή κοινωνία, λοιπόν, οι παραδοσιακοί χοροί ασκούνται κυρίως στο πλαίσιο του φολκλόρ και της πολιτιστικής αναπαράστασης. Οι τοπικοί χοροί, που άλλοτε αποτελούσαν αναπόσπαστο στοιχείο της κοινωνικής

ζωής και της κοινοτικής διασκέδασης, παρουσιάζονται πλέον σε φεστιβάλ, πολιτιστικές εκδηλώσεις και τουριστικά δρώμενα, συχνά μέσα από οργανωμένα χορευτικά συγκροτήματα και τυποποιημένες χορογραφίες. Αυτή η μετάβαση από τη ζωντανή λαϊκή πρακτική στη σκηνική μορφή συνδέεται με τις κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές του 20ού αιώνα, καθώς και με την ανάγκη διατήρησης και προβολής της εθνικής ταυτότητας.

—Μπορεί ο παραδοσιακός χορός να ανανοηματοδοθεί εν έτει 2025;

—Η παράδοση δεν είναι κάτι στατικό, ούτε ένα μουσείο βημάτων. Είναι μια διαρκής διαδικασία επιλογών, προσαρμογών και επανεμφάνισης. Από την άλλη, όμως, η ανανοηματοδότηση του παραδοσιακού χορού δεν σημαίνει αλλοίωση. Το ζητούμενο δεν είναι ο «εκμοντερνισμός» του παραδοσιακού χορού, αλλά η προσέγγισή του με ένα σύγχρονο βλέμμα, το οποίο να αναζητάει τι έχει να πει και να δώσει σήμερα στην κοινότητα, στα παιδιά, στον άνθρωπο.

Ενώ παλαιότερα ο παραδοσιακός χορός λειτουργούσε κυρίως ως στοιχείο κοινοτικής συνοχής και λαϊκής διασκέδασης, σήμερα αποτελεί μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης, πολιτισμικής αναστοχαστικότητας και εκπαιδευτικής δημιουργικότητας. Νέοι χορευτές και δημιουργοί αξιοποιούν τον παραδοσιακό χορό για να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν, συνδυάζοντάς τον με σύγχρονα είδη μουσικής, θέατρο ή πολυμέσα. Υπό αυτό το πρίσμα, ο χορός δεν παραμένει ένα στατικό φολκλορικό κατάλοιπο, αλλά εξελίσσεται σε μια ζωντανή μορφή πολιτιστικής ταυτότητας, ικανή να εκφράσει τα νοήματα και τις ευαισθησίες της εποχής μας.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η διαδικασία αυτή θα πρέπει να διαφυλάσσει τον χαρακτήρα, το ύφος και τα νοήματα που φέρει η παράδοση, ώστε ο χορός να εξελίσσεται δημιουργικά χωρίς να χάνει την πολιτιστική του ταυτότητα.

Εμφαση στην εικόνα

Η μετάβαση από το παραδοσιακό στο σύγχρονο οδηγεί τον χορό στην ομοιομορφία και τον «καλλωπισμό» της κίνησης, με έμφαση στην εικόνα, στο αποτέλεσμα, εις βάρος της αυθεντικής εκφραστικότητας.

Ο χορός λειτουργεί και ως ασφαλές πεδίο συναισθηματικής έκφρασης

—Παιδαγωγικά και δημιουργικά τι μπορεί να προσφέρει η εκμάθηση παραδοσιακών χορών;

—Η εκμάθηση του παραδοσιακού χορού δεν προσφέρει μόνο κινητικές ή πολιτισμικές δεξιότητες, αλλά έχει βαθύ παιδαγωγικό και δημιουργικό χαρακτήρα, καθώς συνδέει το σώμα, τον νου και την κοινότητα σε μια ενιαία εμπειρία μάθησης. Ο παραδοσιακός χορός αποτελεί κατεξοχήν ομαδική πράξη, μέσα από την οποία το παιδί μαθαίνει να κινείται συντονισμένα με τους άλλους, να «ακούει» τον ρυθμό και να αντιλαμβάνεται τη σημασία της συνεργασίας και της αρμονικής συνύπαρξης. Η διαδικασία αυτή ενισχύει την κοινωνικοποίηση, την ενσυναίσθηση, τον σεβασμό προς τον άλλο και καλλιεργεί έντονα την αίσθηση του «ανήκειν» σε μια ομάδα ή κοινότητα. Παράλληλα, η εκμάθηση των βημάτων, των ρυθμών και της στάσης του σώματος βελτιώνει τον συντονισμό, την ισορροπία και την κινητική επίγνωση, μετατρέποντας τον χορό σε ένα ιδανικό εργαλείο ολιστικής σωματικής άσκησης και αυτο-

πειθαρχίας. Πέρα από τη σωματική ανάπτυξη, ο χορός λειτουργεί και ως ασφαλές πεδίο συναισθηματικής έκφρασης, μέσα από το οποίο το παιδί ή ο ενήλικας μπορεί να εκτονώσει συναισθήματα, να καλλιεργήσει δημιουργικότητα και να αναπτύξει αυτοπεποίθηση. Τέλος, η ενασχόληση με τον παραδοσιακό χορό καλλιεργεί τον σεβασμό προς την πολιτιστική κληρονομιά και συμβάλλει στη διατήρηση της συλλογικής μνήμης. Με αυτόν τον τρόπο, ο χορός δεν παραμένει απλώς μια μορφή ψυχαγωγίας, αλλά αναδεικνύεται σε παιδαγωγικό, κοινωνικό και πολιτισμικό μέσο που ενώνει το παρελθόν με το παρόν και διαμορφώνει ενεργούς, συνειδητοποιημένους πολίτες.

—Η σύζευξη παραδοσιακής μουσικής και παραδοσιακών χορών ποια είναι;

—Στην παραδοσιακή κοινωνία, η μουσική και ο χορός δεν υπήρξαν ποτέ ξεχωριστές μορφές τέχνης, αλλά λειτουργούσαν ως ένα ενιαίο και ζωντανό σύνολο έκφρασης. As μην ξεχνάμε ότι η μουσική δίνει τον ρυθμό, το

«Ο κυπριακός παραδοσιακός χορός έχει καταγραφεί σε σημαντικό βαθμό, όμως δεν έχει ακόμη τεκμηριωθεί και μελετηθεί πλήρως, ιδιαίτερα σε σχέση με την ποικιλία, την τοπικότητα, τις έμφυλες σχέσεις και τις κοινωνικές του λειτουργίες».

ύφος, την ένταση, και ο χορός αποδίδει κινητικά αυτά τα στοιχεία. Άρα, πρόκειται για δύο όψεις της ίδιας έκφρασης, με τον ήχο να γίνεται κίνηση, και την κίνηση να παράγει ήχο, μέσα από τα βήματα, τα επιφωνήματα, το ρυθ-

μικό πάτημα. Οι ρόλοι του μουσικού και του χορευτή δεν ήταν διακριτοί, αφού όλοι συμμετείχαν ενεργά στη γιορτή: τραγουδούσαν, έπαιζαν όργανα και χόρευαν. Ο χορός δεν αποτελούσε απλώς συνοδευτικό στοιχείο της μουσικής, αλλά την κινητική της προέκταση — έναν τρόπο με τον οποίο ο ήχος και ο ρυθμός αποκούσαν σωματική υπόσταση.

Στους κυπριακούς χορούς, όπως ο καρσιλαμάς, ο συρτός ή το τσακιστό, ο ήχος και η κίνηση συνυπάρχουν αρμονικά: ο ρυθμός του βιολιού και του λαούτου μετράται σε παλμό του σώματος, ενώ το πάτημα των ποδιών, τα επιφωνήματα και οι αυθόρμητες εκφράσεις των χορευτών επιτρέφουν ήχο και ενέργεια στη μουσική. Έτσι, η σχέση μουσικής και χορού δεν είναι απλώς τεχνική, αλλά βαθιά κοινωνική και βιωματική. Στα κυπριακά πανηγύρια, στους γάμους και στα κοινοτικά γλέντια, ο χορός και το τραγούδι αποτελούσαν τρόπους επικοινωνίας, έκφρασης συναισθημάτων και ενίσχυσης των δεσμών της κοινότητας. Ο ήχος γινόταν κίνηση, και η κίνηση γινόταν ήχος —

δύο όψεις της ίδιας πολιτισμικής ψυχής, που συνεχίζει να πάλλεται και σήμερα μέσα από τη διατήρηση και την αναβίωση της παράδοσης.

—Ερευνητικά έχει καταγραφεί και τεκμηριωθεί επαρκώς ο παραδοσιακός χορός στον κυπριακό χώρο;

—Ο κυπριακός παραδοσιακός χορός έχει καταγραφεί σε σημαντικό βαθμό, όμως δεν έχει ακόμη τεκμηριωθεί και μελετηθεί πλήρως, ιδιαίτερα σε σχέση με την ποικιλία, την τοπικότητα, τις έμφυλες σχέσεις και τις κοινωνικές του λειτουργίες. Σημαντική προσφορά στην καταγραφή του παραδοσιακού χορού αποτελεί η έρευνα του Αλέκου Ιακωβίδη που, κατά την περίοδο 1978-1993, στο πλαίσιο της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Κύπρου και σε συνεργασία με το Ίδρυμα Βασίλη Παπαντωνίου στο Ναύπλιο, τον μουσικολόγο Φοίβο Ανγωνιανό και την ενδυματολόγο Ιωάννα Παπαντωνίου, πραγματοποίησαν εκτεταμένη έρευνα πάνω στους τοπικούς χορούς της Κύπρου, τη μουσική και τη φορεσιά.

—Πώς κατανέμονται οι παραδοσιακοί χοροί στην Κύπρο; Υπάρχουν διαφορές από περιοχή σε περιοχή; Κοινωνιολογικά μάς λένε κάτι οι παραδοσιακοί κυπριακοί χοροί;

—Οι παραδοσιακοί χοροί της Κύπρου δεν είναι ομοιόμορφοι, αλλά διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή (τοπική ιδιομορφία) κάθε κοινότητας.

Ο παραδοσιακός χορός της Κύπρου δεν είναι μόνο πολιτισμικά αποτυπώματα, αλλά κοινωνικός καθρέφτης του κοινωνικού συγκείμενου, μέσα από το οποίο βλέπουμε ταυτότητες, αξίες, έμφυλες σχέσεις και τρόπους συνύπαρξης.

Για παράδειγμα, στον παραδοσιακό χορό της Κύπρου ο «πρωτοχορευτής» έχει ρόλο ηγετικό, κάτι που αντανάκλα τις κοινωνικές σχέσεις εξουσίας και σεβασμού μέσα στην κοινότητα. Επίσης, οι έμφυλες σχέσεις αντικατοπτρίζουν την κοινωνική θέση των φύλων, με τους ανδρικούς χορούς να γίνονται πιο επιδεικτικοί και λεβέντικοι, ενώ οι γυναικείοι πιο μετρημένοι, πιο σεμνοί και εκφραστικοί.

Γυναικεία υπόθεση ή μήπως ανδρική;

Το ιδίωμα της ανηλικότητας, η εμμονική εντρύφηση στον θηλυκό ψυχισμό και η παθιασμένη αντίσταση στην πατριαρχία

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Κάποτε ένας «τρανός», θαμών περιωπής στον χώρο της λογοτεχνίας, με αποκάλυψε «θάφτρια γυναικών» με αφορμή την αρνητική κριτική μου για το μυθιστόρημα μιας αζι-αγάπτης ώριμης συγγραφέως, την οποία και ο ίδιος αγαπούσε.

Μάλλον είχε άδικο, γιατί έχω την τύχη να μην ασχολούμαι επαγγελματικά με την ταφή, είτε γυναικών είτε ανδρών. Για βιβλία γράφω, ούτε για γυναίκες ούτε για άνδρες. Αλλά είχε και δίκιο, καθώς με τα χρόνια διαπιστώνω ότι οι πιο ανεπιφύλακτα θετικές βιβλιοκριτικές μου αφορούν έργα ανδρών συγγραφέων. Προφανώς δεν συμπαθώ τους άνδρες περισσότερο από τις γυναίκες. Τα αυτόνοτα στις μέρες μας πρέπει πάντοτε να αποσαφηνίζονται.

Οφείλω επιπροσθέτως να διευκρινίσω ότι αναφέρομαι σε νεότερους πεζογράφους και όχι σε καταξιωμένους, οι οποίοι έχουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, δηλαδή είτε δίκαια είτε άδικα, κριθεί. Αναμφίλεκτα μεταξύ των ξεχωριστών ελληνικών λογοτεχνημάτων αστραποβολούν έξοχα βιβλία κυρίων, τις οποίες έχω εκθειάσει εκτενώς και κατ' επανάληψη. Θα κάνω λόγο, λοιπόν, για νεότερους πεζογράφους, όχι με βάση την ημερομηνία γέννησης, αλλά με βάση το πόσα βιβλία έχουν ήδη δημοσιεύσει.

Ολο σκέρτσσο και νάζι

Όπως έχω ξαναγράψει, ένα βασικό γνώρισμα της γυναικείας

γραφής είναι το ιδίωμα της ανηλικότητας. Καθώς οι ηρωίδες ανατρέχουν στην παιδική τους ηλικία, μοιάζουν να βυθίζονται στην αμβλύνοια, υιοθετώντας ένα χαζοχαρούμενο ιδιόλεκτο, που δέχθεν αποπνέει σκέρτσσο και νάζι. Παιδιάζουν ασύστολα, απορούν εκστατικά, σε κατάσταση αφασίας, ανακαλύπτουν έμφοβες έναν κό-

σμο γεμάτο αδιέξοδα και απρόσμενες εκπλήξεις. Στην ουσία δεν μνημονεύουν το παρελθόν τους, αλλά μετενσαρκώνονται στον ανήλικο εαυτό τους. Άμεση συνέπεια αυτής της γενετικής μετάλλαξης είναι μυθιστορήματα σφύζοντα από γελοιότητες, κλισέ και παιδιάστικα κλαψουρίσματα.

Ένα σύνθημα γνώρισμα της κα-

κής εκδοχής της γυναικείας γραφής είναι και η εμμανής, έως αυτοεξόντωσης, εντρύφηση στον θηλυκό ψυχισμό.

Οι συγγραφείς βάζουν τις ηρωίδες τους να αυτοαναλύονται ανηλεώς, να γίνονται κομμάτια από αγιάτρευτα τραύματα, να σκιαμαχούν με δυναστικά μητρικά φαντάσματα, να θρηνούν χαμένες αγάπες, να μεμψιμοιρούν με ολοφυρμούς, να θριαμβεύουν στην αυτολύπηση.

Το οξύμωρο είναι πως μέσα από το τόσο ντροπιαστικό ψυχικό σκάνδαλο και τη νοσηρή προσκόλληση σε ένα διαρκώς διερευνώμενο εγώ, οι συγγραφείς τις φαντάζονται να αναδύονται αγέρωχες και άτρωτες, πάνοπλες. Από την άλλη,

ο αναγνώστης έχει υποστεί ένα ακόμη βιβλίο για τα ανήκουστα δεινά που επισωρεύει στις αφηγήτριες η γυναικεία τους ψυχοπαθολογία.

Θυματοποίηση

Υπάρχουν, ωστόσο, μαχητικές γυναίκες. Εκείνες κάνουν αντίσταση. Στην πατριαρχία, πού αλλού; Έχουν βαλθεί να χειραφετηθούν και είναι πολύ θυμωμένες. Μεσ στον αχό της φεμινιστικής τους παραζάλης, ξεχνούν πως συχνά οι ίδιες με τη στάση τους, η οποία κλυδωνίζεται μεταξύ θυματοποίησης και επίθεσης, διαιωνίζουν τα πατριαρχικά απολιθώματα που πολεμούν. Νιώθοντας αδικημένες σε ανδροκρατούμενες δομές, είτε στη δουλειά είτε στο σπίτι, δεν δυσκολεύονται να εντοπίσουν τον εχθρό που ποθούν.

Οι άνδρες τις ταπεινώνουν, αμφισβητούν τα δικαιώματα του φύλου τους, ερεθίζουν τις ανασφάλειές τους, τις πηλίζουν στο «mansplaining», κυρίως όμως τις εγκαταλείπουν. Έτσι προκύπτει το εξάισιο αμάλγαμα φεμινισμού και αισθηματολογίας. Διότι πέρα από φαλλοκράτες, οι άνδρες αποδεικνύονται και πολυγαμικοί, ενώ οι μαινάδες είναι κατά βάθος πολύ ευαίσθητες. Μολονότι ο εχθρός απωθείται με προαιώνιο μένος, τελικά πάντοτε φεύγει μακρύτερα από το επιθυμητό. Πώς να κλαψουρίζεις για πληγές όταν εκλείπει εκείνος που τις προκάλεσε; Αλλά και πάλι, η αυτολύπηση είναι απόλαυση παντός καιρού.

Συγγραφή και έμφυλα στερεότυπα

Όλα αυτά τα αναφέρω στο μέτρο που καταστρέφουν μια μυθοπλασία, σε σημείο να καταντά δι-άγγελμα ή ψυχαναλυτική συνεδρία. Γενικεύοντας, τα αναφέρω επίσης διότι διαπιστώνω ότι επιμένουν να βαραίνουν τα βιβλία πολλών γυναικών πεζογράφων, που περιχαράκωνουν τις αφηγήσεις τους σε έμφυλα στερεότυπα. Όσες, δε, επιχειρούν να μιμηθούν ανδρικά ηχοχρώματα, καταλήγουν να διηγούνται σε ένα ύφος που θυμίζει παρενδυσία στο ανάποδο. Αντιθέτως, πολλοί άνδρες συγγραφείς καταφέρνουν να αποδώσουν δίκως παραφωνίες γυναικείες φωνές και ιδιοσυγκρασίες.

Και αίφνης εμφανίζεται ένα βιβλίο πρωτότυπο, αινιγματικό, με σκοτεινό χιούμορ. Μιλώ για το απολαυστικό «Sha la la» (Loggia, 2024), το πρώτο βιβλίο της Δήμητρας Παναγιωτοπούλου (Κομοτηνή, 1968). Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί και το «Χωλ» (Κείμενα, 2024), το καθλωτικό οικιακό θρίλερ της Κατερίνας Χανδρινού, η οποία έπειτα από τρία βιβλία κέρδισε επάξια την αναγνωστική και κριτική προσοχή. Ανάλογη προσοχή αξίζει και η κλειστοφοβική νουβέλα «Άγνωστες λέξεις» (Πόλις, 2025) της Σοφίας Αυγερινού, μιας έμπειρης μεταφράστριας με μέριμνα για την ηχητική της γλώσσας. Επειδή, όμως, δεν έχω τη δυνατότητα εποπτείας του συνόλου της εκδοτικής παραγωγής, θα μείνω σε αυτά τα βιβλία, παραθεωρώντας αναπόφευκτα και άλλα που διαφοροποιούνται μες στην απεραντοσύνη της γυναικείας γραφής.

Στον αντίποδα των νεότερων γυναικών συγγραφέων μαζεύονται αρκετά ανδρικά ονόματα, τα έργα των οποίων αναζωογονούν δυναμικά τη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία. Μιλώ για τον Χρήστο Αρμάντο Γκέζο, τον Δημήτρη Τανούδη, τον Χρυσόστομο Τσαπραίλη, τον Δημήτρη Καρακίτσο, τον Χάρη Καλαϊτζίδη, τον

Αντώνη Πάσχο και οπωσδήποτε τον Γιάννη Νικολούδη. Οι νέοι αυτοί πεζογράφοι, εξαιρετικά διαφορετικοί μεταξύ τους, διαθέτουν προσωπικό ύφος, μυθολογική δεξιοτεχνία, αναγνωστική παιδεία, επεξεργασμένες ιδέες και εμμονές και, το σημαντικότερο, πολλά εφόδια για τη συγγραφική δουλειά.

Όπως και να 'χει, η λογοτεχνία παραμένει γυναικεία υπόθεση. Συγκριτικά με τους άνδρες, οι γυναίκες γράφουν περισσότερο, διαβάζουν περισσότερο, αγοράζουν συνεπώς περισσότερα βιβλία, ενώ πλειοψηφούν στα σεμινάρια δημιουργικής γραφής και στις βιβλιοφιλικές εκδηλώσεις. Εδώ η ποσότητα κατατροπώνει την ποιότητα. Σε κάθε περίπτωση, η γυναίκα αποδεικνύεται στυλοβάτης της λογοτεχνίας.

Η επιβολή του φύλου

Δεν είμαι σε θέση να κάνω ούτε κοινωνιολογική ανάλυση ούτε μελέτη του φύλου. Απλώς παρατηρώ ότι σε σχέση με τους νεότερους άνδρες συγγραφείς, οι γυναίκες υστερούν. Δεν ξέρω γιατί. Αλλάστε τα βιβλία που διαβάζω, συχνότερα εκτιμώ ανδρικές υπογραφές. Από την άλλη, το βιβλίο είναι ο συγγραφέας του. Οι μειονεξίες που διακρίνουν στη γυναικεία γραφή δεν γίνονται να θεωρηθούν άσχετες με την επιβολή του φύλου στη γραφή. Σε αντίθεση με τις γυναίκες συγγραφείς, οι άνδρες δεν διακατέχονται από την ανάγκη να γράψουν «ανδρικά». Απ' όσο γνωρίζω, κανένας συγγραφέας δεν έχει αποδοκιμαστεί για την ανδρική του γραφή.

Επειδή, όμως, η απόσχιση από τη γυναικεία αλληλεγγύη μπορεί ενίοτε να εκληφθεί σαν έγκλημα καθοσιώσεως, κλείνω συμβιβαστικά, θυμίζοντας ότι ένα καλό βιβλίο κρίνεται πρωτίστως από τον συγγραφέα του και δευτερευόντως από τον αναγνώστη.

—
Οι γυναίκες γράφουν περισσότερο, διαβάζουν περισσότερο, πλειοψηφούν στα σεμινάρια δημιουργικής γραφής και στις βιβλιοφιλικές εκδηλώσεις. Εδώ η ποσότητα κατατροπώνει την ποιότητα.

—
Σε αντίθεση με τις γυναίκες συγγραφείς, οι άνδρες δεν διακατέχονται από την ανάγκη να γράψουν «ανδρικά». Απ' όσο γνωρίζω, κανένας συγγραφέας δεν έχει αποδοκιμαστεί για την ανδρική του γραφή.

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ
ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ
ΟΛΗ Η ΚΥΠΡΟΣ!

LOVE
100.7FM
98.1 & 105.7

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

06:00 – 10:00

cyta
ένα με σένα

Τάσος Τρύφωνος - Χριστίана Αρτεμίου
Σύλvia Ιωαννίδου - Γρηγόρης Αυγουστή

ΜΟΥΣΙΚΗ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Η **Ασμίκ Γκριγκοριάν** περνούσε με άνεση από τη νοσταλγία και την τρυφερότητα στο πάθος ή στην απόγνωση, παραμένοντας στιλιστικά αυστηρή.

Εντυπωσιακή φωνή, ασυνήθιστη σεμνότητα

Η **Ασμίκ Γκριγκοριάν**, μία από τις διασημότερες λυρικές τραγουδίστριες των τελευταίων ετών, εμφανίστηκε στις 17 Οκτωβρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» για ένα ρεσιτάλ με «ρομάντσες», δηλαδή ρωσικά τραγούδια, των Τσαϊκόφσκι και Ραχμάνινοφ. Τη Λιθουανή υψίφωνο συνόδευσε ο συμπατριώτης της πιανίστας Λούκας Γκένιουςας.

Παρότι πρωταγωνιστούσε ήδη αρκετά χρόνια σε διάφορες σκηνές και είχε τιμηθεί με σημαντικά βραβεία, η Γκριγκοριάν έγινε παγκοσμίως γνωστή μόλις στα 37 της χρόνια, όταν το 2018 στο Ζάλτσμπουργκ ερμήνευσε τη Σαλώμη στην ομότιτλη όπερα του Ρίχαρντ Στράους. Εκτότε, η φήμη της απογειώθηκε. Εκείνη, πάλι, δεν επαναπαύθηκε στη «Σαλώμη» και στη σιγουριά άλλων δημοφιλών λυρικών έργων, αλλά με τόλμη προτίμησε να εκτεθεί μέσα από μάλλον απρόσμενες επιλογές ρεπερτορίου. Δεν δίστασε μπροστά

Ενα σπάνιο δώρο της φύσης, το οποίο, επιπλέον, η Γκριγκοριάν χειρίζεται με εξαιρετική τέχνη και μουσικότητα. Με άνεση αποδίδει χαμηλόφωνα ακόμη και τους πιο εκτεθειμένους φθόγγους και με την ίδια άνεση γεμίζει την αίθουσα με ήχο εντυπωσιακής ισχύος.

Απέρριττη ερμηνεία

Στην Αθήνα, η Γκριγκοριάν άφησε τον κόσμο της όπερας εκτός σκηνής και με σεμνότητα ασυνήθιστη, ιδίως αν σκεφτεί κανείς άλλες συναδέλφους της, ερμήνευσε τις «ρομάντσες» του προγράμματός της. Χωρίς περιττές χειρονομίες και σκέρτσες σε ό,τι αφορούσε τη σκηνική παρουσία, χωρίς ναρκισσισμό και επίδειξη σε ό,τι αφορούσε τη φωνητική ερμηνεία.

Οι «ρομάντσες» του Τσαϊκόφσκι, ευαίσθητες, τρυφερές, συχνά με έντονο νοσταλγικό χαρακτήρα, έχουν ανάγκη από μια εκφραστική φωνή με θερμή και μεστή μεσαία περιοχή. Ακριβώς αυτό τους προσέφερε η Γκριγκοριάν μέσα από λεπτές αποχρώσεις και μεγάλη μουσικότητα.

Οι μουσικές μικρογραφίες του Ραχμάνινοφ, πιο εξωστρεφείς και αφηγηματικές, απέσπασαν από την τραγουδίστρια ερμηνείες αντιστοίχως πιο πολύπλερες. Στο πλαίσιο καθεμιάς εναλλασσόταν πλήθος διαθέσεων. Η Γκριγκοριάν περνούσε με αποστομωτική άνεση από τη νοσταλγία και την τρυφερότητα στο πάθος ή στην απόγνωση, παραμένοντας στιλιστικά αυστηρή, χωρίς υπερβολές. Η διαρκής αναζήτηση του κατάλληλου ηχοχρώματος, της έντασης και του ύψους απέδιδε τελικά το συναίσθημα, ακόμη και εάν ο ακροατής δεν καταλάβαινε το κείμενο. Στο μουσικό της ταξίδι η υψίφωνος είχε θαυμάσιο συνοδοιπόρο τον πιανίστα Λούκας Γκένιουςας, ο οποίος τη στηρίξε στις επιλογές της και έδειξε τις δικές του ικανότητες σε τέσσερα καθαρά πιανιστικά έργα.

As σημειωθεί ότι το 1996 η Εθνική Λυρική Σκηνή είχε προσκαλέσει τον επίσης διάσημο πατέρα της, τον τενόρο Γκέγκαμ Γκριγκοριάν, ως Λένσκι σε παραγωγή της όπερας «Ευγένιος Ονιέγκιν». Και, βέβαια, αναρωτιέται κανείς πώς η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών δεν σκέφτηκε να προσκαλέσει αυτήν, τη διασημότερη Σαλώμη της εποχής, για τη συναυλιακή παρουσίαση της όπερας αυτής του Ρίχαρντ Στράους που έχει προγραμματιστεί σε λίγες εβδομάδες, στις 23 Δεκεμβρίου.

Βουγονία ★★★★★

ΣΑΤΙΡΑ (2025), 118΄

Σκηνοθεσία:

Γιώργος Λάνθιμος

Ερμηνείες: Εμα Στόουν,

Τζέσι Πλίμονς

★ κακό
★★ μέτριο
★★★ καλό
★★★★ πολύ καλό
★★★★★ εξαιρετικό

Ο **Αντονι Ράμος** σε σκηνή του «A House of Dynamite» της Κάθριν Μπίγκελσου.

Η **Νόρα Νάβας** είναι η «Εύα» στην κομεντί του Σεσκ Γκέι «Ερωτας στη Βαρκελώνη».

CINEMA

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Η **Εμα Στόουν**, σιδηρά CEO μεγάλης εταιρείας, ανακρίνεται σκληρά από τον Τζέσι Πλίμονς, εργάτη της ίδιας εταιρείας, και τον ξάδελφό του, οι οποίοι πιστεύουν ότι είναι... Εξωγήνη με αποστολή να εξολοθρεύσει την ανθρωπότητα.

Μπιζνες, κέρδη και θεωρίες συνωμοσίας

Η σημερινή Αμερική στον μεγεθυντικό φακό της σάτιρας

Τρίτη ταινία σε διάστημα ισάριθμων ετών για τον Γιώργο Λάνθιμο, ο οποίος επιβεβαιώνει ξανά ότι αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους κινηματογραφιστές του καιρού μας. Αυτή τη φορά, μάλιστα, η ταινία του ασχολείται με ένα απολύτως σύγχρονο θέμα, βασιζόμενη (πολύ χαλαρά) σε ένα κορεατικό φιλμ («Save the Green Planet») του 2003. Ο Γουίλ Τρέισι, ο οποίος υπογράφει το σενάριο, μιλάει ξεκάθαρα για το σήμερα, εκεί που ένας εργάτης, ερασιτέχνης μελισσοκόμος και οπαδός των θεωριών συνωμοσίας (Τζέσι Πλίμονς) απαγάγει, μαζί με τον ξάδελφό του, τη σιδηρά CEO (Εμα Στόουν) της εταιρείας όπου δουλεύει. Πεισιμένοι πως πρόκειται για... εξωγήνη με αποστολή να εξολοθρεύσει την ανθρωπότητα, οι δυο τους θα προσπαθήσουν να της αποσπάσουν πληροφορίες με κάθε δυνατό τρόπο.

Στρέφοντας το βλέμμα του στη σύγχρονη Αμερική—και όχι μόνο—ο Λάνθιμος θέτει αντιμέτωπους από τη μία τη συνωμοσιολογική,

ξеноφοβική, συντηρητική πλημυρίδα των τελευταίων ετών και από την άλλη την απολύτως ψυχρή, απάνθρωπη εταιρική λογική, που έχει ως μόνο στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Οι χαρακτήρες του Πλίμονς και της Στόουν, εντελώς σχηματικοί στην πρώτη ματιά, καθρεφτίζουν σχεδόν καρικατωρικά τις δύο αυτές αντιρροπές(;) δυνάμεις, ωστόσο καθώς η ταινία προχωράει, ο θεατής συνειδητοποιεί ότι κρύβονται πολύ περισσότερα κάτω από την επιφάνεια.

Και αυτό διότι, οι (τελικά) αμφισημοι αυτοί χαρακτήρες μάς εισάγουν σε ένα σύμπαν ανελέητης σάτιρας πάνω στο σύγχρονο καπιταλιστικό περιβάλλον και ακόμη φιλοσοφικών προεκτάσεων, εύστοχων παρατηρήσεων και ιδιοφυούς σημειολογίας, το οποίο πιθανότατα μόνον ο Λάνθιμος μπορεί να δημιουργήσει με τέτοια ακρίβεια και ζωντάνια.

Πιο σίγουρος από ποτέ για τον εαυτό του, ο Έλληνας σκηνοθέτης κάνει μισό βήμα πίσω στους

οπτικούς πειραματισμούς του πρόσφατου παρελθόντος με τους ευρυγώνιους φακούς, τις έντονες χρωματικές αντιθέσεις κ.ο.κ.: από την άλλη προστρέχει στο σπλάι, στις B-movies και στο ασιατικό σινεμά, ενώ γυρίζει με φιλμ σε VistaVision, θέλοντας οι φιγούρες και τα πρόσωπα των πρωταγωνιστών του να γεμίσουν την οθόνη. Εκείνοι από την πλευρά τους δεν τον απογοητεύουν, με τη Στόουν και ιδίως τον Τζέσι Πλίμονς να παραδίδουν σπουδαίες ερμηνείες, που εκτός των άλλων δείχνουν απόλυτη εμπιστοσύνη στον σκηνοθέτη τους.

Το φινάλε

Το σοκαριστικό φινάλε με το μεγαλειώδες μοντάζ εικόνων από όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένου του Σαρακηνικού στη Μήλο, βρίσκει τον θεατή σημαδεμένο, γεμάτο ερωτήματα και (ίσως) μιαν αλλόκοτη, εντελώς λανθιμική, νότα αισιοδοξίας ότι μέσα από τις στάχτες μπορεί να γεννηθεί ένας καλύτερος κόσμος.

HOME CINEMA

Πυρηνικός όλεθρος και ερωτικά σκιρτήματα

A House of Dynamite ★★ ★

ΘΡΙΛΕΡ (2025), 112΄

Σκηνοθεσία: Κάθριν Μπίγκελσου

Ερμηνείες: Ρεμπέκα Φέργκιουσον,

Ιντρίς Ελμπα

Η **βραβευμένη** με δύο Οσκαρ Κάθριν Μπίγκελσου επιστρέφει με ένα φιλμ καταστροφής, το οποίο βγαίνει κατευθείαν στο Netflix, δίχως πέρασμα από τις αίθουσες. Μια ήσυχη μέρα μοιάζει να ξεκινά για τους επιτελείς του Λευκού Οίκου, μέχρι που φτάνει η ειδοποίηση για την εκτόξευση ενός πυρηνικού βαλλιστικού πυραύλου ενάντια στις ΗΠΑ. Προφανώς οι πάντες μπαίνουν σε συναγερμό, καθώς η προσπάθεια της αναχαίτισης αλλά και του εντοπισμού των επιτιθέμενων είναι υπόθεση μερικών λεπτών. Αυτό το στενό χρονικό περιθώριο—περίπου ένα εικοσάλεπτο—είναι το κλειδί του φιλμ, το οποίο διαδραματίζεται

ολόκληρο ακριβώς μέσα σε αυτό το διάστημα. Ως θεατές παρακολουθούμε τα ίδια γεγονότα διαδοχικά από τρεις διαφορετικές οπτικές, εκείνη μιας υψηλόβαθμης επιτελής του Λευκού Οίκου (Ρεμπέκα Φέργκιουσον), του υπ. Αμυνας (Τζάρεντ Χάρις) και φυσικά του προέδρου (Ιντρίς Ελμπα), ο οποίος θα κληθεί να πάρει τις τελικές αποφάσεις. Αυτή η επαναληπτικότητα στερεί κάτι από ένα κατά τα άλλα τεράστιας έντασης φιλμ, που συγκλονίζει με την ανησυχιακή αληθοφανή προοπτική του.

Ερωτας στη Βαρκελώνη ★★ ★

ΡΟΜΑΝΤΙΚΗ ΚΟΜΕΝΤΙ (2025), 100΄

Σκηνοθεσία: Σεσκ Γκέι

Ερμηνείες: Νόρα Νάβας, Ροντρίγκο

ντε λα Σέρνα

Από την πλατφόρμα του Cínobο επιλέγουμε την καλοφτιαγμένη κομεντί του Σεσκ Γκέι «Οι γείτονες από

πάνω»), η οποία ασχολείται με τις δυσκολίες των μακροχρόνιων σχέσεων, αλλά και τον ακανθώδη κόσμο του σύγχρονου φλερτ. Η πενήνταχρονη Εύα, παντρεμένη με παιδιά, θα νιώσει το ερωτικό σκίρτημα να ξυπνάει μέσα της έπειτα από ένα επαγγελματικό ταξίδι στη Ρώμη. Επιστρέφοντας στη Βαρκελώνη, θα αποφασίσει να κάνει στρόφη στην ζωή της κυνηγώντας καινούργιες ερωτικές περιπέτειες και αναζητώντας (φυσικά) την αληθινή αγάπη. Η Νόρα Νάβας παραδίδει μια άρτια ερμηνεία, ως μεσήλικη γυναίκα που αρνείται να συμβιβαστεί με μια ζωή που πλέον δεν τη γεμίζει. Το ισπανικό φιλμ δεν εξιδανικεύει την «επανάσταση» της πρωταγωνιστριάς του· αντιθέτως, παρουσιάζει με χιούμορ και ρεαλισμό το ρομαντικό ταξίδι της, μη καταφέροντας πάντως στην πορεία να μείνει μακριά και από τα χαρακτηριστικά κλισέ του είδους.

Το Διεθνές Ναυτιλιακό Μουσείο του Αμβούργου, μια κιβωτός της παγκόσμιας ναυτοσύνης, υπό τον τίτλο «Η θάλασσα ενώνει», παρουσιάζει την ιστορία της ναυπηγικής δραστηριότητας των Ελλήνων πλοιοκτητών στη μεταπολεμική Γερμανία και υπενθυμίζει πόσο αυτή βοήθησε να γεννηθεί αυτό που μετέπειτα ονομάστηκε «γερμανικό οικονομικό θαύμα». Το μουσείο στεγάζεται στην παλαιότερη αποθήκη του λιμανιού, ένα ανακαινισμένο, επιβλητικό κατάλοιπο από την ένδοξη ιστορία της «Βενετίας του Βορρά», χτισμένο με κόκκινο τούβλο το 1879.

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Η επίσκεψη στο Διεθνές Ναυτικό Μουσείο του Αμβούργου (Internationales Maritimes Museum Hamburg) προσφέρει την αίσθηση ταξιδιού. Οι εννιά του όροφοι, που οι επιμελητές του έχουν ονομάσει «καταστρώματα» και έχουν χωρίσει θεματικά, αφηγούνται με τον πιο πλούσιο τρόπο την οικουμενική περιπέτεια του ανθρώπου στη θάλασσα.

Το σχετικά νέο ιδιωτικό μουσείο (άνοιξε τις πόρτες του στο κοινό το 2008) εδράζεται στην παλαιότερη σωζόμενη αποθήκη στο HafenCity (στην παλιά συνοικία των αποθηκών του λιμανιού, τη Speicherstadt), σε ένα ανακαινισμένο, επιβλητικό κατάλοιπο από την ένδοξη ιστορία της «Βενετίας του Βορρά», χτισμένο με κόκκινο τούβλο το 1879.

Τα εκθέματά του είναι εντυπωσιακά σε νούμερα, εύρος και σπανιότητα και αποτελούν τη φυσική κατάληξη της πιο παθιασμένης ιδιωτικής συλλογής του είδους της στον κόσμο. Δημιουργός της ήταν ο Πέτερ Ταμ (1928-2016), εξέχων Γερμανός δημοσιογράφος και διευθύνων σύμβουλος του εκδοτικού οίκου Axel Springer που «κόλλησε» το μικρόβιο του συλλέκτη εξ απαλών ονύχων, όταν στα έξι του έλαβε δώρο ένα μικρό μοντέλο πλοίου. Με τα χρόνια, η συλλογή του γιγαντώθηκε τόσο που ξεπερνούσε τις δυνατότητες ιδιωτικής φύλαξης. Αναγνωρίζοντας τη σημασία της, η πόλη του Αμβούργου παραχώρησε το κτίριο για να τη στεγάσει μόνιμα. Ενδεικτικό είναι πως μέσα της βρίσκονται και 50.000 μοντέλα πλοίων – «μοντέλα μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι», όπως γράφει στην ιστοσελίδα του το μουσείο, αναφερόμενο στον ένατο όροφο, που είναι αφιερωμένος εξ ολοκλήρου σε αυτά.

Σε αυτήν την κιβωτό παγκόσμιας ναυτοσύνης, μέχρι τα τέλη Νοεμβρίου θα χτυπάει δυνατά η καρδιά της ελληνικής ναυτιλίας με μια μεγάλη θεματική έκθεση. «Σύλληψη και κοινή παραγωγή του Διεθνούς Ναυτιλιακού Μουσείου του Αμβούργου με τη μη κερδοσκοπική εταιρεία Navira, που ίδρυσε το 2020 ο ναυτιλιακός ιστορικός και ερευνητής Γεώργιος Μ. Φουστάνος μαζί με τον γιο του Μιχάλη, μνημονεύει με εκπληκτική λεπτομέρεια και πλήθος εικονογραφικού υλικού την “κρυφή ιστορία” της ναυπηγικής δραστηριότητας των Ελλήνων στη μεταπολεμική Γερμανία και υπενθυμίζει πόσο αυτή βοήθησε να γεννηθεί αυτό που μετέπειτα ονομάστηκε “γερμανικό οικονομικό θαύμα”».

Ο τίτλος της έκθεσης «The Sea Unites» (Η θάλασσα ενώνει) συνοψίζει σε τρεις λέξεις μια

Η Γερμανία σάλπαρε με ελληνικά πλοία

Το θαύμα της εμπορικής ναυτιλίας στο Διεθνές Ναυτικό Μουσείο του Αμβούργου ως φόρος τιμής για την επανεκκίνηση της γερμανικής οικονομίας

Αριστερά: Η καθέλκυση του «Τίνα Onassis», του μεγαλύτερου δεξαμενόπλοιου παγκοσμίως, στο ναυπηγείο Howaldtswerke A.G. του Αμβούργου, το 1953. Πάνω: Το «Μιχαήλ Κ. Λεμός» κατασκευάστηκε στα ναυπηγεία Weser της Βρέμης. Ήταν το μεγαλύτερο πλοίο στο ελληνικό νηολόγιο.

διαχρονική, οικουμενική ναυτική αλήθεια: η θάλασσα δεν χωρίζει τους ανθρώπους, αλλά τους ενώνει. «Η Γερμανία και η Ελλάδα, από την αρχή του Β΄ Π.Π. έως το τέλος του το 1945, ήταν λαοί αντιμαχόμενοι. Αν συνειδητοποιήσει κανείς την αγριότητα, τη σκληρότητα και τις τραγωδίες του πολέμου εκείνου, μοιάζει απίστευτο ότι μόλις 4 χρόνια μετά, από το '48-'49 και έπειτα, οι λαοί μας αρχίζουν να δουλεύουν μαζί για ένα κοινό καλό. Λες και ξύπνησαν σε έναν άλλο κόσμο, σε μιαν άλλη πραγματικότητα, για να συνεργαστούν και να κερδίσουν ο ένας από τον άλλον», θα μας πει ο Γ. Μ. Φουστάνος, υπενθυμίζοντας μια τραγική ειρωνεία του πολέμου: το «Κριγκσμαρίνε» έστειλε σχεδόν τα τρία τέταρτα του στόλου μας (πάνω από 400 πλοία)

καθώς και πάνω από 2.500 ναυτικούς μας στον βυθό του παγωμένου Ατλαντικού. Λιγότερο από μια δεκαετία μετά, η Γερμανία έχτιζε τα καράβια μας και εμείς τη βοηθούσαμε να αναγεννηθεί μέσα από τις στάχτες της. Το «οικονομικό θαύμα» της, στην πραγματικότητα, πυροδοτήθηκε από τους Έλληνες πλοιοκτήτες και την ανασυγκρότηση των ναυπηγείων τους.

Βασισμένη στο αρχαιολογικό υλικό και στη θεματική δομή του ομώνυμου φωτογραφικού λευκώματος που εξέδωσε το 2017 ο ιστορικός με τον εκδοτικό του οίκο «Αργώ» (που τα τελευταία χρόνια έχει παράγει δεκάδες πολυτελείς τόμους που τεκμηριώνουν αυτό που ο ίδιος έχει ονομάσει «Ελληνικό Ναυτιλιακό Θαύμα»), η παρουσίαση έχει πρωταγωνιστές πρωτοπόρους,

όπως ο Αριστοτέλης Ωνάσης, ο Σταύρος Νιάρχος ή ο Σταύρος Λιβανός.

Εντύπωση προκαλεί μια αεροφωτογραφία από την καθέλκυση του γιγάντιου «Τίνα Onassis» στις δεξαμενές των ναυπηγείων Howaldtswerke A.G. του Αμβούργου που, όταν έπεσε στο νερό, ήταν το μεγαλύτερο δεξαμενόπλοιο παγκοσμίως. Την τελευταία παράδοσή του στον Αριστοτέλη Ωνάση παρακολούθησαν 100.000 θεατές, γεγονός που σηματοδότησε την επιστροφή της ναυπηγικής μονάδας στην κορυφή του κόσμου.

«As μιν ξεχνάμε και τα κρουαζιερόπλοια», συμπληρώνει ο Γ. Μ. Φουστάνος. «Το μεγάλο ναυπηγείο στο Πάπενμπουργκ, η Meyer Werft, πριν πάνε οι Έλληνες να ναυπηγήσουν εκεί τη δεκαετία του '80, ήταν μια μικρή,

ασήμαντη μονάδα. Σήμερα είναι ένας από τους τέσσερις μεγαλύτερους κατασκευαστές κρουαζιερόπλοιων. Το ναυπηγείο αυτό ουσιαστικά οφείλει την ύπαρξή του και τη δημιουργία του στους Έλληνες, με πρωτεργάτες την οικογένεια Χανδρή, η οποία έκανε μια γιγάντια παραγγελία πέντε τέτοιων πλοίων στις αρχές της δεκαετίας του 1990. As μιν ξεχνάμε και τον Περικλή Παναγόπουλο, ο οποίος πήγε εκεί τη δεκαετία του '90 και κράτησε στη ζωή ορισμένα ναυπηγεία που ήταν έτοιμα να κλείσουν, φτιάχνοντας μια νέα σχολή με τα Superfast. Οι Γερμανοί μας χρωστούν πολλά, ιστορικά και ηθικά μιλώντας, και στη συνεργασία που κάναμε με το μουσείο του Αμβούργου, είδαμε πως αυτό είναι κάτι που θυμούνται και αναγνωρίζουν».

Η Navira, στο πλαίσιο της αποστολής της να προβάλει τα διεθνή επιτεύγματα της ελληνικής ναυτιλίας, θα συνεχίσει τη συνεργασία με το εμβληματικό μουσείο του Αμβούργου και θα φέρει την έκθεση την ερχόμενη άνοιξη στην Αθήνα – μάλιστα, όπως μαθαίνουμε, θα φιλοξενηθεί σε ένα από τα πιο σημαντικά μουσεία του κέντρου της πόλης.

Στη συνέχεια, στο τέλος του έτους σχεδιάζεται να μεταφερθεί στις Βρυξέλλες με σκοπό να παρουσιαστεί σε χώρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και να θυμίσει στην αρτηριοσκληρωτική Ευρωπαϊκή Ένωση πόσο κρίσιμο είναι να κρατηθεί η ναυτιλία της δυνατή. «Μπορεί η Απω Ανατολή να έχει πια κερδίσει το παιχνίδι των ναυπηγήσεων, αλλά, με εμάς επικεφαλής, η Ευρώπη έχει ακόμα ένα δυνατό στόλο. Και πρέπει να καταλάβει πως αυτός αποτελεί το οξυγόνο της», προσθέτει ο Γ. Μ. Φουστάνος.

Γέφυρες

«Σήμερα ο κόσμος ζει μέσα σε πολέμους, ή με τον φόβο ενός πολέμου. Εάν κοιτάσουμε τη ναυτιλία και πάρουμε κάποια παραδείγματα από τις γέφυρες που χτίζει, πιστεύω ότι μπορούμε να βρούμε λύσεις. Από την προσωπική μου εμπειρία, όλα αυτά τα χρόνια που έχω ασχοληθεί με τον χώρο από διάφορα μετερίζια, έχω καταλάβει ότι όταν βρεθεί ο άνθρωπος στη θάλασσα και δει κάποιον να θέλει να συνεργαστεί, δεν ρωτάει “από πού είσαι” ή “τι πιστεύεις”. Η θάλασσα καλύπτει το 70% του πλανήτη, και σε αυτό το 70% οι άνθρωποι συνεργάζονται, δημιουργούν και εξυπηρετούν ο ένας τον άλλον. Είναι ένας κοινός τόπος για όλους. Όσοι μπορούν να την αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευθούν τον αστείρευτο πλούτο της, έχουν πολλά να κερδίσουν».

Χρέος

«Οι Γερμανοί μας χρωστούν πολλά, ιστορικά και ηθικά μιλώντας, και στη συνεργασία που κάναμε με το μουσείο του Αμβούργου, είδαμε πως αυτό είναι κάτι που θυμούνται και αναγνωρίζουν», λέει ο ιστορικός και ερευνητής Γεώργιος Μ. Φουστάνος.

Γαστρονόμος

Από αριστερά,
Μιράν Κουρουνλιάν,
Εδουάρδος Σακαγιάν,
Νέλλη Χανικιάν,
Αρσέν Καλφαγιάν,
Χριστίνα Αλεξανιάν,
Ρουπέν Καλφαγιάν,
Βερόνικα Μαχτεσιάν,
Μιχάλης Πογοσιάν
και όρθιος
ο μητροπολίτης
Ορθοδόξων Αρμενίων
Ελλάδος,
Σαχάκ Γεμισιάν.

+
Η Μαριλένα Ιωαννίδου
φτιάχνει αρμένικους
κεφτέδες με ροζ φακές
& πίτες με χόρτα

ΑΡΜΕΝΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ

Ιστορίες και συνταγές από τις κοινότητες των Αρμενίων σε όλη την Ελλάδα – Μια σπάνια καταγραφή

Κυριακή 16.11.25